

ప్రతిభా
మీలాన బహుత్ ప్రాప్త్యాదాత. జం. నల్ల.

శ్రీ సాం ద పు రాణాం త ర్గ త

నాగర ఖండము

నవమ దశమాశ్వాసములు.

గుంటూరుజిల్లా పల్నాడుతాలూకా జానపాడు

నామక గ్రామ నివాసియు, అభినవసరస్వతీ

వత్రికాధికతియు, బహుగ్రంథకర్తయునగు

జానపాటి పట్టాభిరామశాస్త్రిచే

894-8131^{ఆంధ్రీకృతము.}

PAT-శ్రీధమముద్రణము

అభినవసరస్వతినుండి యుద్భవము.

గుంటూరు

చంద్రికాముద్రాక్షరశాలయందు

ముద్రితము

1934

సర్వస్వామ్యసంకలితము.]

[వెల రు. ౧-౮-౦.

విషయ సూచిక

—:0:—

స వ మా శ్వా స ము

౧	క్రాంతికల్పము	౧
౨	అమావాస్యక్రాంతివశ్యకత	౩
౩	క్రాంతిము లేర్పడినవిధము	౫
౪	అమావాస్యక్రాంతిము	
౫	పితృపక్షక్రాంతిము	
౬	గయాక్రాంతిము	౧౦
౭	క్రాంతివిధి	౧౨
౮	క్రాంతిద్యులగు బ్రాహ్మణులు	౧౩
౯	క్రాంతిద్యుల కాలములు	౧౫
౧౦	క్రాంతినిర్ణయము	౧౬
౧౧	క్రాంతికర్తృభోక్తృనియమములు	౧౭
౧౨	క్రాంతిక్రాంతిములు	
౧౩	క్రాంతి ద్రవ్యస్పృష్టి	౧౮
౧౪	శస్త్రాదులవలనఁజచ్చువారికిఁబెట్టు క్రాంతిము	౨౦
౧౫	కలియుగమునకుఁ దగినపుత్రులు	౨౨
౧౬	క్రాంతిమందలి మంత్రపూర్వకవిధి	౨౩
౧౭	అర్చనంతర సమంత్రీకక్రాంతిము	౨౫
౧౮	ఏకోద్దిష్ట సపిండికరణవిధి	౨౭
౧౯	నరకములు - తన్ని వారణోపాయములు	౨౯
౨౦	నరకయాతనా నిరసనోపాయము	౩౩
౨౧	జలకాయ యుపాఖ్యానము	౩౪
౨౨	అంధకాసురుఁడు శంకరునాఁ జ్ఞ యుల్లంఘించుట	౩౬
౨౩	అంధకుఁడు భృంగిరిటియను పేరి శివభక్తుఁ డగుట	౩౭
౨౪	వృకుం డింద్రపదవిం బొందుట	౩౮
౨౫	ఏకాదశీమాహాత్మ్యము	౩౯
౨౬	చాతుర్మాస్యవ్రతనియమములు	౪౪
౨౭	చాతుర్మాస్యమాహాత్మ్యము	౪౬
౨౮	గంగాస్నానఫలము	౪౭
౨౯	చాతుర్మాస్యనియమవిధి	౪౮
౩౦	చాతుర్మాస్యయందుఁ జేయఁదగిన దానములు	౫౦

30	ఇష్టవస్తుపరిత్యాగమువలని ఫలము	గీ3
31	వ్రతమహిమము	గీ4
32	తపోమహిమము	గీ5
33	తపోధికారము	గీ6
34	షోడశోపచారపూజ	౬0
35	దీపమహిమ	౬1
36	సాయంజ్యచింతనభక్తి	౬౪
37	సచ్చాదులు	౬౫
38	అష్టదశప్రకృతులు	౬౮
౪0	మైజననోపాఖ్యానము	౭0
౪1	సాలగ్రామమాహాత్మ్యము	౭3
౪2	చతుర్వింశతి సాలగ్రామములు	} ౭౫
౪3	దేవతలు శివదర్శనార్థము మందరగిరి కరుగుట	
౪౪	పార్వతి యింద్రాదుల శపించుట	౭౮
౪౫	అశ్వత్థమహిమ	౮0
౪౬	పాలాశమహిమ	౮3
౪౭	తులసీమాహాత్మ్యము	౮౪
౪౮	బిల్వోత్పత్తి	౮౫
౪౯	పార్వతి విష్ణువును శపించుట	౮౬
౫0	వృక్షమాహాత్మ్యము	౮౯
గీ1	శంకరుడు పార్వతిని బతిమాలుట	౯0
౫1	శివుని తాండవవర్ణనము	౯౫
గీ3	లక్ష్మీనారాయణమహిమము	100
గీ4	రామనామమంత్రమహిమము	101
గీ5	ద్వాదశాక్షరమాహాత్మ్యము	10౫
౫౬	పార్వతి తపస్సుచేయుట	} 10౬
గీ౭	మునులు తపస్సుచేయుట	
గీ౮	శివుడు వృషభావతారమెత్తుట	10౭

ద శ మా శ్వా స ము

౫౯	నీలవృషభలక్షణము	103
౬0	శివుడు పార్వతికి ద్వాదశాక్షరమంత్రోపదేశముచేయుట	10౪
౬1	మత్స్యనాథజననము	10౬
౬2	తారకాసురవధ	10౭
౬3	కుమారస్వామి వైరాగ్యమాని తపస్సుచేయుట	10౯
౬౪	భీష్మపంచకమాహాత్మ్యము	110

౬౫	అశ్వాశ్మకయనవ్రతమాహాత్మ్యము	౧౩౧
౬౬	మంకజేశ్వరమాహాత్మ్యము	౧౩౨
౬౭	శివరాత్రిమాహాత్మ్యము	౧౩౩
౬౮	తులాపురుషదానమాహాత్మ్యము	౧౩౭
౬౯	భూదానమాహాత్మ్యము	౧౩౯
౭౦	ఇంద్రిండు వృత్తానురునితోఁ బోరాడి సఖ్యంబుచేయుట	౧౪౨
౭౧	ఇంద్రిండు కపటోపాయమున వృత్తి వధించుట	౧౪౫
౭౨	కపాలమోచనమాహాత్మ్యము	౧౪౯
౭౩	పాపపిండప్రదానవిధానము	
౭౪	ఇంద్రిన్యమోపాఖ్యానము	౧౫౧
౭౫	నాశీజంఘచరిత్ర	౧౫౪
౭౬	గుడ్డగూబవృత్తాంతము	౧౫౯
౭౭	గృహోపాఖ్యానము	౧౬౩
౭౮	ఇంద్రిన్యమోపాఖ్యానము లార్దురును లోమశునొద్దకుఁ బోవుట	౧౭౧
౭౯	లోమశుని పూర్వవృత్తాంతము	౧౭౩
౮౦	బకాదులకు నారదుండు కనఁబడుట	౧౭౫
౮౧	బకాదులు సంవర్తనతో భాషించుట	౧౭౭
౮౨	సప్తలింగవృత్తాంతము	౧౭౮
౮౩	యుగవర్ణనము	౧౮౦
౮౪	యుగప్రమాణము	౧౮౩
౮౫	నింబశుచునియొద్ద దుశ్శీలుండు శిష్యుఁడుగాఁ బ్రవేశించుట	౧౮౪
౮౬	దుశ్శీలుండు నింబశుచునివెట్టెను హరించుట	౧౮౬
౮౭	దుర్వాసస్థాపితలింగమునకు దుశ్శీలేశ్వరసంజ్ఞ వచ్చుట	౧౮౭
౮౮	నించేశ్వర కాకంభరులయుత్పత్తి	౧౯౧
౮౯	ఏకాదశరుద్రుల యుద్భవము	
౯౦	ఏకాదశరుద్రులదగ్గఁజేయవలసిన దానములు	౧౯౩
౯౧	యాజ్ఞవల్క్యవృత్తాంతము	౧౯౪
౯౨	ద్వాదశాదిత్యుల యుత్పత్తి	౧౯౯
౯౩	రత్నాదిత్యుని యుత్పత్తి	
౯౪	పురాణశ్రవణమాహాత్మ్యము	౨౦౧

గ్రంథకర్త,
జానపాటి పట్టాభిరామశాస్త్రి,
అష్టావధాని,
జానపాడు, పల్నాడు తాలూకా.

*Presented In Memory Of
Late Vangapalli Neelakantam.*

విశ్వా

వీ రి క

ఈ గ్రంథమున కిది నాల్గవ సంపుటము. గ్రంథచుంతయుఁ బదియార్వాలములలో ముగింప నెంచి యేత దుపక్రమం బొనరించుచుఁ బండ్రెండువేల మూలగ్రంథమునకు భాషాంతరీకరణము పదివేలపద్యములు కావచ్చుననియు నెల కెనిమిదిపుటలచొప్పున నభినవసరస్వతిలోఁ బ్రచురించిన సం॥ న కొకయార్వాలము సుమారు వేయిపద్యములతో ముగియవచ్చుననియు నెట్టిమేషము వేసికొంటినిగాని మధ్యసంప్రాప్తములైన మత్స్యధనుకభత్తమానాలోగ్యాభావాదికములవలన మతిమూడు (మొత్తము మూడ ౧౩) సం॥లకుఁ దొమ్మిదివేల యిరువదియొక్క గద్యపద్యములతోఁ బదియార్వాలములు శాంధీకరించి ప్రకటింపఁగలిగితిని. ప్రథమద్వితీయసంపుటములలోఁ బీఠికయును పేరుతో నేదో వ్రాసియుంటినిగావున దీని వ్రాయవలసినయంశ మేమియు నాబుద్ధికిఁ బొడకట్టదు. కాని ధారాపాతములైన యస్మత్కవితాదోషములు కొన్ని శుద్ధాశుద్ధపత్రికము సిద్ధముచేయు నాటికిని స్ఫురింపమి నందుఁ జేర్పఁబడక యుండవచ్చును. వానినన్నిటిని విద్యత్కవులు తమించుటకు వేడుకొనుచు ననేక పురాణములు ననేకఖండములు నుండియుండ నీఖండమునే తెనిగించుట కుండు ముఖ్యకారణమును దెలుపుచున్నవాడను. విశ్వబ్రాహ్మణులచునువారికిని బ్రాహ్మణులకును బ్రాహ్మణ్యవిషయమై కలిగిన వివాదములోఁ బ్రథమము స్వతుల్యత్వవ్యతిరేకమును ఋజువుపఱచుటకై నాగరఖండమును తాటియాకులపాత్ర మొకటి కోర్టులో దాఖలుచేసి తత్ప్రత్యములకు తప్పజ్జోకములఁ గనఁబఱచుచు దగ్గరింథము స్కాంద పురాణాంతర్గతమని నుడువఁగడఁగుటయు నయ్యాధార్థ్య మరయుటకై బొంబైనుండి మాచేఁ దెప్పింపఁబడిన తత్పురాణమును ధర్మాధికారులు పరిశీలించి ప్రతినాదులు కనఁబఱచు పద్యము లందుఁ గనఁబడమిని వారి నాగరఖండమును దూరీకరించిరి. అయావిషయము లన్నియు స్వర్ణకారవ్యవహారము పేరఁ జలుపఁబడిన చరిత్రమున స్పష్టమగుచు

తే. అట్టి తడకలలోనిదే యరసిచూడ

వీరి నాగరఖండ మోవిజ్ఞులార !

కల్లగానట్టి నాగరఖండ మిపుడు

వేట నాగరలిపి నచ్చువేయఁబడియె.

శా. దానక వీరలుచూపుజ్ఞోక మొకడుకై వాట. దాగ్రింథమే

మానంబయ్యెడిఁగాని వీరి తడకల్ మానంబుగా వింతయు.

నే నెట్టేనియుఁ దెన్నుచేసి మృదువాణిం దత్పురాణస్థితా

ఖ్యానంబుం బ్రకటింతు వీరి నుడువుల్ కల్లల్ల నెంచక జనుల్.

అని వ్రాసియుంటిని. ఆవ్రాసినదాని నన్వర్థముచేయుటకును గవితావ్యాసంగమునఁగల కాంక్ష తీరిమినే యేతన్నాగరఖండాంధ్రీకరణమునకుఁ బ్రారంభించినను బ్రారంభము సాగినకొలది బయలుపడెదలు పరమేశ్వరావిర్భావములు తీర్థక్షేత్రముహత్త్వములు పుణ్యోపాఖ్యానములు ధర్మరహస్యములు సమర్థాధలు మొదలైనవి మదీయోత్సాహమును మతంత వృద్ధిఁజేయుటయుఁ బలుకష్టములకు లోనైనను బట్టిన పట్టు వీడక పరిపూర్ణిఁ జేయఁగలిగితిని. కలిగినకష్టము లన్నియుఁ దొలఁగించుకొని యిలాతలమునం దే నింతవఱకు నిలువఁగలుగుటకును నేతద్ద్రంధమహిమమే కారణమని నానమ్మకము. కష్టసాగరమునుండి గడ్డను బడ్డవారి కథలే కడుబహుళముగాఁ గల గ్రంథంపు టాంధ్రీకరణమువలన బంధవినిర్ముక్తుండనైతిని పరమానందభరితుండనగుచు జగత్ప్రసిద్ధపండితులగు స్వల్పసంఖ్యాకుల యభిప్రాయములమాత్ర మిందుఁ జొందుపఱచుచున్నవాడను. ఎట్లైననేమి? ఏతాదృక్సద్గ్రంథాంధ్రీకరణంబునకు నిదానభూతులగుటచే విశ్వవ్యాప్తాణంమన్యసోదరుల కెంతయుం గృతజ్ఞుడను.

ఇట్లు
విద్యద్విధేయుఁడు
జానపాటి పట్టాభిరామశాస్త్రి,
ఎడిటరు
'అభినవసరస్వతి'

పండితాభిప్రాయములు.

శ్రీశ్రీ జగద్గురు పుష్పగిరిసంస్థానపండితులును బండితప్రసర
వ్యాఖ్యానవాచస్పతి బిరుదాంకితులును నగు
బ్రహ్మశ్రీ మల్లాది రామకృష్ణచయనులుగారు.

విద్యత్కవులగు బ్రహ్మశ్రీ జానపాటి పట్టాభిరామశాస్త్రిలుగారు రచించిన యాంధ్రీకరణమును స్థావరపులాకశావ్యయముచేఁ బరికించితిని. ఇందలి భాష శుద్ధము. శైలి మృదుమధురము. మూలమున కన్యూనాతిరిక్తమగు నాంధ్రీకరణము. ఈఖండము రథకారుల పూర్వచరిత్రయుఁ జెప్పునని బహుజనులకు భౌతికలదు. దానిఁ దొలఁగించుటకై వీర లీఖండమును దెలిఁగించిరని నే నూహించెద. ఇపుడు గూర్జరదేశమంగు వధనగరమను ఖ్యాతిగాంచిన నగరమను పుణ్యక్షేత్రమంబు లి యనేకవిశేషము లీగ్రంథమున వర్ణింపఁబడినవి. నాగరులని పిలువఁబడెడి ఘూర్జర బ్రాహ్మణులలోని యొకతెగవారి మహత్త్వ మిగ్రంథమున వర్ణింపఁబడినది. వారు రథకారులు కారు. ఇంతియకాక యనేకధర్మరహస్యము లీగ్రంథమున నుపాఖ్యానములతో వర్ణింపఁబడినవి. ధర్మశాస్త్రమని చెప్పఁదగిన యిట్టి మహాగ్రంథము నిర్దుష్టమగు భాషతో నాంధ్రీకరించి యిమ్మువాసీయుఁ డాంధ్రీలోకమునకుఁ జేసిన యుపకారము వర్ణనీయము. పల్నాటిసీమలో నప్పకవి యనంతర మికవి యెన్నఁదగి.

యున్నవాడు. కేవల శ్రమజ్ఞానందకరములగుచు నీతిబోధరహితములగు నవలలవలెను శృంగారగ్రంథములవలెను గాక సకలసనాతనధర్మబోధకమగుచు సహృదయునో రంజకమగు నీగ్రంథము శ్రీనాథుని కాశీఖండ భీమఖండములం బోలె నాచంద్రార్క స్థాయియై కవికి యశం బానగూర్పుగాక.

కింకపీంద్రీఘటాపంచానన బాలసరస్వతి కళానిధి బిరుదాంచితమును
శతావధానులును దిరుపతివెంకటేశ్వరకవులలో నొకరును నగు
బ్రహ్మశ్రీ చెళ్ళపిళ్ళ వేంకటకాస్తులుగారు

ఎప్పటి రప్పుడే పత్రికలో నాగరఖండము చదువుచునే యున్నాను. దీని రచన మొదలిడునాటికి మిత్రాధార సామ్రాజ్యమునది. పిదప దీనిని రచించుకొంటుంది నుత్తర రాష్ట్రరాజ్యముగా సానబడిన వజ్జిమునలై బ్రాహ్మణిపంజాబ్బునది. పురాణముల ననుసరించిన ప్రాచీనకవుల ధారతోపాటియ్యది విద్వత్కృతుల సమ్మానమునకుఁ బాత్రమగుటకు సందియములేదని నా ముఖ్యాభిప్రాయము. తక్కిన వ్యాకరణాది స్థానికములు లోనగువానినినూర్చి యారుదురుల కవనముల కభిప్రాయ మిడునప్పు డెన్నోపయోగము కాని యారూఢుల కవనముల విషయమున నది యప్రస్తుతమే. ఎటువని యాంతగ్రంథము వ్రాయునపు డట్టి స్థానికమున్నను నయ్యది ప్రమాద కృతియు కావలెనే కాని యజ్ఞానాపయోగము కాదని ప్రాజ్ఞు లెఱుంగనిదికాదు.

కవిగాజ కవిసార్వభౌమ బిరుదాంచితమును శతావధానులును
గవిత్రియము తరునాత మరల మహాభారత మామాలాగ్రము మాలాను సారము
తెనిగించిన మహామహులును నగు
బ్రహ్మశ్రీ శ్రీపాది కృష్ణమూర్తికాస్తులుగారు

బ్రహ్మశ్రీ బానపాటి పట్టాభిరామశాస్త్రిగారు రచించిన నాగరఖండమును నాంధ్రగ్రంథము వారి యభినవసరస్వతిపత్రికలోఁ బ్రచురించుచున్నప్పుడు పెట్టు భాగముల నేజదివెరిసి. పట్టాభిరామశాస్త్రిగారి నెఱుంగని యాంధ్రపండితులుండరు. వారికవిత్వము మృదుమధురమై విన నింపుగా నుండును. వారు సంస్కృతాంధ్రపండి తులుగావున వారికవిత్వమందు దోషములు గానరావు. తెలి నిర్దుష్టమెయ్యుండును. ఈనాగరఖండములో నక్కడక్కడ విచిత్రప్రయోగము లున్నవి. అవి పాతకుల కింపు సంపాదంపఁగలవు. అనేకములైన మనోవాగకథాంశములు గలవు. ఆయా స్థలముల మన శాస్త్రిగారు మిక్కిలి చక్కగాఁ దెలుఁగు నావించినారు. ఈతెలుఁగు నాగరఖండము కొంచె మించుమించుగాఁ బూర్వకవిప్రణీతములకలెం గానవచ్చు ననుటకు సందియంపడ నక్కఱలేదు. శాస్త్రిగారిట్లే మఱికొన్ని పురాణములు రచించి లోకోపకార మొనర్తురుగాకయని కోరుచున్నాను.

శతావధానులును నవధానికి శోమణిబిరుదాంచితులును
సంగీతసాహిత్యాది బహుకలాశోవిదులును స్వయతసిద్ధాంతనిపుణులును నగు
మధ్వకీ కాళీ కృష్ణాచార్యులుగాను

బ్రహ్మకీ జానపాటి పట్టాభిరామవిద్వత్కవిమహాశయా!

తం. శ్రీగిరినిలయునికృపచే

నాగరఖండమ్ముఁ దెలుఁగునను వ్రాసితి. నీ

నాగరఖండము వెలసెను

నాగరఖండ మయి కైతనాతికిఁ దలపై.

సంస్కృతాంధ్రాంధ్రయభాషాశోవిదులును శాంధ్రసాహిత్యపరిషదాధార
భూతులును బహుకాశనపరిశోధకులును జెసిడెన్సీమేజస్ట్రేటు, అసిస్టెంటుకలెక్టరు
పదవు లలంకరించి ప్రకృతము విశ్రాంతివేతనము గైకొనుచు
ధర్మదేశభాషానేవనేయుసంపన్నగృహస్థులును నైన
బ్రహ్మకీ జయంతి రామయ్యపంతులు బియ్యేబియ్యల్ గారు

బ్రహ్మకీ జానపాటి పట్టాభిరామశాస్త్రిలుగారు రచించిన యాంధ్రనాగరఖండ
మొక్కడక్కడఁ జదివినాడను. స్కాందపురాణాంతర్గతమగు నొకస్థలమాహాత్మ్య
మున కిది తెలుఁగు. స్థలపురాణమను మాటమాత్రమే కాని యిందు లోకము తెలిసి
తొనవలసిన విషయము లనేకము లున్నవి. ఇతరపురాణములలోని కొన్ని కొన్ని విష
యము లిందును దగినరీతిగా నివరింపఁబడినవి. కవిత్య మనర్గళధారాశుద్ధిగలిగి హృద్య
ముగా నున్నది. కైలి ప్రాచీనకైలి ననుకరించుచున్నది.

భాష్యంతవ్యాకరణవేత్తలును శతావధానులును జెల్మిపిళ్ళ వేంకటశాస్త్రిలు
గారి భాగినేయీభగ్తులును గీర్తికేషులైన కీ చెలికాని లచ్చారావుబహదరు
జమిందారుగారి యాస్థానపండితులును నగు
బ్రహ్మకీ ద్వివేది నారాయణశాస్త్రిలుగారు

తే. ఆంధ్రదేశగురూత్తములైన సుకవి

వరులు తిరుకతివేంకటేశ్వరులె మీదు

కైత నగ్గింప వాకొనఁగా వలయునె

రమ్యకవితాస్త్రి ! పట్టాభిరామశాస్త్రి !

తొలి పలుకు

జ్ఞానోదయమును గాంచినమానవులు బుద్ధుడప్రాయము లగునీతఁడు చక్కరిరసాభ్యు
మలను దగులుకొని కాలము వృథఁబుచ్చరాదనియో స్థిరమై ప్రకాశించు బ్రహ్మజ్ఞాన
మును శక్తిమాగ్ధమునఁ గనుగొని ముక్తిమాగ్ధ మెఱుంగుటయే మానవజాతికిఁ బ్రధాన
లక్షణం బనియో,

“ జగతిఁ బుట్టి పుట్టి చచ్చి చచ్చి
హారల నేల మనకుఁ బుట్టని చావని
తొలివ వెదకికొనుట దొడ్డబుద్ధి ”

యను పోతనార్యుని వాగ్దీలలయందుండించిన గాఢమగు నమ్మకముచేతనో,
సరస్వతీకరుణాకటాక్షముచే లభించిన కవిత్వము భగవంతుని వినోదంబులం జూపు
సత్ప్రసాదముల రచించి సాధకముచేసిన నుత్తమజన్మము లభించుననియో స్కాంద
పురాణాంతర్గత నాగరభండమును శ్రీ బాసపాటి పట్టాభిరామశాస్త్రిగారు తెనిగించిరి.
ఏకద్యంధప్రాశస్త్యమును గుఱించి చెప్పటకు ముం దీశాస్త్రిగారి పావనచరిత్రాంశ
ములఁ గొన్ని లోకమునకుఁ జెప్పవలసియున్నది. వీరు జ్ఞానమలవడినదాది నేటివఱకు
(రమారమి నలువది సంవత్సరములనుండి)భాషానేతరై తను వర్షించి విశేషమకృతము
శాష్టించుచున్నవారు. అభినవసరస్వతీ పత్రికాధిపతులై రమారమి ముప్పదిసంవత్సర
ములనుంచి పత్రిక నెన్ని చిక్కులలోఁ జిక్కుకొన్నను మానక నడపించుచుండుటయే
వీరికిఁగల పట్టుదల నొకటి సామర్థ్యముఁ జెప్పక చెప్పెడిని. బాల్యమునందే యష్టాన
ధాన శతావధానములను జేసి పేర్వడ్డవారు.

“ కాలుకా జేయుయు నాడునంతవఱ కీకల్యాణిఁ బోషించెదక ”

అని పత్రికావిషయమునఁ బ్రతిజ్ఞఁ బట్టినవాఁడే వీరి యశఃకరుము సౌరభ
మాంధ్రాద్యోద్యానగనవాటికల వ్యాపించి యున్నది. కవితాలోకమున వీరిపే రెఱుంగ
గనివారు లేరు. కవులై శతావధానులై బహుగ్రంథకర్తలై పత్రికాధిపతులై సర్వ
విధముల సమర్థులైయుండుట యటులుండ నిరాఘాటపాండిత్యముతోపాటు నిరర్గళ
వాక్కుధిఁగూడ కలవారని వీరి “ అశోకగృభాస్కరము ” సాక్ష్యమిచ్చుచున్నది. వీరు
లోకమున కాదర్శప్రాయులు. కవుల కనాదినుండి వచ్చుచున్న దానిద్రవ్య
బాధ వీరికిని దప్పదయ్యె. దీనికిఁదోడు సంసారబాధలు - ఇన్నిటికి లోనైనను
గవితాసేవయే పరమావధిగా నెంచుటందేసి కావోలు నీతి కాలవాలమై ధర్మముల

మనికిపట్టె సన్మతప్రబోధకంబై జ్ఞానప్రదమై యిహపరసాధకమై విలసిల్లు గ్రంథ
రాజ మొకండు వ్రాయ సంకల్పించి,

మ. ఒనరకొ నన్నయతిక్కనాదికవు లీయ్యుర్విం బురాణావళుల్
తెనుగుంజేయుచు మత్పురాకృత శుభాధిక్యంబు దానెట్టిదో
తెనుగుంజేయరు మున్ను భాగవతముకొ. దీనికొ దెనింగించి నా
జననంబుకొ సఫలంబుజేసెదఁ బునర్జన్మంబు లేకుండఁగకొ.

అని పోతనార్యుఁడు హరికరుణావిశేషమున భాగవతమును వ్రాసి కృతార్థం
డైన చందంబున శ్రీకృష్ణుని నేటివఱ కెవ్వరును దెనింగింపని వేదవ్యాసప్రోక్షిం
బగు నాగరఖండంబును దదేకదీక్షతోఁ బట్టినపట్టు వీడక మూలమున సారముగఁ దెని
గించి కృతకృత్యులైరి. ఆంధ్రకవితాలోకమున కొక్క యత్కృష్టగ్రంథ మందఁజేసి
యాంధ్రభాషావధూటి కొక్క నూతనాలంకారము సమర్పించి రనుటలో సందేహము
లేదు. జాహ్నువీనదివలె నీగ్రంథము పవిత్రమైనది. ఇందుఁ గానఁబడని ధర్మములు
నీతులు నితిహాసములు లేవు. తక్కినపురాణములకంటె నీ నాగరఖండమందు సమస్త
ధర్మములు నిమిదియున్నవి. ప్రారంభముననుండే తుదవఱ కీగ్రంథ మొక సారి చదివిన
పంశయములన్నియుఁ దొలగిపోవుననుమాట యటుండ మఱి యేగ్రంథమును జూడ
నక్కఱలేదనుట నిశ్చయము. ఎన్నియితిహాసములు చదివినను నెన్నిపురాణములు
చదివినను దుదకు మానవులు గ్రహింపవలసినది నీతి. ఈగ్రంథమంతయును నీతులకుఁ
బుట్టి. అం దీనాల్గవభాగమునందు ధర్మరహస్యములన్నియు విస్తృతముగఁ జెప్పఁబడి
నవి. ఈవిషయంబు లన్నియు గుఱించియే కృష్ణుని గీగ్రంథమును సృష్టించి
యాంధ్రులకుఁ బరమోపకారముఁ జేసినారనుట యథార్థము. రత్నములన్నియు
నొకచోటికిఁజేర్చిన ట్లిగ్రంథమునందలి నీతిరత్నములన్నియు నేకరించి బాలబాలికలకు
బోధించుట కవకాశముండునటులఁ జిన్న గ్రంథముగ నొనర్చి పాఠశాలలయం దుంచినఁ
జియితప్రాయమునుండియుఁ బిల్లలు నీతిగలవారగుదురని మా నమ్మకము ఈగ్రంథము
క్రతుస్కృతులయందుండు ధర్మసారసంగ్రహ మననొప్ప. వేదవేదాంతశ్రవణంబు
చేతను భగవద్గీతాపఠనంబుచేతను నేపుణ్యము లభించునో యాపుణ్య మీపురాణ
పఠనశ్రవణాదులచేత లభ్యము. రమారమి పదివేలపద్యముల రసవంతముగ ధారాళమైన
కవితాధారతో రచించి లోకమున వ్యాపింపఁజేసిన యీగ్రంథకర్త కెట్టి సుకృతంబు
లభించునో చదువరు లూహింతురు గాక. ఈగ్రంథము మూలము ననుసరించి తెనిఁ
గింపఁబడినది. మూలముననుసరించి తెనిఁగింపక కథాభాగము ననుసరించి స్వేచ్ఛక

నాయఁబూనినచో ఋషిప్రోక్త సంస్కృతగ్రంథములయందలి విశేషములన్నియుఁ దెలిసికొనుట కవకాశ మంతగా నుండదనికాఁబోలు సర్వజనాదరణీయముగ కాశ్మీ గారు మూలము విడువక తమ గ్రంథము నడపించియుండవచ్చును. రామాయణ భారతాదిగ్రంథములు మూలముననుసరించి తెనిగింపఁబడకపోయినను రసవత్కావ్య ములై నీతిబోధకంబులై యొప్పుచున్న వనుట కేమాత్రమును సందేహములేదు కాని సంస్కృతగ్రంథమందున్న విశేషధర్మములన్నియు నెఱుంగుట కవకాశములు లేవు. మూలముననుసరించి తెనిగించినను “మక్కికిమక్కి” యనునట్లు గాక వలయుచోట్లఁ గుదించుచుఁ బెంచుచు రచనాసామర్థ్యమును జెల్లడించుచు వ్రాసిన కావ్యము శాస్త్రీయముగ నుండును.

ఉ. “ ఒక్కెడఁ జక్కనౌపదము సొక్కటిఁజేర్చిన ముచ్చటౌ మఱి
కొక్కెడ నున్న దున్నయటు లుంచి రచించిన ముచ్చటౌ మఱి
కొక్కెడ నున్నదాన సగ ముంచి రచించిన ముచ్చటౌనుగా.
మక్కికిమక్కియన్నటుల మార్చిన కావ్యము శాస్త్ర్య మెట్లుగదా ”

(తిరుపతి వేంకటేశ్వరకృతము)

ఈగ్రంథ మట్టి యేయంశములకును దావీయక స్వకల్పితగ్రంథమౌ యను భ్రమను గలిగించుచున్నది. విశేషలోకానుభవము గాంచినవెనుక రచింపఁబడిన గ్రంథమగుటంజేసి యందుఁ గల కవిత్వము ద్రాక్షాపాకమై సులభార్థప్రతిపాద కంటై మృదుపదఘటితంబై శబ్దాలంకారభాసమానంబై ప్రసాదమాధుర్యాది కావ్య గుణంబుల కాకరంటై యమృతప్రవాహమువలె నాహ్లాదజనకంబై పండితపాఠరజన మనోరంజకంబై విలసిల్లుచున్నదనుట నిర్వివాదాంశము. ఏసమయమం దేరసము గురి పింపవలయునో యాసమయమున నారసము గురిపించుచు నేరసమును వణింపచినను భక్తిరసము తొలుకునట్లు రచించిరని చెప్పట చరిత్రచర్యణమగును. ఈగ్రంథ మనేక పండితకవులచేఁ గొనియాడఁబడినది.

జగమెఱిగిన బ్రాహ్మణునకు జందెమేల కి వీరి యవధానపాటవముగుఱిం చియుఁ గవితానైపుణ్యము గుఱించియు మేధాసంపత్తిగుఱించియుఁ బాండితీప్రభా వముగుఱించియు విశేషించి వీరి సౌశీల్య సౌజన్యాది గుణగణముల గుఱించియు జ్ఞానవైరాగ్యముల గుఱించియు శాంధ్రలోకమునకు నూతనముగఁ జెప్పం బనిలేదు. పరమేశ్వరానుగ్రహమువలన నేనాఁటి కెంతలభించునో యంతతోఁ బరితృప్తిఁజొంది యానందముగఁ గాలము గడపువారలలో వీరొకరని చెప్పవచ్చు. కి) జటపౌలు

గద్వాలాది సంస్థానములయందు రాజమర్యాదలను గాంచిన యిట్టిమహనీయుని గ్రంథమునకుఁ దొలిపలుకువ్రాయుభాగ్యము లభించినందులకు మే మెంతయు శ్రీ కాశ్రి గారియెడఁ గృతజ్ఞులము. శ్రీ కాశ్రి గారి కితోధికగ్రంథరచనాసామర్థ్య మిచ్చి భగవానుఁడు చిరాయురార్భగ్యోన్నతులచే సంతోషించుఁగాత.

ఉ. నాగరఖండమున్ దెనుఁగునన్ రచించి కరంబు మించుటన్

వాగనుకాసనాది కవివర్యులువోలె యశంబు గాంచుచున్

శ్రీగలవారత్తితి రిలఁ జెప్పెడి దెయ్యది? దేహదాధ్యమున్

రాఁగల దింక సత్కృతిని రంజిలఁజేసిన కారణమునన్.

ఇట్టి యుద్గ్రంథము,

గీ. సప్తసంతానములలోఁ బ్రశస్తిఁ గాంచి

ఖిలము గావండునది ధాతిఁ గృతియకాన

కృతి రచింపుము మాకు శరీమతుసురు

వేశలనుధామయోత్తులఁ బెద్దనాగ్య!

యని కృష్ణదేవరాయలు పెద్దనార్యునింబలె యాడవరము జమిందారులగు శ్రీబాకరాజు పరాంకుశరావుగారు తమ కంకితంబుగ నిమ్మటం చఢిఁగించిరి తెలియుచున్నది. రాజులకును గవిరాజులకును గలబాంధవ్యమీనాఁటిది కాదు, రాజభర్తములలో నది ప్రధానమని గ్రహించి దేశములుగా రిందులకుఁ దొడంగుట సంజ్ఞాభ్యుము. గ్రంథప్రాశస్త్యమునకుఁ గృతికర్తయగృతిభర్తయు నిరువురును బ్రధానులే. ఇట్టియు త్తమగ్రంథమునకు లోకోత్తరగుణుం డగు దేశములుగారు నాయకుఁడగుట ప్రశంసార్హము. ఇప్పట్లు కాశ్రిగారిభ్యుము గొప్పది. ఇట్టిమహనీయులచే రచింపఁ బడిన గ్రంథమును జేపట్టి గ్రంథరూపమున నాశీర్వాదములను బడసిన కృతిభర్త సుకృత మింతింతయని చెప్ప శక్యముకాదు. ఇందు నందు శాశ్వతకీర్తిఁ దేజాలు సత్కృతులను బట్టి పోషించుచున్నవారని చెప్పినచో దక్కుంగల దేశములుగారి యాదార్యాతిశయంబును బరోపకార పారీణిత్వమును విద్యాభిమానమును గవిజనపక్ష పాతమును నిరంతరదైవతారాధన తత్పరతను విశేషించి చెప్పనేటికి? శ్రీ దేశములు గారికి వారికుటుంబమునకు గుణధాముం డగుపట్టాభిరాముండు చిరసౌభాగ్యసంపత్తిని జిరాయురున్నతుల నిచ్చి సంతోషించుఁగాత.

ఇట్లు బుధజనవిధేయులు,

వాజపేయయాజుల రామసుబ్బారాయఁడు, బి. యే.

వెంకటనారాయణ.

సోదరకవులు,

న్నహలతాకవితాసంఘాధ్యక్షులు,

కొల్లాపురము.

నాగరఖండము.

నవమా శ్వాసము.

కం॥ శ్రీకాక్తికమాసాంతఃప్రాకటరుద్రాభిషేక బాడబజనతా
స్తోకాన్నదానయుత ! నాకోకోరత ! శ్రీపరాంకుశావనిశేతా ! ౧

అ॥ అవధరింపు. శౌనకాదిమును ల్పరాణార్థవేదియగుచు నవనిలోన
యశముగాంచినట్టి యా రాసుహృద్విచక్కిమరలి మరల సవినయముగ. ౨

తే॥ “ విజ్ఞ ! యేద్రవ్యసమితి నేవేళలోన నెట్టివిపులఁ గూర్చుండఁబెట్టి శాస్త్ర
మాచరింపంగవలయునో యావిధానమెల్ల వాక్కువ్వు ” నానతం డిట్లులనియె. ౩

ప॥ దీనిఁ దొల్లి హరిశ్చంద్రు నాత్మజుండగు రోహితాశ్వుండు మార్కండేయు
నడిగియుండె. హరిశ్చంద్రుండు స్వర్గతుండగుటయు రోహితాశ్వుండు రాజ్యంబు
చేయునెడఁ దీర్థయాత్రాప్రసంగంబున మార్కండేయుండు సరయుసాగరసంగమంబు
నకుఁ జని స్నాతుండై పితృదేవతలకు విధిపూర్వకంబుగాఁ దర్పణంబువిడిచి సార్థక
నామంబగు నయోధ్యం బ్రవేశింపఁ దదాగమనంబు విని రోహితాశ్వుండు పాద
చారియై సముక్తంబుగాఁ జాలదూర మరిగి సాష్టాంగ నమస్కారంబు సలిపి. ౪

— శాస్త్రకల్పము —

కం॥ “ స్వాగతమునీకు. మఱియును స్వాగతము. త్వదంఘ్రిరేణు సంస్పర్శముచే
బాగుగ నున్మాదజతతి తా గడియించెం బవిత్రతను-ధన్యుడ నేక. ” ౫

ప॥ అని చేయివట్టి పేరోలగంబునకుఁ దోడుకొనిపోయి పెద్దగద్దెయం గూరు
చుండఁబెట్టి తాను వినయావనతుండై దోయిలిఘటించి క్రిందఁగూర్చుండి. ౬

అ॥ “ నిరభిలాషుండై న నీవిందు గాఁ గతంబేమొ నిజముచెప్పు మోమహాత్మ !
యీయరానివస్తువేనియు నిచ్చెద ఘడ్గహాగతునకు మాటనిలుప. ” ౭

ప॥ అని మధురంబుగా మనవిసేయుటయు మార్కండేయుం డిట్లునియె. ౮
తే॥ “ పీర్థమూతాగ్రప్రసక్తి నేతెంచినార మిచ్చటికి. రేపుప్రాద్విదన నేగఁగలము
మరల సరయుసాగరసంగమమునకేము. నిరభిలాషులకును దర్శనీయ ముండు. ” ౯

తే॥ ఉత్తమబ్రాహ్మణుని స్వయముద్భవమగు లింగమును సాగరముఁగూర్చి తీలనేగు
నదిని గన నొక్కదినపుటేనస్సుతోలఁగునంచుఁ జెప్పిరి శాస్త్రజ్ఞులైనవారు ” ౧౦

వ॥ అని యిట్లు వాక్రుచ్చి సవినయంబుగా నెదుట నిలువఁబడియున్న యన్నర
నాయకుం బొడఁగాంచి ౧౧

తే॥ “ నీవు చదివిన వేదముల్ నీదుశ్రుతము నగ్నిసాక్షీకముగను బెండ్లాడఁబడిన
నీ కళత్రంబులును మఱి నీదుధనము సఫలమయ్యెనే మానవసార్వభౌమ ! ” ౧౨

వ॥ అని ప్రశ్నించుటయు రోహితాశ్వం డిట్లనియె. ౧౩

తే॥ “ నా పఠించినవేదముల్ నాదుశ్రుతము నగ్నిసాక్షీకముగను బెండ్లాడఁబడిన
నా కళత్రంబులును మఱి నాదుధనము సఫలమగుటన నెట్లు వాచంయమేంద్ర ! ”

వ॥ అని యిట్లుడుగుటయు వెండియు మార్కండేయుండు ౧౪

సీ॥ “ అగ్నిహోత్రఫలంబు లవనీతలాధ్యక్ష ! యజురాదికములైన యాగమములు.
శీలవృత్తఫలంబు చిత్రభానుకులీన ! కడువిమర్శించిన్లయెడల శ్రుతము.
రతిపుత్రఫల లహోరాజన్యమార్ధన్య ! యగ్నిసాక్షీగఁ బెండ్లియైన స్త్రీలు.
దత్తపుత్రఫలంబు ధర్మాధ్వసంచార ! యార్జుంపఁబడినట్టి యఖిలధనము.
నీవిధంబెఱింగి యీ వన్యవిధమును మానవలయునెపుడు మానవేంద్ర !
యస్మదుక్తవిధి నిహోముత్రఫలకాంక్షు లందఱికిని గార్యమగును తే॥ ” ౧౫

వ॥ అని వక్కాణించి పురాణరాజులయు విశేషించి దేవక్షులయుఁ జిత్రకథ
లం జెప్పకొనుచుఁ గూర్చుండుటయు నందొక్కకథ యవసానంబున రోహితాశ్వ
మహీపతి యమ్మునిశ్రేష్ఠుదిక్కు మొగంబై ౧౬

కం॥ “ భగవానుడ ! ద్విజతతికిం దగుగతి శ్రాద్ధాచరణము తప్పనిపనియహా
మగదా ! బహుభేదము లందగుపడుఁ. దత్కల్పమును దయం జెప్పఁగదే ” ౧౭

వ॥ అని యడుగుటయు వెండియు మార్కండేయుం డిట్లనియె. ౧౮

కం॥ “ నిజమే యడిగినవాడవు భుజభవ ! శాఖావిభేదములచే శ్రాద్ధ
వ్రజమందును భేదంబులు ద్విజతతి కేర్పడియె. దానిఁదెల్పెద నీకుకౌ. ” ౧౯

తే॥ కాన నానర్తవసుమతీజానికి మును భర్త్యయజ్ఞానిచేఁ జెప్పఁబడినయట్టి
శ్రాద్ధలక్షణమును సకృచ్ఛముగనీకుఁ జక్కవచియింతు రోహితాశ్వ ! వినుమయ్య.

ఆ॥ సాంతయాశ్రమమున సుఖముగాఁ గూర్చున్న భర్త్యయజ్ఞాకడకుఁ బరమభక్తి
నరిగి కేలుమోడ్చి యానర్తభూపాలుఁ డెంతయునుమృదూక్తి నిట్టులనియె. ౨౦

ఆ॥ పితృభీష్టమైన పృథుశ్రాద్ధకల్పముం జెప్పఁమోమహాత్మ ! యిప్పుడీవు.
నాదుపితరులెల్ల నాచేత శ్రాద్ధమం దర్చితులయి తృప్తినందునటుల. ౨౧

సీ॥ శ్రాద్ధకర్మమునకు సముచితంబైనట్టి కాలంబదెద్ది త్రికాలవేది !
యాకార్యమందు సమర్థుంబులైనట్టి ద్రివ్యంబులెయ్యవి తాపసాగ్ర్య !

అటు భోక్తలుగనుండ నెటువంటిద్విజులకు యోగ్యతకలదయ్య యోగివర్య !
 యెటువంటివారల నేటి యందుఁబరిత్యజింపంగవలయును క్షీలినురేంద్ర !
 మఱియుఁ దచ్చాద్ధమందున మంచివనుచు వేని నుపయోగపఱుపనా మానిచంద్ర !
 యంతయును నాకు నగ్గలంబై నకరుణ నానతీయంగదయ్య యోయమివరేణ్య ! ”
 కం॥ అని యిట్లు వచించుటయును ననఘతముండై న భర్తృయజ్ఞాదు కృప న
 జ్ఞననాఘదిక్కు మొగమై మనమునధ్యానించుచభవు మఱియిట్లునియెక. ౨౫
 ఆ॥ “ ఎద్దివినుటవలన నిమ్మహి మానవుల్ శాద్ధఫలముఁ బడయఁజాలియుందో
 యతుష్టిమైన యాశాద్ధకల్పంబు నుడువువాడ వినుము పుడమిఁకొడ ! ౨౬

— ♦ అమావాస్య శ్రాద్ధావశ్యకత ♦ —

తే॥ శాద్ధ మనువసనాఁ డవశ్యంబుగాను బెట్టవలయును సతము కోవిదజనంబు.
 దాన స్వస్థోకసౌఖ్యంబు తప్పకబ్బు. నటుల సంతానమునుగల్గు నవనిపాల ! ౨౭
 సీ॥ శీతబాధార్దితుల్ వీతిహోత్రప్రావరణములకై యాతురపడునట్లు
 దారిద్ర్యసీడితు ల్లనసంచయంబును హృదయంబునం దిచ్చయించుభంగిఁ
 గన్నకు ల్నస్యంబు కడుఁబెరుంగుటకుఁగా వృష్టి ప్రతీక్షించువిధముగాను
 జక్రివాకము లుపస్సమయంబునం బ్రొద్దుపొడుపునకై యాసపడుపడువున
 నాఁకిటంగుందు పితరులు నమను గోరుచుందు. రటుగాన నయ్యెడ నుదకముననో
 కాకముననో యొనర్చునా శాద్ధకర్మ. మంతఁ బితరులకగుఁదృష్టి. యఘముదోలఁగు.
 ఉ॥ ఆకలివెల్లునం బితరులందఱు మారుతరూపులై యనుక
 వాకిలిఁగాచియుండెదరు. వారికి శ్రాద్ధమువెట్టి భక్తిమై
 లోకులు తృప్తిసేయనగు. లోపమొనర్చినఁ బ్రొద్దుగ్రుంకునం
 దాఁక వసించి దుఃఖమునఁ దల్లదు రుస్సురటంచుఁ దిట్టుచుక ” ౨౮
 తే॥ అనుడు నానతఁజనపతి “ మునివరేణ్య ! శ్రాద్ధ మనువసనాఁ డేలసలుపవలయు ?
 మృతులు కర్మానుకూలమాగతికిఁజనక సుతునిసదనము నేటికిఁ జొత్తురయ్య. ౩౦
 కం॥ ఈ సంశయంబు నామది నో సంయమివర్య ! కలిగె. నున్నదియున్న
 ట్లీసర్వం బెఱిగింపుము ” నా సంతసపడుచు నతఁడు నగు మొగమొప్పక. ౩౧
 తే॥ సత్యమిద్ది మహాభాగ ! జనులు స్వస్వకర్మముల కనుగుణమైనగతిని గందు.
 రింక నిజవంశజునియింటి కెటులవత్తు రనెడివిచిత్సఁ దీర్చెద నవధరింపు. ౩౨
 తే॥ చచ్చిపోయినవా ర్స్వవంశంబు పుడమి నుండునందాఁకఁ గ్రమ్ముట నుదయమంద.
 రందుఁ బుణ్యాత్మకు డ్దివి నకృతపుణ్యు లంతకునిలోకమునను వసింతు రధిప ! ౩౩

- చ॥ నుత్తియొక్క పోనునూని యట మంచియొ చెడ్డయొ కగ్మపులఫలం
బరమరలేకకుడ్చు త్రిదశాలయవాసులకుం గృతాంత మం
దిగముననుండువారికిని నిచ్చలునాడలియుం నిపాస ము
మృగమగుచుం ద్రిపూరుషులనుట్టుకు నుండు మహాపునరంకగా ! 38
- ఆ॥ తండ్రివైపు మూడుతరములవలకును దల్లివైపు మూడుతరములవల
కాడలియును దప్పి యలబడిగుడిసెడిం గాని యహానుండ దోష్యుని ! 39
- తే॥ శుభము యశుభము తమకగ్మ ముభయు లనుభవించి కుల సంతరించిన పేనుకనుగల
వచ్చిపడుదుగు పుడమిపై వసుగుతీశ ! త్రాడుముడియూడిపడ కుండబాడదోష.
- తే॥ అట్లుగాన విచక్షణు లస్వయంబు నిలుపుకొనుటకు యన్నంబు సలిపియుట్లు
యారసునిదొట్టి పుత్రులం దేరినేని గాంచవలయును నింక నేమిగలదుపెప్ప. 32
- క॥ ద్వాదశవిధమతసంతతి నేదేక దుగదృష్టవశత నేర్పడకున్న
భూదయితా ! పితృగు ప్తికింకా దత్తిస్సామునాటి కడు సాక్షవలెక. 34
- ఆ॥ జమ్మిలోడం బెండ్లిసల్పంగబడినట్టి రావి నెంతదాక నను భరించు
నంతదాకకగూడ నవ్వారివంశంబు క్రమముగాను బంపుగాంచు భూప ! 35
- ఆ॥ రావిచెట్టువేసి గహిం బెంచినటువంటి పంచజనులు పుడమి బడి యగుమున
విడువబడి శుభంబు పడయుచుత్తు త్తగుయోనియందుం బుట్టు నొంకెంకలగు 40
- క॥ కావునం బ్రతిదివసంబును జ్యాపర ! పితృగణముగూర్చి యన్నము సుదకం
బీవలయుం. దత్స్వరూపులగా వారలం బేరుకొందుగద భగ్యజ్ఞుల. 40
- క॥ పితృత్వగణముంజేయక యతిసాహసులగుచు మున్నె యన్నముతిన్న
మతిమాలి జలముద్రావిన డీతిని బిత్పద్రోహులగుచుం బడుదురువారల 41
- క॥ శ్చుత్తృష్ణాపీడితులై నిల్లెముం గృశియింతువారు నిశ్శృంకముగా.
నుత్తమలోకమునందే యుత్తువడుదు రన్న ముదక మిడువా గ్లేమిక. 43
- చ॥ అనుదినముం బయోన్నముల నంశుకచందనకుంకుమాదులక
ఘనపితృమేధముఖ్యములం గాంక్షుం బ్రతిర్పితులై పితాళ్లు కో
రిన సకలాగ్ధము ల్గురుణ రెక్కొన నిచ్చెద. రేలపెక్కు లో
యనఘ ! త్రివర్గముం గలుగు నాపితృసాదుల పూజనంబునక. 44
- క॥ ప్రతిదినమును శ్రీధాతులం బితృత్వగణమాచరింప బిట్టలసెడి దు
మృతులెల్లరును ద్విపాత్తులు ఘతశృంగులు నైసయట్టి దున్నలు తలంపక. 45
- క॥ అనియిటు వక్కాణించుడు జననాథునిమది మల్కొక్కసందేహము గ
ల్లిన భర్తృయజ్ఞనామక మునివరునకుం గేలుమోడ్చి మొగి నిట్లనియక. 46
- క॥ “ ఇకగొన్నిపుణ్యకాలము లకలంకా ! బహువిధముల నలరెడికగాడే.
యొక యమవసనాడే తప్పక శ్రీధం బేలపెట్టవలసెను జెపుమా. 42

—♦ శ్రాద్ధము లేర్పడినవిధము. ♦—

అ॥ అనుడు భర్తృయజ్ఞాఁ డానర్తభూభర్తఁ జూచి “ సత్యమిద్ది ట్తోఁజినాథ !

కలవు శ్రాద్ధయోగ్యకాలము ల్పితృత్వ ప్రికరము లింక నెన్నొ గణనచేయ. ౪౮

సీ॥ మన్వాదులందొట్టి మంచి కాలములను సంక్రాంతిమున్నగు సమయములను

న య్యగాదులు మొదలైన పక్షతులను రవోష్ణవధీకుల గ్రహణములను

నల్ల గజచ్ఛాయందును దద్వ్యతీపాతగబునందును భక్తి మెయిని

దిత్వ దేవతలఁ దృప్తిపెట్టుటకై శ్రాద్ధ మొనరింపవలయును మనుజునాథ !

యద్వలై నయట్టి ట్మౌమరు ల్పితృత్వ ప్రివంబులైనయట్టి ద్రవ్యములును

బ్రాహ్మమైనయపు డపర్వంబునంగూడ శ్రాద్ధ ముచితభంగి నలుపవలయు. ౪౯

—♦ అమావాస్యశ్రాద్ధము. ♦—

అ॥ తీర్థములఁ బ్రసిద్ధదేవాలయంబులం బెట్టవలయు శ్రాద్ధ మట్లు మఱియు.

నందులో విశేష మమవసశాఁటి శ్రాద్ధంబునందుఁ గలదు. దానివినుము. ౫౦

క॥ అమయన రశ్మిసహస్రప్రముఖము. తత్తేజమునను భానుఁడు త్రైలో

క్యమునట్లు దీపకుఁడచ్చట హిమదీధిలిఁగూడి యాతఁ డెసఁగెడి నొకటక. ౫౧

క॥ ఇద్దఱుఁగూడినపించుట నద్ది యమావాస్యనాఁగ నభిషిత్తుమయ్యెక.

దద్దిసము భర్మకృతికిం బెద్దది-పితృకృతికి దద్దపెద్దది యరయక. ౫౨

సీ॥ అధిప ! యగ్ని హ్వాత్తు లాజ్యపు లోహపుల్ బహిష్మదులు రశ్మిపాయలు నుప

హూతు లాయంతునుల్ భ్యాత నాందీముఖుల్ శ్రాద్ధభుక్కులనాఁగ సమభిషిత్తులు

క్రతుభు క్త్వసంయు క్తపితృగణంబులుతోమ్మి-దజునిచే నిర్దిష్టమయ్యె నిటుల.

నాందీముఖులవీడి యందఱ వసురుద్రు లాదిత్య లాశ్విను లగ్గలముగఁ

దృప్తిపెట్టుచు-రవ్వారిఁ దృప్తిపెట్టియే యజుండును దా సృష్టి సేయఁబూనె.

వీరలే కాక మఱియుఁ ద్రివిప్రపమున మనుజులపితృభృసహితము మనినవారు. ౫౩

తే॥ తుమ స్వవంశజకృత పృథుశ్రాద్ధసమితి నమరులుంబోలె సంతృప్తు లందుఁ గొంద.

అుద్ధరణి సీరమేనియు నొసఁగునట్టి వాడుకులె కేడ్చువారలు కొందఱు అధిప ! ౫౪

క॥ పితృలోకము కడుదొడ్డది షీతిపా ! వేల్పులకుఁగూడఁ జేరఁగరా దం.

దతిభక్తి నాపితృభృకుఁ గ్రతుభుజు లందఱును బూజ గావింపరాకో. ౫౫

క॥ ఒకపరి యగ్ని హ్వాత్తాదిక పితృదేవతలు ప్రీతి దేవేకుని యం

తికమున కరుగం బయనము ప్రకటించుడుఁ దద్విధంబు పరికించి యటక. ౫౬

అ॥ మనుజులొపితృభృ చనుదెంచి యాఁకలిదప్పికలను మిగుల దైన్యపడుచు

వేదబోదితములు పితృవల్లభములైన నూక్తములను జాల న్తుతియొనర్చు ౫౭

- కం॥ పిత్తదేవతలు మనుష్యులపితరులకుఁ బ్రసన్నులగుచుఁ బ్రీతి “ భవ త్వ
మృతమేవ వాప్రవృత్తుఁడు సుప్రతులారా ! యిత్తు ” పునును నా రని రిటులఁజే.
తే॥ “ మేము మనుజులపితరుల నొనుహతులూర ! సుక్ష్మరంబుకలిమియైన జేరి స్వర్గ
మమరులంగూడి తిరుగుచుంటిమి విహసకులపయింబోవుచుంటిమి పలయుకడకుం.
- అ॥ అడ నప్పరసలు పాడ గంధర్వులు పొగడ గుహ్యులు... నిదుఱులతోడఁ
గూడి యుండుచుంటి మీదుజోడుగఁ గాని యాకలికిని దస్సి కాంగలేము. ౬-౦
- అ॥ వానికాఁగలేక వహ్ని మధ్యరంబునం దున్న యట్లు తలఁచుచును భగవంతుల
గొట్టి తిననో లేక పట్టి యచ్చరపిండు గుహననో గుహాహరదురు మేము. ౬-౧
- ఉ॥ నాకములొని పక్షులును నాశనముకా జర లేనివొటచే
నాకలిపట్టలేక తినునాన రహస్యముగా నోకందజు
చేకడనేని పట్టుకొని హింసయొనర్పఁగఁబోడఁ జావ-నిం
కేకరణికా భరింపనగు వీక్షుధ ? యానతియిందు సత్కృతఁ.
- తే॥ అట్లు నందనమున మనోహరములైన చెట్లు. ఫలసహితముగ వీక్షింపఁబడెడిది.
దత్ఫలంబులనేని తిందమని పోయి పట్టి లాగిననుం దెగిపడ వదేమొ. ౬-౨
- కం॥ ఈ సురసరిదుడకంబు పిపాసార్తులగుచు మేము పొగమనేయం
గా సమకట్టినఁ జుక్కయు దోసిటిలోపలికిరాదు.దోష మదేమో. ౬-౩
- కం॥ తినువాడు త్రావువాడును గనఁబడఁ దొకఁడేని యిటటం. గాభున స్వర్గం
బున నునికి మాకుఁ జూడఁగ ఘనకవ్వంబయ్యె. నేమికలదికఁ దెప్పెన్. ౬-౪
- మత్తకోకిల॥ ఈ యమర్తులు గుహ్యకాదులు నెక్కి తాము విహసముల్
హాయిగాఁ జరియించుచుండిరి యాకటం దగఁ గుందక
శ్లేయెడం దమి మేమునుందు మొ యాత్మధాతికాకి గారణం
చేయదో వివరించి మాశ్రమ మెల్లఁ బాపుడు విశ్రుతుల్ ! ౬-౫
- తే॥ మీరు నేలులపితరులు. మేము నరులకుం బితృశ్రమ. కావునఁ గోరిమిమ్ము
శరణుంటిమి. మాకిక కాశ్వతంపు టెలమి నొడగుర్పుడమరులకెట్లా యట్లు. ” ౬-౬
- కం॥ అనియట్లు నరులపితరులు మనవియొనర్చుటయు వారు “ మాకును ఘనవా
హనుఁదొట్టి సురలు శ్రాద్ధములొనరింపనియపుడు కష్ట మున్నదె యిటులఁ.
- తే॥ అందువలనను వచ్చి యియ్యమరవరుల నాశ్రయించుచునుండెద మన్వహంబుఁ-
దత్కృతశ్రాద్ధములనుండి తద్దద్భుసి నెనయుచుండుము లోపం బొకింతలేక. ౬-౭
- కం॥ భవదస్వయంసంజాతులు పవిత్రులయి దగ్ధముఖ్యపర్వణుల శ్రా
ద్ధవిధు ల్లిర్చినయెడలఁ దనిని యెవ్వధిఁ గలుగకుండు నిచ్చలు నిాహ్లా. ౬-౮

॥ ఎపుడు ప్రళయతరంగములు అంబుకలరప్పణమేని చేయన్
యపుడు భుంధం దిసాను గడు వ్యాఘ్రములయొడ రీర లందఱున్.
దవనజవర్షణులగు లిక్క-టివారి యువస్థ యుద్ధసే
ల-వివరులార ! మీరవడులంపరుటండు కలం దిజేచుడి. 20

॥ కాపున మీటడ త్తనగు కవ్యము మాటను బంచయిచ్చుచో
నీచడినేగి బ్రహ్మకవిత పంలియందు బ్రాగ్భవసేసి మీట ల
గ్నాదిధ మాచరింతుని యని యగుదుల కొప్పుడు వారిగొందు ద
దేవమిత్రప్రబంధు కడు ధీమత పంపునెద్ద పాలికిన్. 21

॥ చని వినియోగ్యులంబుగను సాగిలిమొక్కి మటుల్పనర్చుడున్
వనజభవుండు “మీర లిటువచ్చుటకుండన హేతు వెయ్యదో
మును వచియింపుయోగ్యునితృహ్నులు ! నేన సురాళిగూడి మి
య్యహామము గొల్పవచ్చునద ! ఇట్టియవచ్చుట చిత్ర మారయన్. 22

॥ మూలము లొక్కటే సులలియించుకొండ బల్లవోజునుకలై మిమ్ము ననుసరించి
యొప్పు వారలమీరగ్గన్ “యూనింగుడెప్పుడీ పితృదేవతాశ్రేష్ఠులార !” 23

॥ అనుచు నితానుమాన్యుడుచి య స్పృహదేవత “ లార్య ! వీర ల
మృతమాలకుల చితాశ్శుభ్రుల నుంచువను ల్పానరించుటన్ దివిన్
మనగలవారై క.సుగమధ్యమానం జరియించుచుండి-రై
నను నిజవంతులై నీర సోగ వాడును గవ్య మొసంగకుండుటన్. 24

॥ ఘనమగు పుష్పసూలకుం గార్భ్యము వీరికి దప్పదయ్యెన్. గా
వున “నన కుండు దృష్టిమెయిం బొత్పెడిభంగి ననుగ్రహింపుచుడి”
యని చుచు వెడలొచ్చుల యుగా ! యిపుడంతటిక క్తి మాట లే
మని నినుం లేవవచ్చుటను మేగొన యుల్లొనరింపవే దయన్. 25

॥ ఎపుడు మంగలను నాపల్లవ మొనలుంగలదో యపుడ యీదురవస్థ మాకందటికిని
దారనిల్లును బర వేసి ! వారిలిచ్చు కవ్యములగాక మా కెట్లుకలుగు దృష్టి. 26

॥ కాన మేమును వారలని గలది కత్తెత్తిపులముగాగ గరుణింపు దేవ ! స్వీయ
వంశ్యులిచ్చుడికవ్యము ల్పాదు మాట నిచ్చుదు. గాన వచ్చితి మిటకు మేము. 27

॥ దేవతలిచ్చుకవ్యమున దృష్టినింపకుమా-క దేవనన్
దేవ ! క్రయోపహాసవది కవ్యులకుం గ్రియలేదు. “స్నాతులై
పావనధా”కవ్యముల భాసా భూసురులిచ్చుకవ్యమే
దేవమిత్రప్రబంధులకు దృష్టిద” మంచు శ్రుతు ల్వచించెడిన్. 28

కం॥ లే దధికారము సురలకు త్నొదై వతములకుఁబోలె స్నానమునేయన్.

గాదంబున మాకిష్టద మాదేవతలిచ్చు సుధయు సంభోజభవా ! ౮౦

ఆ॥ కాన నునుజదత్త కత్యంబువలననే నాకమునవసించు మాట వారి

కధికత్వ ప్రిగటగున ట్లొనరింపుమి కరుణముంచి హేమగర్భ ! నీవు ” ౮౧

చం॥ అనవినిధాత కొంతపడి యాత్మను ధ్యానమునూని యిట్లునున్-

“ జనులు క్రమక్రమంబుగను సత్క్రియలం ద్యజియించి దుష్టులై

మనుదురు. హవ్యకవ్యములమాట దలంపరు-కాన నింక నీ

ఘనపితృసంచయంబునకుఁ గవ్యముగల్గుట నిక్క మారయన్. ౮౨

కం॥ తేతాయుగమిది. యపుడే యాతీ రారబ్రహ్మయ్యెనిక ద్వాపరమం

దాతెన్ను తుదురుకొనుఁగలి యేతేరం జెప్పవలసియే యుండ దహా ! ౮౩

కం॥ కాన నుభోపాయంబొక డేను కచించెదను వినుఁడహీనగుణాఘ్యుల్ !

మానవులిచ్చెడికవ్యముచే నగ్గలముగను దృప్తిసెందఁగ మీరల్. ౮౪

తే॥ పితృపితామహ తత్పితృప్రీతికొఱకుఁగా మహీసురదత్తమా కవ్యమునన

యగును సంతృప్తి నాదుపర్యంత మందఱునుగూడను చితరులారా ! ధ్రువముగ.

తే॥ అట్లు మాతామహులపక్షమందుఁగూడ ముగురకుం దృప్తిసేయుచోఁ దగువిధమున

నగును సంతృప్తి నాదాఁక నందఱికిని వినుఁడు భవదీయసంతృప్తివిధము నికను.

చం॥ పితరులపేళ్ళుచెప్పుచును బృథ్వ్యమరాళికి భిన్నవెట్టినన్

దతమగుత్వప్రియావిధము తత్పితృనామము లుచ్చరించు చ

వ్వితమున భక్తి చిండపల్లవపెట్టిన మీకగుఁ దృప్తి గాన నో

పితరులు మీనివాసములఁ బ్రీతిమనుండు-చనుండు మీరికన్ ” ౮౫

కం॥ అనవుడు వేల్పులపితరులు మనుజులపితరులును ఘనమణితుల్యములౌ

ఘనదేవయానములవైఁ జనిరి నిజస్థానములకు త్నొపాలమణి ! ౮౬

ఆ॥ అకుల జాలకాల మరుగఁ ద్రిపూరుషశ్రాద్ధములును బెట్టఁజాలరైరి.

నరులు పెట్కురును చితరుల నుద్దేశించి కవ్యముల నొసంగఁ గడఁగరైరి. ౮౭

తే॥ తిరిగి మునుపటివలెనె యా నరులపితరులకును దన్నిర్ణయపితరులకునుగూడ

త్తుత్తిపాసోద్భవంబౌ ప్రనూతిజంబు మిక్కుటంబగుటయును సమేతులగుచు. ౯౦

తే॥ అందఱును బ్రహ్మసన్నిధి కరిగి యెరఁగి యుచ్చరవమున నిట్లని. “ రోమహత్మ !

యస్మదస్వయంసంజాతు లధికదౌష్ట్యమాని మముఁగూర్చి శ్రాద్ధంబు లొనరుపమిని.

తే॥ కష్టపడుచున్న వారము-కడుదరిద్రులును మముం దృష్టిపెట్టనొ ననువెఱింగి

మఱి యథాపూర్వముగ మేము మనువిధంబుఁ జూడవే”యని రువారీతి వేడుటయును

5|| దయగలడై విధాత పితృతండముగూరిచి యిట్లునున్. “నిజం

బయిది. మహాయుగా ల్వెనుకబడ్డకొలంది దినక్రమంబుగా

నయభయదూరులై జనులు వ్యాయముదప్పి చరించుచున్నవా.

రయినను మీరు తృప్తులగునట్లు లుపాయ మొకండు చేసెదన్.

౯౩

౬|| అనువసనాఁ డెవ్వారలు తమ పితృవర్గమునుగూర్చి తత్పరతను శ్రా

ధము వెట్టుదు రవ్వారు ధనము ధాన్యము గలిగి రిపుజనంబుల నెల్లన్

౯౪

౭|| గెలిచి యపమృత్యువెనయక యిల సుస్థితులగుదు”రనుచు నిట్లునుటయు బి

ట్టెలమింజెంది స్వకీయస్థలములకుం జనిరి వారు ధరణీకాంతా !

౯౫

౮|| అనువసనాఁడు వంశభవు లాదట శ్రాద్ధముఁ బెట్టుఁజొచ్చుడున్

దమి నటఁ గవ్యముల్లుడిచి తత్పితృదేవతలెల్ల కొక్కమా

నము సుఖమందుచుండిరి రసావర ! యంతటఁ గొన్ని వాళ్ళ కా

యమవసనాఁటిశ్రాద్ధమె మహాశ్రమమయ్యెను భూజనాళికిన్.

౯౬

౯|| మనుజు లవ్యధం బమావాస్యనాఁడు శ్రాద్ధములు తఱచునెట్టిక మనఁబుటయు

నమరులును మనుష్యు లౌ పితృగణములు తుత్తిపాసలకుఁ బ్రశోప మొంది

౯౭

౧౦|| కడుదీనపదనులగుచును బడఁ జతుస్సువులనుండి బాష్పకణము లొం

డెడఁ గూడుకొని ప్రభాపతికడఁ కరిగి నమస్కరించి ఘననినదమునన్

౯౮

౧౧|| “దేవా ! మేమొక నెలవఱ కేవిధమగుకొఱఁతలేక యెంతయుఁ దృప్తి

దై వాఱ జనులు దర్శం గావించురు శ్రాద్ధమనుచుఁ గరమనుకంపన్

౯౯

౧౨|| వక్కాఁజించితి. కాని దౌష్ట్యయుతులై వా రద్రియుం జేయరై

రిక్కాలంబున. తుత్తిపాసలకు మే మెట్లొర్తు. మేదోవిధిన్

జక్మంజేయు మనుగ్రహించి మగుడన్ నా నేమిసేయంగనా

నొక్కొక్కయం చుడఁ డింతసేపు మదిలో యోజించితా సత్కృపన్

౧౦౦

౧౩|| “యుష్మద్గణమై మహాకృచ్చి చిన్నియుపాయ మెడదఁ దోఁచెఁ బితృధీకులార !

యకృతమగునుగాక యమవస శ్రాద్ధంబు-లాక్కయేడు తృప్తి యొనరుమీకు.

—• పితృపక్ష శ్రాద్ధము. ♦—

౧౪|| రవి కన్యాగతుడగు నెడఁ దవలి పితృ మృతాహుందుఁ దత్పరతను శ్రా

ధవిధి కృతమైనదో మీ కవు నాప్యాయనము లెస్స యబ్బముదాఁకన్.

౧౦౧

౧౫|| ఇత్రైంశతీంగి యిలశ్రాద్ధములు ప్రజల్ ప్రేతపక్షమందుఁ బెట్టుగలరు.

ఒకరిజేతనట్లు లొనరింపబడినను నబ్బమెల్లఁ దృప్తియగును మీకు.

౧౦౨

క॥ ఆ పితృపక్షమునందున నోపిక మిముఁగూర్చి శ్రాద్ధ మొనరుపటన్మన్
బాపపుఁ జండాలత్వము ప్రాపించును బితరులార ! ప్రజలకుఁ గానన్ ౧౦౪

తే॥ కూరయో కాయయో యింత కూరుచుకొని సవిత కన్యాగతుండైన సమయమందు
సలుపవలయు దరిద్రుఁడున్ శ్రాద్ధకర్మ మింతకంటెను వాక్రువ్వ నేమిగలదు. ౧౦౫

సీ॥ తత్పితృపక్షశ్రాద్ధంబుఁబెట్టనిచెట్టు గూడి యొక్కరుగూడైన గూరుచున్నఁ
దత్పితృపక్షశ్రాద్ధంబుఁబెట్టనిచెట్టుదండ నొక్కపెళ్ళయ్యఁ బండుకొన్నఁ
దత్పితృపక్షశ్రాద్ధంబుఁబెట్టనిచెట్టు పంక్తి గూర్చుండి యప్పములుతిన్నఁ
దత్పితృపక్షశ్రాద్ధంబుఁబెట్టనియట్టి కట్టిడిఁ జేసేత ముట్టుకొన్నఁ
జాలనుడులేల. యక్కతతచ్చార్ధిద్దుతోడ నొక్కచోఁగూడి మాటాడియున్నఁగాని
ధనము ధాన్యము నుఖము సంతతియులేక ఘోరనరకంబునం గూలఁ గొనఁగొ నరుఁడు.

తే॥ అట్లుగావున నన్యగ్రులగుచుఁ జనుఁడు ప్రీతి స్వస్థానములకు నోపితరులార !
యతిభయంకర కలికాలమందుసేని పెట్టు, ఈ యొక్కశ్రాద్ధంబు బీదగూడ ॥

క॥ అనవిని పితరులు స్వనికేతనములకుం జనిరి ప్రీతిఁ దచ్చార్ధిద్దంబున్
జనులు కలిమోహమునఁబడి పానరుపఁబోరై రి దువ్వుబుద్ధిని భూపా ! ౧౦౬

క॥ అక్కతశ్రాద్ధుల పితరులు సకలమరపితృసమూహ సముపేతముగా
నకటాయని వడివడి నజ్ఞు సకాశమున కరిగి యెరఁగి శరణని మఱియున్ ౧౦౭

కా॥ “ దేవా ! యేటికి నొక్కమాఱయిన నాదిత్యుండు కన్యాగతుం
డై వత్తిల్లడివేళఁగూడ ఖలులౌ నస్మత్కులస్థానివేఁ
గావింపంబడవయ్యె శ్రాద్ధములు. తుల్యార్థ్యంబు ప్రాప్తి చెమా.
కీవేదిక్కిఁక. మున్నటట్లు చెపుమి యేదో ప్రతీకారమున్. ౧౦౮

తే॥ ఏటికొకపరి మా కన్నమిడనివంతులు బున్ననొక్కపై. పేర్మాసి చన్ననొకపై.
వీఁక వంశక్షయంబైనఁ గాకపోయెఁ బుడమిఁబడియుండుచుంటిమి పోయి పుగుడ ॥

క॥ అనవిని వనజాసనుఁ డాత్మను యోజనచేసి తడవు తద్దయఁగృహ ని
ట్లును. “ మీర లెప్పటికి ముదమెనయఁగనగు చిన్నియనువు నెఱిగితి వినుఁడి ౧౦౯

—* గయాశ్రాద్ధము. *—

అ॥ ఒక్కసారియేని మిక్కిలిశ్రద్ధమై గయను మిమ్ముఁగూర్చి కవ్యమిడినఁ
దత్ప్రభావమునను దప్పక దివ్యత్వ మెనయఁగలరుమీర. లింత నిజము. ౧౧౩

సీ॥ బ్రహ్మహత్యందొట్టి బహుపాతకంబులం గావించినటువంటి కటికయేని
రారవంబునఁగూలి రోరూయమాఁబడై యుండినయటువంటి మొరడియేని
పెద్దకాలమునుండి తద్దఁ గుంభీపాక మనుభవించు కృతఘ్ను మనుజుఁడేని
దయ్యమైపట్టి త త్తజనంబులచేతఁ జెప్పుబెట్టులుతిను చెనటియేని

స్వీయవంశజుఁ డేల గయాశీర్షమునకుఁ బోయి శ్రాద్ధంబుఁబెట్టినఁ బూర్వకృతము
లైన దుష్కర్మముల ఫల మవలద్రోసి మోక్షసామ్రాజ్యపదవిని బొందఁగలుగు.

౨॥ ఈ మదు క్తము శ్రవణించి యింక మనుజు లధనులయ్య గయాశిరమందు మీకుఁ
బెట్టుదురు శ్రాద్ధ మొక టేని పితరులార ! ముక్తినిచ్చుచు నయ్యది వ్యక్తమగును "

క॥ అనియిట్లు చెప్పివారల కనుజ్ఞ యిచ్చుటయుఁ జొచ్చి రాత్మపదము. లా

దినము మొదల్కొని యేర్పడియెను శ్రాద్ధము లాత్రిపురుష మిల భూపాలా ! ౧౧౬

అ॥ బ్రహ్మ మొదలుచేసి పరలోక గతులైన స్వభులజులగుటించి శక్తికొలఁది
సంతసుందిద్విజ్ఞుల కటిగిన దిడుచుంకి రంతకం టెఁబూర్వమవనిసాధ ! ౧౧౭

అ॥ ధారుణీశ్వరా ! యదై కత్య మియని. యెట్టి పేదయేని పెట్టఁగలుగు.

మర్త్యులుం నితా శ్చ మర్త్యులు గూడ నిక్కార్మమందుఁ దృప్తిగాంచఁగలరు. ౧౧౮

అ॥ కాన మంచి తెలివికలవాఁడు శ్రాద్ధంబు సలుపవలయు నిట్టి సమయములను.

నిరూముఁ బరముఁ గోరెనేని విశేషించి గయను బిండమియఁ గడఁగవలయు. ౧౧౯

క॥ పితరులు తను కమనస నీక్షితి నెఱును శ్రాద్ధవిధిని జేయకయున్నన్

చిత్తవశో గయమునటం బ్రతీక్షణము సేయుచుండ్రు పవలును రేయున్. ౧౨౦

క॥ జలదాగమనంబునకై యిలఁ గర్న కజనులువోలె నెంతయు శోకా

టలులై యటు పడియుండుచు నల పితృపక్షంబుగూడ నరిగినపిదపన్ ౧౨౧

క॥ కన్యారాశిని నూర్చుండుండువఱ కింకన్ వంశజుండైన యే

ధన్యుడో యిడుఁ బిండమంచు మని యాతర్వాతఁగూడం గడున్

దైన్యంబూని యహస్కరుండు తుల మన్ దాఁకన్ నిరీక్షింతు శో

మాన్యా ! వారల హైన్య మింక వచియిప్పున్ నోరురా. దేమనన్. ౧౨౨

అ॥ ఎదురుచూచిచూచి యిడుండు పృథ్విక రాశియందుఁ జొచ్చుటయు నిరాశులగుచు

నెవరిస్తానములకు నేగుదు రవ్వార లభిమేఖిలాసహస్రనయన ! ౧౨౩

అ॥ వాయుధూతులగుచు వాకిటం బడియుండ్రు రెండు నెలలుగూడ నిండువఱకు

నగులపితరు లట్లు తరణి కన్యం దులఁ గ్రాలునెడను దర్పఁ గాశ్యపీక ! ౧౨౪

తే॥ కానఁ చిత్తతృప్తివాంఛించు మానవాళి యాచరింపంగవలె శ్రాద్ధ మధికనిష్ఠ.

నజుండునుడివినవడువున నన్యహమును నువ్వులును నీళ్ళు విడువనాను జనసాధ !

ఉ॥ విత్తసమృద్ధి లేదనుచు విజ్ఞాఁ డహతిథి శ్రాద్ధకర్మమున్

బొత్తిగ మానఁగూడ. దడిపోవిడినన్ రవి కన్యసుండున

పైతృకగని చేయవలె. నిద్రియమాన గయన్ విధింపనా.

నిత్యముఁబెట్టు శ్రాద్ధమున నిండుఫలంబు భుటిలుఁ గావునన్. ౧౨౬

చం॥ ఎదిననుబ్రశ్మ నేసితివో యంతయుఁ బోవిడ కద్ది యంతయున్
గదితమునీటు. దీననికక గర్మకులెల్ల రమాభిధానమా
నుదినమునందునున్ మతీయు నూర్యుఁడు కన్యవసించునప్పుడున్
బ్రథితగయాశిరంబునను శ్రాద్ధముఁబెట్టి కృతార్థులొనటుల్.

౧౨౭

కం॥ ఎవఁడీశ్రాద్ధోత్పత్తిని సవధానతమైఁ బఠించు శ్రవణించును వాఁ
డు విముక్తసకలదోషుం డవు శ్రాద్ధఫలంబుగూడ నతనికిఁ గలుగున్.

౧౨౮

కం॥ శ్రాద్ధముఁబెట్టెడియపు డీశ్రాద్ధోత్పత్తి కడుశ్రద్ధఁజదువంబడఁ ద
చ్చార్థం బక్షయఫలమగు. సద్భాతీరమణ! ఛిద్రసంచయ మెడలున్.

౧౨౯

సీ॥ శాస్త్రునిషిద్ధ దుష్టద్రవ్యములు పెక్కు పాకంబునం జేర్పఁబడును గాక
తృప్తాస్మయననైవ దెలియని బ్రాహ్మణుల్ విధిదూరముగ సంభవింతు గాక
భోక్తలు తుష్టిగా భుజియింపనొల్లని సుఖవాసులగుచుఁ బొల్చుదురు గాక
మంత్రంబు లపశబ్దమహితంబులై విద్యదురరీకృతములు కామండుఁగాక
యా నృదేవపితృనిదానశ్రాద్ధోత్పత్తి శ్రవణపఠనముల నసంశయముగ
జ్ఞావిదాజ! యగును సర్వముసంపూర్ణ”మనుడు నాతఁ డిట్లుబనియె మతీయు

— ♦ శ్రాద్ధవిధి. ♦ —

కం॥ “ ఏవిధిచే శ్రాద్ధంబును గావింపఁగవలెనో చెప్పుచు కార్తన్నంబుగ నా
కో వాచయమనాయక! యావిషయమునందు శ్రద్ధ యధికంబయ్యున్”

కం॥ అనియిటు వాక్రుచ్చుటయును మునివర్యుం డతనిదిక్కు మొగమై “ విను మో
జనపాలక! వచియింతును ననయముఁ బితృత్వప్రిహేతువగు శ్రాద్ధవిధిన్.

౧౩౨

సీ॥ పుణ్యకార్యములెవో పానరింతుమను నెపంబున గడించిన యర్థముననుగాక
యెఱుంగనిపెనుదోష మెదో మీఁదవైచి లంచముతీసికొన్న విత్తమునఁ గాక
యత్యర్థములు నెప్పి యధికమాదోషాయముల సంతరించిన కలిమిఁ గాక
తస్కరత్వమున నింతయునేని కృప యాత్మ లేక యాజిఁంచిన లిబ్బిఁగాక
సత్ప్రతిగ్రహ లోకరక్షావిధాన పుణ్య కృషికర్మములనుండి ప్రాప్తమైన
ద్రవ్యమున విప్ర బాహు బోరవ్య కూడ్రు లాచరింపఁగవలె శ్రాద్ధ మవనినాథ!

తే॥ అట్టి సకలపదార్థంబు లాహరించి పూర్వదివసంబు మునిమాపె పూతుఁడగుచు
బ్రాహ్మణులయిండ్ల కేగి సభక్తికముగ వారి నామంత్రణము నేయవలెను భూప!

తే॥ యతుల నామంత్రణముచేయనగును. వారు సంభవింపకయెన్నుచో స్నాతకులను
వారలంగూడ దొరకని పక్షమున గృహస్థులం బిల్వవలయును నైదుగురిని.

౧౩౫

— * శ్రద్ధార్థులగు బ్రాహ్మణులు. * —

సీ॥ బహుకుటుంబికులు పావనతము లాహారనియమంబుగావింప నేర్పువారు
అపరవయోన్వీతు ల్గానపేతులు వట్కర్మములు శుద్ధ జరుపువారు
అఱోగ్యసంయుక్తు లఖిలసద్గుణయుక్తు లంగలోపములేక యలరువారు
ఆత్మవేత్తలు నిరతాన్వీహోతులు నేదశాస్త్రంబులం జక్క జరుపువారు
అవని శాస్త్రధర్మముల నామంత్రాణమునేయఁ దగినయట్టివారు ధరణిపాల !
తగనివారలెవరొ తద్బాహ్యహృణబునిపుట్ శీర్షమాణు లాలకింపు మిఁకను. ౧౩౬

సీ॥ అధికాంగయుతులు హీనాంగులు సర్వభక్తుల లపాంక్షేయులు శౌచహీను
లాయుగ్రిస్తులు ననృతవాదులు వ్యర్థదంతులు నేదశాస్త్రవిరహితులు
నేదవిక్రియకులు నేదవిప్లవకారు లాచారవర్జితు లతికృశాంగు
లతిచ్ఛేదు లతికాయు లవవాదసంయుతు ల్గురుతల్పగులు నాస్తికులు ప్రియత్ను
లన్నకన్న మున్న యాచరితోద్వాహు ల్లు పూర్వమైన యాహితాగ్ను
లధ్వగములొనర్చు నవ్వారుగూడ శాస్త్రధర్మములఁ బనికిరారు ధరణిపాద ! ౧౩౭

సీ॥ వడ్డవాహారంబువలన జీవించువా రంగళ్ళ సరకులనమ్మువారు
శిల్పంబు వృత్తిగా స్వీకరించినవారు చౌర్యంబై మనుగడసలుపువారు
క్షౌపతికడఁజేరి చాడిలు చెప్పవా రత్యంతదాంభికులై నవారు
పుంస్త్యహీనులు రోమపూర్ణులు నిర్లోము లనన్యహింసకులు కృతాయుధులును
గోతివన్నె పండ్లు కునఖము ల్లలవారు మంచి పెండ్లమును ద్యజించువారు
తల్లి దండ్రీ వీడి దత్తులమనువారు కారు శాస్త్రధర్మోగ్ను లోరనేశ ! ౧౩౮

సీ॥ నిజగోత్రమునను జన్మించినవానిని బ్రవరలో నైక్యమేర్పడినవానిఁ
జేసినమే ల్మృతచింతివానిని స్వయముగా నేద్యంబుసలుపువాని
గోచియు మొలతాగిడు గూడ లేనటువంటివాని వికర్మముఁడైనవానిఁ
బరకాంతతోడఁ గాఁపురమునే నెడివాని నజ్ఞాతకులుఁడైనయట్టివాని
వంధ్యకును నన్యసంతానవతికిఁ బెండ్లికాకమున్నె రజస్వలయో కలికికి
భర్తయుగువాని వర్జింపవలయు శాస్త్రధర్మములను బితృగౌరవం బాత్మక గలిగెనేని.

ఆ॥ ఇంక మొదటినుండి యెవ్వరు పంక్తిపావనులటంచు ఖ్యాతివడసినారొ
యెవరు శాస్త్రధర్మముల నెంతయు శక్తులో వారలను వచింతు ధీర ! వినుము. ౧౩౯

సీ॥ ఇలను ద్విణాచితేతులు త్రినుపద్ధులు త్రినుధువు లంగవట్కమహితులును
విద్యావ్రతస్నాత వివిధపురాణజ్ఞ ధర్మశాస్త్రాధ్యైత్య తత్త్వవిదులు

జ్యేష్ఠసామాధర్వశిరముల నెఱుంగువా ర్కృతుగాములు పరోపకారగుతులు
మృష్టాన్నభోక్తలు మృష్టవాక్యమును సద్యఃక్షాళకులును సత్కర్మకగులు
ప్రయత దాహిత్ర జామాతృ భాగినీయ జాపకులు పంక్తిపావను ష్టానుషేంద్ర!
తన్నిశిత నిందులనేని శాస్త్రములఁ గుడిచి పితరులను దన్వదురు కులయుతులెఱున.

ఉ॥ కాన బహుప్రియత్నములఁ గన్గొననాను గులంబు పూర్వ. మా

పైని తదీయ శీలమును బ్రాయ మెఱుంగఁగనాను. గన్యకా

దానము శాస్త్రకర్మమును దత్పరతం బొనరించువేళలం

దీనియమంబు పూనవలె నెల్లద్విజాతులు మానవేశ్వరా !

౧౪౨

చం॥ కులమును శీలముం గలుగు కూళలనైనను శాస్త్రభుక్తికి

బిలువఁగవచ్చు. గన్యనిడి పెండిలిసేయఁగవచ్చు. గాని యా

కులమును శీలముం జెడిన కోవిదవర్యునకైన గూడ. దా

లలినొనరింప భస్మమున లాజలువేల్చినయట్లు లయ్యెడిక.

౧౪౩

ఆ॥ కాన నల్పవిద్యునేని కులాచారసహితం బిలువవలయు శాస్త్రమునకు

సూక్తదంపినట్టు లూమరక్షేత్రంబునందు విత్తినట్లు లన్యఁబిలువ.

౧౪౪

కం॥ ఈవిధ మటువంటి నుహిదై వతముల గుర్తెఱింగి తత్పదయుగము

బావనముఁ బాణియుగి సద్భావనఁ బట్టుకొని మొక్కి సదపడి భక్తి.

౧౪౫

శ్లో॥ “ ఆగచ్ఛంతు మహాభాగా విశ్వేదేవా నుహాబలాః

యే ఆత్రో విహితా శ్శాస్త్రే సావధానా భవంతు తే ”

కం॥ అని కుడిమోకాల్గరనిడి వినయంబున విన్నవించి విశ్వేదేవా

యనమం దిరువురువిశ్రుల మును పామఁత్రింపవలయు భూవరలిలకా !

౧౪౬

తే॥ అంత నపనవ్యముగఁదొడ్డి యజ్ఞసూత్ర మొగిని చిత్రగముగ నొక్కరొక్కరికిని

మువురుమువ్వురుద్విజులనో మువ్వురికిని మువురనో యొక్కరునో పిల్వనపు నుహీశ !

ఆ॥ మాతృపతు మనసు నీతీరెవిధిగాన నవలఁ దన్మహీసురాంఘ్రిలను బ

రిస్పృశించి ప్రయతహృదయతఁ బితృభక్తి వక్ష్యమాణముక్తి వలుకవలయు.

కం॥ “ నాతండ్రియుఁ దాతయు ముత్తాతయు నీదేహమందుఁ దారుందురుగా

కాతతనియమముదాలించి ప్రీతిని నీవుందుగాక పృథ్వ్యమరేంద్రా ! ”

౧౪౭

కం॥ అని పితరుల మాతామహులను బిలువఁగవలయుఁజూ యిలారనుజా ! య

ల్లన యజమానుఁడు ద్విజులును మనవలయును బ్రహ్మచర్యచహితముగాఁగ.

కం॥ శాంతమనస్కత నారేయంతయు వెల్లించి పిదప నరుణోదయమా

నంతకే మేల్కొని తదహ మొకింతయుఁ గోపంబులేక యెసఁగఁగవలయు.

సీ॥ స్వాధ్యాయపాతంబు సల్పఁగాఁజనదుచూ యాన ర్తభూపాల ! యాదినమునఁ
గుత్సితంబగుచేతకుం దిగఁదగదుచూ యవనీతలాభ్యక్ష ! యాదినమున
నభ్యంగనముసేయ నర్హంబుగాదుచూ యంభోధిగంభీర ! యాదినమున
దూరప్రయాణంబు దూషితంబగునుజూ యాశ్రితావనదీక్ష ! యాదినమున
యానమును శ్రమంబు నానాఁడు నింద్యంబు లట్టులుండి సూర్యుఁ డభ్రమధ్య
గతుఁడుగాఁగఁ గుతపకాలంబునం దాడి ధవళవస్త్రములను దాల్చి యంత

కం॥ పితృతర్పణముం బొనరిచి గతదినమునఁబిల్వఁబడిన ఘనవిపులఁ గు
త్సితజనులు చూడకుండఁ బ్రయతగృహమధ్యమునఁజేర్చి యర్చింపవలెకె. ౧౫౪

సీ॥ శ్వ వరాహ ఋతుమతీ వశ్చ చ్యుతుల్పాచు శ్రాద్ధంబు వ్యర్థంబు డ్మాబిడౌజ !
తైలాక్త పద్యషిత సకేళ భక్తమా శ్రాద్ధంబు వ్యర్థంబు సాధుచరిత !
దక్షిణా మాన శబ్దస్వచ్ఛతలేని శ్రాద్ధంబు వ్యర్థంబు సత్యవచన !
ప్రస్ఫోటన ఘరట్ట భవశబ్దమహితమా శ్రాద్ధంబు వ్యర్థంబు తుత్రోవర్య !
కలహ పంక్తిభేద కలితమా శ్రాద్ధంబు బట్టబయటఁబెట్టఁబడెడి శ్రాద్ధ
మగ్ధబుక్త ఘృతపయస్సులు గలశ్రాద్ధ మగును వ్యర్థ మోయహోర్యధైర్య ! ౧౫౫
తే॥ సంధ్యలను రాత్రిఁ బూర్వాహ్న సమయముననుబెట్టుశ్రాద్ధంబునందుండ దెట్టిఫలము
పొట్టుగింజలు నుచ్చిష్టమును గలసిన శ్రాద్ధమును వ్యర్థమగు రాజచంద్ర ! వినుము.
తే॥ బ్రహ్మచర్యంబు వహియింపవలసియుండుఁ గర్తయునుభోక్తలునుశ్రాద్ధకాలమందు
అట్లుగాకున్నఁ దఱ్ఱాశ్రద్ధ మగును వ్యర్థ మోమహిపాల ! చెప్ప నింకేమిగలదు.

—♦ శ్రాద్ధార్హ కాలములు. ♦—

తే॥ ఎట్టికాలంబులం దెవ్వి యాయఁబడిన శ్రాద్ధ మక్షయఫలమగు నిర్ధరిత్రి
నట్టికాలంబులును వాని నవనిపాల ! చెప్పెదనువిను సవధానచిత్తమునను. ౧౫౬

శా॥ శ్రాద్ధాపూతమనస్కతం దిలలతో సంమిశ్రితంబైన యా
శుద్ధాంభఃకణమేక వితాళ్యకొఱ కెచ్చో నీయఁగాఁబడ్డదై
యిద్ధాతీర్థలి నక్షయంబగునో యా యేనోహరంబుల్ మహీ
భృద్ధీరా ! వచియించెదకె విను పితృప్రీత్యర్థ మన్వాదులకె. ౧౫౭

సీ॥ మాఖశుక్లతృతీయ మతీ సప్తమితిథి భాద్రతృతీయయు ఫాల్గునామ.
యిషశుద్ధనవమి పౌషికాదశీతిథి యాషాఢమాసంపు టాద్యదశమి
బాసులద్వాదశి బహుళనభోష్టమి శుచి కార్తిక కైత్రీ శుకర ఫాల్గు

నికభూర్జిమలు ధరణీపాల! మన్వారు-లవ్యానియందుఁ గృతావగాహుఁ
డగుచుఁ దిలదర్భసమ్మిశ్రితాచ్ఛజలమునేని పితృదేవతలఁగూర్చి యిచ్చువాఁడు
పొందు నిందును నందును బూర్ణసౌఖ్య సున్నవస్త్రాదిదాతల నడుగనేల. ౧౬౦

ఆ॥ వేనికీర్తనమున నానాఁటి యేనస్సు రూపుమాయఁగలదో రూఢముగను
బితరులకుఁ గరంబు పీఠిపాత్రంబైన యాయుగాదు లభిప యాలకింపు॥ ౧౬౧

సీ॥ వై శాఖసితపక్షవ ర్తియైనతృతీయ కృతదుష్టవాత! కృతయుగాది.
కార్తికమాసాగ్రవ ర్తియకానవమి సంస్థాపితసుపథ! త్రేతాయుగాది.
భాద్రపదాసితపక్షత్రయోదశి పాలితశిష్ట! ద్వాపరయుగాది.
మాఘమాసీయమా మహితామవాస్య పాకటమానవాధీశ! కలియుగాది.

స్నానదానహోమజపవైతృకంబులం దాచరించుపుణ్య నుక్షయంబుఁ
జేయు నయ్యుగాదు లోయిలారచుణ! మహాఫలంబులన్ని యగసిచూడ. ౧౬౨

ఆ॥ మేషతులలలోనఁ బూజ పర్యవేశించు దినము విషువసంక్ష్మ నెనయు. నతఁడు
మకరకర్కటముల మనఁజను దిన మయనాఖ్య. చుండు విషువ మగును మిన్న.

క॥ రవి రాశి సంక్రమించెడిదివనము సంక్రాంతి. శ్రాద్ధదేవాగ్నినలం
దవి క్రమముగా మహాఫల సువనిజనావలి గొనంగు నానర్తవిభూ! ౧౬౩

తే॥ శ్రాద్ధలేఖండవైనను నెద్ది దత్త మే యసత్పాత్రములయందో యెద్దిదత్త
మద్ది యపప్రదే యక్షయమగును భూమిపాల! సంక్రాంతిమున్నగు కాలములను.

— * శ్రాద్ధ నిర్ణయము. * —

క॥ శ్రాద్ధము శ్రాద్ధామూలము. శ్రాద్ధాఖ్య యదేకతముగ సంసిద్ధం బో
యిద్దమహీనాయక! యది శ్రాద్ధంగావింపఁబడిన సఫలంబగుఁ జూ.

తే॥ ఉర్వివైబడు విప్రసాదోదకమున మున్నపుత్రకులై మృలింగన్నయట్టి
గోత్రజాతులు సుధనుండి యాలివిష్టపమున సురలక్ష్మి సంతృప్తి పడఁయఁగలరు.

తే॥ విప్రసాదోదకంబున విపుల తడిసి యెంతవఱ కాటకుండునో యంతవఱకుఁ
దామరాకులదోప్పలతో మహీశ! త్రావుదురుతజ్జలము పితృదైవతములు. ౧౬౪

తే॥ శ్రాద్ధముం బెట్టునటువంటి సమయములను నుర్వివైబడు పుష్పగంధోదకమును
నన్నమునుదిను గృమికీటకాహిముఖ్య జన్మములఁబొందినటువంటి స్వపితృగణము.

తే॥ వడిగ నపమృత్యువెనసిన వంశజులకుఁ బ్రేతలైయున్న స్వకులసంజాతులకును
పాత్రులనుగడ్డుమోద నీగోత్రఁబడినయట్టి యుచ్ఛిష్టమునఁ దృప్తియగునుభూస!

ఆ॥ సంస్కరింపఁబడక చచ్చినవారలుం ద్యాగమొనరిచిన కులాంగనలును
స్వకులజుం డొసంగు వికీరాన్నమునఁ దృప్తిగాంచఁగలరుచుమ్ము కాశ్యపీశ!

—♦ శ్రాద్ధకర్తృభోక్తృ నియమములు. ♦—

- తే॥ మంత్రమున లోపమున్నను మఱి సవిధిగఁ బెట్టకున్నను యుక్తమైనట్టివేళ
సలుపకున్నను శ్రాద్ధ మత్యలఘుదక్షిణాయుతంబైన సంపూర్ణమై యెసంగు.
- తే॥ కానఁ బితరులకుం దన కోన్మహాల ! నిత్యత్పప్తినిగోరు మనీషులెల్ల
దక్షిణాహీనముగఁ బెట్టఁదగదు శ్రాద్ధ. మింతకన్నను వచియింప నేమిగలదు ?
- తే॥ చవిటిసేలను గురియు వర్షంబుపగిది బధిరునెదుఱును బాడెడి పాటభంగి
సంభకారంబునందాడు నాటవోలే దక్షిణాహీనమైన శ్రాద్ధము వృథయగు. ౧౭౪
- తే॥ శ్రాద్ధకర్తయు భోక్తయుం దద్దినంబునందు నిష్కాములై యుండనగు మహీశ !
యాచరింపంగఁదగదు స్వాధ్యాయపఠన. మితరసంపదంబున కేగఁదగదు.
- తే॥ శ్రాద్ధదినమున భామినీశయ్యమీఁది కేగు కర్తల భోక్తల యింద్రియంబుఁ
దినును దన్మాసమెల్ల బిత్ప్రజంబు. రతియొనర్చిన నొకవత్సరంబు గుడుచు.
- తే॥ శ్రాద్ధముంబెట్టి తినియును శ్రద్ధతోడ నయ్యహమునందు స్వాధ్యాయ మధ్యయనము
సల్పునటువంటివారు వత్సరమువఱకు వ్యర్థతచ్చార్థిధృఢులయి వ్యధపడుదురు.
- తే॥ శ్రాద్ధముం బెట్టియేనియు శ్రాద్ధమున నినుంత్రితుండయియేని యేమానవాధ
ముండు గ్రామాంతరమునకుం బోవు వాఁడు శ్రాద్ధమంతయు వ్యర్థముం జలుపు భూప !
- తే॥ శ్రాద్ధనియమితుఁ డరుదించి సవిధమందె యుండఁ దచ్చార్థిభోజన మొరుఁడొనర్ప
గూడ. దట్టు లొనర్చినవాఁడెకాక కర్తయును దుర్గతిం గూలఁగలఁడు దాన.
- కం॥ శ్రాద్ధముఁ బెట్టినవాఁడును శ్రాద్ధాన్నముఁ దిన్నవాఁడు శ్రాద్ధదినమునకొ
గ్రుద్ధత నితరులతోఁ గలహోద్ధతులై లేని వ్యర్థ లోన్మప ! వారల్. ౧౭౫
- అ॥ కాన యత్నపూర్వకముగ నీకార్యము ల్పల్పఁదగదు వారు శ్రాద్ధదినము.
కర్తకోర్కెదీర్చుగలుగు రామ్యశ్రాద్ధముల వచింతు వినుము భూప ! యిఁకను.

—౧౧ కామ్యశ్రాద్ధములు. ౧౧—

- సీ॥ గుణరూపముల్లల్లు కోసులిం గోరుచో భాద్రశుక్ల ప్రతిపదినమున
ఘనరూపసంయుక్త కన్యకం గోరుచో వదియపత్తుపు ద్వితీయాదినమున
ననిలవేగములైన యశ్వము ల్గోరుచో నావలిదగు తృతీయాదినమునఁ
బకుపంచలోహము ల్పడయంగఁ గోరుచో మీఁదటిదగు చతుర్థిదినమున
మంచికొడుకులఁ గోరుచో బంచమిని స్వవంశజులనల్లఁ బరలోకవర్తియగుచు
శ్రాద్ధముం బొందఁగోరుచో షష్ఠినాఁడు పెట్టవలె శ్రాద్ధముం బిత్ప్రసాదపొంబె.

సీ॥ సప్తమి శ్రాద్ధంబు జరిపినవారికి శ్రాద్ధకారదక్ష్షిం గలుగు సిద్ధి.
 యష్టమి శ్రాద్ధంబు నాచరించినవాడు క్రయవిక్రయక్రియ ఘనతఁగాంచు.
 నవమితిథిం గృతాన్నశ్రాద్ధుడగువాడు సౌభాగ్య రోగనాశనములొందు.
 దశమిదినమున శ్రాద్ధముఁబెట్టువానికి సర్వకార్యములును సఫలమగును.
 నవల నేకాదశిని శ్రాద్ధ మట్లు చేయ ధనము ధాన్యంబు రాట్పొసాదంబు నొనరు
 ద్వాదశిశ్రాద్ధదాత దాఁ బ్రవరులైన పుత్రకుల నిష్టపకువులం బొందు నధిప ! ౧౮౩
 కం॥ తనకుం బితరులకును ముక్తినిగోరు నెవండు సంతతిం బొందకయే

మనియెడి నెవఁ డవ్వానికిఁ జనును ద్రయోదశిని శ్రద్ధ శ్రాద్ధము జరుపక. ౧౮౪
 తే॥ సంతతింగోరువాడు తచ్చాద్ధకర్మ మాచరించిన వంశక్షయంబయగును.

ద త్త్రయోదశియందు సంతానవృద్ధి యనభిహితమయ్యె వేదంబునందజేమొ.
 తే॥ భాద్రబహుళత్రయోదశి భక్తితోడ శ్రాద్ధముంబెట్టు పుత్రవజ్రనము మాకు
 లమున లేకుండుఁగాకని లలిని బితరు లాత్మ వాంఛించుచుండెద రన్వహంబు.

కం॥ హరిహాయుడు ముక్త ద్రయోదశి విరివిగ శ్రాద్ధంబుజరుప వెన్వెంటనె తా
 మరణించెను దత్సానుడు. ధరణీశ ! సపుత్రకుండు తగ దది పెట్టుక. ౧౮౫

ఆ॥ జ్వలన జల విషాహి శస్త్రాదికముచేత నీర్తి నరకబాధ లెనయు వంశ
 జు ల్లరింపఁగలరు త్కోణీశ్వరా ! శతుర్దశిని బెట్టునట్టి శ్రాద్ధమునను.

కం॥ ఇక దర్శశ్రాద్ధక్రియ ప్రకటించే. యది యొనర్పఁ బడయును దత్ప్రా
 క్షకలశ్రాద్ధంబుల ఫల, మకలంకా ! యేల వెక్కువ్యాహారంబుల్. ౧౮౬

కం॥ ఇవి కామ్యశ్రాద్ధంబులు. వివరంబుగ వీనివిధము వినుజనులును న
 య్యవి చేసినవారిందెడి యవితథఫల మొందఁగల రిలాధిప ! రూఢీక. ౧౮౭

—* శ్రాద్ధార్హద్రవ్యసృష్టి *—

ఆ॥ సస్యముల సృజించు స్రష్టచే నిర్మింపఁబడియెఁ దలలు భూప ! ప్రథమమందు.
 అందువలన నవ్వి యతిపవిత్రంబులై వైత్సకముల వాడఁబడుచు నుండె. ౧౮౮

ఆ॥ పుష్పజాతులందుఁ బూర్వము శతపత్రి సృజనసేయఁబడియె నజానిచేత.
 నదియె హేతువునను నానర్తభూపాల ! ముఖ్యమయ్యె శ్రాద్ధములను నదియు.

కం॥ ధాతువులను సృజించుచు నాతం డల రూప్యజాతి నాదిని జేసెక.
 ప్రీతులఁగావించెడి నదె హేతువుచే దక్షిణలను నిద్ది పితాశ్వక. ౧౮౯

ఆ॥ రజతపాత్రలందు ద్విజహస్తములఁ బితృప్రీతికొఱ కేదేని పెట్టుఁబడినఁ
 గలుగ దయ్యుగాంతకాలంబునందేని యంత మాపితాశ్వ కవనినాథ ! ౧౯౦

తే॥ వెండిగిన్నెలులేని యుర్వీసురుండు వాని పేరేని కీర్తింపవలసియుండు.

గీర్తనంబునఁగూడ నానర్తభూప ! సంతసించుడు పితరులు శ్రాద్ధమందు. ౧౯౫

౧౦॥ రసములలోపల నధిపా ! వెస మధువును దా సృజించె విధి ప్రథమమునం.

దసమానమగుచు నటు తద్రసము పితాశ్వను గరంబు తనిపెడి జగతికా. ౧౯౬

౧౧॥ మృష్టాన్నవిశిష్టంబై యిష్టంబగు నితరరసము లెల్ల గలిగియున్

చుష్టియిడ దప్పితాశ్లకు స్పష్టంబుగ మధువులేని శ్రాద్ధము భూపా ! ౧౯౭

౧౨॥ అంతో యంతో శ్రాద్ధమందున స్వచ్ఛమా మధువులేనియెడల “మధువుమధు”వ

టుని తదాఖ్యయేని ఘనతఁ గీర్తింపనాఁ బితృగణంబు తృప్తిపెట్టఁపొందె. ౧౯౮

౧౩॥ శాకముల వరుసలోపల నా కమలాసనుడు తా నిలాధిపే ! కరివే

పాకును సృజించినవాఁ. డాకారణమునఁ బితృశ్ల కది తృప్తియిడున్. ౧౯౯

౧౪॥ కాలస్పష్టి గుతపకాఠంబు మొదలయ్యె. నట్లుగాన దానియందె పెట్ట

నగును శ్రాద్ధకర్మ మాత్మకుం బితరుల కెపుడు సౌఖ్య మిచ్చయించు బుధుండు.

౧౫॥ వీరుత్సృష్టిని దర్శలు ప్రారంభమునందుఁ జేయఁబడి యుండుటచే

నోరాజవర్య ! యయ్యవి యారస శ్రాద్ధావృత్తయ్యె నేమనవలయున్. ౨౦౧

౧౬॥ శ్రాద్ధయోగ్య భూసురప్రజస్పష్టి దౌహిత్రు లాద్యు. లంగహీన సమధి

కాంగ శౌచహీనులైనను యోజ్యులు శ్రాద్ధములఁ బితృశ్మ సంతసంప. ౨౦౨

౧౭॥ పంకజాసనుండు పశువుల సృజింప నావు లాదిఁ బుట్టె. నందువలన

వాని పాలు నెయ్యి యానర్తభూపాల ! శ్రాద్ధములను గడుఁ బ్రశస్తమయ్యె. ౨౦౩

౧౮॥ అజుని ప్రజాసృజనక్రియ ద్విజులును నస్వప్నస్పష్టి విశ్వేదేవుల్

భుజభవ ! మొదలేర్పడి రెల్లజనులు శ్రాద్ధముల వారలను మును గొలువన్. ౨౦౪

౧౯॥ అవిశ్వేదేవతలు యథావ త్ప్రధిమార్చితులయి తగు రక్షణమున్

గావించురు శ్రాద్ధంబుల. నేవిధమగు ఛిద్రములును నిక నుండ వటన్. ౨౦౫

౨౦॥ యిట్టి ముఖ్యపదార్థంబు లేరుపఱచి సప్త స్పష్టించె బూర్వంబు శ్రాద్ధకర్మ.

మంత వేల్పులు నిర్మితులైరి. కాన వార లత్యంతవిఖ్యాతు లైరి మున్ను. ౨౦౬

౨౧॥ పితరులకిచ్చినదానికి తుతిలేనటుచేయు శ్రాద్ధసర్వస్వము నే

నతిగుహ్యము నీకుం జెప్పితి నానర్తవనీశ ! పృథుతరకోశా ! ౨౦౭

౨౨॥ శ్రాద్ధము పెట్టంబడునెడ బద్ధశ్రద్ధను భుజించు బ్రాహ్మణుల కడన్

శుద్ధత నిది చదివినఁ దచ్చాశ్రద్ధం బగు నక్షయంబు క్షౌపాలమణి ! ౨౦౮

౨౩॥ చాలశ్రద్ధ దీని శ్రవణించునవ్వాడు విహితమైన శ్రాద్ధవిధి నొనర్చు

వాడు వడయు ఫలము వడసెడి నానర్తమనుజనాథ ! శుభ్రసమస్తగాధ ! ౨౦౯

—♦ శస్త్రాదులవలనఁ జచ్చువారికిఁ బెట్టు శాస్త్రము ♦—

సీ॥ శస్త్రంబువలననను జచ్చినవానికి నపమృత్యువశుడైన యట్టివాని
కుపసగ్గమున మృతినొందినవానికి విషమునఁ బ్రాణము ల్విడుచువాని
కాశుశుక్షణి దగ్గుడైనట్టివానికి జలములలోఁబడి సమయువాని
కాశివిషవ్యాఘ్రహతుడైనవానికి నుద్బంధనంబున నొరగువాని
కల్ల భాద్రచతుర్దశియందు శాస్త్రమాచరించినఁ దృప్తియా నవనిపాల ! ”
యనుడు నానర్థరణీశుఁ డమ్మునీందుఁ నీక్షణముచేసి భక్తిమై నిట్టలనియె.

ఆ॥ “ ఏల శస్త్రహతుల కీ భాద్రపద చతుర్దశి విధింపఁబడియె శాస్త్రకర్మ ?
మన్యులకు మఱేల యానాఁ డను క్తంబు ? సంశయాస్పదంబు చాల నిద్ది. ౨౧౧

కం॥ ఏకోద్దిష్టంబు సపిండికరణంబును బ్రశంసనీయంబులు గా.

వేకారణమున నానాఁ డాకియ లర్హంబులయ్యె ననఘా ! చెపుమా. ౨౧౨

తే॥ శ్రాద్ధమంతయుఁ బెట్టుచు సంయమింద్ర ! యట విశేషించి పితృపక్షచుందుఁగూడఁ
బార్వణముసేయ వచ్చెడి పాపమేమి ? తెలుపు మెందుల కది నిషేధింపఁబడియె ? ”

కం॥ అనియిటు వాక్రచ్చుడు ముని “ యనఘ ! హిగజ్యాత్నాడనెడి యసురుఁడు పూర్వం
బునను బృహత్కల్పంబున ఘనసురలకు భయదుఁడగుచుఁ గడు భూరుండై ౨౧౩

తే॥ బ్రహ్మగూరిచి తపముండి బహువిధముల నట విశేషించి భాద్రపదాఖ్యమాస
బహుళపక్షచతుర్దశిం బ్రస్తుతింప నెంతయును మెచ్చి యతఁడప్పు డిట్టలనియె.

శా॥ “ సంతోషించితిఁ. జెప్ప వాంఛితము. వత్సా ! యద్ది యీరాని కొం
డంతై నక బదులాడ కిచ్చెదను ” నా నయ్యాతుధానుండు “ వా
క్కంతా ! వ్రేతపికాచభూతతతి రక్షశ్శ్రేణి తుష్టాములై
చింతక నిత్యము భక్త్యసంచయము యాచింపం దదగ్గంబుగక ౨౧౪

ఆ॥ తపముసేయుచుంటిఁ. దరణి కన్యారాశి నధివసంప నొక్కయహమునిమ్ము.
తద్దినమునఁ గుడిచి తత్ప్రేతభూతంబు లబ్ధమెల్లఁ దృప్తులై వసింప ” ౨౧౫

చ॥ అని వచియించుడు స్వలువ “ య ప్పితృపక్ష చతుర్దశితిథిక
జనుఁ డెవఁడేని యాత్మపితృసంఘముగూరిచి శ్రాద్ధముం బొన
ర్చిన నది వ్రేతభూతతతిఁ జెందు మదుక్తి నసంశయంబుగా.
దనుజవరేణ్య ! నీవనిన తక్కిన దుర్మృతులుక సమిద్ధతుల్ ౨౧౬

కం॥ తనుజకృతైకోద్దిష్టంబునఁ దృప్తిం గాంచఁగలరు పొ”మ్మని యపు డా
ననజః డదృశ్యుడగుటయు మనుజాశనుఁ డరిగె దనదు మందిరమునకుక.

- అదినమున శస్త్రహతుల కేకోద్దివముం బొసర్చుటకును ముఖ్య హేతువును వచించువాడే మనుభాధిపవరేణ్య ! వినుము సావధానమునమునోనె. ౧౦౦
- శస్త్రనిహతు లాజింజరచలస్వాంతులు కాకి పోరి నీని కాశ్యపశే ! ౧౦౧
- మర్త్యలోకమందు మగల జన్మింపక స్వర్గమందె యుండ్రు సంతసమున. ౧౦౨
- ॥ వెన్నిచ్చి సాటి శస్త్రముల న్నీతికంటెదినవా రిలాపరిసారా ! ౧౦౩
- కృన్ననఁ బ్రేతలగుదుగని యన్నలువ వచించె బూర్వ ముగింపింపిం. ౧౦౪
- ॥ సముఖులయ్య యుద్ధమున శస్త్రుల పేటలఁ జిక్కి దీనవా క్యములు ముక్కుచున్ ముత్యము “నాజిరి పటిరి వచ్చివారు” ౧౦౫
- చుష్కలికంబుఁ జెందుచును నొపిరివిడ్చినవాగలెన్ యథా ౧౦౬
- ర్థముగఁ బ్రేతజొదుగని తనకు విట్లనియెన్ మహాప్రభు ! ౧౦౭
- ॥ ఒకయెడ హురులకైనను వికలంబగుచుండు మనము విస్మయింప. ౧౦౮
- రికింగాను దద్దినంబునఁ బ్రకటించుగఁ బట్టవలయు శ్రాద్ధము తనయున. ౧౦౯
- ॥ అధిప ! యపమృత్యువతులైనవెట్టి ముఖులగుండు ప్రేతలగుండు పట్టముల్లి యట్లుగాన విశేషించి చూచినట్లు నీతిని శాస్త్రార్థ మగునందుఁ జెప్పవలయు. ౧౧౦
- ॥ మున్ను సపిండికరణం బెన్నఁగఁ గావించి పిదప కేకోద్దివం బన్నది చేయఁగవలయుట కున్న కఠినిన వచించు నోనృప ! వినుమా. ౧౧౧
- తే॥ జనకుఁ డొకవేళఁ బ్రేతత్వ మెనసియున్న దనయు “అవాడను” పెట్టు తిన్నప్పుడు గుడిచి సంతృప్తిపడయును బాడను నీడ ! తాతముత్తాతలవలఁ జిట్టవలయు నాలిం. ౧౧౨
- ॥ పెట్టునెడలఁ దక్కు పేతలు భూలోకంబు లనుదగిలముగూడ నుండువలె ౧౧౩
- యసహరించి చనుదు రాశ్రాద్ధమందిచ్చు బహువిధంబులైన భిక్ష్యములను. ౧౧౪
- తే॥ తాతముత్తాత లిరువురుం డిండివోల వచ్చి తథార్థుడవడంబు తిచ్చున నడు. ౧౧౫
- కానఁ దథార్థుడ మగు వృథా మోహ్యుసాం ! కానఁ బార్వతి తగిగుచు తిట్టవలయు. ౧౧౬
- క॥ కావునఁ బితృసత్తీయంబై వలయు చతుర్థుని కృతకోద్దివము ౧౧౭
- కావలయుఁగాని సార్వట మేవారు నో నర్పఁగూడ. దిదినిఁ మహా ! ౧౧౮
- క॥ నాగరులు శాస్త్రకర్మము నాగముఖమునన పేసినఁ బథులం. ౧౧౯
- నేగోత్రన మనువారికి బాగుగఁ బట్టినను లేదు ఫలమట గాని ! ౧౨౦
- తే॥ పేదవేదాంతవిదులైన పిపురీని యెల యన్యు ? లనానాగమేని నాగ రుండు శాస్త్రానుఁదానోనునూపుగలిగి యున్న భూతి లభించిన పాపము నుదా. ౧౨౧

—* కలియుగమునకుఁ దగిన పుత్రులు *—

ఆ॥ అహలై నయట్టి యచలామరులఁ బిల్చి యచ సపార్వణముగ నవనినాధ !
శ్రాద్ధమును ద్విజుండు సల్పంగనా విపరీతమైన నది వృధయై యగును. ౨౩౩

క॥ జారజముఖ్యద్విజులను జేరిచి యేనైత్యకంబు చేయంబడునో
యోరాజవర్య ! యదియును నీరహి నిష్ఫలము. సంశయింపకు” మనుడున్ ౨౩౪

క॥ ఆన రక్షాపాలుఁడు “హానీంద్రా ! జారజాడిమహితశ్రాద్ధం
బేనియతఫలము నిడదను నీఁడివిన భయముగలిగె నిజముగ నాకున్. ౨౩౫

సీ॥ కన్నియం బెండ్లాడి కాపురమునకు రా నాపెయందునఁ గన్న యర్భకుఁడును
దాఁ బెండ్లియాడిన తన్వంగి తనయాజ్ఞఁ బగువల్లఁగన్నట్టి బాలకుఁడును
నడిగినవి త్తంబు నిడి యన్యునొద్దనుండి గ్రహించినటువంటి డింభకుఁడును
శరణమెవ్వరులేక చనుదెంచి తనచేతఁ బోషింపఁబడినట్టి బొట్టెయ్యుఁబ్రతి
పన్నుఁడు సహోఽథ కానీమలు న్నరేంద్ర ! కుండగోళులు ముఖ్యశిష్యుండు మిత్తి
బారివలనను రక్షింపఁబడినవాఁడు స్వవనసంస్థాపితాశ్వద్ధపాదపమును ౨౩౬

క॥ ఈపన్నిద్దరు సుతులని మా పూర్వికుఁడైనయట్టి మనువు వచించెన్.
బాపులఁగా గణించుచు నీపగిదిం జెప్పెదీ విదేమి మహాత్మా ! ” ౨౩౭

ఆ॥ అనుడు భర్తయజ్ఞాఁడయ్యది సత్యంబై. సుతులె వారు ధర్మసృతిని జూడ,
మూఁడుయుగములందు ముఖ్యులే యవ్వారు. కలినిమాత్ర మట్లు కారుతలఁప. ౨౩౮

తే॥ అట్టిసంతతి సత్వాధ్యులైనయట్టి తద్యుగంబులవారికిం దగునుగాని
తగునె యత్యల్పమేధసులగుచునుండునట్టి కలికాలజనముల కఘములిడక. ౨౩౯

క॥ ఏతద్వ్యవహారంబు ప్రపాతద మాఁ గలియుగమున. బహ్వల్పబలం
బై తోచు తద్యుగప్రజ కీతీరు విధింపఁబడియె ఋషితతిచేతన్. ౨౪౦

తే॥ కలిని నసవర్ణపుం బెండ్లి సలుపఁదగమి నప్పు డవివాహితలతోడ వ్యభిచరించి
యోనిసంకర మొనరింప నొదవునట్టి సుతుల వితమును వచియింతు క్షీతిప ! వినుము.

సీ॥ బ్రాహ్మణస్త్రీయందు బ్రాహ్మణునకుఁబుట్టు నధమాధముఁడు చారుడనఁగఁబడెడు
బ్రాహ్మణస్త్రీయందు బాహుజునకుఁబుట్టు నాతండు నూతుఁడం చనఁదగియెడు.
బ్రాహ్మణస్త్రీయందు వైశ్యునకుం బుట్టువాఁడు మాగధుఁడునాఁ బలుకఁబడెడు.
బ్రాహ్మణస్త్రీయందుఁ బదజునకుంబుట్టు చెట్ట యంత్యజుఁడునాఁ జెప్పఁబడెడు.
కాన నిట్టిసుతులు కలిలోనవర్జితుల్. ద్వాదశప్రకార తనయులందు
నేడుగురు సుపుత్రు లేస్తరు కులహంత. లుర్విఁ ద్రోయుదురు స్వపూర్వికులను.

సీ॥ కన్నెరికంబునం గడుఁబ్రీతిఁ బెండ్లాడు నాతియం దొదవు స్తనంధయుఁడును
దల్లిదండ్రులచేతఁ ద్రయ్యుక్తవిధముగా హర్షించి దత్తుడౌ నాత్మజుఁడును

- గ్రయధనంబు నొసంగి కై కొనఁబడినట్టి పూతాత్మగోత్రజ పుత్రకుండలను
దిక్కులే కల్లాడఁ జెచ్చి హెచ్చిన ప్రేమఁ బోషింపఁ బడినట్టి పోట్టియందును
బ్రాణసంశయదశను గాపాడఁబడిన పిల్లకుండలను దననన్నిధి విద్య నేర్చు
నట్టి దిట్టఁడు స్వారామమందు నేయఁబడి పెరిగి గడి పప్పుసాదవయను ౨౪౪
- ౩॥ భూప! ఘోరమైన పున్నానుపరకంబునందు గూలు పురుషు నవన నేట.
రిట్లుగాన పీఠలేక్కుయ సత్పుత్రులై రి కలియుగంబునందుగూడ. ౨౪౫
- ౪॥ మగతనంచేలేకొ మఱియెట్లు అనభూగ్య వోటున్నట్లు లేర్చుపై వోటునాఁడు
మృతభర్తృకయై విసర్జితభర్తృకయై క్షుణ్ణ యన్నుఁ బెరిగిపోయాడి కన్నవాఁడు
నెండ్లాడుటకుమున్నె పితృగృహంబున స్వీయకొంత గర్భంబున గలుగువాఁడు
తా బ్రదికియె యుండఁ దనయాజ్ఞ లేకుండఁ బన్ని జూరునివల్ల నడుగువాఁడు
చచ్చిన పదంపడి బొజుంగు సంగమమునఁ బుట్టువాఁడును పుట్టమున వోడియున్న
వానినేనియు మహావ్రోయుఁ గాన బారబాసు నామరత్రణమునేయు బహు విధి.

— ♦ శ్రాద్ధమంగదలి మంత్రపూర్వకవిధి. ♦ —

- చ॥ అన నెకిమిఁడు “శ్రాద్ధమున కర్తు లనర్తులు నే న విప్రులు
వినిచినవాడ వాశ్వ! వెనుపెరిస నాకు బహుబ్రహ్మచరీ
తనయుల నేర్పరించితవి. తత్పితృత్వపిరి నస్తుశ్రాద్ధమంగ
దొనరుచు మంత్ర పూర్వవిధి యుత్తమంబున నేర్పరదయ్య ప్రయత్నిండు.” ౨౪౬
- క॥ అన భర్తృయజ్ఞముని యిట్లనియెను. “శ్రాద్ధమునుగూర్చి యావలెత్రితము
ఘనవిప్రులఁ దనయులకికఁ గొనివచ్చి సగ “దవముగఁ గుతేపరిగగుడె.” ౨౪౭
- శ్లో॥ ఆగచ్ఛంతు మహాభాగా విశ్వదేవ! మహాబలాః
యే అత్రవిహితా శ్రాద్ధే సావధానా భవంతుషే. ౨౪౮
- మ॥ అని పొర్థించి యవరించి చుట్టును ద్రావగార్యయంతః పత్రియతే
క్తి నియుక్తిక శ్రాద్ధమంత్రమున నేసి యట ధాత్రిక బాహుల్యము
దనపుష్పాతయము క్త మగ్గు మిడల” ధ్వజ్జగరాజ్యవ
త్తన! యానర్త! ప్రవత్యమాణుగు మంత్రం బిట్లు వాక్రద్యము. ౨౪౯
- శ్లో॥ అర్ఘ్యమేనం పరిగృహ్ణంతు మయాదత్తం ద్విధాత్తమాః
పాదప్రక్షాళనాన్ధాయ పరీకుగ్వంతు మహాపీయం. ౨౫౦
- క॥ అంతక విశ్వదేవుల సంతయుఁ గీర్తించు చ “కట నిల యాది భుభ
స్వాంతత నక్షత్రముం దిల లంతటనుం బట్టి జలద మహనవ్యముగఁ ౨౫౧
- తే॥ తొడిగి పితరులఁగూర్చి యప్పడమిమిఁద దిలవిమిఁద తిరుశ్శెను ద్విగుప్రముగఁ
వై చునది. యిట్లు కలదై పత్రీయలును సవ్యమునఁ నేయువలయును ద్విధాత్తమాః !

క॥ నాందీముఖాన్యమగు పితృబృందంపుం గ్రియలనెల్ల బృథివీరమణా !

జందెం బపసవ్యము దొడుగం దగు శ్రాద్ధములయందు గ ర్తల కెపుడుకా. ౨౫౩

క॥ చేతనయినంతమంది ద్విజాతులఁ గూర్చుండఁబెట్టఁజను సాధుజన

తాతా ! విశ్వేదేవుల ఖ్యాతస్థానమునఁ బ్రాజ్ఞుభింబుగ నుండకా. ౨౫౪

క॥ పితరులస్థానమున ద్విజత్రితయత్రితయంబొ లేక త్రితయమొ యొక్కరో

నుతుచే నుత్తరముఖముగ క్షీతిపాలకవర్య ! యదియెక్రియ సంస్థాపుష్క. ౨౫౫

క॥ “ దేవానామిద మాసనమ్మనుచు ” నాదేవశృకుం దద్విధం

బావెన్వెంటఁ బితృత్రయంబునకు వన్యంతప్రయోగంబుతో

వైవంగావలె నాసనంబు నృపతీ ! వా రందుఁ గూర్చుండి య

ష్టే వాక్రువ్య “ నుఖాసనం ” బనుచు నెంతేనిం బ్రమోదంబునకా. ౨౫౬

తే॥ ఆపుడు ఋజుదర్భజలసంయుతాక్షతలును విషమదర్భలు జలతీల స్వేయవలయు

వారి కుడియెడమలయందు వరుసగాను. జేతులం బెట్టఁదగదవి ధూతమతిని.

క॥ ఆతీరున జలదర్భలు చేతులనే పెట్టఁబడినఁ జీయని పితరుల్

వీత తదాసనులయి సంప్రీతిని నటఁ గూరుచుండ మేకొన రాత్మకా. ౨౫౭

తే॥ పితరులను దేవతలను వేర్వేరుఁ జేయనగును నావాహనము ద్వితీయావిభక్తి.

మతియొకవిభక్తిఁ జేసిన నరుగుదేర రాఁకటం గుండుచుంగూడ నహహ ! వారు.

క॥ విశ్వేదేవాహూతిని “ విశ్వేదేవాస ” యనఁగ వెలసెడి మనువుకా

విశ్వేశ ! యుచ్చరించుచు నే శ్వేతాక్షులఁ దలల వేయఁగవలయుకా. ౨౬౦

క॥ అంత “ నుశంతస్త్యా ” నామంత్రించి పితాశ్శ వారి మ స్తములు తిల

క్రాంతములు నేయునది. “ ఆయంతన ” యను మంత్రంబున నట జప్యంకా.

మంత్రము॥ శంసోదేవీ రభిష్టయ. ఆపోభంతు వీతయే. శంయోరభిస్రవంతునః. ౨౬౧

ఆ॥ క్షత్రియాగ్రిగణ్య ! స్వాహాయంతముగ నీమంత్రమును జదువు చంత దేవ

తార్థ పాత్రలెల్ల నర్ఘ్యప్రార్థముల్ శుభవలయుఁ జుమ్ము శ్రద్ధతోడ. ౨౬౩

ఆ॥ అందులొ “ యవోసి యవయా ” యనెడి మంత్రమును బఠించుకొనుచుఁ బుష్పచంద

నాక్షతలను వైచి యర్ఘ్యంబొసంగనా వారి సహపవిత్రపాణులందు. ౨౬౪

క॥ సస్వాహాకారం బట జ్యాస్వామిచయగ్రగణ్య ! “ యాదివ్యా ” యన్

సస్వరమనువున నుదకము భాస్వరపితృదేవతార్థ పాత్రల నిడనా. ౨౬౫

మంత్రము॥ తిలొసిసోమదేవత్యో గోసవో దేవనిర్మితః

ప్రత్నవద్భిః పృక్త స్స్వధయా పితౄ నిమాక లోకాకా ప్రీణాహి నస్స్వధా.

క॥ ఈ వైమంత్రీముఁ జదువుదు నాపాత్రలఁ దిలల వైచి “ యాదివ్యా ” యం

చావైఁజెప్పిన మనువున భూపాలా ! యర్ఘ్యమియఁబోలును బిదపకా. ౨౬౬

—* అర్హ్యనంతర సమంత్రాగ్ర శాద్ధము. *—

అ॥ అంత నర్హ్యపాత్రలన్నియుఁ బితృపాత్రకడను నుంత్రాగ్రకముగ నోర్చి
వేయవలయు. నట్టివేళ నాయుష్కామి శజ్జలంబు చూడఁదగదు శీఁడ! ౧౩౬

క॥ అపైఁ జందనమాదిగ దీపాంతంబును నొసంగి దేవతలకు న
ట్లే పితరులకును బూజనమాపై నానీతపాదులై కడుభక్తి ౧౩౭

అ॥ యజ్ఞసూత్రములను నపసవ్యముగ దొడ్డి “యగ్నియందు నేను మాపనకర్మ
మాచరించువాడ నాజ్ఞయిం దోపితృదేవతాస్మృ లవనిదైవతములు!” ౧౩౮

క॥ అనియీగతి సంప్రాప్తించినవాడై శ్రాద్ధకర్త షీతిసుగతిని గొ
బ్బునను “కురుష్వ”యటంచని యనుమతియిచ్చుటయు నెరిగి యనలముగదగుట
మంత్రము॥ అగ్నేయే కవ్యవాహనాయ స్వాహా. సోమాయ పితృనామే స్వధా. ౧౩౯

క॥ అనివేలిచి తేవము శ్రాద్ధనిమంత్రితపాత్ర నునిచి తదభివితాన్నం
బును వ్యంజనములు వ్రేనమునరింపబడఁదగు బ్రతి నుంచి కరంబు ౧౪౦

క॥ పృథివీసురు నంగుష్ఠం బధిపా! పట్టుకొని పట్టి యన్నముచడవ
“పృథివీతేపాత్ర”స్మృను మగుచుధనునిబుట్కు నొక్కమా అవశాము. ౧౪౧

క॥ ప్రత్యక్షంబుగ నాత్మహస్తమునఁ దత్పత్రంబులం బుట్టుచు
చత్యంబెన్నక వేసినక సగము భిక్షింపంగబడఁజేరిక
వ్రాత్యంపున్నెయి తచ్చిసోసినను గోత్రాంత! తచ్చిద్రవ్యం
గృత్యంబంతయు వ్యర్థమయ్యడిని. నింతేమందు వాక్రవ్యం. ౧౪౨

శ్లో॥ అట్లుకాదుండ నన్వ. పగార్థములన నుడిగి వట్టిచి పట్టెములగఁజులుచు
యగ్రభగంబునం గొంతియన్నముల పితృమంబులవాక్యముల వలన ము. ౧౪౩

శ్లో॥ అగ్నిదగ్గాశ్చయోజీవా యేవ్యర్థకాః క్షితేషుః
భూమోదస్తేనత్పవ్యంత. త్వష్టికుంఠమవరాంబు. ౧౪౪

క॥ పదపడి గొంతమునొం పం బుదకంబును బిడిచి యచట నొగి గొంత్ర
హృది ముమ్మలలు బడించుచు “పదభూమోదస్తే”యను నిగోక్తమంత్రమునాడె

శ్లో॥ సప్తి“త్వష్టాస్త”యని ప్రశ్ని వేసిట్టితల భిక్ష ముగిసినయెల్లయు లభియింప
చేట్టుట కనుజ్ఞగకొని పితృమంబులకి యుచ్చిష్టసూత్రంబులను ౧౪౫

అ॥ దక్షిణాంధ్రముగ భగం బరమ్యృతింబే దగ్ధమయి యుచు గొంత్ర
జలములంచి పిండములు పట్టి పితృమంబుల ముగిడె పితృసోమహుము. ౧౪౬

- ఆ॥ పిండపిండమందు వేర్వేరుగా దారములనుబెట్టి యంత భూమిసురులఁ
బోలెఁ బూచితములఁ బొనరించి యాచమనంబు సేయవలయు నరబిడొజ ! ౨౮౧
- క॥ ప్రక్షాళితకరచరణత నాక్షణమ పితాశ్శక్తరగి యటుతరువాతక
బ్రోక్షించి సవ్యముగ క్షౌధ్యక్షా ! యాచింపవలయు నగ్నాశీస్సుల్. ౨౮౨
- ఆ॥ ఆటుపయిం బితాశ్శ కక్షయ్యసలిలం బొసగి పవిత్రములను సరిగ మీఁది
కగుపఱచి 'స్వధా' యటంచుఁ గీర్తించి 'యస్తుస్వధా'యటంచు ట్కోణిసురులు ౨౮౩
- క॥ అనుటయుఁ బిండంబులపై నునిచి మధువు పాయసము తిలొదకమును నొ
య్యన 'నూర్జస్వ' యనంజనుమనువునఁ బితృపిండములను మఱియుంచఁగనొ. ౨౮౪
- ఆ॥ అర్ఘ్యపాత్రములను నటుపయి వెలికిలఁదిప్పి స్వర్ణమయము దేవతలకు
వెండి పితరులకును విద్యుక్తదక్షిణ యిచ్చునది వసుంధరేశ భక్తి ! ౨౮౫
- క॥ తరువాత జందెమును గుడికరమునకుం దొడిగి శ్రాద్ధకర్త మసీదా !
గరిమఁ బితృత్రయమునకును వరుసగ స్వస్తుదకములను వదలఁగవలయున్. ౨౮౬
- క॥ ఆమీద శ్రాద్ధనియమితభూమిసురోచ్ఛిష్టపాత్రముల నెత్తవలెకా.
స్త్రీమాణవకప్రముఖులు తా మాపాత్రలను దీయఁదగ దెన్నటికికా. ౨౮౭
- ఆ॥ ఈప్రకారముగను నెంగిలివిస్తశ్శ స్వయముగానెతీసి శ్రాద్ధకర్త
క్షాళితస్వపాదశయయుగళుండయి భూసురులకు భక్తి నోసెలాగ్గి ౨౮౮
- శ్లో॥ ఆఘోరాఃపితరస్సంతః. అస్మద్గోత్రం వివర్ధతాం.
దాతారో నోభివర్ధంతాం. వేదా స్సంతతిరేవ నః. ౨౮౯
- శ్రద్ధా చ నోమా వ్యగమ. ద్భహుధేయంచ నో స్త్వితీ.
ఆన్నంచ నో బహుభవే. దతిధీంశ్చ లభేచుహి.
యాచితారశ్చ నస్సంతః. మాచ యాచిష్మ కంచన. ౨౯౦
- క॥ అనిప్రాధ్ధించి యివే దీవనలవుఁగాకనుచుఁ గర్త వచియించుటయుక
వినివీపులు సంప్రీతిని ననవలయుఁ దథాస్తటంచు నవనీనాథా ! ౨౯౧
- ఆ॥ స్వస్తికొఱకు ధరిణి సవ్యంబుగం బితృపూర్వ ముదకములను బోయవలయు.
వసుమతీకళత్ర ! వాజేయనెడిబుక్కు నని పవిత్ర మవల నునుపవలయు. ౨౯౨
- క॥ ఆమావాజస్యయనక క్షౌమండలి ఖ్యాతమైన సన్మంత్రముచే
నామహిసురులకు వలగొని ప్రేముడి నటఁ గూరుచుండఁబెట్టి తపంబ్రులన్ ౨౯౩
- ఆ॥ అదిమిపట్టిపిసికి యనిపి యాసీమాంత మన్న బలినివైచి యధికనిన్య
మానమూని గగనమణి యుండఁగానె భోజనము సేయవలయు మనుజునాథ ! ౨౯౪

౨॥ ప్రాదుగ్రుంతుపిదప భుజియించుచో వ్యగ్రమగును శ్రాద్ధకర్మ మవనిపాల!"
యనివచించుటయును నానర్థహూపాలుఁ దెడదలోన మతియు నెఱుంగఁగోరి

— * ఏకోద్దిష్ట సపిండికరణవిధి * —

౧॥ “ఏకోద్దిష్టశ్రాద్ధం బేకగణిం జేయవలెనో యెఱింగింపఁజే
యోకారుణ్యనిధీ!” యని వాకోనుటయు నత్తపస్వివగుఁ డిట్లనియెన్. ౨౯౬

౨॥ సంచయనమునకుమును గావించెడి శ్రాద్ధములుమూఁడు. విను. మరణంబున్
గాంచినయెడ నడుమును శవముంచినయెడ దహనకర్మ మొనరిచినయెడన్ ౨౯౭

౩॥ అవ్వగాక మృతున కాద్యత్పతీయపంచమదినంబులందు సప్తమమున
నవమదశమములను నవనీశ! కలవు శ్రాద్ధంబు లాఱుపెట్టఁదగిన విఁకను. ౨౯౮
తే॥ అన్నియుంగూడి శ్రాద్ధంబు లగును దొమ్మి. దందు వైతగణీశ్రాద్ధ మంతిరుమునఁ
బెట్టఁదగినది. యయ్యది పెట్టుపిదపఁ బ్రేత సంతృప్తిబొందుఁ బృథ్వీకళత్ర! ౨౯౯

౪॥ ఆవాహనంబు పూజ్యము నై వం బంతకునున్న తచ్చార్ధమునన్.
గావిత్రేకపవిత్రత నీవివరంబొసఁగి విబుధు లేక్కర్మముగన్. ౩౦౦

౫॥ ఒనరిచి తృప్తిప్రశ్న మృనంతగము కొలఁదిస్వదిత మటువలెఁ గావించు
నది. యభిరహ్యతానును మనువున నదలునది యల్లనుహినును నంతన్. ౩౦౧

౬॥ నీలిపోకయుండు. ఛిన్నంబుగానుండుఁ దనరుచున్న రెండుదగ్భపోఁచ
లవనినాభవగ్య! యవిను యేకోద్దిష్టములఁ బవిత్రమనుచు ననుకొననగు. ౩౦౨

౭॥ సర్వత్ర పితృ, గోత్ర, శ్మశా, అనియు, తగ్గుణమున, పితా, గోత్ర, శ్మశా, అనియు, సంకల్పమున, పిత్రే, గోత్రాయ, శ్మశనే, అనియు, అక్షయసమిల
దానంబున, పితృ, గోత్రస్య, శ్మశాన, అనియు, ఆననమున మాతృ, అనియు సంకల్ప
మున మాత్రే, అనియు, అక్షయసమిలదానంబున మాతృ, అనియు ౩౦౩

౮॥ గోత్రేయనియును మిత్రేయను గోత్రోద్ధుఁడనియు నటులే గోత్రాయాయం
చోత్రణయననత్కయణుఁడనాత్ర! ప్రథమాదిగా విభక్తు లెఱుంగుమా. ౩౦౪

౯॥ దేవి దేవ్యై యటంచుఁ గర్తవ్యవలయు. మఱియు దేవ్యాయటంచును మాతనవధు!
ప్రథమముం జతుర్థి పక్షి యావిధముగాను శ్రాద్ధసంస్థితై ప్రయోజ్యములుచున్ము. ౩౦౫

౧౦॥ గోహితవిధి క్షముగనో చాచితింబగు నవ్యభిక్షి పక్షియొ కృతమా
మహితశ్రాద్ధంబైనను మహి నకృతమ. చెందుదన్ది మహి పితరులకున్. ౩౦౬

౧౧॥ కొన యత్పూర్వకముగ విజ్ఞానధర్మామందుఁ బాఠ్యోక్తమా విభక్తు
లను నిగంతింపఁగా దోసరింపనగు శ్రాద్ధకర్మమందు విధిని గాశ్యపీశ! ౩౦౭

తే॥ అట సపిండికరణము సమాంతమందు జరుపవలయును నానందధరణిపాల !

వృద్ధి యొకవేళ నేతెంచెనేని యరసి పూర్వమేనియుఁ గావింపఁ బోలియుండు.

ఆ॥ పూర్వణోక్త విధిని నుర్విఁ ద్రిదైవత్యముగ నదైవికముగ మొనసి ప్రేతఁ

గూర్చి చేయవలయు గురుతనేకోద్దివ మేకపాకమున మహీముఖుడు ! 30౯

ఆ॥ ప్రేతకొఱకుఁగాను బ్రీతిఁ గల్పించిన యర్హతపాత్రదీసి యవనిపాల !

త్రిపితృపాత్రలందుఁ ద్రివిధంబుగం జించి యుంచవలయు శ్రద్ధ యుట్టిపడఁగ.

తే॥ అట్లు పిండంబు త్రివిధంబు లాచరించి 'యే సమాస' యనం గరమెసఁగుమంత్ర ములను రెండును బఠియించి యొలయు శ్రద్ధఁద్రిపితృపిండంబులం గల్ప నపుడు మృతుఁడు

క॥ ప్రేతత్వవిముక్తుడై ప్రీతిం జెందును మహీశ ! పితృపూర్వముగా

నాతర్వాత యథాక్రమ మేతత్పిండములమీఁద నించుక జలమున్. 3౧౦

క॥ ప్రోక్షించి గంధమునఁ బుష్పాక్షతలను ముగుర శ్రద్ధనర్పించి యిలా

ధ్యక్ష ! పితృత్రయిపేళ్ళను స్వత్తురముగ నుచ్చరించి యట్లు చతుర్ధన్ 3౧౩

తే॥ విడువవలెఁగాని కొందఱువిడువకట్లు ప్రేతశబ్దముతోడనే పితకు ముందు

పెట్టుచుండిరి యిల శ్రాద్ధ మట్టిచేత నామతముగాదు మేదినీనాయకాగ్ర్య! 3౧౪

క॥ త్నయతిథి భాద్రచతుర్దశిఁ బ్రయతను ! యీరెంటివిడి సపిండికరణం

బయినతరువాత నొప్పుదు త్రయి యేకోద్దివనునెడి శ్రాద్ధముజరుపన్ 3౧౫

క॥ ఎవఁడు సపిండికృతుడై హవణించెడిప్రేత భిన్నమగు పిండమునం

దవిధిగ యోజనసేయునొ యవునాతఁడు పితృహృదద్ది యకృతంబ యగున్.

ఆ॥ తండ్రిచచ్చిపోయి తాతజీవించుచోఁ దండ్రీపేరుచెప్పి తాతతండ్రీఁ

జేర్కొనంగవలయుఁ బృథ్వీశ ! తాత ప్రత్యక్షముగనె యచట నారగించు. 3౧౬

ఆ॥ తాత త్నయదినమున ధరణీశ పాగ్వాణశ్రాద్ధ మాచరింపఁ జనునుజుమ్ము.

తనదుజనకువిడిచి తాత కష్టేనియుఁ బెట్టెదగదు పితకు భీతుఁడగుచు. 3౧౭

క॥ సకలామావాస్యలఁ దప్పక పూర్వాణమాచరింపవలె మృతపితకుం.

డకలంక! ప్రేతపక్షమునకు నడుచునుగూడఁ బూర్వాణము చేయఁగనొ. 3౧౮

తే॥ ఎంతవఱకు సపిండత యేరుపడదో యంతవఱకును చిత్తపక్షమందుఁ బితకుం

దగదు శ్రాద్ధంబుపెట్టె, చితామహాదులకు నొ నర్పఁగవచ్చు నిలాతలేశ! 3౧౯

క॥ పితృపిండంబులతోడం గృతసాపిండు్యండుగాక కృతసుక్ష్మతుండో

పితయును ప్రేతగనుండెడు. క్షీతిపా ! సాపింధ్య మందుచే నేర్పడియెన్. 3౨౦

అ॥ ఎవడుచేసికొన్న యేన స్సుకృతముల వార లన్యయోనిఁ బడియు నచట
 వంశభవులొసంగు వారిప్రభృతులచే దృష్టిబొందుచుండు ధీర"యనుడు 3౨౨
 క॥ " పుత్రుల పౌత్రుల కలలం బిత్రాదులువచ్చి యేమొ వెట్టునుటంచుకొ
 రాత్రుల గోయచునుందురు. ధాత్రీసుర ! యేమగునిది ? దయ నుడువఁగదే " 3౨౩
 క॥ అని యానర్తుండడుగుడు మునివద్యుడు " గతులులేక పొక్కుచుఁ బ్రేత
 త్వనియుక్తినుండువారలు జననాథా ! వచ్చుచుండు స్వప్నంబులలోక " 3౨౪
 క॥ అని వక్కాణించుటయును "ననుఁగుం బుత్రకులులేని యవ్వారల కో
 మునివర ! సాపిండ్యం బె ? ట్లనవుడు నృపుతోడఁ దపసి యపు డిట్లునియెక. 3౨౫
 తే॥ " ఎవరి కారసతనుజాతుఁ డేరుపడఁడో యతఁడు నాలవవాఁ డెట్టులగును దలఁప
 నొగిఁ బ్రకష్టంబుగాఁ బొందుచుండుఁగానఁ బ్రేతయనిచెప్పఁబడియెడుఁబృథివి మృతుఁడు.
 తే॥ సుతుఁడొ డొబ్బువో లేక సతియు మృతున కొనరుపకవలె సాపిండ్య
 మోన్యపాల !

కానివో డేత్రజాది కైకాదకాత్మజుల సుతప్రతినిధులఁగాఁ దెలియవలయు. 3౨౬
 క॥ కాలమున నుత్తరక్రియ మేలుగఁ గాకుండిన నపమృత్యువశులకుం
 బోలెను నారాయణబలి వాలాయంబుగను జేయవలెఁ బ్రేతత వోక. 3౨౭
 ఆ॥ అత్యహంతలకును నవనీసుపర్వచే మరణమొందినట్టి మనుజులకును
 నాచరింపవలయు నదియె నారాయణబలి " యటంచు నిట్లు పలుక నతఁడు 3౨౮
 ఆ॥ " ఎట్లుమృత్యువెనయు నిలఁ బురుషుండుదా ? నేసుకర్మమునను నేగు దివికి ?
 ముక్తియెట్లువడఁయు మునినాథ ! నిరయఁగుం దేలకూలు ? " ననుడు ఋషివరుండు

—* నరకములు తన్ని వారణోపాయములు *

ఆ॥ పుణ్యపాపములును బూర్ణమా జ్ఞానముఁ గలవు ప్రసవ మూడుగఁకులు. వానఁ
 బుణ్యమునను స్వర్గమును బాపమున నరకమును జ్ఞానమునను నమృత మొదవు.
 కా॥ ఈయర్థంబు భవిష్యభీష్ము నల శ్రీకృష్ణుండు తోడ్పాటుగా
 ధాయం బోయి యుద్ధిష్ఠిరుండు " యమువీటుం బాపకృత్ప్రాయములో
 హేయంబు ల్లలవంట నారకములవ్వెన్నో. కిమేనన్సులక
 జేయం బ్రాప్తముచౌనో. నిండుకృపతోఁ జెప్పంగదే " నాపుడుక 3౩౨
 తే॥ ఆతఁడెట్లను. యమలోకమందు వత్స ! యేకవింశతిసరకంబు లెనఁగుచుండు.
 జంతువులు స్వస్వకర్మానుసారముగను నచటికింజని కృత్రింబు లనుభవించు. 3౩౩
 తే॥ చిత్రుండు విచిత్రుండనుపేళ్లఁ జెలఁగుచుండు రచటఁగాయన్లు లిరువు.రందఁకుములను వి
 చిత్రుండుం బిత్రుఁడొల శ్రేయములను వ్రాయుచుండురు యత్న పూర్వకముగాను.

సీ॥ మఱి గగనాభుండనఁ బరఁగెడివాఁడును వికరాసుండనుసంజ్ఞ వెలయువాఁడు
వక్రనాసుండన వర్తిల్లువాఁడు మహోదరుండను పేర నున్నవాఁడు
సౌమ్యహ్యాయంబుతో సంయుక్తుడగువాఁడు శాంతుండునాఁబడు శాంతియుతుఁడు
నందుడొక్క సంత్రావ్యనామంబుగలవాఁడు నటు సువాక్యండును పటుమతియును
యముని దూతలు. వారియం దాద్యులైన భయదరూపులు నలువురుం బాతకులను
మంచిరూపంబుగల కడను నలుగురును సుకృతులను యమపురికి జేర్చుదురు సతము.

తే॥ వారివశమున లెక్కింపవలనుగానియంతనుంది భటు ల్లల రనఘ ! వారు
చిత్రుఁడు విచిత్రుఁడును వ్రాయుపత్రములను గొంచుఁ జని యందుఁగలరీతిఁగొంక కడఁచి
తే॥ అప్పగింపగణసేవిత మగు విమానములను నెక్కించి భర్మంబు నలుపువారిఁ

గట్టియుం గొట్టియుం గూరకర్మరఘులఁ బట్టుకొనిపోవుదురు యము పట్నమునకుఁ.
తే॥ వారలకు బాసటగనుండ జ్వరముదొట్టి వ్యాధులును నూటయెనిమిది యమునిశేతఁ
గల్పితము. లవ్వించని మును కైవసంబుచేసికొనుచుండుఁ బ్రజ యుధిష్ఠిర ! బలిమిని.

తే॥ అంతటం గింకరులుపోయి యచటనుండు నరుల కగుపడకుండఁ దన్నాభిమూల
సంస్థితప్రాణవాయువు సంగ్రహించి తనువు నటడించి యశుమార్గమునఁ జనుదురు.

తే॥ ఎనుబదియు నాటువేలయోజనములపయి నున్న దయ్యచుపురి మన మున్నచోటికి
కచట వైతరణీసమాఖ్య నదియొకటి రెండుసాయలఁ బ్రవహించుచుండు నెఱుంగు.

కం॥ ఒకసాయను జలములు వేటొకసాయను నెత్తు నడుపు నురుశస్త్రములున్
బ్రకటముగఁ గలిగి యది సాండుకుమారా ! ప్రాణులకుఁ గడున్ భయదంశో. ౩౪౦

ఆ॥ మేనుదొఱఁగువేళ వే దినీసురునకు ధనువిచ్చువాఁడు దానితోఁకఁ
బట్టుకొని తరించు భరతర్షభా ! తాను జలములున్నసాయ శ్రమమునాక. ౩౪౧

కం॥ ఇతరుఁడు తనచేతులతో నతికష్టముమీఁద నీచి యలసినవాఁడై
శతయోజనవిస్తృత శోణితతత్సోత్సన్న దాటు నేర్వఁగవలయున్. ౩౪౨

ఆ॥ కాన మనుజు లంశ్యకాలంబునందు గోదాన మాచరింపఁబడును. దాని
కవల భర్మస్మృతిని నరుగు ధర్మిష్ఠుండు. పాపమార్గమునను బాసి యేగు. ౩౪౩

కం॥ వైతరణి యపరతటమున భీతిద మసిపత్రవనము బిట్టలరెడు. దు
ర్నితఁ బరభార్యఁ బరధన మేతులువ హరించు నాతఁ డిటుఁ గోయఁబడున్. ౩౪౪

ఆ॥ అట్టి కూళగూడ నాత్మజకృత నవశ్రాద్ధములనుజేసి సరవి నచటి
కఱకుఁపములను గఱకఱ తఱుంగంగఁబడక ముక్తుడగును బొండవేయి ! ౩౪౫

ఆ॥ అవల నొక్కభూరుహము కూటశాల్మలియనఁగ వాఁడిఁబుండ్ల నలుగురుండు.
వ్రేలుచుండ్రు క్రింద విశ్వాఘాతకుల్ తల్లక్రిడుగాఁగ దగ్ధులగుచు. ౩౪౬

9|| కూటశాల్మలిద్రు గురుశాఖులం దలక్రిందుగాఁగ వేల నుండుగాక.
తద్విముక్తి ధర్మతనయ ! యేకాదశశ్రాద్ధముననుజేసి సంఘటించు. 38౮

9|| అవలిసరకమనఘ ! యంత్రాత్మకంబు. బ్రహ్మఘ్ను లనుభవించనది తగినది.
పంచఱండొనర్చు ద్వాదశశ్రాద్ధంబు ద్వారమునను నగును దద్విముక్తి. 3౮౯

౧౦|| పదపడి యుక్కుకంబములు ప్రజ్వలమానములౌచునుండు. చు
గ్మద సౌగంధ్య యన్యతనుమధ్యలఁ బొందెడివాఁడు వోయి చూ
పెదపెదయుక్కుకంబముల బిగ్గఁ గవుంగిటుజేగ్మనను. న
య్యదియును దప్ప మాసిక సమాచరణంబున వానికిఁ నుతా ! 3౯౦

9|| ఇనుపపండ్లకుక్క లింకఁ బృథ్విమాంసాశులను భుజించుచుండు బలిమి నవల.
దానివలన ముక్కుండౌను ద్వైపత్తికశ్రాద్ధముననుజేసి సత్యముగను. 3౯౧

9|| ఇనుపముక్కుకాకు లింకఁగొంచెమావల. స్త్రీ శరాగముగను జేరిచూచు
వానిగుడ్లువోడుచు వడిఁ బట్టుకొని యబ్బి. మాను నది ద్విలియమాసికమున. 3౯౨

9|| ఆపయిం గూటశాల్మలి. యట్లు లోహానుయపు ముండ్లును గలవు. తన్మధ్యమునఁ
గొండెకాండ్రు బలాత్కృతి గుంజఁబడుదు. రదియుఁనుద్విలియ మాసికంబైనదొలఁగుఁ

9|| తొరవనారకంబు కడుకాద్ర మనంతరమందు. దానిలో
ఘోరతరాయుధంబులను గొట్టియు నెట్టియు బ్రహ్మహంతలకౌ

దూటుదు రగలంబు యమదూతలు. నాలవమాసికంబునకౌ
వారు విముక్తులౌదు రటువంటిమహాపదనుండి ధర్మభా ! 3౯౪

9|| అవలిసరకము త్రొరొద. మటుఁ గృతఘ్ను లడుగు లూర్ధ్వంబునం దుత్తమాంగ మవనిఁ
గాఁగ వేలాడుచుందు రిక్కరణి. సేనవదగు మాసికమున ముక్తి వారి కొలయు.

9|| కుంభిపాక మనంతరం. బది మహాఘోరంబు. తద్దుర్గతికౌ
దైంభస్రాణములకౌ హరించు కటికకౌ దండాభిసంధిం బ్రతి

స్తాంభోచూనిగుతప్తతైలమున నుం. త్రాబాధ పశ్చాత్తిసికా
రంభంబైన యనుక్షణంబ తొలఁగుకౌ నాజేంప్ర ! యింకేమనకౌ. 3౯౬

9|| సాములం దేస్సం గలదై యామీఁద నిఁకొక్కనరక. మటు శాంభికులకౌ
సేమలు విడిం. శ్రేడవదౌ మాసికమునను జేసి యయ్యది వాయుకౌ. 3౯౭

9|| అటు సంవర్తకనామదుర్గతియొకం. డామ్నాయ విస్లావకుల్.
పటువాక్యంబుల సాగులం దెగడు కూశల్ వహ్నితప్తంబులౌ

పటుకాటు ల్తమ కొండనాలుకలకుం బట్టించి లాగకౌ భటుల్
త్రుటితస్సాంతములందుఁ బ్రాకృతములకౌ దూషించుచుం ద్రచ్చటకౌ. 3౯౮

9|| అన్యతావాదిజనుల యంగంబుఁ గుక్కలు కొటికి తినుచునుండు మత్రియునచట.
నవ్వియొక్క దప్ప కష్టమమాసిక శ్రాద్ధదానమునఁ బ్రశాంతి వొందు. 3౯౯

అ॥ అగ్ని కూటసరక. మతిదారుణం. బందుఁ గూటసాత్యమిడిన క్రూరజనులు
యాతనను సహింతు. కవ్యా ర్నవమమాసికప్రదానమునను గాంధ్రా ముక్తి. 350

ఉ॥ అంతటనంతటన్ శిశములై వెలుగొందెడి యిన్నపేరులకొ
గ్రాంత మింకొక్కనారకము కానగవచ్చెడి. నందులోన త్రి
హంతలు గేహదాహులు సంకకంకరతాడ్యమానులై
భౌంతిఁజరింతువో. దశమమాసికమానరకార్తి మాస్పెడిక. 351

అ॥ అంత నిష్పకుప్ప లంతట వ్యాపించి క్రాలు నేలయొకటి కానబడెడి.
నందు నెందుఁ దిరుగుచుండు స్వామిద్రోహు. లదియుఁ బదునొకండవది హరించు.

ఉ॥ ఆదటఁ దత్తమైన యిసు మంతట గల్గిన దుర్గతికొ ధరి
త్రీదయితుండు వచ్చెనని దిశ్శివభంబునఁ బాతిపోవు సో
నాదులు పచ్యమానులయి త్కౌఠి వ్రాలుచునుండు రెంతయుకొ
ద్వాదశమాసికంబునను దానికిఁ గల్గి విముక్తి ధర్మజా! 352

తే॥ అన్వయజులిడు నేకొంచె మన్నరసమొ లేక యుదకంబొ కొల్లించు నీకగణిని
హాయనము పూర్తియగుదాక నధ్వమందె మృతులు వసియించుచుండుచు మేదినిందా!

అ॥ అబ్బపూర్తియగుడు నాత్మశుభాశుభకర్మములకుఁ దగిన ఘనఫలముల
ననుభవించుకొంచు నల ధర్మరాజు సంతకమునను వసించు గతులొత్త! 353

తే॥ అట్లు పదియైదునిరయంబు లనుభవించి మరల జన్మించెదరు వారు నుపాతలమున.
నితర దేశంబునంబుట్టు హేతువాది. నిత్యతర్పణమున నతని కగుఁ దృప్తి. 354

కం॥ స్వామిద్రోహారతప్రజ భూమిశక్తిరూఢ్యమందుఁ బుట్టును. హంతృ
గ్రాహమున కిడినదానం దామును సంతృప్తిగాంతు తత్పంచజనున్. 355

కం॥ పితృదేవద్విజుల కనర్పితభక్తుండగుచుఁ దిన్న పిసిని జనించుకొ
దతదుర్భిక్షుంబగుభువి. మృతదేవసశ్రాద్ధమునను దృష్టం డతఁడొ. 356

ఉ॥ ఒండొరు సానురాగులయి యుండెడి దంపతులకొ దురూహమై
గొండెముల న్వచించి విడగొట్టెడి దుర్మతి భార్య చండియై
యొం డనినం బదంచు సత మూరఁ జరించుచు గర్వమానయా
పాండవ ! కన్నెధార సుఖభాక్తులఁ జేసెడి వారి వెండియుకొ. 357

కా॥ కన్యావిక్రయకారి కన్యనిడ విఘ్నంబెంచువాడుకొ సదా
కవ్యాసంతతితోనె యుండు. సుతుఁ డొక్కండేని గల్గండు. త
త్కన్యల్ భాగ్యవిహీనలుకొ విధవలై కావించు జారత్వ. మా
కన్యాదానమె వారి కండటికి సౌఖ్యంబీ సమర్థంబగుకొ. 358

తే॥ గ్రంథచోరుఁడు రత్నతస్కరుఁడుగూడ నధముఁడుం గుంటి గ్రుడ్డిమూఁ గగుచునుండొ.
గ్రంథదానంబువలనఁ దత్కల్మషంబు నీగి సుఖముండంగలరు. వా రిరువు గనఁగని!

కం॥ ఇవి మర్త్యలోక సరకము. లవగతముంజేయుజూ శుభాశుభముల ని
య్యవి. తీర్థ సేవనంబున నవు వీనికి కుద్ధి ధర్మజా! యని యనుకొనకొ 359

—* నరకయాతనా నిరసనోపాయము *—

- శీ॥ నోములునోమియే యోమంగెబడెడినో కలుద్రావియును నరకమునఁ బడెక
 నేమముల్లరిపియే నిగయసంస్కరణుడొకడో బంగారుదొంగిలియుం గగంబు
 హోమంబు సేసియే యుత్తమోత్తముడొకడో గురుభి "గ్యుం"దిన హుళయయ్యుడ
 దీర్ఘసేవనె దుర్గతిం గూలకుండునో కలుకలు ద్విజు గ్రీవ దూకికుండు
 నారకంబునుండి నరుఁ డెవ్విధంబున ముక్తుడగునో యగుము పోనరిచియును
 నాకు భయముగలిగె నరకస్వరూపంబు నాలంప నుడువుచుయ్య "యనుచు 323
- ఆ॥ పాండవగ్రజుండు ప్రశ్నించుటయు భీష్ముఁ డెట్లులనియె. "భాత్రి సేవనియ్యు
 లభ్రతటిని గలయు నవ్వాని కుండదు నరకబాధ. వినుము ధీగతిసాధి ! 324
- ఆ॥ విష్ణుపదిని శ్రాద్ధవిధి యేరిపేరునఁ జేయఁబడునో సుకులచేత దేవ
 యానముల వసించి యనుపురినిొడుగాఁ జనఁగలారు వారు స్వర్గమునకు. 325
- తే॥ పాపమునకు యథోక్తమా పాచితంబు బయపునొనువాగలును మఱి స్వర్గ దాన
 మొనరిచినవారలును దుర్గతిని బొగయరు. తక్కువారి కయ్యది తప్ప దభిప !
- క॥ ఏలికముందట నుండును నాలంబున మగట ముందినట్టియొకడొక
 గానినిపురికి దవ్వుగ మేలగు స్థానంబునందు మొలఁచెద గనఘా ! 326
- శీ॥ విశ్వేశ్వరుండుండు విపులనిజేశమా కాశీపురీమధ్యదేశమునను
 బాండవకారన ప్రకటితబౌత్రమై చలువొందు నీ గురుత్రేత్రమునను
 శౌనకాదిమహర్షి సందోహమునకు శరణ్యమా వైషామిశరణ్యమునను
 హతుశిష్యురదేవు నాశ్రయబలముచే విగర్హమొనటువంటి నగరమునను
 గంగ యమున సరస్వతి గలయుండెను నల ప్రభాసంబునను మృతి మొలయు నడల
 నెట్టిపాపంబుచేసిన చెట్టయేని నరకమునుబొందఁ దో యుభిష్టిరవృషాల !
- ఆ॥ వెయ్యనుండతోడఁ బండిలిగావించి మైలకోడ నీ పుమాండు పేరఁ
 గొడుకుచేత విడువఁబడు వాడు బ్రహ్మహ్నుడయ్యు నరకబాధ నందఁ డభిప !
- తే॥ శ్రీశు కుదినుంచి ప్రాయోపవేశమునను బ్రాణములఁబాయనటువంటి పరచయనలు
 భూప ! చిత్రేశ్వరమునఁ బ్రాయోపవేశ మొనరిచినవారు నరకంబు గనుగనకు.
- శీ॥ కడుపునిండఁ గ్రోల గంబియనను లేక పురుగాడునుండెడి దీనులయను
 బరుల సాయములేక పరుషేని యిడఁజాల కల్లాడు మందెడి యల్గులయను
 గడు దూరగమనంబు గావించి యడుదెంచి బడఁగి నుండెనెట్టి పొంఘులయను
 గంగాదిజలవూర్ణగుటుభూగవాహులై యుగుబడెడి పిగ్గయాశ్రుకులయె
 గాలమునఁగాని లేక యకాలముననుగాని బహుభక్తియులేముగాఁ గడుపునిండ
 నన్నమందెట్టిపనిచెడి యందఱికిని నరకమునకుఁ గుట్టిదో యుండు పడెను.

క॥ జలజాత్తుడు వృషభంబున మెలగగ జలధేను వటులె మృగశీర్షమునకై
జెలగగగ దిలధేనువు విప్రుల కొసగెడివాడు కనడుపో నిరయంబుకై. 3౮౨

క॥ సోమమున సోమనాథుని సోమగ్రహపర్వమునను జూచినవాడై
సేమమున నభిగ్రుంకిన యామనుజుడు నిరయబాధ నందడు తనయా !

క॥ గవి రాహుగ్రస్తుడుగా రవివాసరమందు బోయి రహి సన్నిహితీ
భవద కురుక్షేత్రములం దవగాహనసేయఁ దొలఁగు నటు నరకంబుకై.

తే॥ కృత్తికాబుక్షయత కాత్తికి నెవండు కలితమానతఁ జని త్రిపుష్కరమునకును
దాఁ బ్రదక్షిణమొనరించు తన్మనుష్యు నయనములలోనఁ బడెడుపో నారకంబు.

సీ॥ బురదలో దిగఁబడి యజుచుండినయట్టి యావు నీవలకీడ్చు నలఘునుతులు
నతిదై న్యవశత బ్రాహ్మణికిఁ దటస్థమా దాస్యంబుదొలఁగించు ధర్మగతులు
దొంగలకుం జిక్కి యంగలార్చుచునుండు నార్యుల విడిపించు శౌర్యధనులు
మాంతకుఁజేతియం దర్పితప్రాణుడౌ భూసురుం గాపాడు పుణ్యతములు
నరకగాములగుచు నవయ " రంచని యిట్లు పలికె భీష్ముడనుచు భర్త్యుఁజ్ఞాఁ
దానతిచ్చె నట్లు లాన ర్తభూపాలమణికి రోహితాశ్వమనుజనాథ ! 3౮౬

—* జలశాయి యుపాఖ్యానము *

వ॥ అని మార్కండేయమహాముని శ్రాధకల్ప మంతయు వక్కాణించె. నట్లు
నాగబిలద్వారంబున జనార్దనుండు జలశాయియై వర్తించెడిది. బావనంబగు తద్బిలద్వా
రంబునం గ్రుంకి శేషపర్వతశయను సేవించు జనుం డాజన్మమరణపాతకంబునుండి
ముక్తుండగు. వార్షికంబులగు చతుర్మాసంబులును సరస్వతీయాయనంబున జనార్దను
సభక్తికంబుగా సమర్పించిన జన్మరాహిత్యంబగు. మును పచట మనీశ్వరులు ముచి
కుందుఁ బూజించి తత్ఫలస మృత్తికాగ్రహణంబున వైకుంఠంబునకుఁ జనిరి. చాతుర్మా
స్యాకృత జలశాయిసేవనంబున సకలతీర్థస్నానఫలంబును సకలయజ్ఞాచరణఫలంబును
సంప్రాప్తగోగ్రహమృత్యుఫలంబును బడసెదరు. మఱియును 3౮౭

సీ॥ ఎపుడుజూచిన నొడ్లయిల్లాండ్ర కాఁగిళ్ళ మనుచుండు పరమదుర్మార్గుడేని
యెట్టిబ్రాహ్మణుఁగూడఁ దిట్టి సహింపమిం గట్టి కొట్టి వధించు కటికమోని
యేనాడుఁ గలుత్రావి మేనెఱుంగక వీధిఁ బొరలాడుచుండు దుష్పురుషుడేని
యేయింతియైనను నిష్ఠురా ల్లానిచోఁ గుతికయొ త్తిడి మహాక్రూరుడేని
నాల్గునెలలు జీవన శయాను సేవింప నార్యులార ! ముక్తులై రహింతు "
రనుచుఁ జెప్పటయును నా శౌనకాదిమునీంద్రు లందఁ టతని కిట్టులనిరి. 3౮౮

అ॥ " పాలకడలిఁ బాపపాన్ముపైఁగద హరి యోగనిద్రవశత నుండుననుడు
రెట్లు లమ్మహాత్ముఁ డీబిలద్వారమం దయ్యె నుదకశయనుఁ డార్య ! మరల ? "

కం॥ అని మనమున సంశయపడి తను నడిగెడి యమ్మునీంద్రతతిఁ గనుకొని మె

ల్లన రోనుహర్షణాహ్వయతనయుండగు సూతుఁ డపుడు తా నిట్లునియె॥ 390

వ॥ మహాభాగులారా! యయ్యది సత్యంబు. యాదేవుండు బిలద్వారంబున జలశాయియై చతుర్మాసంబులును సంపూజితుండై జనుల ననఘులంజేయుతెఱంగుఁ జెప్పెద సావధానులరై యాలకింపుడు. తచ్చతుర్మాసంబులును ముఖ్యంబులగు యశ్తోద్వాహాదికార్యంబు లొనగ్న ననర్హంబులు. దేవాదిదేవుండును నిర్గుణుండును గుణాత్ముండును నవ్యక్తుండును నప్రమేయుండును సర్వదేవమయుండును సర్వజ్ఞుండును గవీశుండును సర్వభూతాత్మకుండును నగు మహానుభావున కంజలిసేసి యయ్యది కీర్తించెద. తొల్లి నరసింహావతారమెత్తి విష్ణుండు వేని వధించె నామహాసురుండు పౌరణ్యకళిపుండునా భయంకరుండై యుండ వానికి పీర్యమం దప్రతిములును సర్వలక్షణలక్షితులును నై ప్రహ్లాదుడనియు నంధకుడనియు నిరువురు సుతులుదయించి రంతఁ గొంతకాలంబున కారాక్షునుండు పరలోకగతుండుకా దేవతలు తద్రాజ్యంబునఁ బ్రహ్లాదుఁ బట్టభద్రుఁజేయ నుంకించుటయుఁ బిత్తువైతామహంబైనమా గతంబగు నారాజ్యంబుఁజేయుట కతఁ డియ్యకొనఁడయ్యె దత్కారణంబు వచింతు వినుండు. రక్కసుల కందఱకుం జక్రితో సదా విరోధంబు. ప్రహ్లాదుడట్లు ద్వేషిం పక దాసవులం ద్యజించి స్వరాజ్యంబు సహితము సల్పనొల్లక విష్ణునాశ్రయించె. నంత విష్ణుద్వేషపరాయణులగునాత్సుద్రగతుస్సులు పిత్తువైతామహమగు రాజ్యమం దంధకు నభిషేకించిరి. వాఁడును వనజాసను నారాధించి యాచంద్రార్కస్థాయి యగు నమ రత్వంబు నార్జించె. వరబలంబున వాసవు విరోధించి సచురంబున జయించి యజ్ఞ భాగంబు లపహరించె. నాత్మీయసహితంబుగా నమరావతికిం జని హరిహరయుం బాఱుఁ దోలి యమరాలయం బగ్గంబుసేసికొనియె. సర్వదేవసహితంబుగం జని శక్రుండు శంకరు సంసేవించి పెద్దకాలంబున కప్పినాకి ప్రీతుండై యేమికావలయునని ప్రస్నించుటయు

391

అ॥ “ ఆస్మదీయరాజ్య మధ్వరాంశములతో నంధకుఁడు హరించె నతిశయించి.

వానివలన మగుడ దానినిహరియించి కరుణసేసి నన్ను గావుదేవ! ” 392

వ॥ అని దీనంబుగాఁ బలుకుటయు భగవంతుండగు ప్రమథాధిపుండు త్రైలోక్యరాజ్యంబు భవదధీనంబుసేతు నుండుమని యూహించి 393

అ॥ “ నాదు ముదలయయ్యె. నాకంబువిడిచి నీ పితృమైన రాజ్యపీఠ మెక్కు.

మధ్వరాంశములకు నాశింప కవనికిం జనుము. చనకయున్న జచ్చెదీవు ” 394

— *అంధకాసురుడు శంకరునాజ్ఞ యుల్లంఘించుట. * —

ప॥ అని గణనాథుడగు వీరభద్రుముఖంబున సంధకునకుం జెప్పిపంపుటయు
నమ్మహాబలుండు నవ్వి 362

తే॥ “ దూత వధియింపదగమిని దుప్త ! నిన్ను విడిచితిని బ్రాణములతోడ నడువుమింక
దప్పుదెలియక యీరీతి జెప్పిపంప నెవ్వ డాశంకరుండు ? నన్నెఱుంగడొక్కొ ?

క॥ ఎఱిగియుఁ జాడలఁచి యిటుల్ మొఱుగుచునున్నాడొ ? తెలిసెఱి మనమున కా
మొఱుకుండు నిజజీవితమున నిరాశుడయి యున్నవాడు నిశ్చయముగఁ దాక్ష.

సీ॥ ఎవ్వనిముఖమున నెపుడు దరిద్రదేవత తాండవంబాడుఁ గుతుకమునను
నెవ్వనిచేతను నేభోగమేనియు నననుభూతంబు రవంతయేని
యెవడు జగత్త్రయి నెటఁజోటుదొరకక యల శ్మశానంబునం దాటలాడు
నెవడు సుగంధవద్భవవస్తువులులేక వెలిబూది మెయినిండ నలదుకొనును
నెవడు కరచరణాదులౌ నవయవములఁ బాములం జుట్టుకొని దిగంబరతఁ దిరుగు
వాని కింక జీవితముతోడిపని యదేమి ? యందున నె నన్నుఁగూర్చి యిట్లన్నవాడు.

అ॥ కాన నేగనేగి కైలాసమును వీడి కాశిదపముసేయఁ గడఁగుచునుము.
విభవసహితముగను వృకున కాకైలాసధరము నా నుతునకు దత్తమనుము. ౪౦౦

అ॥ ఏతదస్మదుక్తి యెంతయుం పాటించి సరవి నవ్విధంబు జరుపుచునుము.
జరుపకున్న దన్ను శక్తుని వధియింతుననుము. బుద్ధిగలిగి మనుము. చనుము. ”

ప॥ అని వాక్రుచ్చుటయు వీరభద్రుండు పదింబదిగ భర్తించి కడుంగడు
కోపంబునఁ కైలాసంబునకుఁ బరువెత్తి క్రతుధ్వంసి కా కాటులు వినిపింప నతండు
క్రుద్ధుండై యఖిలగణంబులతోడను హరిహర ధ్వఖిలామరులతోడను పృషభా
రూఢుండై వెడలి యమరావతి కరిగె. నదిగని యంధకుం డానందంబున నర్జునాశ్వ
యంతంబగు నరదంబు నధిష్ఠించి యనీకినీసహిత మభిముఖుండై నిలిచె. నంత నాహవం
బారబ్రహ్మ కేయియేండ్లు నడచుటయు దినక్రమంబుగా దేవతాసైన్యంబై క్షీణించె
గాని రక్కసులు చెక్కుచెదరరైరి. కఱకంఠుఁ డంతఁ గనులెఱ్ఱజేసి త్రిశూలంబుచే
వ్రేసినను బ్రహ్మవరప్రభావంబునఁ బ్రాణంబులం పాయక యంధకుండు మగుడ
నాయోధంబునకుం గడంగి యనేకగణంబుల నలయించి గదాఘాతంబుల భండ
పరకుపుం బలావారంబులు నొప్పించుటయు నది యఖిలలోకభయావహంబై కనుపట్టె.
నంత నంబుజాసనవరప్రభావంబున సంధకునకు మృత్యువులేకుంట యెఱింగి యప్త
మూర్తిశూలాగ్రంబునఁ బొడిచి గగనంబునకు లేవనెత్తి ఛత్రంబుం బోలె ధరించు
టయు నధోముఖంబుగా వ్రేలాడు నాత్మాంగంబునుండి యవనిపైఁబడు నఖండరక్త
ధారలం బ్రహ్మధాతుచతుష్టయండును జర్మాస్థిస్నాయుశ్శేషండును నై యావీరుండు

అంధకుఁడు భృంగిరిటియనుపేరి శివభక్తుఁడగుట

కా॥ “ఈదృగ్విర్యసమన్వితుండవని ని న్నే గురైఁబంగళ విభూ!

ప్రాదుర్భూతమదాంధతం దఱచు దుర్భాష ల్పసంగించితిక.

నా దౌరాత్మ్యవివేకహీనతలకుక న్యాయ్యంపు శిక్షాక్రమం

బోదేవేశ్వర! నీ యొసర్చుపని. యెంతో క్లాఘ్యమై యొప్పెడిక.

౪౦౩

తే॥ నీతిరహితున కొదవు విద్యాతిశయము సిరియుఁ జిరకాల ముండవు. సిద్ధమిది.

అతిమదాంధుడనగు నాదు నలఘుబలపరాక్రమైశ్వర్యరాజ్యసర్వస్వమట్లు. ౪౦౪

తే॥ పాపకర్ముడఁ బాపుడఁ బాపభవుడ. మఱియుఁ బాపాత్ముడను నేను గరళకంఠ!

అభిలషాపహమండనై యభవ! నీవు నన్ను రక్షింపుమయ్య. నిక సన్నుతింతు ౪౦౫

సీ॥ శూలంపువ్రేట్లకుం దూలిపోయి కరంబు శోకాకులిత మానసుండనైతి.

నధమాధముండనై ప్రధనంబునను నీచు చేతిలోపల వచ్చి చిక్కుపడితి.

నధికతరై శ్వర్య మంతయుం గోల్పోయి దీనత్వమున నీవె దిక్కుటంటి.

భాషించుటకుఁగూడ బలములే కెంతయుం బార్వ్యభాగంబుల వ్రాలుచుంటి.

నిట్టి యాపన్ను రక్షింపవే మహేశ! శరణుచొచ్చితి. మనసు నీచాయతిరిగె.

సర్వపాపక్షయంబైన సమయమందె భవునిమీఁదికిఁ జిత్తంబు పరువులెత్తు.

తే॥ శివుని బూజింపనటువంటి చెనటిప్రజకు వచ్చిపోయెడిదినములే చచ్చిపోవు

వారలకుఁగూడఁ గ్రమముగా వచ్చిపోవు బ్రదికియుండిన యటువంటి ప్రజకె కాక.

సీ॥ చెడు కుష్ఠగదమునం జేసి యత్యంతంబు మేనెల్లఁ జెడిపోవువానికేని

తెగులుగొంటయి సదా తీఱని వ్యధతోడ వ ర్తించునటువంటివానికేని

యంఘ్రీలోపమున నొక్కడుగిడుటకునైన వశముగా కల్లాడువానికేని

సవిధంబునందగు శంఖధ్వనుల్లాడ వీనులంబడనట్టివానికేని

యెవనిచేతఁ బరమశివుడు దైవతబుద్ధిఁ గొలువఁబడఁడో వానికులమునందుఁ

గలుగకుండుఁగాక కటకటా! జన్మంబు పార్వతీశ! సకలపాపనాశ!

౪౦౬

సీ॥ విడిచినాడను నేను వివిధాఘములకును నాదికారణమైన యసురభావ.

ముజ్జించినవాడ నొకమాత్రై లోక్యరాజ్యంబుగూడ విరాగినగుచు.

వదలిపెట్టినవాడ వాస్తవంబుగ నాదు పుత్రపౌత్రుల బుద్ధిపూర్వకముగ

నవలద్రోసినవాడ నప్రవిధైశ్వర్య మగ్ని సాక్షిగఁ బెండ్లియైన స్త్రీల.

ముట్టుకొని నీచు పదపద్మములను సరిగ మూఁడుపరులు వచించుచున్నాడ రూఢి.

గాన నను విడిపించి సత్కరుణతోడ స్వాగతంబొనరింపుమి సాంబ! యింక.

వ॥ అనినవిని గతకల్మషంగా నెటింగి శూలంబునుండి మెల్లనదించి వినయ
వినమితగాతుండగు నాతనికి భృంగిరిటియని స్వయంబుగం బేరువెట్టి రంగం
తే॥ “ నందికంటెను మతి గజాననునికంటె నమ్మహాకాళుకంటెను నగ్గలంబు

వల్లభుడవైతి నాకు. నీవారిఁ దలఁచుకొనక సుఖముండు నాతోడఁ గొడుక ! నీవు”

వ॥ అని వక్కాణించుటయు వాఁడు వల్లెయని నమస్కరించి గణంబులంజేరి
శంకరు నాశ్రయించి యుండె. నంతఁ దత్తనయుండగు వృకుండు నిరుత్సాహుండై
మహాభయంబున హతశేషులం గూడుకొని యంభోధిం బ్రశేషించె. సంక్రందనుండు
సంతోషంబున శంభునకు జోతవెట్టి తదాజ్ఞం గైకొని యమరావతి కరిగి ముజ్జగంబు
లేలుచు హవిర్భాగంబు లనుభవించుచుండె. వృకుండు సాగగంబు వెలువడి జంబూ
ద్వీపంబున కేగి తండ్రి తపముండిన హటశేష్యరక్షేత్రంబు సిద్ధిప్రదంబని తలంచి
యొరులెవ్వరును నెఱుంగకుండ బ్రహ్మను ధ్యానించుచు వాయుభక్షకుండై కొన్ని
యేండ్లును జలాహరుండై కొన్నియేండ్లును జితేంద్రియత్వంబునఁ బుడమిపయి బొట్టన
వ్రేలు మోపి తపంబొనరించుటయుఁ గమలాననుండు సంతుష్టుండై తపంబు కు
మెచ్చి గర్తామధ్యగతుండగు వాని డగ్గతి రంగు

—♦ వృకుం డింద్రపదవిం బొందుట. ♦—

క॥ “ ఓహోహోవృక ! యింక నతీసాహసపదమైన తపము చాలింపుము. నీ

యీహితమైన వరంబెదో వ్యాహరింపు. మిడిపోవ వచ్చినవాడై ” రంగు

వ॥ అని పలుకుటయు వాఁడిట్లనియె. రంగు

క॥ “ తుష్టింజెందితివేని మదివ్తంబగు వర మొసంగ నేతెంచితివే”

గవ్వంబని భావింపక నవ్వుజరామరణుఁగాఁగ నను జేయు విధి ! ” రంగు

వ॥ అనియట్లు కోరుటయు విధాత రంగు

ఆ॥ మత్ప్రసాదమునను మరణంబు జరయును నీకు సంభవింప వో కుమార!

యేమొ యనియెననుచు నీవిషయంబున సంశయింపఁబోకు. సత్యమిద్ది. ” రంగు

వ॥ అనివాక్రుచ్చి యదృశ్యుడగుటయు వృకుండు కృతకృత్యుండై సర్వర్తు
కునుమోక్ష్యులంబగు రైవతగిరికి జని నిజామాత్యులతో యోజించి త్వరితంబుగా దైవ
తేకువైకి దండెత్త నతండు వాని బ్రహ్మవరంబున జరామరణవర్జితంగా నెటింగి
సర్వనుపర్వసహితంబుగా సత్యలోకంబునకుం జనియె. మహాబలుండగు వృకుండు
సంతసించుచు ససైన్యపరివారంబుగా స్వర్గంబుం బ్రవేశించి దేవరాజ్యపదంబున
కుక్రునిచేఁ బుష్పోదకంబుల నభిషిక్తుండై హవిర్భాగంబులకుఁగా వసుధుద్రాదిత్య

మరుత్ప్రముఖదేవతాస్థానంబుల ననురుల నెలకొల్పి యథేచ్ఛ జగంబుల కాసింప మొద
లిడియె. బలవీర్యధైర్యామగ్నంబుల వాఁ డంధకునకు వేయిరెట్లధికుండై లోకంబుల
క్షోభింపఁజేయ నదియెఱింగి జనులెవ్వరును యజ్ఞయాగాదులు చేయమానుకొనిరి. యెవ
రేని చేసిన నమరసంతృప్తికిఁగా నతిగుప్తస్థలంబునం జేరి యాచరించెడివారు. స్వర్గ
తులగు రాక్షసులు భూలోకంబునం దమ్ముఁగూర్చి హవిస్సులిచ్చువారు లేకునికికి
సంజేహించి. రంత వృకుండు కుపితుండై

౪౧౮

—* ఏకాదశీవ్రతమాహాత్మ్యము *

క॥ “ ఎవడేని వేల్పులకుఁగా నవనీధి దానహోమయజనంబులఁ గా

నవిధి నొనరింపఁ గడఁగిన నవలీలం జని వధింపుఁ డెస్మ దనుజ్ఞకా ”

వ॥ అని యానతిచ్చుటయు బలవంతులగు పలలాశను లిలాతలంబునకు దిగి
గుప్తంబుగా సర్వత్ర సంచరించుచు జపహోమస్వాధ్యాయ పరాయణుఁ డెవడేని
కనఁబడినఁ గఱకుకత్తులం దఱిగిజైచుచుండి. రట్టియెడ సాంకృతియను మునివరుండు
తొల్లి వృకుండు తపించిన బిలంబున ఛన్నవిగ్రహంబుండై గుప్తంబుగం దపంబుసేయఁ
బరుషాక్షురంబుల భర్తించుచు సమీపించి తదగ్రింబున గంధపుష్పాక్షతలం బూజితమై
హస్తచతుష్టయంబుచే నలరారు హరివిగ్రహంబు నవలొకించి యాయుధంబుల యమి
వరేణ్యుఁ బ్రహరించుటయుఁ దళతళమను తదాయుధంబులు మొక్కవోయి చంప
సమర్థంబులుగాకునికిని వారు వైలక్షణ్యంబువొంది వృకునికడ కేగి

౪౨౦

తే॥ “ ఒక్కబాపఁడు తొల్లి దివోకనులకు జడిసి నీవు తపంబున్న స్థలమునందు

హాటకేశ్వరమున విష్ణునర్ప తనదు నగ్రిమున నిల్పి యొంటిమై నధికనిష్ఠ

౪౨౧

తే॥ తపముసేయంగఁ గనుగొని యపుడు మేము మొత్త మొత్తంగఁ గత్తులే మొక్కవోయె

గాని యాతని మెయి కనుగందదయ్యె. నెద్ది యుచితమో యదిచేయు మింక నీవు ”

వ॥ అనినవిని వృకుం డాగ్రహంబున రయంబ తత్సవిధంబున కరిగి కృష్ణవిగ్ర
హంబును గుహాయవలికిం జిమ్మివైచి పదింబదిగ నదలించుచు నీకాల నాకాలం దన్ని

క॥ “ నాకుం బగవాడగు నల వైకుంఠ భజించువాడు వధ్యుఁడు నాచే.

గైకొందు దొంగతనముగ నా కేశవుఁ గొలుచు నీదు ననువుల నింకకా ”

౪౨౪

వ॥ అనిపలికి ఖడ్గంబున వ్రేయుటయు నది పదనుగలదయ్యుఁ దద్దాత్రంబు
నకుఁ దగిలి నూలుముక్కలయ్యె. సంతతోవిడువక యత్యాగ్రహంబునఁ దత్సాంకృతి
నానుక భూసురశ్రేష్ఠుండు

౪౨౫

అ॥ “ కాశ్య రెంటితోడఁ గడు దౌష్ట్యమున నీవు నన్నుఁ దన్నెదవుర దున్నపోత !

మరలఁ దన్నకుండ విలుగుఁబో నీకాశు లీక్షణంబ సారసాత్మ కరుణ ” ౪౨౬

వ॥ అని యనునంతమాత్రంబునఁ బంచశీర్షంబులగు పన్నగంబులుంబోల వాని కాశ్యు రెండును విడిగి ధరం బడుడుఁ దత్సైన్యంబులును విశేషించి తరుణజవంబు లును రుదితంబు లొనరించిరి. త్రిదశాలయు లదివిని పదింబదిగ నేలించి త దనీని పయిం బ్రదరంబులు గురియుటయు మాతశేషు లధోలోకం బాశ్రయించిరి. వృకుండు కుంటియై వెలందులుం దానును వెక్కివెక్కి యేడ్చి వెండియు విరించినిగుఱించి తపింపఁమొదలిడియె. బాకశాసనుండు ప్రిష్టరాజ్యంఁదై ప్రణవ్తకంటకంబుగం బరి పాలించె. ధరాతలంబున మరల ధర్మకార్యంబులు ప్రవృత్తంబులయ్యె. సుద్దశాలంబు నకుఁ బితామహుండు పీఠుంఁదై వివరమధ్యగతుండగు వృకు సమీపించి ౪౨౭

క॥ “ వృక ! మెచ్చితి నీతపమున. కింకఁ దడయక యిష్టవరము లిచ్చెద. శంకం

పక దుర్లభాస్థమేనియుఁ బ్రకటింపుము హృదయగతము భయపడకుండఁ ” ౪౨౮

వ॥ అని వక్కాఁజించుటయు వాఁడు ౪౨౯

క॥ “ తుష్టుండవైతివేని యభీష్టము నెఱవేర్చెదేని యిప్పుడ యస్మ

న్నష్టాంశులు దయసేయుము. కష్టించుచునుంటిఁ గుంటికాశ్యఁ గరంబుఁ ”

వ॥ అనినవిని వనజాసనుండు వానిం దోడ్కొని సాంకృతి సవిధంబునకుం బని సాంత్యభూర్వంబుగా నిట్లనియె. ౪౩౦

క॥ “ నావాక్యము పాటించుచు నీవృకు పంగుత్వ మపనయింపఁగ వలయున్.

గావలఁడె యగునుగాక మహీవిబుధ ! యనుగ్రహింపవే యెటులైనన్ ” ౪౩౧

వ॥ అనవుడు సాంకృతి ౪౩౨

తే॥ “ ఇన్ద్రగోష్ఠలయందేని యెపుడు నేను బలికెయిలుంగ నబద్ధ మోభారతీశ !

యట్టినియతవ్రతంబు నేఁ డెట్టు మరల విడిచిపెట్టంగవలయునో నుడువు మీప ”

వ॥ నావుడు దేవజ్యేష్ఠుండు వెండియు నిట్లనియె. ౪౩౫

అ॥ “ భక్తుఁ డీవృకుండు పోతుండవీవు నా. కర్గలంబు ప్రియుండ. వట్లుగాన

ననఁగు ! యుమ్మడు క్త మనృతంబుఁజేయలే కిట్లు వేడుచుంటి నేను నిన్ను ” ౪౩౬

వ॥ అనియిట్లు హాకుచ్చుటయు నమ్మునీశ్వరుండు ౪౩౭

తే॥ “ వీఁడు దుర్మార్గుఁ డెంతయు. వేల్పులయు విశేషముగ నాదుగురుఁడైన శ్రీధరునియు

నహితమున నుండువాఁడు. కుంటయివనింప నర్హుడగు. ద్విజదూషకుఁ. దధికపాపి.

తే॥ జరయు మరణంబు లేకుండ సల్పితీవ. యట్టి బలవంతునకుఁ గాశ్య నమరునెడల

నరసురాసురసహితమైన జగమెల్లఁ బాడు సేయంగఁగడ గడు వీఁడు నేఁడు. ౪౩౯

అ॥ కాన నుండనిమ్ము కాళ్ళులేకుండనే జరుపకుము వికల్ప మరసి మరల.

ముజ్జగములు సౌఖ్యముగనుండఁ జింతింపవలయు నీవుగూడఁ దలపునందు ”

వ॥ అనివచించుటయుఁ దమ్మిచూలి మఱియునిట్లనియె.

౪౪౦

ఆ॥ “ వానకాఱునం బ్రయాణంబు దుర్గుటం. బందు మొదలె కుదుర దాహవమున.

కెండకాలమునను హేమంతముననె నిరంతరాయముగను నది పొసంగు.

౪౪౧

తే॥ అట్లుగావున వాని కంటైన నాఱునెలలు వృకునకుఁ బాదము ల్లుగునెడల

నప్పు డభిలజగంబుల కరుగలేక తగుపను లేసికొనుచు స్వస్థలి వసించు. ౪౪౩

ఆ॥ కాన దానవేంద్రుఁడైన యీవృకుఁడు దాఁ గాళ్ళుగలిగియుండుఁగాక యపుడు.

దేవతలకు భూమిదేవతలకు దీన నొలయాబాధలేవియు నుండఁబోవు.

౪౪౪

క॥ ఏవంవిధముగ నగుచోఁ దావకమైనట్టివా క్కతేభ్యంబునుగా.

దీవృకుఁడు నన్నుఁగూరిచి కావించిన తపమును వితగాక ఫలించుక ”

౪౪౫

వ॥ అని యిట్లుపలికి మహాత్ముడగు తత్సాంకృతుచేఁ దథాస్తనిపించుటయు వృకునకు వెండియుఁ జరణంబులువచ్చె. శీతాతపసనుయంబులఁ జెలియలుం దానును

దక్కుంగల బండుగులును బర్హి ద్ముఖులతోడి బలువిరోధంబునం బలవరించుచుఁ బడి యుండినను బలదాగమంబుగల చతుర్మాసంబులును భయంకరుండై

౪౪౬

నీ॥ వేధించు నీర్ష్యమై వృద్ధశ్రీవోముఖ్యబృందారకులను దత్తుందరులను.

బాధించు నలుకమై బ్రాహ్మణప్రముఖాఖిలావసానముల ననభుతముల.

శోధించు బలిమిమై తోణిఁ గూలంద్రోసి పట్టణంబుల నెల్ల పల్లియలను.

ఛేదించు వీరకమైఁ జెట్టికట్టియువీడ కుద్యానవనముల నుటజములను.

నివ్వధమునఁబెట్టు నిడుములు పడలేక క్షీరవారినిధిని శేషశయ్యఁ

బవ్వళించియుండు పద్మాక్షుడంద నానెలలునాల్గు గడపి నిర్జరాళి

౪౪౭

వ॥ వెండియు వృకాసురుండు విగతపాదుడగుటయు నప్తమాసంబులును మార్వాన్వితులై యమరావతి నలంకరించుచుండి. రట్లనేకాబ్దంబు లయగుడు నాషాఢ

మాసాంతంబున మారిహయుం దాచార్య నాలోకించి

౪౪౮

పృథ్వి॥ “ గురూ! మరల వర్షముల్ గురుయువేశ వచ్చెక. వృకా

సురుండు ధృతపాదుడై మరలవై. బడుక రాద్రతక.

సరీస్పవశయానుఁ డా సరసిబాతునొద్దం బయ

స్సరిత్పతి వసింపఁగం బనఁగనొ నికక వేలుపుల్.

పీ॥ గగనభాగస్థ ప్రాకారావృతములై న చంద్రకాంతోపలసౌధములను
హంసతూలికలవై నమరుపంబడిన హాంబట్టుదిండ్రంగ్రాలు నుంచములను
రతనముల్తాపి స్వర్ణమున నిర్మితములై శయనీయమైన యాస్తరణములను
గలధౌతఘంటికాకలితంబులౌ గజవాజీముఖ్యవిచిత్రవాహనముల
నతిహితములై న యితరపదార్థములను విడిచి కడుదీనతం బురి వెడలిపోయి
సతతముఁ బరాశ్రయంబున వెతలఁబడుట మన కభావ్యంబగుంజుమీ మంత్రివర్య!
తే॥ కాన మానీంద్ర! మామీఁదఁగరుణయుంచి వ్రతమొ హోమమొ నేమమో మతినిలెస్స
యోజనముచేసి వాక్రువ్వు మొకయుపాయ. మనుభవింపంగఁజాల మీయలజడులను.

తే॥ దేన స్వకళత్రశూన్యంబుగాని శయ్య స్వగృహముం బాసిపోవమి సంఘటిలునౌ
దాని వాక్రువ్వుమయ్య స్వస్థానచలనమునను నిర్విణ్ణమయ్యె నామనసు మిగుల.
కం॥ ఏడాదికి నాలుగునెల లేడకొ భయపడుచుఁబోయి యల నిజభార్యక
వీడి యొకండఁ బరుండుచు నూడిగవుంబ్రహ్మచర్య మొనరుపవలసెకా.”

వ॥ అనినవిని బృహస్పతి తడవుధ్యానించి శతకృతువున కిట్లనియె. రగి౪
తే॥ “ విష్ణునారాధనముపొంటె విబుధనాథ ! కల దశూన్యశయననామకవ్రతంబు.
దానిఁజేయుము క్షీరయాద్యపతిష్ఠఁడైన యాహరి తీర్చు నీయభిమతంబు

ఆ॥ పట్టుపఱపులందుఁ బవళించుచును నీదునిలయమందె యుండఁగలవు నీవు
సర్వశత్రువులును సమసెద రాజలశాయికరుణవలన సత్వరముగ” రగి౫
వ॥ అనియిట్లు వక్కాణించి యాయనచే నశూన్యశయనవ్రతం బాచరింపఁజేయు

టయు భగవంతుండగు విష్ణుండు సంతుష్టుండై రగి౬
కం॥ “ ప్రీతుండనై తిఁ ద్వత్ప్రతాపాత్మకాస్యవ్రతమున శతమన్యా ! నీ
చేతస్సునఁగలకొరిక నాతోఁజెప్పకొను మిత్తు నాతోడింకకా” రగి౭

వ॥ అనుటయు నింద్రుండిట్లనియె. రగి౮

తే॥ “ విష్ణుదేవ ! దురాత్ముడౌ వృకునివలన నేనుబొందుపరాభవం బెఱుఁగుదీవు
నే నొకెన్నిదినెలతేల నేలు నాల్గునెలలు తానును ముజ్జగంబులను వాఁడు. రగి౯

ఆ॥ ఇట్లు తెలిసికొనుచు నెంతయు నామీఁదఁ గరుణయుంచి యెల్ల కాలములును
నాకు రాజ్యముండువీఁక విధింపుమీ యిందిరేశ ! యసురబృందనాశ !” రగి౧౦

వ॥ అని యిట్లు వాక్కుచ్చుటయు విష్ణుదేవుండు [యుండ

తే॥ “ జరయు మృతియును లేకుండ సర్పియుండె బ్రహ్మ వాని నిఁ కవ్వాడు బ్రదికి
నీవు త్రైలోక్య మెబ్బంగి నేలనాను ? నైనను హితంబు నీకునై యాచరింతు.

ఉత్సాహము॥ వాసకాలు నాల్గునెలలు వాసవా ! రమాయతం
 బేను బాలకడలి వెడలి యేగి హటకేశ్వర
 స్థానమున శయింతు నంతః దద్భరంబునకా సదా
 మేను సత్తలేక వాడు మిడుకు చంద యుండెడుకా.

౪౬౫

మ॥ ప్రతీసంవత్సర మిట్లునీకు హితముకా భావించు చందుందు. సం
 భృత గొజ్జాండవు కమ్ము. పొమ్ము దివికిం. బ్రీతుండవై నున్ను నీ
 వతివ్వాసమయంబులందును భయంబందంగబో కింక. నీ
 ప్రతమందుండు ననుకొనుచి ప్రజ నిర్వర్తింప నిష్టాప్తియకా "

౪౬౬

మ॥ అనియిట్లు వచియించి హృషీ కేశుండు స్వరాజ్యపరిపృద్ధిపొంటె నిశ్చేష
 భయుండగు నిర్భరేకుం బంపించి యేటేట నానాభావ దైకాదశీదినంబున హటకేశ్వర
 తేత్రంబున కరిగి ప్రయత్న భూర్వకంబుగా వృకాసురుడై బవళించుచుండుటయుఁ
 దదాకాంతుండగు వాడు భృగూతిరేకంబునం బ్రసీడిసుండై చచ్చినట్లు పడియుం
 డెడి. నాల్గు నెలలును నట్లుండె విస్మయండు వెంటయు బాహులకు కైకాదశీతిథిం బ్రబు
 ధుండై పాలసంద్రమునకుఁ బయనంబునీయుటయుఁ బలలాచి హృష్మాణకాపంబునఁ
 బంగునై పడియుండెడు. నట్లు హరి యానాల్గునెలలును నహూత్ముండగు ససుర భయం
 బున హటకేశ్వరంబునం దధిపనించు. భగవంతుండగు యజ్ఞపురుషుం డవుడు పన్నుండి
 భాగంబును స్వీకరింపమి నవనీబనంబులచే నభిలయజ్ఞక్రియలును నాచరింపఁబడె. వ
 ట్లన్నప్రాశన చూడాకర్మంబులు దప్పఁ గన్యాదానాది నిఖిలశుభకార్యంబులును
 నిషిద్ధంబులు. జగన్నాథు శయనసమయంబున నలుపంబడు సకలశుభకర్మంబులును
 న్యర్థంబు. లయ్యవసంబునం నాచరించు ప్రతనియమంబు లధికఫలంబులగుట
 నత్యంతయత్నంబున హరిసంతృప్తికై ప్రతీక్షులగునది. శయనబోధనైకాదశీదినంబుల
 బరుపంబడు యత్కించిత్కర్మంబును నత్యుపలంబగు. నహూన్యశయనప్రతంబె
 యాచరితంబుగా నడుగవలసియే యుండ. దనుగపై శయనించు నంబుజనాభుఁ
 డద్దాని కనంతఫలంబు యొసంగు. నట్లుచట శయనించిన యయ్యతుండె యానతిచ్చె.
 బాహూత్ముండై యువఁ డయ్యేకాదశి నన్నంబుదినువానికి బ్వరమేని వచ్చియుండ
 వలయు. లేదేని యేదేని వేదనయేని యొగ్గుడియుండవలయు. గావున నెన్నివిధంబులఁ
 జూచినను నన్యంబగు హరివాసరంబునఁగూడ నన్నంబు భుజింపఁజనదు. శయన
 బోధనైకాదశుల నిక నడుగనేల. వార్షికంబులగు చతుర్వార్షికంబులును వాసుదేవుఁ
 బూజించువాడు వైకుంఠంబున వసియించు. దానంబులవలనను నన్యప్రతంబుల

వలనను నుపవాసంబులవలనను వచ్చు విశేషంబు లేమింజేసి సుత్తండగు సుదర్శన హస్తం బూజించునది ” యని సూతుండు నుడుపుటయు శౌనకాదులు

—॥ చాతుర్వర్ణ్యావృతనియనుమాలు ॥—

సీ॥ “ హరి నిదురించెడి యవసరంబున నింక నేయేవృతంబులం జేయవలెనొ జైత్యాది శయనించు తఱిని గింకింపుంత్రజపముల నిష్కపై జగుపవలెనొ చక్రి నిద్రించినసమయమం దెటువంటి హోసంబులం జేయుచుండవలెనొ విష్ణుండు పన్నుండువేళ బ్రాహ్మణులకు నేమేమిదానంబు జేయవలెనొ యిదియునుంగాక నియమంబు లెట్టివపుడు పట్టవలయునొ చెపు”నందుఁబ్రేత్న నేయు టయును నారాణికాగ్రాణియైనసూతుఁ డెంతయును నాదగలని నిష్క్రియనియె.

సీ॥ కలితస్వర్గాధావగాహపూర్వకమైన యజురాది వేదపారాయణంబో యస్తోత్రరద్వాదశాక్షరప్రభృతులౌ ముఖ్యమహామంత్రముల జపంబో వటపలూశాశ్వత్థహనీరథవశౌర్కసమిధాబ్యచగ్వాదికము హవన మొ కల్పిక్తవిధ్యతిక్రియముగాకుండంగ సాత్వికాహారమా సద్వృతంబో యేదోయొక్కనియచు మూడంగవలె మునీశానులార ! శార్దూలనవేళ నది కొంచెమయ్యు నగ్గలంబు ఫలించు నంచు మును విరించి యనుటఁజేసి.

సీ॥ ఈనాల్గునెలలును నేకభుక్తమునేయ భనము సమృద్ధహాఁ దపసులార ! యీనాల్గునెలలు లేయి భుజింప నునఁతిమై సిరియు సురూపంబుఁ జెందుచునుజుఁ డీనాల్గునెలలనొ నేకాంతరోపవాసముల వైకుంఠధామము ఘటించు. నీనాల్గునెలలు వస్త్రసేవాతహారి రాజసూయా ద్యధ్వరఫల మొందు. విష్ణుశ్రీవుండు వృకుపైఁ బరున్న యీనాల్గునెలలు మూడునాళ్ళ కొక్క పరి భుజింప చుగుడఁ బడఁడుతా సంసారసాగరమున జనుఁడు యోగులార !

సీ॥ ఒకనాఁడు పవలు వేటొకనాఁడు నిశఁ దిన్న నబ్బు నగ్నిస్తోమయజ్ఞ ఫలము. యాచితేతరమైనయది పసాపడినచో నొలయుదు బంధువియోగ మెపుడు. నెయినూనియలు వెట్టి నెత్తంటుకొనకున్న స్వర్గభోగంబులు సంభవించు. నస్థలద్బ్రహ్మచర్యమున వర్తించుచో దేవయానముమీఁదఁ దిరుగు దివిని. నీరదావృతి నలరు నీనెలలు నాల్గు మైని నూనియరాయక స్నానమాచ రించి చుగుమాంసములనువర్జించువాఁడు ముక్తుఁడేయగు సంయమిముఖ్యులార ! ౪౭౦

సీ॥ శాకంబునందుండు శ్రావణమున బ్రహ్మ యటుగాన సంత్యాశ్రయ ముష్పడదీ. దధిలోననుండు భాద్రపదంబునం జక్రి. యట్లెట విడువనౌ నపుడుదానిఁ. బొలయందుండు నా శూలి యాశ్వినమున. దాన నపేయ మత్తఱిని నదియు. నామిషమందుండు రమ్మవృరుం గార్తికమునఁ. గాబట్టి దూష్యమదియపుడు.

వానివదలువాని వత్సరకృతమైనయఘము వదలిపోవుననుచుమున్ను

చేయియొత్తిచెప్పె స్వాయంభువుండై ననునువు శౌనకాదిహనులార ! ౪౨౦

సీ॥ కంచు వివర్జించి కనునుదా వాజపేయాతిరాత్రింబుల యధికఫలము.

నక్షారలవణాశియగు మహీనురుచేత నభిలప్తార్తములు చేయఁబడినట్లే.

స్వాహంతవైష్ణవసన్మంత్రములఁ దిలాక్షతలు వేల్చినఁ గాఁడు జాడ్యయుతుఁడు

స్నాతుఁడై వైకుంఠసన్నిధిఁ బురుషసూక్తముపఠించిన బుద్ధి తద్దపెరుఁగు.

మఱియు వార్షిక తచ్చతుర్మాసములును సఫలహస్తత మానియై చక్రహస్త

నూటయేనిమిదిసారులు నూటిగాను వలగొనిననాని కొలయ దేకొలయునేని. ౪౨౨

సీ॥ మేదినినురులకు మృష్టాన్నమిడువాఁడు పొందు నగ్నిష్టోషపుక ఫలంబు

హరిమందిరాచరితామ్నాయపాసుండు విద్వద్వరిష్ఠుఁడై వెలయఁగల్గుఁ

గణివేల్పుగుడిఁ గృతగాననృత్యనిమోగిల నవిసేయుదురు దివి నవ్వరసలు

అహరహశ్చరితగీతాదికుండగువాఁడు గంధర్వభావంబు గాంచితిరు.

వార్షికంబులగుచు వఱలు నాల్కెలబందో కడకు నొక్క కార్తికంబునందో

పట్టుదగు నరుండు పొగు క్తనియమముల్ చేతనైన మానిసింహులార !

వ॥ అట్లుపట్టినను నిహపరాగ్గులగు విష్ణుభక్తులు కార్తికపూర్ణిమనాఁ దవి కావించునది. ౪౨౪

సీ॥ అగ్ని సాక్షిగఁ బెండ్లియాడిన శ్రీసేని కలియకుండుట మేలు కార్తికమున.

హుతశేవమైన యత్యుత్తమామిషమేని కడకుఁద్రోయుట మేలు కార్తికమునఁ

ప్రకరణాంతర ముగ్ధిభావ్యముండనమేని కావించుకొనమి మే ల్కార్తికమున.

లాజాదికాత్యంతలఘుపదార్థంబేని కృమ్యుఱదినమి మే ల్కార్తికమునఁ.

గంచు వాడుకొనమిమేలు కార్తికమున. తొద్రగిస మానకునికిమే ల్కార్తికమునఁ

గార్తికంబున పీని త్యాగంబుసేయ నబ్బుఁ బూర్వోక్త సకల నియమఫలంబు.

వ॥ కార్తికమాసంబున జలశాయిచేపు పొసాదంబుమీఁది కలశంబున దీపంబు పెట్టువానికిఁ గాంస్యాది వట్పదార్థత్యాగంబునఁగలుగు ఫలంబు చేకూరెడి. శుభార్థులు సుప్రాప్యంబును నిష్ప్రమంబును నైన దేనికేని చాతుర్మాస్యంబున నేమంబును బూను నది. నియమసమాప్త్యనంతర మదియే యవనీనురున కర్పించునది. శక్తికొలఁది నియమంబు చరించుటయు ఫలంబు సిద్ధించు. జపమో వ్రతమో నియమమో లేక చతుర్మాసంబులు గడపిన మూర్ఖుండు జీవించియు మృతుండ. కాకయవలుం దిలారణ్యంబులుం బోలె నమ్మనవులు నామమాత్రప్రసిద్ధులుకానఁ గడంకమై గార్తికంబునఁ గొలఁదిపాటిదై

నను నేదో యొక నేమంబు పట్టవలయు. సమాహితుండై నిత్యంబును దీనిఁ జదివినను
విన్నను జాతుర్మాసీకృతపాతకంబున సంత్యక్తుడగు.” ౪౭౬

—* చాతుర్మాస్యా మాహాత్మ్యము. *—

క॥ అనియిటులన మును లాతనిఁ గని చాతుర్మాస్యవ్రతము కడవెళ్ళఁ ద్వదా

ననముననుండి వినక మా మనముల జనియించె గోర్కి మహనీయతమా ! ౪౭౭

తే॥ కాన నగ్గలంబు కరుణించి దాని సవిస్తరముగ మాకు వినుచుమహ్య.

త్వద్వచోన్మృతంబు ద్రావంగ మఱియింత గలిగె శ్రద్ధ” యనుడుఁ గథకుడంత

వ॥ మునులారా ! చాతుర్మాస్యవ్రతనుహత్త్వంబు విస్తరించియే మీముందఱ
వచించెద. నందఱును వినుండు. తొల్లి నారదుండు బ్రహ్మముఖంబున నానావ్రత
విధానంబు విని. ౪౭౮

ఆ॥ “ దేవ ! వింటిఁ బెక్కుతీరులవ్రతములం ద్వన్ముఖమునఁ గాని తనివితీర.

దిక దయక వచింపు మిపుడు చాతుర్మాస్యవ్రతము. నాలకింప వాంఛవోడమె”

వ॥ అనియడుగుటయు బ్రహ్మదేవుం డిట్లనియె.

క॥ “ విను చాతుర్మాస్యవ్రత మనఘా ! వాక్కుత్తు. దీని నధికశ్రద్ధక.

విను భరతఖండమందలి జనులకు మోక్షంబు మలభసాధ్యం బగుఁబో. ౪౭౯

క॥ భగవంతుండగువిష్ణుం డగు మోక్షప్రదుఁడు. ఘోరమగు సంస్కృతి దాఁ

టుంగ నొక. యతని స్మరణము విగతాఘులఁజేయు జనుల వేటుపుజోగి ! ౪౮౦

సీ॥ బహుపుణ్యములఁగాని పడయంగరానిది మానవజన్మంబు మహితలమున.

నందులొఁగూడ బ్రాహ్మణుడయిపుట్టుట యత్యంతదుర్లభం బరసిచూడ.

బ్రహ్మత్వసంసిద్ధి పడననప్పటికిని గరుణాయుతుండౌట కష్టతమము.

సహకరుణునకేని సత్సహవాసంబు దొరకుట మఱియును దుర్లభంబు.

అట్టిసజ్జనసహవాస మమరకున్న విష్ణుభక్తి జనింపదు. విష్ణుభక్తి

లేనివాఁడు వ్రతంబుల లెక్కసేయఁ. డవ్వి కరణీయములు సదా యాత్మజాత !

క॥ చాతుర్మాస్యంబున నోతాతా ! విష్ణువ్రతంబు తద్దయు శుభ. మీ

చాతుర్మాస్యంబున వ్రతియై తోఁపనివాని పుణ్యమంతయు పృథయా. ౪౮౧

క॥ చాతుర్మాస్యంబు సమాయాతముకాఁ బుణ్యదేవతాయతనంబుల్

భూతములగు తీర్థములుం బీతాంబరు నాశ్రయించు బృథుదానములుక.

క॥ చాతుర్మాస్యంబున హరి కాతతమగుభక్తి మొక్క యావజ్జీవం

భాతనికిఁ బ్రీతులై సుర లోతనయా ! వరములిచ్చుచుందురు చుమ్మి. ౪౮౨

అ॥ మనుజులగుచుంబుట్టి మహిని జాతుర్మాస్యమునకు విముఖులైన మూఢతముల
కాయములను జేరుఁ గలువసహస్రముల్. సంశయంబువలదు సంయమింద్ర !

క॥ మానవతయె దుగ్లభ. మామానవతను విష్ణుభక్తి మతిదుగ్లభ. మో
హానీ ! చాతుర్మాస్యములోనే యది యున్న నున్నె లోప మ్మిక్రహా !

క॥ చాతుర్మాస్యంబునఁగాఁ బ్రాతఃకాలంబునందె బహుభక్తిని ను

స్నాతుండగువాఁడు సకలఖ్యాతక్రతుఫలమువొంది క్రాలు దివమునక. ౪౮౯

క॥ చాతుర్మాస్యంబునఁజని పూతజలంబగు తటాకముననో నదినో

స్నీతిం గూసంబుననో స్నాతుండుకా నపుడ యడఁగు సకలాఘములుక. ౪౯౦

అ॥ ఘృష్కరప్రయాగపూర్వంబులగు మహాస్థలములందు నెందో శ్రద్ధనరిగి

హరిశయించియుండునట్టి చాతుర్మాస్యమున మునుంగఁ బుణ్యమునకు మితియె

క॥ రేవ తొలిసంద్రమునఁబడు తావు రవిక్షేత్ర. మచ్చటం జాతుర్మా

స్యావసరపు టొకదినమే నేవాఁడు మునుంగు వాని నెనయవు దొసఁగుల్. ౪౯౧

తే॥ నర్మదానదిలో మూఁడునాళు లేగి చక్రి నిదురించునెడల నుస్నాతులైన

ప్రజల పాతకములు పటాపంచలగును. నారదమునీంద్ర ! వింటె తన్మహిమ మహాహ !

క॥ గోదావరి దిగి ప్రజ సూర్యోదయమున నొక్కపక్ష మెగి నాడెడివో

! భేదించి కర్మజంబగు నీదేహము విష్ణులోక మెనయును దనయా ! ౪౯౨

క॥ చాతుర్మాస్యమునఁ దిలాన్వితామలకోపనీత బిల్వదళాంచ

స్పృతోదకములతోడను స్నాతుండగు జనుని దోషజాతము లడఁగుక. ౪౯౩

—• గంగాస్నానఫలము. •—

క॥ ఏజలముల కడఁగేనియుఁ దాఁజని గంగేయమనుచుఁ దలఁచినమాత్రక

సాజంబుగ నగు నది గంగాజల మట స్నానవిధిని గావింపనగుక. ౪౯౪

అ॥ గంగగూడ విష్ణు కాలిబొట్టనవ్రేల నుండు. నద్ది కొలలఁ జెందునెపుడు.

సందులొన మణియు నట్లు చాతుర్మాస్యమునను బాపహంత్రీ మునివరేణ్య !

క॥ స్మరియింపఁబడుచు విష్ణువు హరియించును నేలకొలల. నటుగావునఁ ద

చ్చరణోదకంబు శిరమున ధరియించుట శివ. మతండు తాఁగూర్కునెడక

క॥ చాతుర్మాస్యంబునఁ దత్ప్రీతాంబరుఁ డుదకమందుఁ బ్రీతిని మను. న

ట్లాతని తేజముచేసముపేతం బదితీర్థమగుచుఁ బేర్కొనఁబడెడిక. ౪౯౫

అ॥ అట్టి దాన స్నానమవిష్ణునామపారాయణంబు నగు మహాఫలములు.

దేవు నిద్రవేళ దేవత్వమే యిచ్చు నవ్వి యాచరితములై నయెడల. ౪౯౬

ఉ॥ స్నానము సేయకుండ నెవి సల్పిన నానవి నిష్ఫలంబు. ల
వ్యానిని రాక్షసాధములె వచ్చి గ్రహించుచునుందు బల్కిమై.
స్నానము సత్యదంబును. సనాతనధర్మము. దాన ముక్తుడై
మానవుఁ డెన్నడుకొ మరల మగ్నుఁడుగాఁడు భవాబిలోపలకొ. గీ०౧

మ॥ ఎవ రధ్యాత్మమెఱింగి పుణ్యతములై యిచ్ఛాత్రి వర్తింతురొ
యెవ రాహ్నుయ తదంగము ల్పదివి యెంతే గీర్తి నా ర్తింతురొ
యెవ రెవ్వారెవి యాచ్చ చేసినను న స్వీకరింతుందోయి యమి
ప్రవరా! వారికి శుద్ధి స్నానముననే పొప్తింతుచుండుం జూచి. గీ०౨

ఆ॥ స్నాతునొడలుసొచ్చి సకలక్రియాకలాపముల ఫలదుండగును బద్ధనాభుఁ.
డట్లుగాన స్నాన మమరసంతుష్టికిం గలుషహరణమునకుఁ గార్యమెపుడు.

తే॥ గ్రహణమువినాఁగ నది నిశాకాలమునను సంభ్యలందును గూడదు సంయమింద్ర! |
కూడ దుష్టోదకంబునంగూడఁ గాన నొనర దటువంటిస్నానంబులను విశుద్ధి.

అ॥ సూర్యదర్శనమున శుద్ధి సమస్తకర్మముల విహిత. మందుచుఱియు హరి శ
యించు నాల్గునెలలు నేర్పడు జలశుద్ధి యమరమునివరేణ్య! యార్యగణ్య!

క॥ సలిలస్నానాశక్తులు బలుమంత్రస్నానముననొ భస్మస్నానా
మలవిష్ణుపాదజలములవలననొ శుద్ధంబుసేయవలయును దనువుకొ. గీ०౬

ఆ॥ క్షేత్రోత్థితనదుల శ్రీనాథముందఱు స్నాతుడైనవాఁడు పూతుడగును.
హరి పరుండియున్నయపుడు విశేషించి శుద్ధదేహుడగునుజూ యతండు. గీ०౭

—* చాతుర్మాస్య నియమవిధి. *—

కా॥ చాతుర్మాస్యమునందు స్నాతుడయి తత్సానావసానంబునకొ
బూతాత్మం చిత్తతర్పణంబు సలుపం బుణ్యం బనంతంబు. ద్వి
సోత్తస్త్విన్యమలాంబుసంకమమునకొ సుస్నాతుడై దేవతా
వ్రాతంబుం చిత్తవర్గముం దనువు నవ్వాడొకొ సుహృపుణ్యుడొ. గీ०౮

కం॥ గోమందస్మరణంబును గావించి యొనర్పనగు సుకర్మముల్లెకొ.
దేవ పితృమనుష్యావళి కీవిధమగు తృప్తిదం బింకేమనవలయుకొ. గీ०౯

కం॥ చాతుర్మాస్యను ధర్మాన్వితంబగు శ్రద్ధతోడ నిఖిలక్రియలకొ
ఘాతాఘులగుటకై స్మృతిపూతంబులుగాఁగఁ జేయఁబోలును దనయా! గీ०౧౦

సీ॥ అవనిసురులయెడ నతిభక్తినునికియు సత్పురుషులతోడి సంగమంబు
గురుజనంబులుగోరు కోర్కె తీర్చుటయును దైవతనివహ సంతర్పణంబు
గోవులవై భక్తి గోప్రదానంబును వీతిహోత్రమునందు వేల్పుటయును
నన్యతంబులాడమి యాహ్వానపాతంబు దాత్పత్యమందలి తత్పరతయు
సంతతమును ధర్మసాధనసత్కార్యములు తలంపనందు మురవిరోధి
నిదురనోవుపట్ల నియమబద్ధంబుగా వీనిఁ జేయుటెంతయేని లెస్స" గీ०౧౧

ప॥ అని యిట్లునుడునుదును నాననుడు

క॥ “నియమంబన నేర బవంబిది ? నియమంబన నేమిధలను నిశ్చయ ? బ॥
నియమము న్నాటకమునను దును యుద్వేగములగు నుపరి ? దేవత ! నమో !”

ప॥ అని యిట్లునుడునుదును నాననుడు

అ॥ “చక్షురాది వివిధసత్త్వ యులందును బాననములు ని సుమును బాననము.
తత్త్వయోగమునను దద్దయు నుగ్రమున్న దనవియను బాననము నుగ్ర ! ౫౦౫

క॥ అది యిట్లున్నప్పుడును బది బాననములగు నుగ్ర యుగ్రము
ప॥. నమో ! నిశ్చయములగు నుగ్రము. యుద్వేగములగు నుగ్రములగు నుగ్రము.

అ॥ అది నిశ్చయమునను దును బాననములగు నుగ్రములగు నుగ్రము.
మది యుద్వేగములగు నుగ్రము బాననములగు నుగ్రములగు నుగ్రము !

క॥ అది యుద్వేగములగు నుగ్రము బాననములగు నుగ్రము.
విదితంబు నేసికొనియుద గద యుగ్రములగు నుగ్రములగు నుగ్రము.

అ॥ అట్లుయును దును బాననములగు నుగ్రములగు నుగ్రము.
నెపుడు ని సుమును దును బాననములగు నుగ్రములగు నుగ్రము.

క॥ నాతు ర్మయము నేమియును దును బాననములగు నుగ్రములగు నుగ్రము.
యాతని పేరులగు నుగ్రము బాననములగు నుగ్రములగు నుగ్రము. ౫౦౬

అ॥ ఎల్ల రోజులను నుగ్రములగు నుగ్రములగు నుగ్రములగు నుగ్రము.
బాననములగు నుగ్రములగు నుగ్రములగు నుగ్రములగు నుగ్రము. ౫౦౭

క॥ నునమును నియమములగు నుగ్రములగు నుగ్రములగు నుగ్రము.
నునము నుగ్రములగు నుగ్రములగు నుగ్రములగు నుగ్రము. ౫౦౮

అ॥ వారినలననుదయి నిశ్చయములగు నుగ్రములగు నుగ్రము.
ముగ్రములగు నుగ్రములగు నుగ్రములగు నుగ్రములగు నుగ్రము. ౫౦౯

క॥ పత్తయి పరమధర్మము. పత్తయి పరమధర్మము. పరమధర్మము.
పత్తయి పరమధర్మము. పత్తయి పరమధర్మము. పరమధర్మము. ౫౧౦

అ॥ భగవంతుల నియమములగు నుగ్రములగు నుగ్రములగు నుగ్రము.
వాక్కులగు నుగ్రములగు నుగ్రములగు నుగ్రములగు నుగ్రము. ౫౧౧

క॥ పరధనములగు నుగ్రము. పరధనములగు నుగ్రములగు నుగ్రము.
మనీయం బాననములగు నుగ్రములగు నుగ్రములగు నుగ్రము. ౫౧౨

ప॥ అట్లుయును దును బాననములగు నుగ్రములగు నుగ్రము.
నిశ్చయములగు నుగ్రములగు నుగ్రములగు నుగ్రములగు నుగ్రము.
పత్తయి పరమధర్మము. పత్తయి పరమధర్మము. పరమధర్మము.
నికారపు టునంపులగు నుగ్రములగు నుగ్రములగు నుగ్రము. ౫౧౩

అ॥ విష్ణుఁ బ్రీతుఁ జేయ విద్యను గోవును భూమి నిచ్చునట్టి పురుషునకుఁడు
తనదు పూర్వకులను దరియింపజేసెడు. యవదుఁ డింద్రులొక చుండగలఁడు.

అ॥ అసలమందు హోమ మవనీసు రాశికి దాన మర్చనంబు ధేనువులకు
ననయముం బొనర్పనగును. జాతుర్మాత్యమున విశేషముగను బొనరుచునది.

సీ॥ మంచిపాకములొన దించంగఁబడినదై యెంతయుం దిశ్యునా నెట్టిబెల్ల
మపగతమాలిన్యమగుచు న్యలమును దనరారునట్టి సంద్రంపుటుప్పు
పాకంబునకుఁ గడుం బోకివచ్చెడిరీతి నూత్న సంసిద్ధమా నువులయాసె
అత్యంతమధురంబు నద్యతనంబునై పాలుపొందునటువంటి పుట్టులేసె
వగరుగలిగిన రుచ్యంపు వస్తువులు తిలాన్న మేదేవతంగూర్చి యర్చితంబు
లగునో యాదేవతలొకము గుణియించి చనును దద్దాత కలహాగోజనమునీంద్ర !

అ॥ దానపాత్రుగనుచు దనరు చాతుర్మాత్య కన్పి వెల్పిసోవునటుగూడ
వసుమతీసురునకు వాగ్దత్త మీకున్న దొంటిసుకృత మెల్ల మంటఁగలయు.

అ॥ వడ్డిపెరుగుచుండు వాగ్దత్తమైన ద్రవ్యమున కహగహంబు. నట్లుగాన
నించుకేని శీఘ్రమినున్నదాని వాగ్దత్తమాచరింపఁ దగదు తగదు. గగి౯

అ॥ మోహసహితుఁడగుచు ముం దిత్తునన్న నాఁ డాదిగాఁగ నిచ్చునంతవఱకుఁ
బెరుగుఁ గోటిరెట్లు సరిగఁ. జాతుర్మాత్య సంతకంబై దశగుణాధిమగు.

తే॥ అట్టిదాతలు పదునల్లరైన యింద్రులరుగువఱకును నరకంబు నందుఁబడుదు.
రట్లుగావున వాగ్దత్తమర్పణీయ మాలసింపక నరులచే యమివరేణ్య ! గి౬౦

తే॥ ఒకరికొసఁగినదాని వేతొకరి కొసఁగరా. దొసంగియు హరియింపరాదు మగల.
దత్తమైనట్టిదియును వాగ్దత్తమైనయట్టిదియుఁ దుల్యములెరుగు నరసిచూడ. గి౬౧

సీ॥ స్వాధ్యాయ పఠనాదిసత్కార్యకరులకుఁ గరమిష్టమైన యాస్తరణములును
సూక్ష్మాననంబులై చూచుట కింపయి లలివహించుచునుండు కలశములును
బలుప్రకారంబులొ పాకము ల్గావింప బహ్మనుకూలమా భాండములును
సంధ్యారుణద్యుతిం జాల దీప్తంబులొ పావనతమ తామ్రపాత్రములును
శక్తికొలఁది నీయఁజనును జాతుర్మాత్యమున మహీసురులకు మునివరేణ్య !
తన్నుఁ బూర్వజులను దద్దాత విడిపించు వృజినవితతినుండి వేగముగను. గి౬౨

సీ॥ అవయవసౌమ్యవం బగ్గలంబుగఁగల్గి వత్ససంయుక్తమై వఱలునావు
నుష్టపండెడి వట్టియూషర త్రేత్రంబు వంటిదిగానట్టి పంటవలఁతి
నూనె మిక్కిలివెళ్ళు నువుధాన్యములచేతఁ బూరింపఁబడియున్న చారుపాత్ర
చమురును వత్తులు సంపూర్ణముగఁగల్గి బలుగంటవిధమున వెలుఁగుదివ్వె
విశ్వకర్త గోప్త విశ్వఫలప్రదుం డైన శౌరి ప్రీతుఁడగుటపొందె
నవనిసురున కొసఁగునతఁడు ఋణత్రయమునను దప్పకుండ ముక్తుఁడగును. గి౬౩

—* ఇష్టవస్తు పరిత్యాగఫలము. *—

- అ॥ ఇష్టవస్తువులను నిడువఁడు విష్ణుఁడు. లోక మిష్టవస్తులలోల మెపుడు.
గాన యత్న పూర్వకముగఁ జాతు ర్మాస్య వదలవలయు నిష్టవస్తువులను. గీ॥౪
- అ॥ కంచుకంచముం ద్యజించుటవలనను భూమిపాలఁగఁగుచుఁ బుట్టెగలఁడు.
రాగితథియుఁ గుడువ గాదు సదాగృహి. కందు హరి పరుండ ముందె తగదు. గీ॥౫
- తే॥ బ్రహ్మభూయ స్త్వేషుండు దప్పక పరాశపత్రిములలోన భుజించువంచజనుఁడు.
పొందు జిల్లేడుదళములయందు మెసపు పురుషుఁ డుపమానగహితమా పూజ్యపదము
- తే॥ మట్టియాగునఁ దిననాను గట్టిపేస్తి మట్టియాకున శయనింప నుతియుఁ గుట్టి !
పోలు నశ్వధపత్రిసంభోగి మెపుడు. నేకవారాన్న భుక్తి మహిమఁడగును.
- సీ॥ త్యక్తగోధుమాన్నఁ డగు జనవల్లభుం. డగు లనఁత్యాగి యధికసుభగుం.
డశ్వస్తీ తండులత్యాగికి ఘటియించు. గనపరిత్యాగికి ననువు తెగును.
కాకపరిత్యాగి సహితదీప్తాయువో, ఫలపరిత్యాగి యో బహుసుతుండు.
మధుపరిత్యాగికి మంచికను ద్దాని. నానపరిత్యాగికి నబ్బ ముక్తి.
పాలు పెరుగు వదల గోలొకవానియా. పెండికదలఁ బుట్టుకుండు పెండి.
కనకముం ద్యజింపఁ గలితబలుండగుం. బాహుసంబువదల బ్రహ్మయగును.
- సీ॥ అలచందలనువీడ నగును ధనాధ్యుండు. పెనలనువీడ నొక బీడితారి.
మరియంబులనువీడ నరపాలకుండగు. శోరివీడిన నాను సుకవిచరుండు.
పంచదారనువీడఁ బ్రభుభూజికుండగు. తెల్లంబువీడిన బెరుగు సిరులు.
ఆశ్రయివీడిన నగును మహాసుభి. నానెవీడ నుగ్రాపుడొను గరము.
బూరలనువీడ గండవ మారుండగును. బూరణపుబూరెలనువీడఁ బొందుసుభము.
పూవులనువీడ శ్లాఘనగ్రాహ్యుండగును. దలిమమునువీడ నట వీడ కెలమినుండు.
- సీ॥ కందులంద్యజింపగ న్ధానవంతుండయి బలమును వీర్యంబు గలిగివెలయు.
మృగమాంసమునువీడ నెగ నాగనిముచుండఁ. డగు జ్ఞాని లావకత్యాగమునను.
సౌకరసంత్యాగి సత్యజ్ఞానమునందు. దాడియత్యాగి యొక దతివిభూతి.
రక్తవస్త్రిత్యాగి గౌరవల్లభుండగుం. బట్టకూలత్యాగి పడయు దివము.
త్యక్తగార్హస్థ్యుండగుచు బాహ్యభ్రమమున శోరి శయనించు నాత్మైల శ్రీమనెడల
మాత్యగర్భంబునందున మగ్ధులఁబుట్టె. చేమిగలదింకనుడున మునింద ! నీకు. గీ॥౩౦
- సీ॥ చురకమాపొన్నములో నెంత్యక్తమానవో బన్మరాసోత్థంబు సంఘటించుం.
జందనత్యాగంబు సల్పంగఁబడినచో గాంధర్వలోకంబు గాంచితీరుం.
గుండుమతోడి యులంకృతి మానువో ననవలొకితమా యుమాలయంబు.

చేతు నొకప్పుడుం జేత నంటకయున్న నగును యావజ్జీవ మతిథనాఘ్యుఁ.
డన్యతసంత్యాగమున మోక్షమబ్బు. యక్షకర్తమత్యాగి బ్రహ్మబోకంబునొందు.
రాజవల్లభుడగుఁ గేసరంబువీడ హరిపరుండినసమయంబునందుఁ బుత్రు !

అ॥ నల్లవలువ వీడఁ జెల్లునుసత. మవశ్యముగ వీడవలయు హరిపరుండ.
శ్యామలాంబరంబు సందృష్టమగుమీఁద సూర్యదర్శనమున శుద్ధిగలుగు. గీ३౨

క॥ పరమర్మంబును బ్రకటముపఱచుటచేఁ దత్త్వ నింబ పాపముకలుగుకొ.
హరిశయనావసరంబునఁ బరనింద త్యజింపవలయుఁ బ్రజ యటుగానకొ.

క॥ పరదూషణంబు పాపము. పరదూషణవలనఁ గలుగు భయ చుధికముగకొ.
పరదూషణంబు దుఃఖము. పరదూషణకన్న నున్న పాపము పుడమికొ. గీ३౪

క॥ కేవలదూషణముననే కావలసిచయంత పాతకము గల్గును గా
నీ వినినయట్టివానికి నావిధమైనట్టిపాప మబ్బదు తలఁపకొ. గీ३౫

లే॥ కేశసంస్కారసంత్యాగికిం దనూజ ! తొలఁగుఁ దాపత్రయంబును దూరముగను.
హరి పరుండఁగ నఖిరోనుధరుడె యైనఁ బ్రత్యహము గంగనాడినఫలమువొందు.

అ॥ ఎల్లవర్ణ ౭నుల కెలమిఁ జాతుర్మాస్య యమ్యుపాస్యుడైన హరి ప్రసాద్యుఁ.
డగును బంధము క్త మాహరినామంబు పలికి తలఁచుకొనియుఁ బ్రజ మునీంద్రు ! ”

వ॥ అనియిట్లు వక్కాణించుటయు నారదుండు గీ३౬

—4 వ్రతముహేమము. —

అ॥ “విష్ణుదేవుఁమోల విధినిషేధంబుల నెపుడుచేయవలెనొ కృపను జెపును.
త్వద్వచోఽప్యతంబు తిద్దియఁద్రావిడం దృప్తిగా దదేమొ దేవ ! నాకు ” గీ३౭

వ॥ అని వాక్రచ్చుటయు వెండియు బ్రహ్మదేవుం డిట్లనియె. గీ३౮

అ॥ “కర్మసంక్రమమునఁ గపఃనీయజంబూఫలములచేత హరికి యమివరేణ్య !
యర్ఘ్యమియవలయు. నల్ల జంబూద్వీపసంజ్ఞ వానఁగాదె సంఘటించె. గీ३౯

స్తో॥ మణ్మాసాభ్యంతరే మృత్యు ర్భూత క్వాపి భవే న్మమ
తన్మయా వాసుదేవాయ స్వయ మాత్మా నివేదితః.

క॥ అను నీమంత్రముచెప్పుచు భుజిచాతుర్మాస్యమందు గ్రహియింపఁగనా
తనమా ! విధియు నిషేధము ననాన్దనునిమోల జనము శ్రద్ధాయుతమై. గీ४౦

అ॥ విధియనంగ వేదవిధి. నిషేధంబన నియమ. మవ్యరెండు నీరజాక్షుఁ
డే తలంపఁ. గాన నెవ్విధముననైన సేవ్యుడతెఁడు మానిసింహ ! భక్తి. గీ४౧

సీ॥ సామజసవ్రాతసంక్షణ్ణార్థమై కృతమైన తన్మూర్తి కీర్తనమును
నసురసంచరణార్థ మవతిరించెడి యాదిత్యునిఘటగు కౌరి పూజనమును

ధర్మసంస్థాపన దత్తు మైనటువంటి తదవతారంబుల ధ్యానములును
నష్టాంగసహితమై యతిభక్తిచుహితమై కడుశ్లాఘ్యమా నమస్కారములును
సర్వమును నెవండు చక్రిసంప్రీతికై చేయవాడు ముక్తిజెందఁగలడు.

వాస్తవస్వరూపి వణాశ్రమవిధికి మూర్తి విష్ణుమూర్తి మునివరేణ్య ! గిగిగి

ఆ॥ వ్రతమువలన హరిని వశుఁజేసికొనవలె. వ్రతము శ్రద్ధ జేయవలెను మేన.

మేను తపముచేత మిక్కిలి శోధ్యంబు హరిపరున్నయట్టి యవసరమున " గిగిగి

న॥ అనియిట్లు వచించుటయుఁ గలహాభోజనండు గిగిగి

ఆ॥ " ఎద్ది వ్రతము ? చుటియు నెద్దితపంబని వ్యవహరింపఁబడును కనుఁధరాన ?

హరిపరుండ నెద్ది యాచరించిన నుహాఫలముగలుగు ? నాకుఁ దెలుపుమయ్య " గిగిగి

న॥ అని యనుటయు సంబుజాసనుం డిట్లనియె. గిగిగి

ఆ॥ వ్రతమనంగ భక్తియుతమైన విష్ణువ్రతంబయగును జామ్ము తాపసాగ్ర్య !

తపమనంగ నగును ధన్యవర్తిత్వంబు. కృచ్ఛ్రముఖరకృచ్ఛ్రకృత్వమేని. గిగిగి

ఆ॥ వినువచింతునీకు మును వ్రతమాహాత్య మమరమానిసంచయాగ్రిగణ్య !

అన్నివ్రతములకును సత్యతమవ్రతంబగును బ్రహ్మచర్య. మడుగనేల. గిగిగి

సీ॥ బ్రహ్మచర్యముకన్నఁ బగమోత్తమంబైన ధర్మసాధనమొండు ధరణిఁగలదె.

బ్రహ్మచర్య ప్రభావముచేతనేకాదె యుగ్రమైనతపంబు నుర్విమనుట.

బ్రహ్మచర్యమకదే పనులెల్ల నిర్విఘ్నముగ సమాప్తముజేయఁగఁ గలయది.

బహుఫలాఘ్యంబైన బ్రహ్మచర్యమకదే సత్తపంబునకెల్ల సారభూత.

మట్టిబ్రహ్మచర్య మనఘ ! చాతుర్మాస్య నాచరింపఁబడిన నతివిశేష.

మది మహావ్రతంబటం చనవగతంబు నెఱుంగుమయ్య. చెప్ప నేమిగలదు.

క॥ మున్నుటలువది దివసము లెన్నఁగ సంవత్సరమున. కీదివసములం

దన్నా గాయణు నొకదిన మున్నతి భజించుటన్న సుత్తమ మరయుక. గిగిగి

తే॥ ఈగుకార్యముచేసెద నేను జేవ ! యని యటు ల్సేయుచే వ్రతమందు. రదియు
హరిపరుండినయపుడైన నతివిశేష. మదియె నారాయణము. ముక్తుడగు నొనర్ప.

సీ॥ వీతిసోత్రమునందు వేల్పుట విపులయందు భక్తియు ధ్యానందు శ్రద్ధ

శుభమతి హరిభక్తి సుజనసంగమమును సత్యవాదము దయాస్వాంతతయును

ఋణుభావమును సచ్చరిత్రముం దాసక్తి మధురమా వాణి తుమాదమములు

స్వాధ్యాయపాఠంబు చాడ్యంబులేమియు హింసావిదూరత హ్రీయంతతయు

మోహకోపలోభములను మమత్వంబు నవలంబోసియునికి యాగమోక్త

సత్కీర్తనాపదమగు జ్ఞానంబు మఱియుఁ గృష్ణార్పితమయివెలయు నాత్మవృత్తి

అ॥ ఈవ్రోతంబులున్నయెడల జీవన్ముక్తుడగు నరుండు. వాని ననుము లంటు
చేకవారకృతమ యెపుడును ఫలియించు. వారిపరుండజేయు నధికఫలము.

క॥ వ్రోతమెదియును లేకుండనే తీరిజాతుర్మాస్య మెవరిచే నీతనుగుణ

విత వారి ధర్మచుని యానతియిచ్చిరి తత్త్వవిదులు నారద ! వింటే.

౧౧౧౭

అ॥ సర్వవస్థములకు సర్వవ్రోతచక్ర మహాఫలంబు స్వల్పచయ్య వత్స !

యంత కమ్ముసుఖద మదియె చాతుర్మాస్య. నింతకన్నజెప్ప నేమికలదు.

౧౧౧౮

క॥ సర్వవ్రోత చూడబడును సుపర్వమునీ ! వ్రోతులచేతఁ బంకజవాభుం.

దుర్బం జాతుర్మాస్యను సర్వవిధంబులను వారి సాక్షయమిందుక.

౧౧౧౯

సీ॥ తీర్థస్వరూపుండు ద్విజరూపుడండు నయి జగతిఁ బవిత్రంబుసల్పు నెవఁడు

అగమమయ్యండును ననలమయ్యండునై భువకల్పిసాతపు ల్లాల్పునెవఁడు

ఎవ్వనికృపచేత నెక్కికూర్చుండు మోక్షమహిరుహంబుపై సజ్జనంబు

ఎవనిసేవించిన భవనూర్యమూలమా తాపంబు గలుగదు ధరణిమందు

అవిరాట విష్ణు నజు పోడశోపచారములచేతఁ బూజనము విధింపు

మదితపంబు మజ్జియు వారిపరు న్నపుడు మహాతపంబటందు రాజ్యజనులు

—౧ తిపోమహిమము. ౧—

సీ॥ పంచయజ్ఞము లాచరించుటయును నొక్కభంగితపంబయ్యాఁ బ్రోత్యహంబు

గృహీతి స్వప్రీతోడి ఋతుకాలగమనముం దపమని చెప్పుగఁదగినదగును.

అనవరతంబును నన్వతంబులాచరియ్యును నొక్కతపమయా నుర్వియందు

సతత మగింసాదినద్గుణంబులనెల్లఁ బాలించుటయును దపందెయ్యరము.

ప్రోత్యహంబుజేయు పంచాయతనపూజయును దపందె కాని మునివలేణ్య !

అవి మహాతపంబులగును జాతుర్మాస్య నాచరింప. ఫలము వర్గలంబు ”

౧౧౨౦

ప॥ అని యిట్లుపలుకుటయు ననురముని

౧౧౨౧

క॥ “ పంచాయతనంబనుచు విరించీ ! దేనికది సంజ్ఞ ? కృప యధికముగా

మంచి యెటయ్యెనో ? యది పూజించుట యెట ? విస్తరించిచెపుమి నాకుక ”

ప॥ అనవుడు బ్రహ్మయిట్లనియె.

౧౧౨౨

క॥ “ ప్రోత్యహాధ్యాక్షాంబుల నోతనయా ! రవిని రాత్రి యుడుపతి మధ్య

స్థాతిలఁదేసి సవ్యములైతనరెడి పూలతోడ నర్చింపవలెక.

౧౧౨౩

అ॥ దహ్నికొణమందు ద్వైమాతురుని నిల్పి రక్తచందనసుమరాజిచేతఁ

బూజనమువలయుఁ బత్రి ! చాతుర్మాస్యమున విశేషముగను బూజ్యుడతఁడు.

- ఆ॥ అసురదృష్టహరి యగు భగవానుండు వైబుతీయదళమునం బ్రతిష్ఠి
తుడయి గేస్తు పగఱఁ ద్రుంచెడి సగ్వదా. యల్లుగాన విష్ణు నచట నునిచి. గీ ౭౭
- ఆ॥ గంధపుష్పములను గమ్మని వంటకంబులను జేయవలయుఁ బూజనంబు.
వాయుకోణమందు వరుస నంబికనుంచి కొలువవలయుఁ గులము నిలుచుపొంటె.
- ఆ॥ వేనిమహిమ బ్రహ్మవిష్ణ్వదులును లిఖింపంగఁజాల రక్షిభవుని శ్వేత
పుష్పములను సతయుఁ బూజించునది యపమృత్యుముఖర దోషబృంద మెడల.
- క॥ ఏతత్సంచాయతనము భూతలమున గేస్తులెల్లఁ బూజింతురుకా.
ఈతప మెపుడుం గార్యమ. చాతుర్మాస్యఁ గృతమైనఁ జాలఫలంబౌ. గీ ౭౦
- ఆ॥ అన్ని పగ్వవేళలందును గృతమైన దానధర్మములును దపమయగును.
అది యనంతఫలదమగును. జాతుర్మాస్య సమయమందు శ్రేష్ఠ ఫలవడిన. గీ ౭౧
- ఆ॥ బాహ్య మాంతరమనఁ బరగును శౌచంబు ద్విప్రకారమగుచు విప్రముఖ్య !
జలకృతంబు బాహ్యశౌచంబు. శ్రద్ధమై నాచరించుశౌచ మాంతరంబు. గీ ౭౨
- ఆ॥ ఇంద్రియముల నిగ్రహించుట యొకతపం. చిందిరి ముల లౌల్యమెల్ల నణఁప.
నది మహాతపంబటండ్రు. చాతుర్మాస్య నిందిరీమాశ్వనియమి యెనయునుఖము.
- ఆ॥ ఉత్పథమునఁజనెడి యుర్వింద్రియంబులే నరకముననుద్రోయు నరుని. గాన
మమతయనెడి దుష్టుమతిమైన మొసలిని నిగ్రహించుటాష్ట నిరత మనఘ ! గీ ౭౪
- ఆ॥ అదియు నొక్కతపమె యగును. జాతుర్మాస్య మందెయైన నరుచుహాతపంబు.
కామమును జయింపఁగలవా ర్మహాత్ములు. అఖిలజగము గెలిచినట్లె వారు. గీ ౭౫
- క॥ కామంబును సంకల్పము నేమనుజాడు గెల్పు వానిదే జ్ఞానమనం.
గా. మూలమడియె తపమున కోముని యది హరిపరుండ నురుతపమగుఁజూ. గీ ౭౬
- తే॥ లోభ మెపుడును ద్యాశ్యంబు. లోభమందుఁ గిల్పింపంబుండు. నద్దాగెల్పె తపము.
హరిపరుండిన సమయమం దట్టిగెలుపు వహితతపమనఁబడఁబెక్కుమాటలేల. గీ ౭౭
- తే॥ మోహ మవివేకమును సదా మొనసి విడువఁదగును నారద ! వానిచేఁ ద్యక్తుడైన
వాడె యగు జ్ఞాని. యవ్వాని వదలకున్న నెన్నియున్నను నజ్ఞానియే నరుడు.
- ఆ॥ మదము దేహమందు మను వైరి జనులకు. దాని నిగ్రహింపనాను సతము.
హరిపరుండు సమయమం దవశ్యంభావ్య మిచ్చుదంబు నిగ్రహించు టన్న. గీ ౭౮
- క॥ మానము భయదంబగుచును దానుండును సకలభూతతతియందును. న
ద్దానిని క్షమచే గెల్వఁగనౌ. నది హరిశయనవేళ నధికఫలంబౌ. గీ ౭౯
- ఆ॥ అధిక పాప కారియైనట్టి మాత్స్వ్యమును జయింపవలయు మొనసి పొజ్జు.
డబ్బు హరిపరుండునపుడు జయించువోఁ దిగజగముల నురల నొగిజయించు. గీ ౮౦

క॥ మునులు జితేంద్రియులయ్యును దనఁడు ! యహంకారమునకుఁ దావలచుగుచుకొ
ఘనధర్మమౌగమునువిడి యనయం బున్నాఁగఁములగుదురు చూడే. గీ॥౩

ఆ॥ కాన నెపుడు విడువనొను నహంకృతి. యందువలన ఫలము ననుభవించు.

అట్లు హరిపరుండునప్పుడు విడుచుచో నధికఫలముగలుగు యమితరేణ్య !

క॥ మనమున నేతత్త్వగం బనునది తపమునకు మూలచుగు నారద ! వీ

నిని వదలి శుద్ధమతిమై మనుమనుజుఁడు బ్రహ్మచర్యుండు మహిఁ బరికింపకొ.

ఆ॥ మొదలు కాశుశుద్ధిపొందె బ్రాజాపత్య మాచరింపవలయు నవనిజనము.

హరిపరుండుసమయమందే యొనర్చుచో నది మహాతపంబటండు బుధులు.

క॥ హరిశయనవేశ నేకాంతరమైన యుపోషణము సతంబును జేయకొ

నరుండు యమాలయమునకిక నరుగఁడు నారదమనీంద్ర ! యఘవిరహితుఁడై.

ఆ॥ హరిపరుండునెడల నహరహమును నరుం డేకభక్తమును సహించెనేని

ద్వాదశాక్షాఫలము తప్పక కలిగెడి దినదినంబు నతనికిని మునీంద్ర ! గీ॥౪

నీ॥ ఎవఁడు చాతుర్మాస్య నవును కాకాహరి కృతుసహస్రీఫలంబు గలుగు వాని.

కెవఁడు చాతుర్మాస్యఁ దవలి చాంద్రాయణ మొనరించుఁ దత్పణ్య మూర్జితంబు.

ఎవఁడు చాతుర్మాస్య నెంతయుఁ బారాక మాచరించును వాని యఘులులడఁగు

ఎవఁడు చాతుర్మాస్యఁ గృచ్ఛంసేవియా నైకుఁతముననుండు వాఁడు ఘనత.

ఏపుమాంసుఁ డోమునీశ ! చాతుర్మాస్యఁ దక్షకృచ్ఛపరతఁ దావసించు

వాఁ డిహమునఁ బుత్రవంతుఁడై విష్ణుసాయుజ్యమొందుఁ గీర్తి యుర్వి వెలయు.

నీ॥ దుష్టపానమునఁ జాతుర్మాస్య గడసినఁ బాపనహస్రముల్ రూపుమాయు.

మితమైనయన్నంబు మెనవఁ జాతుర్మాస్యఁ గొలలం దొలంగి నైకుఁత మొందు.

ఏకాన్నభోజన మెలమి జాతుర్మాస్యఁ జేసినఁ దెగుళులు చెందు లయము.

అక్షరలవణాకి యైనఁ జాతుర్మాస్య బ్రహ్మాత్యాదిపాపములు వాయు.

ఉదకములను ద్రావి యున్నఁ జాతుర్మాస్య నహరహంబుగూడ నశ్వమేధ

యాగమాచరింప నబ్బెడిఫలమబ్బు సంశయంబులేక సంఘమింద్ర ! గీ॥౫

తే॥ కందమాలాశయందైన ఘనఁడు తన్ను దనదు పూర్వుల ఘోరపాతకమునుండి

యొద్ధరించుటయేకాక యొందుఁ బోయి విష్ణుసాలోక్యమునుదాను విద్వదగ్రీవు!

క॥ చాతుర్మాస్యను విష్ణుప్రీతికిఁగా నెవఁడు శీతకృష్టి సహించుకొ

పీతాంబరుడగు కృహరి యతని కగు వశుండు నారదా ! వింటివొకో.

ఆ॥ మాసమంతయు నుపవాసంబులుండిన నది మహాపరాక మనఁగఁబడును.

హరిపరుండియున్న యానాల్లనెలలతో నొకటనేని దాని నొనరుపనగు.

క॥ ఎవఁడిది భక్తి నొనర్చునో యపు విష్ణువు వాఁడు. తపములన్నిటిలోనక
భువినిది మహితతపంబగు. నవనంబులకన్నబెద్ద చాతుర్మస్యక. ౧౬-౩

ఆ॥ దుగ్ధంబు మతీయు దుష్కరంబగు నీచహతపంబుజేయు నకలుఁడుకు
ప్రతిది నంబునందు బదివేలయజ్ఞము ల్పలిపినంతఫలము గలుగఁగలదు.

సీ॥ ఈమహాపారాకమే మహాపుణ్యంబు. నీమహాపారాకమే సుఖంబు.

ఈమహాపారాకమే కడు శ్రేయంబు. నిది నేయువానిమే నెనయు శౌరి.

జ్ఞానంబు వానికిఁ గలుగుఁ బాతకయుక్తుడయ్య జీవన్ముక్తుడగు నతండు
మాసోపవాసియౌ మట్టుకేగర్జించు నఘములు. నరకంబు లంతకఱకె.

మాయలంతకఱకె. మతీయుఁ చాతుర్మస్య నుపవసించియున్న యుర్వ్యమరుని.

నతిథిజేయువాని హత్యాసహస్రసంజనితపాపములును త్తయముగాంచు. ౧౬-౪

ఆ॥ ఎవ్వఁ డీపురాణ మితరులకును సుబోధముగ వినఁచుఁ జదువుఁ దనకుఁదాను.

వాఁడుగూడ గురునివంటివాఁడై ఫలం బనుభవించు సంశయంబులేక. ౧౬-౫

క॥ పరమపవిత్రంబగు నీపురాణమును మానసమునఁ బురుషోత్తము సు
స్థిరముగనుంచి పఠించిన శుకలకు దుష్ప్రాప్త్యమైన శుభ లభియించుకొ." ౧౬-౬

— తపోధికారము. —

వ॥ అని యిట్లు చెప్పటయు నాఁదన్న. ౧౬-౭

తే॥ “ యాదేశోపచారంబుల చొప్పదెట్లు హరిపరుండంగ నిత్యంబు నాచరింప
నుచిత మైనట్టి యాదేశోపచారములును నెయ్యవో వివరించి తెలుపుమయ్య.”

వ॥ అని యాడుగుటయుఁ బద్యయోని మతీయు నిట్లనియె. ౬౦౦

క॥ “ శ్రుతిశాస్త్రవిధానముచే నతిస్పృహముగ విష్ణుభక్తి యాచరణీయం
బుతనూజా ! ఇదియంతయు శ్రుతిమూల. మనాది హరియు శ్రుతి పరికింపక.

తే॥ బ్రాహ్మణాధారములు శ్రుతుల్. బ్రాహ్మణుండు వహ్నియా రాధనముచేయువాఁడు.

యజ్ఞమున దేవునర్పించు చాశ్రయాశమందుఁ బ్రాస్తాహుతి జితేంద్రియా ! [వాఁడు

క॥ హరిపూజారతమగుప్రస నిరతము ధరియింపఁజేయు నిఖిలజగంబుకొ. [మునీంద్రు!

స్మరణము సేయఁగఁబడిహరి హరియించు నశేషమైన యాభిలంబుల్.

క॥ ఒలరూపంబునుదాలుచు జలజాయతలోచనుండు చాతుర్మస్యక.

దలఁచుకొనఁబడినయెడలను విలయించు విశేషముగను వెతలు సుహర్షీ !

తే॥ ఉదకముననుడి యన్నంబు లుద్భవించె. హరిశరీరాంశ సుభూతమైనయన్న.

మగును బ్రహ్మము. నానిని హరినిఖిలించి యింక జరఁపకజూడు లేకపడవు విఁకర.

- సీ॥ ఆకాశముననుండి యాది ఋగ్వేద మొక్కటియె యేగ్నడేగాని క్రమముగాను,
జగతి యజుస్సామసంజ్ఞలుగలది సహస్రశిగ్నమును నారాయణమయ.
మయి పాడకార్చల నలకారుచును మహాసూక్తంబటంచుఁ దాఁ బ్రోక్తమయ్యె.
తత్పాత్రమాత్ర సంతటి బ్రహ్మహత్యయు నడఁగును. బుధుడైన యవనిసురుఁడు
స్వీయదేహమునను స్మృత్యుక్తమున న్యసిండునది మొదటఁ. బిదప శుద్ధమయిన
సురుచిరప్రతిమల మఱియు సాలగ్రామములను నొగి న్యసింపవలయు లలిని. ౬౦౬
- సీ॥ వైకుంఠపురమున వర్తించునట్టిఁడు కాస్తుభమణిచేఁ బ్రకాశమానుఁ
డగ్యమకౌటిత్యుల్యప్రభాసహితుండు పంచకాఖస్థిత భవ్యదండుఁ
డఖిలపాపసమూహహరణుండు శిఖయును నూత్రంబు గలిగిన సుందరుండు
పచ్చులిరంగు హొంబట్టు పుట్టుముగట్టి వెంపెసలారెడిభిక్షురాట్టు
నైన విష్ణురూప మావాహనముచేసి పూజనీయవలయుఁ బూర్ణభక్తి.
అనిధంపుఁబూజ యల్లచాతు ర్మ్యస్యమున విశేష ఫలదమని వచింతు. ౬౦౭

—♦ పోడశోపచారపూజ ♦—

- అ॥ ధ్యానసంస్థుడైన తద్విష్ణుభగవాను శ్రణవముఖరమ లను బరఁగునట్టి
అదిఋక్కుచేత నావాహనముచేయవలయుఁ బ్రథమమందుఁ గలహాశిల! ౬౦౮
- తే॥ పార్షదులతోడ సహితుడై పరగుచున్న హరినిగుఱియించి సౌవర్ణ మాసనము ద్వి
తీకఋక్కునఁ గల్పించి యాయవలయు. భూరిభక్తిని నది పరిపూర్ణమగును. ౬౦౯
- తే॥ పాద్యము తృతీయఋక్కున హృద్యముగను స్వేదనలయును గంగను సంస్కరించి.
నాలుగవఋక్కుచే నర్ఘ్య మోలి విడుచునది సరిత్తులతోడ సప్తాంబుధులను. ౬౧౦
- తే॥ యతి జగన్నాథునకు నాచమనము చేయనగును శుద్ధోదకమున. మూఁడాచమనము
లాచరించిన బౌద్ధాదుఁ డగును శుద్ధుఁ. డాచమనవారి ప్రకృతిస్థమగుట లెస్స.
సీ॥ ఘనబుద్బుదముల హీనమా నుదకంబు హృత్సంబుగా శుద్ధిసేసయు ద్విజుఁడు.
కంతగలేంబుగా క్షుత్రియునకుఁ దాలుగతముగా విశునకుఁ గలుగుశుద్ధి.
స్త్రీయును శూద్రుండఁ జేత జలంబుల స్పృశియించియే శుద్ధిఁజెందఁగలరు.
భక్తియుక్తంబుగం బంచమఋక్కుచే నాచరితవ్య మయ్యాచమనము.
భక్తిచేతనె గ్రాహ్యుండు ఓద్రువాభుఁ-డాత్మనిచ్చును భక్తిచే నతఁడు సరిగ.
అచమన వైనతరువాత నాఱవదగు ఋక్కుచే స్నాన మొగిని జేయింపవలయు.
సీ॥ నిఖిలౌషధీరసాన్వితము భర్మగుటసంస్థితమును యతి సువాసికము నైన
జలమున మనసుచే సముపాహృతంబైన తీగ్ధోదకమునను దేవునకును

- స్నానంబుఁ జేయింపఁచాను గరముశ్రద్ధ-నశ్రద్ధ దత్తమానట్టి రత్న
రాశిమైనను ఫలఁహితమా. శ్రద్ధచే నర్పిత జలమే ననంతఫలద.
- మట్టిశ్రద్ధతోడ నట్లు చాతుర్మాస్య నర్పితమృతమైన నగుఁ బవిత్రుఁ .
దంత వస్త్రదాన మాచరితవ్య మేడవదిమైన ఋక్కున విధువునకు. ౬౦౩
- క॥ ఆచ్ఛాదింపఁగఁబడుజగ మాచ్ఛాదింపఁగఁబడిన హరివస్త్రముచే.
ఆచ్ఛాదనదానం బోసచ్చీల ! మహాఫలంబు చాతుర్మాస్యక. ౬౦౪
- అ॥ విష్ణురూపమైన భిక్షునకుం బునరాచమనము నొసఁగవగు మునీంద్ర !
అంత యజ్ఞసూత్ర మప్తమఋక్కుచే నీయవలయు. దానిచాయ వినుము. ౬౦౫
- సీ॥ దానిసంస్పర్శంబు భానుకోటిస్పర్శమున కనురూపమై తనరు ఘనత.
అనవరతంబును నత్యధికముగ విరాజమానంబది తేజతోడ.
ఆగ్రహపూరితుండగు విప్రకుం దది సాదామినీకోటిసమతఃపరఁగు
బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరస్వరూపంబును వేదమయంబునై వెలయునది.
సవిత్పంచంద్రవహ్ని సంగమమున ఋణత్రయముచేత సుయంతంబునది.
తత్ప్రభావమునను దా ద్విశ్వాన్మంతుగాఁ జేర్కొనఁగఁబడెడుఁ బృథివి జనుడు.
సీ॥ జన్మ బుచే శూద్రశబ్దవాచ్యుండును సంస్కారమున ద్విజశబ్దవాచ్యుఁ
డతఁడు. కాపాసుగ్రీవాసమగ్గుఁ డట్లు కోపంబు ప్రసన్నత బ్రాహ్మణునివె.
స్త్రోహాక్యమునయంగుఁ బ్రభవండునాఁగను బ్రాహ్మణమానుండె పలుకఁబడెడు.
బ్రాహ్మణసముదైన బాంధవుఁ డింకలేడు. కలుగదు తత్త్వైక గతియునేని.
సచర మచర మైన జగతీత్రయంబునం దొకఁడు బ్రాహ్మణుఁకు నుద్దిగాఁడు.
హరిపరుండునెడల యజ్ఞోపవీతి బ్రాహ్మణుండు చేయు నభిల మాత్యమయము.
అ॥ ఆభిలజగముగురుండు హరి యత్కర్మచుల్లెడఁగుట దాన లేపనంబు
నవమఋక్కుచేత నవనరూపున కాచరింపవలయుఁజూ నిలింపమాని ! ౬౦౬
- క॥ ఈ నిభిలంబగులోకం బా నాగాయనిచేత నాప్యాయిత. మా
శ్రీనాయకు సత్కీర్తి నెకా నాద ! వాసితంబు కడు జగమెల్లక. ౬౦౭
- సుగంధి॥ తేజమునను సూర్యుడగుచు దేవభావ మొంది వి
భ్రాజమానమైన బట్టి బ్రహ్మముఖరపదములక
రాజిలంగఁగలదు చందనంబు హరి కొసంగువో
తొలకనం బింకేమి నీకు సంఘమీ ! వచింపుదుక. ౬౦౮
- క॥ చందనలేపముచేఁ గడుసుందరుడగు నందనూనుఁ జూచిన భాస్వ
న్నందను మందీర మొందరు. సందియమే యందులకెఁకఁ జాతుర్మాస్యక. ౬౦౯

అ॥ దశమఋక్కుచేతఁ దగఁ బుష్పపూజయు భక్తిపూజ చేయవలయు నట్లు.

పుష్పగర్భమందే పూజ్యులగు లక్ష్మీరహి వసింతుఁ దా నిరంతరంబు. ౬౨౨
తే॥ సర్వమయుఁడయ్య విష్ణు వేచాఁడు చోషముల స్పృశింపంగఁబడఁడో యాలలిని లక్ష్మీ
యును సతీత్వంబు లోపింపకుండ నుండు స్వమయయ్య నారదసంయమింద్ర!

ఆ॥ ఎల్లప్రతిమలందు నిలఁగల మనుజుఁడీ సర్వభూతములను సంతతంబుఁ
బూలతోడిపూజ పొనరింపఁదగినది దేవతల పితౄ తృప్తిపొందె. ౬౨౪

అ॥ అభిక్షాతుతోడి హరి యొక్కఁ డెవనిచేఁ బూజసేయఁబడునో పూలచేత
బ్రహ్మ మొదలు స్తంబపర్యంతమగు జగం బతనిచేత నగును నర్చితంబు. ౬౨౫

ఆ॥ అట్లుగాన విష్ణు నవదాతసుమములఁ బూజసేయవలయుఁ బూర్ణభక్తి
అనయ. వధికఫలదమగును జాతుర్మాస్యయందే యుక్తిపూజ యాచరింప. ౬౨౬

అ॥ భక్తిసహితమైన ప్రసవార్చనంబున నభిమతార్థసిద్ధి యగును సతము.
ప్రసవశోభి హరికిఁ బ్రణతుఁడో నొరుఁడును త్నయవిహీనమైనజగము నొందు.

క॥ ఈపని చాతుర్మాస్యను నేప్రజ చేసినను గలుగు నెక్కువఫల మో
కాపాయధ! యేకాదశి ధూపము యతిరూపుఁడగు విధువునకు నిడనొ. ౬౨౮

శ్లో॥ వనస్పతిఁసో దివ్యో గంధాఢ్యో గంధ ఉత్తమః
ఆఘ్రేయ స్వదేవానాం ధూపోయం ప్రతిగృహ్యతాం. ౬౨౯

కా॥ ఈమంత్రంబును జెప్పి యగుచుజమై యేపారు ధూపంబు త
ద్యామితభక్తు నిత్య మిచ్చునది. చాతుర్మాస్య నింకక ఫలం
బా. మాంసీజటలై సితామధువులకై వ్యాప్తంబు బాహ్లికముక
సోమంబుం గల దైన ధూపమిడినకై నూనూ! బలిధ్వంసికికై. ౬౩౦

అ॥ కృతుభుజులు తనూజ! ఘ్రాణంబులనను సంతసించుచుండు సంతతంబు
ఘ్రాణవారము ధూపకర్మంబు. గావున నర్పణీయమద్ది హరికి భక్తి. ౬౩౧

—• దీ ప మ హి మ. •—

క॥ ద్వాదశఋక్కున దీపం బా దేయము ముక్తికాములగువారల కో
భూదేవా! తేజోవిభువా దీపము ముఖ్యమగును నఖిలక్రియలకై. ౬౩౨

శ్లో॥ దీప స్తమాఘనాశాయ దీపః కాంతిం ప్రకచ్ఛతి
తస్మా దీపప్రదానేన ప్రీయతాం మే జనార్దనః. ౬౩౩

అ॥ దేవఋక్కుతోడ విహితమైన పురాణమంత్రమిది కుమార! మహితదీప
దానమునఁ బ్రయత్నమై నశింపఁగఁజేయుఁ గల్గవముల. నేమిగలదు చెప్ప.

కా॥ చాతుర్మాస్యమునందుఁ జక్రియెనుటకా జాజ్వల్యమానంబుగా
జోతికనిల్వినవాని పాతకపురాసు ల్దహ్యమానంబులౌ.

శ్రీతిం గృహ్మనియాలయంబునను దివ్యేంద్రైష్ట్యపశ్యంతమే

భీతుండయ్యెడుఁ బాపి. పాపములు నిశ్చేతాత్మ గర్జించెడికా.

౬౩౫

కా॥ దీపంబుకా దరిసించుమాత్రమున సిద్ధించుకా సమస్తంబు. శ్రీ

గోపాలాలయమందు దీపమును నేకోర్కిం బ్రతిష్ఠించునో

ప్రాప్తింపంగలఁ డడ్డులేక యది పుత్రా! చక్రి నిద్రించునో

దీపారాధనచేయునట్టిఁ డెనయుం దృష్టికా ఫలం బెంతయుకా.

౬౩౬

క॥ పంచాయతనస్థలముల నంచిత తత్పంచ దేవతాయతనములం

దుంచునది దివ్య త్రిజగత్సంచారా! తప్పకుండఁ జాతుర్మాస్యకా. [నిచ్చుముక్తి

లే॥ అర్చితుఁడు ధ్యాతుఁడును స్తుతుఁడును నొకయుపేందుగ్గిఁ దానందమొందుచో
ముక్తికొఱ కిచ్చునది విష్ణుమూర్తి కెపుడు స్వగృహమందునఁగల శుభవస్తువెల్ల.

క॥ శ్రీపతిదీపం బస్మద్దీపంబుఁకన్న మిన్న. శ్రీపతియే చూ

వాపాలిటి మైశ్వర్యం. బోపుత్రా! కోరకుండ నొనరిన దదియుకా. "

౬౩౭

వ॥ అనియిట్లు వక్కాణించుటయు నారదమునీంద్రిండు

౬౪౦

అ॥ " మాధవాలయమున మంత్రప్రాశ్నకముగా దినదినమునఁ బెట్టు దివ్యేకంటె

నధికఫలద మెట్టలగును జాతుర్మాస్యయందుఁ బెట్టుదివ్యే యబ్జయోని! "

౬౪౧

వ॥ అనపుడు సురశ్రేష్ఠుండు

౬౪౨

పీ॥ " పులుఁగుత త్తడి రాలెపో యధిదైవంబు సంతతంబునునాకు సంయమింద్ర! "

చుట్టుకెదువుజోదెచూ పూజనీయుండు నిరతంబునాకు మునిప్రకాండ! "

నునుగాడ్పుదిండి పానుపునఁబండెనుమేటి ధ్యానింతు సతమేను దాపనేశ! "

పసిడిపుట్టముదాల్చి పఁగెను వైకుంఠండు నాకంటె నుత్కృష్టుఁ డోకుమార! "

అచ్చవారి కభీష్టమగు దీప మనయంబుఁ బాపహరకంబు భక్తవర్య! "

అది విశేషముగను నల్ల చాతుర్మాస్యకా గామసిద్ధికరము ధీరుదగ్ర్య! "

౬౪౩

క॥ వెన్నుఁడు దీపమునంబలె జన్మముల సహస్రమునను సంతతుష్టండై

తన్ను భజించినఁజనులకుఁ దిన్నగ వరమిఁడు తనయ! తెలియునో లేదో.

అ॥ అల్పమైనయెట్టి వ్యయమున దీపంబు నిల్వకచ్చు. ఫల మనల్పవద్ది.

వారపరుండఁ బెట్టు నాదీపపుంబుణ్య మింతయనిగణింప నేరితరము? "

౬౪౪

తే॥ కాన సర్వాత్మభావనఁ గరముశ్శిర్ష హరికిఁ బ్రతిరూపమైనట్టి యతికి దీప

జాన మొనరింపఁ బంకమాతని స్పృశింప. దట్లు లుద్యోతితంబగు కఖిలజగమా.

ఆ॥ అట్లు దీపదాన మగుడఁ ద్రయోదశముక్కుచేత హరికి వృష్టమగుచు
వెలయునన్నమును నివేదింపవలయుఁజూ భక్తియుక్తులగుచుఁ బ్రజలు తనయ !

ఆ॥ అమృతముం ద్యజించి యా యన్నముం గోరు చమరులును గృహస్థు సంగణంబు
గాచి యుందురెపుడఁ గానఁ జాతుర్మాస్య నన్న మొసంగవలయు హరికి ద్విజాఁడు.

పీ॥ కమనీయతమములౌ తమలంపుటాకులం బొలుపారుచుండెడి పోకపండ్ల
స్వాదువులైనట్టి జంబూఫలంబులం దద్దయు మధుగహా ద్రాక్షపండ్ల
త్పప్తికంబులౌ తియ్యమామిడిపండ్లఁ జాల స్థూలములైన జామపండ్ల
క్రోడముల్లానట్టి దాడిచుఫలములం దత్కాలమునాహృత పరములను
జక్రిపాణిఁ గరము సంతుష్టనోనరింప నగ్న్యమియవలయు నధికభక్తి.
అంత నాచమనము నార్తిక్యమును నిచ్చుచి యఘంబులెల్లఁ బ్రీతులుపొందె.

తే॥ శంఖతీర్థంబు గొంచుఁ దత్సలిలచుందు ఫలములుంచి మధుద్వేషి పత్రికృతియగు
యతివరున కన్యమిచ్చిన నభిసప్తకాంబుదానఫలావాప్తి యగును బ్రజకు. ౬గ౦

క॥ పదునాలవ ఋక్కున యతిపదముల కెంగంగవలయుఁ. బదపడి భక్తిక
పదునైవదగుఋక్కునఁ బ్రదక్షిణము నేయనగును బాటులతోడక. ౬గ౧

తే॥ నాలుగుపర్యాయములు జగన్నాథరూపుఁడైన యతికిఁ బ్రదక్షిణమాచరింప
అద్ది జగతీశ్రయంబున కగుఁ బ్రదక్షిణం. బటుల సర్వతీర్థాటనంబు నగును. ౬గ౨

— సాయుజ్యచింతనభక్తి. —

ఆ॥ యోగవేత్తయగుచు నొగిఁ జదునాజవ ఋక్కుచేత దేవఋషివరేణ్య !

స్వాంతిమందు దేవసాయుజ్యచింతన సేవవలయు భక్తి క్షీతిసురుండు. ౬గ౩

క॥ తనకును మధుసూదనుఁకు ననయము భావింపఁగూడ దాత్మను మూర్తక.

మను యోగఁబదుండు దృశ్యంశన మూర్తామూర్తరూపుడగుటఁ దనూజా ! ౬గ౪

ఆ॥ అతఁడు దృష్టఁడైన యావల సదసత్స్వరూపమునను బ్రభవమై పాలించెడి

క్రియ నివృత్తమగుఁ దనయ ! తేజములలోన నాత్మ రవిగ నెంచునది సతంబు.

ఆ॥ ఏనె హరిఁటంచు నెద నెప్పడును విచారించునట్టి ద్విజవరేణ్యుఁడు నుత !

హరిశరీర మొంది యగును జీవన్ముక్తుఁ. డింతకన్నఁజెప్ప నేమిగలదు. ౬గ౬

క॥ చాతుర్మాస్యను యోగసమేతుఁడు కావలయు ద్విజాఁడు మిక్కిలి. శ్రీయో

నాతయగు విష్ణునం దిది యాతతమకు భక్తియోగ మాత్మజ ! వినుమా. ౬గ౭

ఆ॥ అట్టిభక్తియోగ మాపాటులకె కాక క్షత్రిక్షక్యులకును సముచితంబు.

స్త్రీలు శూద్రజాలును ద్విజగతీసంచార ! దానినాచరింపఁ దగరు లగరు. ” ౬గ౮

న॥ అని చెప్పటయు నారదుండిట్లునియె. ౬గ౯

క॥ “ శ్రీహృదుల కెదిధర్మము ? శ్రీకుని నేవింపకుండ నెటు లవ్వారల

పాశ స్త్రయము వహించెద ? శాశతధృతి ! ముక్తియెట్లు లొగిఁ జెపుమయ్యా. ”

—♦ సచ్చాదులు. ♦—

వ॥ ఆనవుడు బ్రహ్మదేవుండు

౬౬౦

క॥ “ సచ్చాదులుసహిత మతిస్వచ్ఛములగు వేదములను జడువందగ దో

సచ్చీల ! నరకమునఁబడుఁ దచ్చివణంబునన. యేల తదుపరివార్తల్.

౬౬౧

పృథ్వి॥ పురాణపఠసంబునుకొ మునివరేణ్య ! తచ్చాదు లా

చరింపఁదగదయ్య సంశ్రివణముకొ విశా యెంతయుకొ.

ధరామరుముఖంబునం దవిలి యర్థ మా గ్రాహ్య. మె

త్తటికొ స్మృతుల విన్కియుం దగ. దిక్కేమి వాక్రువ్వనా ”

౬౬౩

వ॥ అని వక్కాణించుటయుఁ గలహాశనుండు వెండియు నిట్లునియె.

౬౬౪

తే॥ “ ఎవరు సచ్చాదులను ఖ్యాతి నెఱసినారొ వారి వివరించి చెప్పంగవలయు దేవ!

ఎవరు సచ్ఛబ్దమున వాచ్యు? లేవరు శూద్రులిలను సచ్చాద్రినామ మదెట్లువచ్చె?”

వ॥ అని ప్రశ్నించుటయుఁ బంకజాసనుండు

౬౬౬

తే॥ “ తుల్యకులదూషయును దశదోషరహిత యయినకన్యక వేదోక్తమైనవిధిని

పరిణయంబైన శూద్రుండు ధరణిలోన వగును సచ్ఛబ్దపూర్వుఁ డోయనుఁగుఁడనయా!

సీ॥ అంగంబులం దెందు హైన్యంబులేక ప్రాప్తస్థ్యంబువహింపఁ జాలుదాని

కున్తంబు మొదలైన గొప్పజాడ్యములచే నిందితగాకుండ నెగడుతాని

పలుకుపల్కునఁ దేనె లొలుకంగ మాఁగి యెంతయు లలితయై యెసఁగుదాని

దశదూషణములకు స్థానంబుగాకుండఁ జూకుదనంబునం బరఁగుదాని

ఆగమోక్తవిధిం బెండ్లియాడినట్టి వాఁడు సచ్చాద్రుఁ. డతఁడు దేవముఖులకు వి

భాగకృత్తుగును. దదూహ పృథమ మెల్లపుణ్యకృతులం బ్రీక్తిర్తిత పుత్ర! వినుము.

వ॥ దానితోడం గూడి చేయు ధర్మంబు సంపూర్ణఫలప్రదంబు.

౬౬౯

సీ॥ మఱి నమస్కారాంతమంత్రపూర్వకముగఁ బంచయజ్ఞము లాచరించుకొనుచు

ఎలమి నిష్టాపూర్తములను శ్రాద్ధాదికంబులను శుద్ధుండయి సలుపుకొనుచు

భృత్యులు మొదలైన బీదజనంబుల సంరక్షణమునందు సక్తులగుచు

ఆమ్నాయవిధిఁ బెండ్లియాడిన స్త్రీతోడి రతమాత్రమునఁ దృప్తమతులగుచును

కృష్ణ పావననామ సంకీర్తనమ్ము నేమఱక చేయు శూద్రునియొడల దేవ

తలును సంతుష్టులగుదురు తనుభవా! విశేష మటు హరి పవళింప శేషశయ్య.

తే॥ ఆడుదియుఁ జేయనగుఁ బంచయజ్ఞముల నమంత్రీకంబుగ నారదహానిచంద్ర!

పితరులకు దేవతలకును బ్రీతియగును బంచయజ్ఞంబులంబోలెఁ బతిసపర్య.

క॥ పతిరత దేహంబున దేవతలెల్లరు నుండుగొన భార్యాభర్తల్

యుతులయియె భర్తృకృతులను సతముం గావింపవలయు సంయమిముఖ్యా !

తే॥ ఉభయలుం గొల్చి యర్థింప నొసంగినట్లు లొకరికొసంగరువేలుపు లోకుమార !

కాన నెల్లప్పుడుం బుణ్యకార్యములను సహితులైయుండవలయును సతియుఁబతియు.

క॥ చాతుర్మాస్యంబున సంప్రీతి సతీపతులు గూడి విష్ణుని భక్త్య

స్వీతంబుగ నేవించుట యోతనయా ! భవ్య. మేల యుక్తులు పెక్కుల్. ౬౭౪

తే॥ భర్తకున్న దర్థభాగంబె తనమేన. నపర మూఢయైన యాత్మకులజ.

దర్థకార్యమునకు నధికార మాపెది యగుట నర్థధర్మ మదె ధరించు. ౬౭౫

తే॥ ఎవతె మృతుఁడైన పతితోడ నెలమి ననుగమించు నాపె పతివ్రతయంచుఁదెలియు

ముద్ధరించును గులమంతయును గుమార ! యాపె యాత్మీయమైన మహత్త్వమునను.

ఆ॥ అన్యజాతివాఁడె యగుఁగాక తనుఁ బెండ్లియాడినట్టివాని ననుగమించి

అగ్నిజొచ్చునట్టి యాసాధ్య కులమెల్ల నుద్ధరించుఁజుమ్ము యోగించంద్ర ! ౬౭౬

ఆ॥ పుణ్యపురుషు లుదకముననుండి పాచిని దీరమునకు బలిమిఁ దీసినట్లు

లనుగమించువనిత యాత్మీయసాధు సముద్ధరింపఁగలుగు నోకుమార ! ౬౭౮

క॥ ఒకజాతిపురుషుఁడును వేటొకజాతి స్త్రీయుఁ బెండ్లి యొనరిచికొనినక

బ్రకటంబగుధర్మక్రియ నిక వారిరువురును ద్యాజ్య. లేమనవలయుక. ౬౭౯

ఆ॥ ఎవరివర్ణమునకు నేర్పడియుండిన యాసుకర్మములు సమాచరించి

యభమొ శుభమొ పొందనగుఁగాని సంబంధ మించుకయును నుండ సిద్ధటికిని.

ఉ॥ ఎక్కువదానిఁగాని మఱి హీనకులొద్భవఁగాని పత్నిఁగా

నొక్కపుడుం బొనర్పఁదగఁ దుర్విని శూద్రుఁడటుల్పొనర్చి పెం

పెక్కఁడు. దానిఁగూడుకొని యేదియొనర్చినఁ గాదు తృప్తిదం.

బక్కట ! తత్తనూజకృతమైనను నట్లులె వ్యర్థమయ్యెడిక ౬౮౦

ఆ॥ విలిచిచేసికొనిన జలజాతీ దానినా వాచ్యయగునుజుమ్ము వసుధలోన.

సంయమిప్రకాండ ! సచ్ఛాదునిధికారమందు మన దొకప్పు నవ్వుగాఱి. ౬౮౧

క॥ ఏకన్నియ జనకునిచే క్రికరముగ నిచ్చి పెండ్లిచేయంబడునో

ఆకన్నియ పితృదేవార్పాకరణంబునకు నగును సాధక యెపుడుక. ౬౮౩

సీ॥ సల్లతుంబులు చాలంగఁగల్గియు వినయవిధేయతాస్వీతయగుచు

పతిమోడ నత్యంతభక్తిగల్గినదయి సచ్చరిత్రముతోడ సహితయగుచు

సద్వంశమందున జనియించినట్టిదై మఱిమఱి శోభాయమానయగుచు

ధర్మకార్యంబులం దత్పరయయి వివేకముదొట్టిగుణములు గలదియగుచు
వెలయుకన్య ధర్మవిధిచేత సచ్చాద్రుజనుడు పెండ్లియాడఁజనును నుత ! ప
విత్రములనుజేయుఁ బిత్పమాత్పవంశంబు లట్టికన్య. యేమియనుదు నిఁకను.

క॥ ఇదియే సచ్చాద్రులవిధి. యదిచెప్పితి. వారికన్న నపకృష్టులకు
పదితీరుల పెండ్లిండ్లును బదివిధముల తనుభవులును బరగెడి వినుమా. ౬౮౫

ఆ॥ నాలు గుత్తములు నారద ! యవ్వివాహములలోన. మిగిలినట్టి నాల్గు
హీనజాతివారి కేర్పాటుచేసిరి యాద్యులైన ప్రిజ్ఞ. లది వచింతు. ౬౮౬

సీ॥ తనయ ! ప్రిజ్ఞాపత్యమును బ్రాహ్మమును దైవ మార్షంబు గాంధర్వ మాసురంబు
ప్రాతిభంబును మఱి పైకాచనామంబు ఘాతన రాక్షసాఖ్యములు పదియు
అగునువివాహంబు. లొరస క్షేత్రజుల్ కీర్త కానీనులు కృత్రిముఁడును
గూఢజ దత్త సహాధజుల్ పానర్భవాపవిద్ధులు పదుం డాత్మజాతు.
లొరసునికన్న హీనులైనట్టివారు హీనులకె పుత్తులై శుభ మీయఁగలరు.
ప్రకృతులుంబోలె నీచులు పదునెనిమిదిమంది. తత్కరణీయధర్మములు వినుము.

సీ॥ విధియొందులేదుచూ వీరికిఁ బూజ్యులౌ ఊజీదేవతల శుశ్రూషదప్ప.
క్రియ యను క్తం బీనికృష్టుల కెదియును నంబుజనాభ ధ్యానంబుదప్ప.
స్మృతి యెది విధియింప దితరంబు వీరికిఁ జంద్రశేఖరుని యర్చనముదప్ప.
మంత్రంబులనువీరు మదిపై నఁ దలఁచు టకమమగు దానధర్మములదప్ప.
శ్రద్ధనొ నరించు దానధర్మముల కెపుడు నాశముండదు లోకంబునం గుమార !
శ్రద్ధలేకుండ నశుచిత సల్పెనేని యగును వైరస్యకారణ మదియె తుదకు. ౬౮౮

తే॥ హీనకులులకును నహింస ధర్మంబు. మహాఫలప్రదంబు. నందులోన
హరిపరుండ దేవతార్చకుఁడగుచు నహింసనూనఁ బున్నె మెన్నఁదరమె. ౬౮౯

క॥ ఆవిరోధులును సుదర్శను లవు సచ్చాద్రు లట ధర్మ మనయము సేవిం
త్రిననీసురశుక్రావను నవితథమగు దానమునను యమికులచందా ! ౬౯౦

తే॥ వృత్తి సచ్చాద్రుజనులకు వృథగ నన్పతములను బలుకక వాణిజ్యముం బొనర్చు.
టింక వడ్డిని నూటింటి కెనుబదియవ పాలు గైకొను పెంతయుం బాడియగును.

ఆ॥ తుత్రియాదులందు సహపాదవృద్ధి గ్రహింపఁబడెడి సంయమింద్ర ! పుడమి.
ఇటులొనర్పఁ గలుగ దించుకయును బాపబంధ మొకపుడేని ప్రజల కరయ.

తే॥ కల్యమున దేవతాపూజ కమముగాను ధరణిసురసేవనంబు మధ్యాన్నమందు
స్వకృతులన్నియు నపరాహ్ను సమయమందుసల్పునటువంటిమనుజుండు సౌఖ్య మొందు

సీ॥ గేస్తులైమనుచు సత్కియ లాచరించుచు నాతిభ్యమిచ్చుచు హరిఁ దలంచుచు
పంచయజ్ఞంబులు భక్తిఁ గావించుచు దీనులం బోచుచు జానమిడుచు
సాధులం గొల్పుచు సదపత్యముం గంచు తుచువహించుచు సదాచారులగుచు
షడ్ద్వాదశాక్షరజప మొనరించుచు ద్యుక్తసంతాపమాత్యయ్యలొచు
శక్తికొలది భూతసంతృప్తిసేయుచు ద్రవిపతింపకుండ భర్మపరత
వర్తిలంగవలయు వసుధ సమ్మచ్చులు స్వర్గలోకసుఖము వడయుపొందె. ౬౯౮

ఆ॥ అనయ మెవరు హరికి హరునకు భక్తులై యుండ్రొ వారు స్వర్గమందుఁ బోయి
యుండఁగలరు దేవతోత్తములుంబోలె. హరిపరుండ నంత కతిశయంబు ” ౬౯౯

—* అష్టాదశ ప్రకృతులు *—

వ॥ అని వక్కాణించుటయుఁ గలహాశనుండు వెండియునిట్లనియె. ౬౯౬

క॥ “పదునెనిమిదిప్రకృతులటం చుదిత. మృవి యెవ్వి ? వాని కుండిన భర్మం
బెది ? మఱియు వృత్తియెయ్యది విదితంబొనరింపుమయ్య విశ్వస్రస్టా ! ” ౬౯౭

వ॥ అనియిట్లు ప్రశ్నించుటయుఁ జతురాననుండు ౬౯౮

క॥ “తనకాలపుఁ బరిమితి మేల్కొను శ్రీహరి బొడ్డుదమ్మిలోపల నే ముక్
జనియింపఁ బెద్దకాలంబున కాయతడు సృష్టిసేయఁ బూని సృరించెన్. ౬౯౯

మ॥ చతురాస్యంబులతోడఁ బంకజమునన్ జన్మించి తర్వాత నో
నుత! తత్కృతీఁ బ్రవిష్టుడై యిటునటుం జూడంగ బ్రహ్మాండముల్
కలము ల్కానఁగనయ్యె. నబ్రహ్మ మెల్లన్ వెండి నేనంత వ
చ్చితిఁబో యీవల. కంతయున్ మఱచితిన్ సృష్ట్యర్థమా హేతువున్. ౭౦౦

ఉ॥ క్రమ్మట నాభినాశమున గర్భముజొచ్చి ప్రజన్ సృజించి యా
పిమ్మట వచ్చి యీవలకు విస్మృతిఁజెంది జడుండునా మనన్
ఖమ్మననుండి విమ్మటముగం “దపముండు” మటంచు నొక్క శ
బ్ద మృగుడుం దపించితిని దద్ద నటం బదివేలయబ్దముల్. ౭౦౧

చ॥ మఱియు శ్రుతి స్వరూపమగు మంచివచస్సు తపోబలంబునన్
మరసరణిన్ వినంబడియెఁ బోద్యముగన్. భగవానుడైన శ్రీ
హరియును “రాజసంబయినయట్టి గుణంబును బూని చేయుమీ
సరవి నకల్మషంబయిన సర్గ” మటం చిటు లాజ్ఞయిచ్చెఁ దాన్. ౭౦౨

ఉ॥ మానసస్పృష్టి పూర్వమున మత్కృత. మంత మరీచిముఖ్యలొ
మానివరు ల్విస్మయ్యలయి మామకస్పృష్టికి బాసపైరి. త

త్సూనుల వేదరక్షకయిచూ సృజించితి బ్రాహ్మణుల్ల. నీ
వా నయకోవిదాగ్రణులయందుఁ గనిష్ఠుడవోయి నారదా !

203

సీ॥ ఉపనిషత్సారంబు నొయ్యన గ్రహియించి జ్ఞానసంపూర్ణతం బూనినావు.

అన్నివ్యాపారంబు లవలీల వర్జించి విష్ణుభక్తుండవై వెలసినావు.

అజ్ఞానంగ్రహమునకై కర్మములఁ జేయు చొంటి బ్రహ్మము చూచుచుండినావు.

అంతరంగమున నహంకారమమకారములకుఁ జోటియక నిలిచినావు.

అస్మదాత్మభవుల యందఱిలోపలం జివరవాడవగుచుఁ జెలగినావు.

ఇటు ద్విజాతులైన యీరల నెల్లర మనసుచే సృజించి మతియు నేను

204

సీ॥ ముఖకంజముననుండి మొనసి బ్రాహ్మణజాతి నిర్మించితిని మున్ను నేర్పుతోడ.

బాహుయుగ్మంబున బలవంతులై నట్టి రాజన్యు లుదయించి రోజ నంత.

ఊరుద్వయంబునం దుత్పన్నమయ్యెఁబో యల వైశ్యజాతి ధనాఢ్యమగుచు.

పదములనుండి యేర్పడియెఁ దద్వర్ణత్రయేతరమగు శూద్రజాతియైల్ల.

ఆయ్యెఁబ్రకృతులు మచ్చరీరాంశములను. బ్రాహ్మణులు క్షత్రియులును విద్వరులుమువురె

అల ద్విజాతులు. వారల కర్తవ్యమైన ధర్మముల వచించెదఁ. దనయ వినుము.

సీ॥ చదివి వేదంబులు చదివించుటయు మతి చేయించి జన్మము లేస్సయటయును

ఇచ్చి దానం బొరుం డీఁ బట్టుటయు హరిం గొలుచు చుగ్రతపంబు సలుపుటయును

నిర్జితకోధుడై నిర్మలత్వంబునఁ బను లలోభంబునఁ బొనరుచుటయు

అన్యతంబులాడక యాద్యుడై బ్రహ్మంబు ధ్యానించు చోరిమిం బూనుటయును

ఈగుణముల సతము నెవ్వఁడు భూషితుండగునో వాఁడు విప్రైఁడనఁగఁబడెడి.

అతనికిం బ్రతిగ్రహము వృత్తియైనను దఱచుగా గ్రహింపఁ దపము చెడును. 205

సీ॥ ఆమ్నాయపాఠంబు నాచరించుటయును సప్తతంత్రువులను సల్పుటయును

దానంబులను విప్రైఁ దనుపుటయును మతి యుగ్రంబుగం దపం బుండుటయును

బ్రాహ్మణవరులవై భక్తిజూపుటయును విచ్ఛక్తులనె జీవించుటయును

స్త్రీపాలగోద్విజక్షితి పీడితులకల్ల రక్షకుండయి బిట్టు రాజిలుటయు

క్షత్రియులకు ధర్మసరణి. యార్తత్రాణపరులుగాఁగ నుండ నరసి వార

లకు విధించినాడ. నిఁక వైశ్యధర్మంబు విను వచింతునీకు వివరముగను. 206

సీ॥ అర్థార్జునంబునం దాటితీరుటయును బశువులం బోషించి ప్రబలుటయును

కృషియొనరింపించి కృతకృత్యుడగుటయు వికరియవ్యాపారవిదుడగుటయు

మరభూను రార్చనపరత వర్తిలుటయు సవనంబులం బెక్కు సల్పుటయును

దాతృతావిఖ్యాతి తా గడించుటయును సరిగఁ జతుశ్చక్ర లుద్బుధులుటయును

వైశ్యధర్మంబులివి. కావువార లింకఁ దగ నమంత్రకముగఁజేయ నగును ననార

మామును పడైనతాగ్రీధ మగ్నివిప్రకృతు భుగర్చనములు నమస్కారమునను.

తే॥ శూద్రుడును బ్రాహ్మణుడును శుద్ధుడగుచు హరిపదంబుల కెఱిగి భక్త్యతిశయమున
పీఠక దద్దుణవర్ణనశ్లోకములను జదువ హరిరూప మొలయు నారద ! యతనికి.

తే॥ వాష్ణికవృతకృత్తనవరతము తిథివారదైవతుఁ డఖిలజీవముల కన్న
దాతయు గృహస్థుడగువాఁడు జాతిచేత శూద్రుడని చెప్పబడియెడిసుత! క్షితిపయి.

క॥ చాతుర్మాస్యవృతకృత్తై తనరెడు శూద్రజనుఁడు హరితనెనయ. సం
ప్రీతి నమంత్రకముగనే నాతఁడు కర్మములజేయ నఘము లడంగున్ 201

సీ॥ శిల్పి ప్రజాపతి చిత్రకుండును సర్తకుండు వర్ణకి నూత్రకుండు రజకుఁ
డౌనామికుండును సూనిక కాల్నికుల్ కాస్తాకరుఁడు చర్మకారకుండును
గచ్ఛకుండును దంతుకార చక్రికులును ధ్వంసిక మత్స్యపూతకులు మఱియు
చండాలుఁడునునాఁగ సరిగ నస్తాదశప్రకృతులు వీరలు. స్వర్ణకార
కాంస్యకార శిల్పి కాడ్మక దారుక కుంభకారు లారుగురును నుత్త
ములు. తురంగవాహి లలి ఖరవాహియు నుత్ప్రవాహకుండును నిష్ఠకలను 202

సీ॥ తుదురుచువాఁడును గోపాలుఁడును నథమాధమపంచకం బనఁగఁబడెడు.
రజకుండు చర్మకారకుండును భిల్లుండు కైవర్త నటమేదక బురుడులును
నేడ్గురు నంత్యజు. లేవనికి నెవఁడు వర్ణమున హీనుడో వాఁడు క్రమముగాను
అస్తాదశముడగు. నఖిలప్రకృతుల నుత్తమమధ్యమాధమతం ద్రిభేద.
మందు మణికార తాంబూలి తందులులును స్వర్ణకారక పుష్పలావకులు కంబు
కుండును నాపితుడనఁగ నేడ్గురును నిల్పు. లుత్తములు వారిలోపల నోతనూజ!

సీ॥ స్నానంబునకు నొకసమయమంచనిలేదు. హోమంబు విధియింప దొక్కస్మృతియు.
తపమొనరింపంగఁ దగు నర్హతయు లేదు. నియమంబుపట్టుట నింద్యమగును.
స్వాధ్యాయపఠనంబు సల్పఁగారాదు. వషట్కారములు పల్కఁజనదు నోట.
మడిమైలయనియెడి మాటతోఁబనిలేదు. వెండ్లిపేరంటము వ్రీలికొఱకె.

ప్రకృతులకుఁ బుత్ర! గురుపూజ యొక్కటియుక్త. మన్నివర్ణంబులకు నన్ని యాశ్రమముల
కన్నిప్రకృతులకును విష్ణునందు భక్తి కలిగియుండుట కడు శుభకర్మ మరయ.

ఆ॥ ప్రకృతు లెవ్విధమున భాసిలుచున్నవో శూద్రుఁ డెవ్విధమున శుద్ధుడగునో
అట్టిపుణ్యగాథ యంతయుఁ జెప్పితి. వినుము సావధానమనముతోడ. 203

క॥ పరమపవిత్రంబగు నీపురాణమును శుద్ధమైనబుద్ధిఁ జదివినన్
గురుముఖమున వినినను బ్రాగ్గురితంబు లడంగుఁ. బొందుదురు హరిపదమున్.

—♦ పై జవనోపాఖ్యానము. ♦—

తే॥ శూద్రుడగు పైజవననామ నుజనవరుఁడు ధర్మమార్గమునకు విరోధంబు లేక
ఉండ గార్హస్థ్యమున శుద్ధినొందియుండె. నాలకింపుము వచియింతు నది మునీంద్ర!

సీ॥ తనధర్మమునఁబాను దత్పరుండయియుండి యాజింఁచె నగ్గలంబైనయశము.
న్యాయమార్గమున భూర్యర్థంబు గడియించి యచింఁచె. విపుల నబ్జనాభు.
క్షమవోలెనెంతయు శాంతిని వహియించి హితుడయ్యె జనముల కెల్లరకును.
కరము వివేకంబు గలిగినవాడయి వాదించె నేపట్ల వాస్తవంబు.
ఓతనూజ ! తొల్లి త్రేతాయుగంబునం బైజవనుడనంగఁ బడెడికూడ్రుఁ.
డతఁడు కాశినుండి సతినోర్తఁ గొనితెచ్చి వై జయంతిపురి వివాహమయ్యె.

సీ॥ సమరూపధనశీలజననంబునందున జనియించినది యా బిసరుహనయన.
చక్కందనంబున శచికిని రతికిని దులదూఁగునది యా మృదుప్రీతిక.
అనసూయ మొదలైన యన్న మిన్నలవంటి పతిరత యా శతపత్రవదన.
దేవతలను మహీదేవతలను సదా యచింఁచునది యా మదాళిచితుర.
నైష్ఠవప్రతాది వరధర్మములజేయ శక్తిగలది యా భుజంగవేణి.
అట్టి శోభనాంగి యామ్నయవిధిఁ బైజవనునిచేత లలి వివాహితయయి

చ॥ పెరిమిటితోడఁగూడి కడుఁబ్రీతి రమించె విసీతయై. యతం
డును నుచితంపుఁ గాలముల నూతనయావనయైన యాపెటో
ననుఁగుడనూజ ! మత్తకరి హస్తినోడను బోలెఁ దా రమిం
చెను. మఱి పూగ్వపుణ్యమున శ్రీసముపేతుఁడుగూడ నై మనెక.

200

అ॥ స్వపరదేశములను జక్కగం జేయించె స్వీయజనులచేత బేర మంత.
అట్లు లక్షవృద్ధి యగుటయుఁ గోటికిం బడిగయైతై నతఁడు. కొడుక ! వింటె.

చ॥ తనయులు మువ్వు రాతనికిఁ. దండికిఁ భక్తులు. స్వీయధర్మముకొ
బొనరుచుకొంచు విత్తమదము న్వహియింపక యుండువారలుకొ.
జనకుఁడు వారికిం దగిన చానలఁదెచ్చి వివాహ మాచరిం
చినఁ దచ యత్తమామలకు నేవలొనర్చిరి వార లెంతయుకొ.

201

చ॥ ధనమును ధాన్యముకొ నుతులు తత్సతులుం గడుఁగల్గి యిట్టులా
తనియిలు బుద్ధిమంతమయి తద్దయు నొప్పుడు దేవతాతిథుల్
దినదిన మర్చ్యమానులయి తృప్తిపొందెదిరి. తద్వహంబునకొ
జని విముఖంబుగాదు ప్రజ నారద ! యేమివచింతు నీకికకొ.

202

సీ॥ శీతకాలంబునం జేతి కబ్బినయంత ధనమిచ్చి బీదలఁ దనిపినాఁడు.
ఉష్ణదినంబులం దుదకంబు పోయించి యధ్వనీనులదాహ మార్పినాఁడు.
వస్త్రువున మంచినస్త్రంబులిచ్చి దరిద్రులఁ గర మాదరించినాఁడు.
అపుడిప్పుడన కప్పు డన్నంబు వెట్టించి క్షుధితులయెడ దయం జూపినాఁడు.
గుళ్ళుకట్టించి త్రవ్వించి కూపముల జెఱువుల వేయించినాఁడు పైజవనుఁ డర్థ
వంతుడయ్యును సర్వదా వ్యసనములను బడక శివకేశవులపయి భక్తిగలిగి.

సీ॥ అకలంకమైన బ్రహ్మజ్ఞానసంపత్తిఁ “బరశివోహ” మటంచుఁ బలుకువాఁడు
తిట్టికొట్టినయట్టి చెట్టలతోఁగూడ సఖ్యంబు మైనుండు శాంతమూర్తి

నిరతంబునుం దపోనిస్తాగరిష్టఁడై యూర్ధ్వరేతస్కృత నొప్పుదిట్ట
అఖిలేంద్రియంబుల నగ్గంబుగావించుకొని యున్న యటువంటి కోవిదుండు
గాలవుఁడు సశిష్యగణుఁడయి యాప్తజివనుని నిలయమునకు వచ్చుటయును
ఎదుఱుచని యెఱంగి మృదుమధురోక్తులం బలుకు చాసనంబుఁ బఱచి యంత

ఆ॥ “ఇపుడు సఫలమయ్యె నెంతయు నాజన్మ. మొదవె జీవితమున కుత్తచుత్వ.

మిపుడు సఫలమయ్యె నెంతయు నాధర్మ. ముద్ధరించితి వహా మహాత్మ! ౨౨౬

తే॥ నాదు పాపసహస్రముల్ నీదుదృష్టి పాటి కాలిచీవైచెఁ దాపసవరేణ్య!

బహుకుటుంబితుఁడైన నాభవనమెల్ల జేరి నీచేఁ బవిత్రంబు సేయఁబడియె.” ౨౨౭

క॥ అనిభక్తిం గనఁబఱచుచుఁ బోనరిచి యుపచారములను ముకుళితకరుఁడై

మను నా సచ్చాదునితో మునిశార్దులంబు స్నేహమున నిట్లనియె॥ ౨౨౮

సీ॥ “కుశలమే సామ్య! నీకు? మది ధర్మంబున వతింతుచున్నదే వదలకుండ?

అర్థానుబంధులై యలరుచున్నారె దారపుత్రాదులందఱును సతము?

దాశార్థ్యనందును దానంబునందును భక్తిగల్గివసెంతె ప్రత్యహంబు?

హరిపాదతీర్థంబు శిరమునందునఁ జల్లుకొనుచుంటివా లేద దినదినమును?

విష్ణుపాదజలము వియదాపగాజలం బగును జూవె ద్వాదశాబ్దఫలద.

మద్ది ద్విగుణఫలద మగును జాతుర్మాస్య మస్తకమునఁ దాల్చు మనుజతతికి.

సీ॥ అన్యజభక్తిమై నాదినారాయణమూర్తికిం బోనరించు భూజనమును

బదుగురువినునట్లు బహిరంగముగఁజేయు కేశవ సత్కథాకీర్తనమును

నానావతారము ల్పాని చరించు విష్వక్సేను మహిమంపు సంస్తవమును

అష్టాంగయంతముగా నాచరింపఁగఁబడు మాధవచరణ నమస్కృతియును

సచ్చరిత్ర! మోక్షమిచ్చు జాతుర్మాస్య”నని వచించుటయును మునిని గూడె

ఇష్టగోష్ఠులఁబరితుష్టఁడై కొంతసేపటికిఁ బైజవనుఁడు ప్రణతుఁడగుచు

క॥ “భవదీయకృపాదృష్టిని నవితథమయ్యెను మునీ! మదాశ్రమఫల. మ
ట్లవుఁగాక. యనామయమగు భవదుక్త్యమృతమును గోల వాంఛించె శ్రుతుల్.

క॥ మిముబోటుల యాగమనము క్రమముగ సర్వాధికములను గల్పించెడి. నొ

యమివర! జాతుర్మాస్యము సమీపగత. మేమికతము చనుదే నిటకు? ౨౩౨

తే॥ తీర్థయాత్రాప్రసంగ మెద్దియనినను గలదొకొ”యని వచించుడు ముదితుఁడగుచు

ధార్మికుండును సత్యవాదరతుఁడైన పైజవననామ తచ్చాదుప్రక్కఁ దిరిగి ౨౩౩

క॥ “ఎన్నియొ నెలలే చన్నవి యన్నా! నాతీర్థయాత్రయందున. నత్యా

సన్నము చాతుర్మాస్యము. తిన్నగ మన్నిలయమునకె తిరిగెద నింక॥ ౨౩౪

క॥ తొలియేకాదశినాడట సలుపుదు నియమంబు నేను సచ్చాదువరా!

అల నారాయణుఁ బ్రీతుం జలుపుదు. ముక్కుతంబు నట్లు సంపాదింతు॥” ౨౩౫

—♦ సాలగ్రామ మాహాత్మ్యము. ♦—

- క॥ అని గాలవముని యనుటయు విని పైజవనుండు వినయవినమితగళుడై
యను. “భూమిసురశ్రేస్తా ! యనుగ్రహించి చెపుమయ్య యడిగినదానికొ. 231
- క॥ శ్రుతులును స్మృతులుఁ బురాణము లితిహాసము లేనియుఁ బఠించుటకై యో
గ్యతలేదునా. కనర్హుడై శ్రుతిసారజపంబునకును తోచినుపర్వా ! 232
- అ॥ కాన నాకుఁదగినకర్మంబై యొకటి మహాఫలంబుగలది యానతిమ్ము.
అదియె వారిపరుండినపు డాచరించిన ముక్తిసోపగవలయు మునివరేణ్య! ” 233
- క॥ అనవుడు గాలవముని యిట్లనుఁ. “జక్రాంకితపుటుండగు వారి సాలగ్రా
మనిషణ్ణు నెవరు నిత్యంబును గొల్తుగొ ముక్తి వారిముందట నుండుకొ. 234
- శా॥ సాలగ్రామముమీఁదనిల్పి మనముకొ సత్కర్మ మొక్కింతయే
నాలోచించునుగాక యక్షయఫలంబౌ నద్ది యెల్లప్పుడుకొ.
శ్రీలోలుండు పరుండియున్నయపు డారీతిం గృతంబైనచో
మేలో నంతకునెక్కు. డట్లగుటఁ బేర్చికొ దానిఁ బూజింపుమా. 235
- క॥ సాలగ్రామశిలయు మఱి మేలగు ద్వారావతిశిల మిక్కిలి భక్తికొ
మేళన మొనరిచి యొకచోఁ బూలం బూజించుజనుండు పొందును ముగితికొ. 236
- క॥ సాలగ్రామశిలం బదివేలకొల లేసినట్టి వెంగలియేనికొ
హాళి నెటునుంచి కొలుచునో చాలఁ బవిత్రమగుఁ జాట్టుస్థల మేకొగ్రోసుల్. 237
- అ॥ బ్రహ్మరూపమది. శుభమును. దేజుపిండ. మడఁగు దానిఁజూడ నఘము లపుడ.
తీర్థములును నదులు దేవతా ల్లత్పార్వమునఁ జెలంగఁ దీర్థతను భజించు. 238
- అ॥ తత్సమీపమునఁ గృతములైన సత్క్రియల్ సత్క్రియాత్వ మొందఁజాలు ననఘ
అంతకును విశేష మదియె చాతుర్మాస్య సంఘటించునెడల. సత్యమిద్ది. 239
- క॥ సాలగ్రామశిల యెవనియాలయమం దుండఁబడినదయి తులసీప
త్రాళిం బూజింపఁగఁబడుఁ గాలుం డవ్వానిగృహముకడ కరుగఁ డింకకొ. 240
- అ॥ విప్రబాహుజులకు విశులకుసచ్చాదులకును బైజవన ! కల దధికార.
మెట్టిసమయమందు నేని సాలగ్రామపూజనమున లేదుసో యెరులకు” 241
- క॥ అని యిటు వాక్కుచ్చుటయును విని పైజవనుండు “వేదవిద ! స్త్రీశూద్రుల్
ఘనసాలగ్రామశిలార్చన మొనరుపఁదగరటంచు శ్రవణింతుఁగదే. 242
- క॥ ననుబోటి శూద్రజనముల కనఘా ! యది యెవ్విధమున నయ్యెడిఁ బూజ్యం?”
బని ప్రిశ్న సేయుటయు నోతనయా ! గాలవమహర్షి తగ నిట్లనియెకొ. 243

- తే॥ “అనిషేధ మసచ్ఛాద్యులందేకాని కాదు సచ్ఛాద్యవిషయము. కలను సాధ్యు
 లైన స్త్రీలకుఁ దత్పూజనాధికార. మిందు సందియమొందకు. డిందు ఫలము. 287
- క॥ సాలగ్రామార్చనపరు లోలిం దనుపారిశుభ్య మొంది వివేక
 శ్రీలలితులగుచుఁ జిగురునఁ గాలునిపుటభేదనంబు గాంచరు దాసా ! 288
- క॥ సాలగ్రామార్చితమగు పూలను శిరములధరించు పుణ్యాత్ముల పా
 క్కాలాచరితంబులయిన వేలకొలల్ తత్తు ణమున విలయముగాంచుకొ. 289
- క॥ సాలగ్రామాహ్వానశిలమోలను దీపంబు వెట్టి మొక్కిక్కెడి మనుజుం
 డా లేఖపురి వసించెడు. నేలోపము దానికుండ దెయ్యెడనైనకొ. 290
- క॥ సాలగ్రామగ హరికిం జాలం బంచామృతమున స్న పనమునేయకొ
 మేలొచాతుర్మాస్యను బూలం బూజింపఁ బడరుపో సంస్కృతిలోకొ. 291
- ఆ॥ అమృతహేతు వమలుఁ డగుచు సాలగ్రామమున వసించు హరిని మనములోన
 నుంచి భక్తి ధ్యానమొనరించువానికి ముక్తి మూటనున్న భూరిచుమ్ము. 292
- క॥ తులసీదళమాలికచే లలి సాలగ్రామశిల కలంకృతి నేయకొ
 ఫలియించుఁ గోర్కులన్నియు. నల చాతుర్మాస్యమునను నతిశయ మింకకొ. 293
- ఆ॥ కాదు పుష్పమాల కరము సాలగ్రామమునకుఁ బ్రియము శూద్రజనవరేణ్య !
 హరికి సార్వకాల మల తులసీదేవి వల్లభయును. శుభనివాసినియును. 294
- క॥ సాలగ్రామము విష్ణుం. డాలక్ష్మీదేవి తులసి. యందున నెపుడుకొ
 సాలగ్రామంబునకది చాలఁబ్రియం. జంతకెచ్చు చాతుర్మాస్యకొ. 295
- ఆ॥ గంధమిశ్రితోదకమున సాలగ్రామశిలను గడిగి లేత తులసిగుత్తు
 లం దదర్శనంబు లలి నాచరింప నవాప్తకాముఁడగును నవని నరుడు. 296
- ఆ॥ ప్రథమపత్రమందు బ్రహ్మ ద్వితీయపత్రమున శివుఁడు గు త్తిగమలనాభుఁ
 డలరుచుంట సదళమగు గు త్తి గ్రాహ్యంబు. దేవతాత్రయంబు సేవితంబు. 297
- క॥ జననాది త్మయకృ త్తదనమంజరి ధూపరాశిఁ దత్సాలగ్రా.
 మను బూజనేయునది సతమును. జాతుర్మాస్య మఱియుముఖ్యం బందుకొ. 298
- క॥ తులసిం బూలం బూజిత మల సాలగ్రామ మెవ్వఁ డవలొకించుకొ
 కలుమ సహస్రంబులకుం దొలఁగి విశుద్ధాత్మతం జతుర్భుజఁ గలయుకొ. 299
- తే॥ గండకీజలసంభవగ్రావగు హరిఁ దమి శ్రుతిస్మృతులను బురాణములచేత
 నెవఁడు స్తుతియించు వాఁడు ను పేంద్రునిపదముఁ జేరు సచ్ఛాద్యియేమని చెప్పవఁడ.
- క॥ సాలగ్రామాహ్వానశిల గ్రామఁ జతుర్వింశతి ప్రకారంబుల. న
 వీలొకంబునఁ బూజ్యము. లాలింపుము వానిపేళ్ళు నభివర్ణింతుకొ. 300

—* చతుర్వింశతి సాలగ్రామములు. *—

సీ॥ కేశవసంజ్ఞచేఁ గీర్తింపఁబడు నాద్య. మగు మధునూదనాఖ్యము ద్వితీయ.
మవలిది సంకర్షణాభిధానంబగు. నగును దామోదరాఖ్యము చతుర్థ.
మగు వానుదేవాఖ్య మాతరువాతిది. షష్ఠంబు పృథ్వీసంజ్ఞగలది.
విష్ణునామంబున విలసింఁ సుప్తమం. బప్తమంబగు మాధవాభిధాన.
మపు ననంతమూర్తిక నవమంబు. పురుషోత్తమావ్యాయంబు దశమ. మాదటది య
ఘోషాభిధాన. మవలిది యగు జనార్దనసమాఖ్య మిష్టదంబు. మఱియు 2౬౪

సీ॥ గోవిందనామ మగుఁ ద్రయోదశము. త్రివిక్రమనామకము చతుర్దశముది యగు.
అల శ్రీధరావ్యాయ మగుఁ బంచదశముది. యగు హృషీకేశాఖ్య మవలిమూర్తిక.
సప్తదశాష్టాదశములు శ్రీనరసింహ విశ్వయోగ్యాభిధాన విశ్రుతములు.
పంచోమ్మిదవది యకా వామనాఖ్యాకంబు. నారాయణాభిధానం బవలిది.
పుండరీకాక్షనామకమూర్తిక యిరువదొకటవది. వైదుషేంద్రాఖ్య నొప్పవదియు
హరి యిరువదిమూడవది. కృష్ణాభిధాన మంతిమముది. మహాశూద్ర! యాలకింపు

క॥ సాలగ్రామ విభేదము టాఁలిని వచియించినాడ నోశూద్ర! యెవం
దాలించుదీనిఁ జదువును శ్రీలోలుఁడు వానియెడలఁ జేయును గరుణక” 2౬౬

—* దేవతలు శివదర్శనార్థము మందరగిరి కరుగుట. *—

క॥ అనియిటు వాక్రచ్చుటయును జనువునఁ బైజవనుఁ “దార్య! సాలగ్రామం
బును శిలయే కాన సనాతనుడగు హరి గండకి నెటు తా శిలయయ్యెక్క?

తే॥ భవదనుగ్రహమున విష్ణుభక్తి నాకు దృఢతమంబయ్యెడిని బ్రహ్మబుష్పవరేణ్య!

తీర్థరూపులు మీరలు. దృష్టిపద్యఁ బడినమాత్రిన పాపము ల్పరిహరింతు.

తే॥ తీర్థజలములఁ గ్రుంకి యేతీరుగాను బ్రజలు పాపనులగుదు. రప్పగిది నేను
త్వద్వచోమ్మతపానముం దవిలి చేసి యగుదుఁ బాపనుడను సంశయంబులేక”

క॥ అని వక్కాణించుటయును ముని యిట్లును. “హరి శిఖాత్వమును లింగత్వం
బును హరుఁడుఁ బొందినట్లుగ వినఁబడు నితిహాసమొకటి. విను. వినిపింతుక.

తే॥ తొల్లి దక్షప్రజాపతి దుహిత సతిని శివుఁడు వేదోక్తవిధిఁ బెండ్లిసేసికొనియె.
అంతఁ గాలాంతరంబున నాకెతఁడ్రి యాగమొక్కటి తలపెట్టి యందు నల్లు 2౭౦

చ॥ పిలువ కుపకరిమించుటయు విడ్డ తదధ్వరకాలకేగి బి

ట్టలిగి కృకానుధారణను బ్రాణములక నియమించి విగ్రహం

- బిలపయి విచ్చె. విడుచును హృత్సరసీరుహమందుఁ బ్రీతితో
వలిమల సంస్కరించెఁ బితృభాగము వీడి స్వభాగయుక్తయై. ౭౭౨
- చ॥ తమచేఁ బూర్వ మొనర్పఁగాఁబడిన సత్కర్మంబొ దుష్కర్మమో
స్వమనంబుకొ మరణించుకాలమున నేస్తానంబునం జేర్చు న
శ్రమతం బోయి జనింతు రెల్లరును దత్తేస్తానంబునం గాన నా
దమనోద్ధగళరీర యద్రిపతికిం దాఁ గూతురై పుట్టెఁ జా. ౭౭౩
- క॥ అటు పార్వతియై యాయమ నిటలాక్షుని మనమునందు నిల్పి తపం బు
త్కటముగఁ జేయంగడఁగెను నుటజం బేర్పఱచుకొని త దుర్విధ్రముపైకొ. ౭౭౪
- చ॥ పదపడి వేయియేడులకు బ్రాహ్మణుడై చనుదెంచి శంభుఁ డా
నుదతిని గర్మభావముల శోధనచేసి తపోవిశుద్ధగా
నెద గుఱుతించి దివ్యమగు నింకొకరూపునఁ జేయివట్టి “యో
ముదిత! భవత్తపంబునకు మోదముఁజెందితి. నేమికావలెకొ?” ౭౭౫
- చ॥ అని “గురుఁడైన నామపిత యాను బ్రహ్మణము నా” కటంచు న
య్యనఘ వచించుడుకొ గిరిశుఁ డత్రిమహామునిఁ దొట్టి యేడ్చురకొ
మునులను బంపె నచ్చటికి. ముకొ సమయంబు వచించి వార లా
ఘనుని యనుజ్ఞఁదీసికొని గ్రామ్మనఁబోయిరి శూలిపాలికికొ. ౭౭౬
- అ॥ అంత లగ్న దినమునం దింద్ర హరి పద్మయోనిముఖర నురులు యోగసిద్ధు
లగ్ని దేవు నందఱుగ్రామం దిడుకొని వచ్చి శంకరుని వివాహమునకు ౭౭౭
- అ॥ తరలిపోవుటయును దదభిముఖంబుగాఁ జని నగాధిరాజు సంతసమున
మంగళంబులైన మధుపర్కముఖ్యోపచారములను వరుని గౌరవించి ౭౭౮
- క॥ కృతకృత్యంమన్యుండై శ్రుతిచోదితవిధిని దనదు సుత నర్పింపకొ
క్షీతిసురవృతుడైయతఁ డాసతి పాణిగ్రహణ మెలమి సల్పినవాడై ౭౭౯
- క॥ చేసెఁ బ్రదక్షిణ మగ్నికి. దాసా! విను. దానవేళఁ “ద్వద్దోత్రమే?”దం
చా సర్వేశ్వరు నడుగుడు దాసిగ్గున మానముద్ర దాలిచెఁ జామి. ౭౮౦
- అ॥ బ్రాహ్మవచనమునను బరమేశ్వరుఁడు విధిశేషమును ముగించి శీఘ్రముగను
చరువుఁబుచ్చుకొనెడి సమయంబునం బంచవదనుడయ్యె. నేమిముద మొయదియు. ౭౮౧
- క॥ తొమ్మిదికోట్లమోములను దోడనె పార్వతి తా ధరింపఁగా
“నమ్మకచెల్ల!”యంచు జన మచ్చెరువందె. నభిమునుండి నై
ర్యమ్మువహింపు మీవు శివ! యంబిక లజ్జితయయ్యె. బంచజ
న్మమ్ము నిన్ను వీడదెక. నాథుడ వీవె తదంబుజాక్షికికొ. ౭౮౨

చ॥ ఆమరులయుక గిరింద్రులయు నవ్వయము ల్కడు సంతసించె"నం
చమలములుం ద్రయ్యామయము లైన నుడు ల్విసనయ్యె. నవ్వివా
హ మిటులఁ బూర్తిఁజెందుటయు హగముఁబొంది రుమామహేశ్వరుల్
హిమగిరి పారిబర్హిమిడి యెంతయు వేడుకఁ బంపె నల్లనిక.

౭౮౩

సీ॥ ఘనసహస్రస్తంభ కమనీయతమమును మణిమయవేదికా మండితమును
సుప్రశస్తప్రభా శోభాయమానముక సకలవస్తుసమృద్ధి సంయతమును
మాణిక్యవిద్రుమ మాలికా కలితముం బారిజాతోద్భావ భాసురమును
నవకామధేను చింతామణిసహితముక మందరభూమిధృ మధ్యగతము
నైనగేహ మొకటి యావిశ్వకర్మచే నిర్మితంబగుడుఁ ద్రినేత్రులు ధృత
శూలు లాత్మరూపులై లలివహించు గణము లంగణమునఁ గాఁపువెట్టి

ఆ॥ హరుడు కామవృద్ధికరమగు తద్దివ్యభవనమధ్యమందుఁ బార్వతీస

మేతముగ వసింప మెలమెల్ల మదనుండు వాయురూపమునను వచ్చియటకు ౭౮౪

కం॥ “దండమునీకు వృషధ్వజ ! దండం బఖిలస్వరూప ! త్వత్పదములకుక.

దండమునీకు గణాధిప. దండం బర్పింతునాథ! దయఁబోవుము నక. ౭౮౫

ఆ॥ నీవు లేనిజగము నిజముగా భూదేవి శవమువలెను దాను సంస్పృశించు.

నినవి నా యొక్కింతయును సచరాచరమైన జగతి నున్నయదె మహేశ !

తే॥ ఈవు త్రిజగంబులను స్పృశింతు. మఱియు నీవు రక్షింతు.హరియింతువీవదేవ!

కరుణయుంచి యొనర్పుము కాయదాన"మనీ నుతించుటయును నీకుఁడతనిఁగాంచి

ఉ॥ “ఏగిరివీఁద నావలన నెంతయు దగ్ధుడైవెతో యీవు ము

న్నాగిరిపై నె వెండియును నంగముఁదాల్చు"మటంచుఁ బల్కుడుక

దాఁ గమనీయదేహమును దాలిచి శూలికి శైలజాతకుక

వేగ నమస్కరించి యరవిందశరుండు కడుక విధేయుడై ౭౮౬

ఆ॥ ఆభయమామహేశ్వరుల కృపాదృష్టికిం బాత్తుడగుచు వారి పాలినుండి

యరిగి త్రిజగములను దిరిగె మహా తేజుడైన పంచబాణుఁ డనఘ! యంత.

ఆ॥ హర్ష పూరితుండు నామంచిత శిరోరుహుండు మోహబలయుతుండు నగుచు

ఘూర్ణితేక్షణములఁ గునుమాస్త్రిఁ డటు చరించుచుఁ దదంగములను జొచ్చెఁధుదకు.

కం॥ దివ్యములగు నాసవములు భవ్యములగు గంధమాల్య పట్టాంబరముల్

దేవ్యంతికమం దుంచిరి యవ్యయముగ నురతవేళ నంతట సకియల్. ౭౮౭

ఆ॥ ఇట్లు తమకమునను నెంతయుం గ్రీడించు రాజహాలి కొక్కరాత్రివోలె

వర్ష శతము వెళ్ళవచ్చుటయును నురల్ తారకామరారి దాడి కొడి ౭౮౮

నుగంధి॥ తమ్మిచూలి కరణుఁడొచ్చి “తాత ! త్వద్వరప్రభా
వమ్మునకొ మదించి బిట్టు వైరమూని తారకుం
డిమ్మెయిం బరాకృమించి యిందుగెల్చి మూఁడులూ
కమ్ము లేలుచున్నవాఁడు కంటె రొద్రమూర్తియై.

2౯౪

కం॥ త్రైలోక్యపూజితుండయి క్రాలెడు నవ్వాని వధకుఁగా సదుపాయం
బాలొచింపవె” యనుచుం జాలనుతించుటయు నాభిజాతుఁడు ప్రేమక

2౯౫

తే॥ “నేను వరమిచ్చివానికి నేనె మరల సంహరించుట కెమ్మెయి సాహసింప.
తానుబెట్టినచెట్టును దానె మరలఁ గొట్టివేయుట తగ దెట్టికూళకేని.

2౯౬

ఆ॥ కాన వానివధకుఁగల దొక్క సదుపాయమాలకింపుఁడీర, లమ్మహాత్ముఁ
డగు మహేశువలన హైమవతీగర్భమందుఁ బుట్టినట్టి యగ్భకుండు

2౯౭

తే॥ ఏడుదినములవాడయియే వధించుఁ దారకాసురు” ననవుడు దైవతాభి

దావపులచేత నెంతయుం దాడ్యమానమగుచు నటనుండి మందరనగముఁ జేరి

మ॥ అట నీకానుగృహంబుముందఱుఁ ద్రిశూలాద్యాయుధోపేతులై

భటవర్గంబగు నందిముఖ్యగణము ల్పాలించుచుం గ్రాల ను

త్కటదుఃఖావిలమానసాంబుజులు సంత్యక్తాత్మసంస్తాయులై

విటపిచ్చాయ సమాశ్రయించి యచటకొ వేర్వేఱ నాల్మ్యసముత్

2౯౮

— పార్వతి యింద్రాదుల శపించుట —

సే॥ సకలభూతముల హృత్స్థలిఁ బార్వతిం గూడి యొదుమోములతోడ నలరువాని

అలఘు జటాజూట మావరింపఁగఁ దల బలుకీరీటమువెట్టి చెలఁగువాని

అజగవ శూల ఖట్వాంగాదికంబులం బదిచేతులం చాల్చి పరఁగువాని

కర్పూరముంబోలెఁ గడుగౌరవగుమేన వెలిబూదియలఁది భాసిలెడివాని

పాపజందెంబులం దొడ్డి వైని జింకతోలు గజచర్మముం గప్పి క్రాలువాని

ప్రతిమ నానాహాసముచేసి భక్తిమై వడక్షరజపంబు నేయుచు నధికనిష్ఠ

కం॥ వ్రతచర్యబూని యీవిధి సుతపము గావించి” రనుడు శూద్రుఁడు మునితో

“వ్రతచర్యయనుచు నేగతిఁ గృతమగుచోఁ జెప్పఁబడునొ కీతికంపఁగదే.

తే॥ తావక వచోమృతం బెంతత్రావినను మహాత్మ! సంతృప్తిగాదయ్యె”నని యనుటయు

గాలవుఁడు వైజవసువంకఁ గరుణఁజూచి యెంతయును సంతసంబున నిట్టులనియె.

సే॥ “మనసంపు వెలిబూది మఱి పాపజందెంబు ఖట్వాంగమును బటికంపుఁజేరు

తలకాయపు త్తొలదండ కపాలంబు నచ్చెరువొదవించు నై దునోళ్ళు

సిగమిఁదఁజుట్టిన సొగసెన నెలరేక దొడ్డయేనికతోలు దుప్పటంబు

ఫణికుండలవ్యయి బలువుగంటలజంట పులితోలుగోచి ము మ్మొకలనాలు

- జపమునేయుటెమా వ్రతచర్యయనఁగ. నీ సులక్షణముల లక్ష్యమే మదుక్త.
మట్లు శతరుద్రాజపమును నాచరించి యల మహావిష్ణువునుబోలె నధికభక్తి
ఆ॥ సోము వరదు పోడకోపచారంబుల నగ్నిముఖులైన యఖిలసురులు
హరి పరుండియున్న యానాల్గునెలలుఁ బూజించి కరము శుద్ధిఁగాంచుటయును
తే॥ సంతసించి జీవాత్ముండు సకలభూతదృక్కు నగు దుద్రుడిచ్చెను ధీవికాస.
మంత యోజించి తెఱగంటు లగ్నిదేవు సన్నుతించి పృసన్నుని సల్పుకొనిరి. ౮౦౫
మత్తకోకిల॥ కార్యసాధనతత్పరుండయి కర్మసాక్షి మహాద్యుతిక
భార్య భర్త పరున్నచోటికిఁ బావురంబయి పోయి యా
శ్వర్యకార్యవగుంతలుంతనసర్వణాదులఁ దన్నన
శ్చార్యముం బొనరింపఁ గన్గొని చంద్రశేఖరుఁ డంతయుక ౮౦౬
ఆ॥ హేతువెఱిగి యూర్ధ్వరేతస్సు జాని వక్త్రమున వదలుటయును చాల్చి చాని
ఒక్కగంతులోన నుదవసితంబు వెల్పులికి ధూక నార ! పావురాయి. ౮౦౭
ఉ॥ పావుర మావలం బడుడుఁ బార్వతి స్వశ్రేమమెల్ల వ్యర్థమై
పోవుట కాగ్రహించి సుగంధపులం గని “పుత్రహీనతక
గ్రావములై వనింపుడికఁ గావలు” లంచు శపించె. దీనులై
యావిడ కాశ్యపిందఁబడిఁ ప్రార్థనసేసిరి వార లీవిధిక.
నీ॥ తల్లివీవు సమస్తదైవతములకును సాక్షివీవు సమస్తజగములకును
జగదుదయస్థితి సంహారకత్తి వపణావు నిత్యరూపవు వరేణ్య
వఖిలరూపపును మంత్రారాధ్యవును సనాతనవు వసుంధరపును వరదవు
భూతధాత్రివి మహాభూతాత్రితపును స్వాహారూపమున నధ్వరాదిఫలద
వజహాశీశ్వరాదులందున మంత్రయంత్రయుతపును నిరంజనవు మహేశ్వ
రివియు మంత్రబీజమవు విశ్వబీజలయస్థితివియు నాదు వంబ ! నీవు. ౮౦౮
కం॥ ఈవు మహాలక్ష్మివియును నీవు మహాకాళివియు సురేశ్వరివి మహా
దేవివియు మహారూపవు నీవు మహామాయవు జగదీశ్వరి వరయక. ౮౦౯
ఆ॥ తపములను ధరించుచానవు దోషత్రయావృతోద్భవముల నధికశ్రేయ
మిచ్చునట్టిదాన వికను భూతప్రకృతిస్వరూపపును నుతింపఁదరమె. ౮౧౦
కం॥ మాయాబీజవరప్రదవై యిల బిల్వముల నెవ్వ రర్చింతుకొ యా
ధీయుతుల కిత్తు రాజ్యం. బేయిష్టముసేని యిత్తు విక సిద్ధివపుక. ౮౧౧
జా॥ చాతుర్మాస్యను బిల్వపత్రముల నిక శ్రద్ధక సమర్పించు సే
భూతశ్రేణి మనోరథంబు లెపుడుం బూరింప సొంతంబుగా
శీతక్షౌఢకనూతివై తి. వెదియుక సిద్ధింపఁగంజేతు. వా
చాతుర్మాస్య మహాఫలప్రదము నీసంసేవ కాత్యాయనీ ! ౮౧౩

చ॥ ఎవ రనయంబు లొకమున నీశ్వరులతోడను గూడియున్న నిక

బ్రవిమలబిల్వపత్రముల భక్తిభజింతురొ వారలెక వ్యధా

లనమును సంస్పృశింపదు, కొలల్దరించేరవు. నేటినుండి నీ

వవుదువు జ్ఞానదాయినీవి యట్లు యజించెడివారి కంబికా !

౮౧౪

క॥ చాతుర్మాస్య మహాఫల మేతద్బిల్వం బుమామహేశుల యలఘు

ప్రీతికి విధివద్దత్తము. మూతా ! యక్షయముగాదె మారే డవనిక.

౮౧౫

మ॥ తులసీవృక్షమునందు లక్ష్మీవలె నీదుశ్రీశ్రీవృక్షమం దీవు మం

జ్జులమా మూర్తిక సభీష్టదాత్రి వగుచుం జూపట్టుచుం. దందునక

దులసీవృక్షము బిల్వవృక్షమును జాతుర్మాస్య సేవించినక

ఫల మత్యంత" మటం చిటు ల్సగలు సంపాదించి రీకాని నాక

౮౧౬

ఉ॥ పైజవనుండు గాలవుని ప్రక్కకుఁ జక్కగ మోము ద్రిప్పి "యే

యోజఁ దులస్యనోకహము నొంది వసించెడి లక్ష్మి? భూమిభృ

ద్రాజతనూజ బిల్వమున రాజిలనుండిన హేతువేమి ? య

వ్యాజక్రపక వచింపు మిదియంతయు" నా విని యాతఁడిట్లునుక.

౮౧౭

మ॥ "మును దేవాసురయుద్ధమందు బలదర్శు డైనవు త్వల్లులక

మననీకుండుడు వారు భీతిఁ జని బ్రహ్మాంగూర్చి జోహోన

ర్చ నుతుల్సేయ నతండు "మీ మొగములం జెల్వంబు లొపించె. నే

మి నిమిత్తంబు మదియ గేహమునకుక మీరందఱుం గూడిరాక ? "

౮౧౮

క॥ అన "నని నద్భుతకారులు దనుజు ల్ముఁ బుండురేగ దంచుటవలనక

నినువచ్చి శరణుఁజొచ్చితి. మనఘా ! రక్షింపు" నాఁగ నతఁడిట్లునియెక.

౮౧౯

అ॥ "ఎవరిపక్షమందు నేనుండఁజాల మీయుభయులందు నాకవిభువులార !.

ధర్మమాశ్రయించి తగనుండు మీమోలఁ జెప్పెదను నుపాయ మిప్పు డొకటి.

క॥ హరిహరభక్తుల కొకపరి పరస్పరము వివాదమగుడుఁ బరమేశ్వరుఁ డ

చ్చెరువగురూపము దాలిచె హరిభక్తులతోడ నైక్యమందినవాడై.

౮౨౦

సీ॥ అర్థదేహంబునం దంబుజనాభుండు శేషార్థమున ఫణి భూషణుండు

ఏకత్ర కమలాలయేశుని చిహ్నంబు లన్యత్ర త్రిపురాభియాతిచిన్న

లొక వైపువాహన మురగాంతకుండు మఱియొక వైపువాహన ముత్తరాజు

వామార్ధగాత్రంబు వారివాహాభంబు కర్పూరగౌరంబు కడమతనువు

అట్టి హరిహరాత్మమగు రూపు దాల్చుడు జగము తదుభయైక్యసమతఁబరఁగ

జగము తదుభయైక్య సమమయి యారీతి భేదమతులనెల్ల బిలుకుమార్చె.

౮౨౧

—+ అశ్వత్థమహిమ. +—

- సీ॥ అటు శ్రుతిస్మృత్యర్థహరులైన హైకుకు లాగిఁ బ్రపంచమున లేకుండనైరి.
పాపండులెల్ల రబ్రముఁజెంది ముక్తిమార్గమువట్టి రాత్మమార్గముల వదలి.
తస్మాత్ మందరధరమునం బ్రమధాదిపరివృతం బదిమొద. అప్రిస్తుతమును.
జగదుదయస్థితిసంహారకారిణి. యఖిలబీజంబు. ననంతకమును.
హరిహరాత్మకంబు. నఖిలయోగిధ్యేయ. మనయ మర్చనీయ. మఘహరంబు.
ముక్తిగోరు ప్రజయు సక్తిమై దాని ధ్యానించి పరమపదము గాంచగలదు. ౮౨౭
- తే॥ పాణికోటికి నాధారమా గుణము లతిక్రమించిన హరిహరదేవమూర్తిఁ
హరి పరుండంగ ధ్యానించినట్టివాఁడు. నరుఁడుగాఁడిక వాఁడు నిర్బరుఁడెకాని.
- క॥ మందరగిరికిఁ బోయిన యందఱ కిష్టంబు లొసఁగు హరిహరుఁడని యీ
చందమున ధాత తత్సరబృందముతో నని యటనె యదృశ్యుండగుడుక ౮౨౮
- ఉ॥ మందరపర్వతంబున కమర్త్యులు వోయి యటక మహేశుఁ ద
త్సుందరి బిల్వభూమిరుహసుస్థితఁ దత్తులసీదుఁమస్థయా
నిందిర నందఱుక పెదకి యెల్లెడలక భ్రమియించి. రేమనక.
- ముందు ప్రపంచ మంతయును భూజమయంబుచుమీ జఘన్యజా ! ౮౨౯
- కా॥ ఆవృక్షంబులు దేవతాంశములచే నావిర్భవంబంది యెం
తేవతిఁలైడి. వానిఁ దాకియె జనం బేనశ్చయత్యక్తమా.
గోవిందుండు పరుండినపు మఱియుక ఘోరాఘము ల్వాయు. న
ట్లావేల్పు ల్వివుఁగాన కదిఁ మనుచో నాకాశవా కిట్లనెక. ౮౩౦
- ఆ॥ “ఈశ్వరుండు శౌరి యెల్లభూతంబులమీఁదికరుణఁ జెట్లమీఁదనుండు.
రందులొక స్పృహకులొందు జాతుర్మాస్య వదలకుండనుండు వానియందు. ౮౩౧
- ఆ॥ అట్లుగాన సేవ్య మశ్వత్థవృక్షంబు. మందవారమందు నుఱియు సేవ్య.
మహారహంబుఁజేయు నశ్వత్థసంస్పర్శనమునఁ బాతకంబు నాశమొందు. ౮౩౨
- ఆ॥ పాలు నూగుపిండి బాగుగాఁ గలిపి యశ్వత్థమూలమందు భక్తితోడ
పోయునట్టివాని పూర్వికుల్ తృప్తాస్మయనుదు. శార ! తన్మహత్త్వమేమొ. ౮౩౩
- సీ॥ గంధపుష్పదులం గరమలంకృతమైన యశ్వత్థ మఘరోగహరము కరము.
మానసంబున బిట్టు ధ్యానింపఁబడినట్టి యశ్వత్థ మఘరోగహరము కరము.
ఎంతయు భక్తిమై నీక్షింపఁగంబడ్డ యశ్వత్థ మఘరోగహరము కరము.
సేచనాదులచేత సేవ్యమానంబగు నశ్వత్థ మఘరోగహరము కరము.

- తవిలి యనినట్టి వినినట్టి దాని పేరె యగ్గలము జ్ఞానదము సాపహరము కరము.
హరిపరుండినయ్యపుడైన మఱియువరము. ఇంతకం టెను వాక్యవ్య నేరితరము.
- సీ॥ అగ్గలంబగుభక్తి నర్ఘ్యసాద్యాదులం బూజ్యమానంబౌచు బొల్చునదియు
పాదునం దెల్లప్పు బరిపూర్ణమైయుండు కీలాలముల మున్గి తేలునదియు
అభిలాషయంబుల హరియించుచుం బ్రాణివిసరంబునకు సౌఖ్యమొసఁగునదియు
సేచనాదులఁ దన్ను సేవించుజనముల కలువంబులన్నింటిఁ దొలఁచునదియు
సైన రావిమామ్రాను నభిధానమేనియు నోట నుచ్చరింప నోచువారి
కమరనర్యులార! యమలోకభయ ముండఁ దింతకన్నఁజెప్ప నేమిగలదు. ౮౩౨
- తే॥ కుంకుమమునను మలయజపంకమునను రావిమామ్రానికెఱుఁగి యర్చనము సేయు
నట్టివానికిఁ దాపత్రయంబు తొలఁగుఁ. గలుగు వైకుంఠపురమున గణతగూడ. ౮౩౩
- శ్లో॥ దుస్వప్నం దుష్టచింతాంచ దుష్టజ్వరపరాభవాన్
విలయం నయ పాపాని పిప్పల త్వం హరిప్రియ॥ ౮౩౪
- క॥ అను నీమంత్రముచే నేజను లశ్వత్థంబుపూజ సల్పెదఱో వా
రను నెల్లపనులు సేయుచు ననుకూలుండగుచునుండు యముఁ డనయంబున్. ౮౩౫
- క॥ చాతుర్మాస్యంబునహరి పీఠిమెయిం బిప్పలమునఁ బీఠంబిడి ధా
త్రీతలసంగతనూతన కీతాంభఃపాయినాఁగ సేవించుఁజూడీ. ౮౩౬
- క॥ సలిలము హరి. సలిలతిచే నల హరియె మహారసంబు. నటు గావున మార్గఁ
కులయం దెల్లపు డుండెడి జలజాత్నుఁడు కొలలఁదొలఁచుఁ జాతుర్మాస్యన్. ౮౩౭
- తే॥ సకలభూతగతుండగు చక్రపాణి జగతి కాప్యాయనంబును సల్పుచుండు.
అట్లు లశ్వత్థగతుఁడైనహరి కెరంగువారు పడఁ రెన్నటికిఁగూడ నారకమున. ౮౩౮
- క॥ రావిం బావితరనుఁడై యేవాఁ డిల నాటు వానియేనశ్చయముల్
వేవేల్లెననుగానీ యావెంటనె విలయమొందు నాశ్చర్యముగన్. ౮౩౯
- క॥ రావి సమస్తాగమములఁ బావనము శుభప్రదంబుఁ బరికింపంగన్.
వైవల్యంబునొ సంగడి యావృక్షము రోపితంబు ధ్యాతము నగుచున్. ౮౪౦
- ఆ॥ రావిఁగాలువెట్టు కావలునకు బ్రహ్మహత్య సంఘటించు. ననవసరము
గం గుదించునట్టి కలుషాత్మకుండును నిరయమందుఁగూలు నిశ్చయముగ. ౮౪౧
- సీ॥ అశ్వత్థమూలంబు నాశ్రయించివసించు విష్ణుదేవుఁడు సర్వవేశలండు.
అశ్వత్థతరుగుల్య మండఁబాయకయండు కేశవుండు రవిభక్తాశమునను.
అశ్వత్థకాఖిలం దారూఢుఁడై మీఱు నారాయణుండుతా ననారతమును.
అశ్వత్థపత్రంబులందుఁ గూరుకుఁజెందు భగవానుఁడగుహరి పవ్వళించి.

మఱియు నశ్వత్థఫలముల మను ఘనముగ నఖిలదేవతలంగూడి యచ్యుతుండు.

కాన నశ్వత్థసంసేవ మానవులకు నహరహంబును గరణీయ. మఘహరమును. ౮౪౨
క॥ ఏనాడుచేయుపాపం బానాడే విలయమొందు నశ్వత్థార్చన.

గాన సదా యది కార్యమ. జ్ఞానప్రద మందు మఱియుఁ జాతుర్మాస్యం. ౮౪౩

— * పాలాశమహిమి. —

క॥ ఆ యశ్వత్థమహీజమే హరి. పలాశానోకహంబుకొ ఘన

చ్చాయం బాదిములైన కోవిదులచే సంసేవ్యమానంబు. త

చ్చేయశ్శాఖి బహూపచారములచే సేవించినం బ్రీతి దీ

ర్థాయుర్ముఖ్యసమీక్షితంబు లిడు. ఘోరాంహన్సులం గూలుచుకొ. ౮౪౪

క॥ మూడాకులుండు దానికి. నేడుక నడుమన్వసించు విష్ణుండు. వలరా

నూడును వేలుపుంబెద్దయు జోడుగఁ గుడియెడమలందు నుఖముండు సదా. ౮౪౫

క॥ మోదుగునాకులవిస్తరిలో దినదినమును భుజించులోకము పరమా

హ్లాదముతోడను వెయి హయమేధములం జేసిపడయు మేలును బడయుకొ. ౮౪౬

కం॥ చాతుర్మాస్యము సాంతము పూతమగు పలాశపాత్రమునఁ దిను మనుజ

వ్రాతము ముక్తికిఁ బాత్రంబైతీయను. లేదు సంశయం బిద్ధానకొ. ౮౪౭

అ॥ క్షీరముననో లేక నీరమ్ముననో ప్రతిభానువారమునను భక్తి గడిగి

యా పలాశభూరుహమును జాతుర్మాస్యమున యజించుప్రజయు ముక్తమగును.

తే॥ ప్రోద్బుటనులేచి కింశుకభూమిరుహముదరి సెనముచేసికొనియెడినరుండుగూడ

పాపములనుండి ముక్తుడై పరమపదము పడయు. నేమిటికిఁక బహుభాషితములు.

అ॥ కింశుకంబు సర్వగీర్వాణులకును నాధారభూత. మిఁకను ధర్మసాధ

నమును. దాని కేస్థలమున లోభంబుండు నాస్థలమునఁబూజ్య మాద్రుమంబు. ౮౪౮

తే॥ ఎవ్విధంబున బ్రహ్మణుఁ డెల్లవర్ణములను ముఖ్యతముండయి పాలించువాడో

అవ్విధంబున బ్రహ్మద్రు వఖిలవృక్షముల మహోత్తమమయి ధాత్రి నలయించుడు.

కే॥ అద్దానిమూలమం దనయ ముండును హయం. డద్దాని స్కంధమం దలరు శూలి.

అద్దానిశాఖలం దధివసించును రుద్రుఁ. డద్దాని పణకము ల్గదై శివున

కద్దానిపూలలో నిద్దురించుఁ బురారి. యద్దానిపం డ్లాశ్రయము గణపతి.

కద్దానితాట యిల్ల గంగాపతి. కద్దాని మజ్జ దిగ్గాడు భివుండు.

తత్ప్రీతాఖిల నీకుండు తాండవించు. నప్పలాశము సర్వంబు హరహితంబు.

హయండు కర్పూరధవళుఁడైనట్లుబ్రహ్మరూపమగు నది నీతవణకమై పరంగు. ౮౪౯

అ॥ అరివి నాశనాథా మఘపరిహారాథా మభిమతాభిలాథా మది విచింత్య.

మెల్లపాపములును నీగరు జాతుర్మాస్య దానిపూజ వినుతి ధ్యానమునను. ౮౫౩

క॥ దేవస్త్యము దేవబీజమును నై దీపించుచుకొ మూతకమై

తా వెల్లొందెడి బ్రహ్మ మైనయది యేతద్బ్రహ్మవృక్షంబు. సం

సేవింపందగు స్థానిరూపమగు నీచెట్టుక సదాశ్రద్ధ. స

వ్యో విచ్చిన్నములను బాపములు చాతుర్మాస్య సేవించినకొ. ౮౫౪

—+ తులసీమాహాత్మ్యము. +—

అ॥ ఆలఘుఫలదయైన తులసి యద్వైపామున వేసి నీరుపోసి పెంచబడునొ

తద్వహంబునందు దారిద్ర్య మేమాత్ర ముండ దెన్నటికిని ఖండితముగ. ౮౫౫

క॥ తులసీదర్శనముననే కలుషంబులు తొలగరు. హరికి గడువల్లభయా

తులసి సుధాబిందువుచే గలిగెను సంపద్వివృద్ధికరమగుపాంశుక. ౮౫౬

క॥ తులసీదళములతోడం గలితంబైనట్టి నీటికణ మొక్కటియే

బలుభక్తి ద్రావువారల కలుషంబులఁ దొలఁచుకొ గలదయి యుండుకొ. ౮౫౭

సీ॥ ఎద్దానిమూలమం దెపుడు నుండును లక్ష్మీ యత్స్కంధసంస్థిత యభిజాత

ఎద్దానియాకులం. దెల్లప్పు మనును కి యెద్దాని కొమ్మలం దెసఁగఁగమల

ఎద్దానిపువ్వులయం దిందిర నివసించు యత్ఫలవసతి దుగ్ధాభిజనిత

ఎద్దాని వైబెర డిరవు హరిప్రియ కబ్జవాస చెలంగు యత్సమజ్జ

దేనిశుక్లకాప్త మాను జగద్వ్యాపినికి స్వరూప మట్టి నిఖిలరూప

యైన తులసి యుత్కటానందదాత్రి. తత్ప్రాశమండు చనఁడు యమునిపురికి. ౮౫౮

సీ॥ తల తులసీదళకలితముం బొనరింప యమయాతనంబడ దవనిజనము.

వదనంబు తులసికిం బదముగావించిన నిర్వాణనుఖమబ్బు నిశ్చయముగ.

కరయుగి తులసిచే గర మలంకృతముగాఁ దాపత్రయంబును దలఁగుదూర.

మెదఁ దులసీమాల పదిలమ్ముచేసినఁ గోరినకోరుకు ల్కానలువాలు.

అంసమందుఁ దులసి యారోపితంబైనఁ గలుషలిప్తతనులు కారు నరులు.

మెడను దులసి పేరు లిడిన జీవన్ముక్తుడగును జనుడు సంశయంబులేక. ౮౫౯

తే॥ ఆఖిలకార్యార్థసాధనియైనతులసిఁ బాపవారిణి నెవ్వఁడు ప్రత్యహంబు

తద్దయను నీళ్లువోసితాఁ దడుపుచుండు వాఁడు యమపురి కరిగెడివాఁడు కాఁడు.

క॥ చాతుర్మాస్యమునందున నేతత్తులసీపలాశి కెక్కువభక్తికొ

చేతులుమోడ్చినమాత్రిన పీఠిం గైవల్యమొసఁగు బృథ్వీప్రజకుకొ. ౮౬౦

శా॥ వై తేమారి పయస్తయస్థుడగుటం దర్శించి డెందంబునక
భూతశ్రేణులమీదిపేర్యుఁ దులసీభూజంబునుం జేరె శ్రీ
ఏతదేతువుచేత భూతమగు ఘోరై నస్సహస్రంబులక
చాతుర్మాస్యమునందు భక్తిఁ దులసీసంసేవ గావించినక. ౮౬౦

క॥ గోవిందస్మరణము తులసీవనసేవనము క్షీరసేచన మెపుడుక
పావనచాతుర్మాస్యను సేవానికి దుష్టభంబు. లేమనవలయుక. ౮౬౧

ఆ॥ చెట్టుచుట్టుఁ బొదుచేసి యయ్యది నిండ నహరహంబు వలసినన్ని పేరులు
నీళ్ళునోసిపోసి నెమ్మిమైఁ బెంచెడివాని కులమె పూతమాను బుడమి. ౮౬౩

క॥ ఏవిధి నల తులసీదుర్నిపు తావలముగనున్నలక్ష్మీ తా దినదినముక
నే వృద్ధిఁబొందుఁ గ్రయముగ నావిధి ఫలియించు గేస్తు నాశాలతికల్. ౮౬౪

సీ॥ ఒకయమ్మ పెట్టె వేటొకయమ్మ పెట్టెలేదని కుందఁ డిఁక వర్ణి యాత్మలోన.
దాఁపుత్రాదులందఱి నెటుపోషింతునని యేడ్వఁ డిఁక గృహీ మనమునందు.
కందమూలాదు లిందెందులే పెట్టని వందురఁ డిఁక నెద వననివాసి.

భిక్షు కెవ్వరు నేఁడు పిలువరై రెట్లొకొ యని పరివ్రా ట్టింక నగడుపడఁడు.

ఎవ్వ రేపని చెప్ప రెట్లీదినంబు గడచునొకొ యంచుఁ బ్రకృతులు మిడుకఁబోరు.
తులసిపూజను శ్రద్ధమై సలిపిరేని హరి హరించును రాకుండ నన్ని నెతలు. ౮౬౫

క॥ బహురసపరిభావితవిగ్రహుడయి హరి యొకఁడె యెల్లత్నాశములందుక
గహీమించుచుండు. నాతనిమహిమంబును బొగడఁదరమె మతిశాలులకుక. ౮౬౬

క॥ స్మరియింపఁబడియె నిరతం బురుదుఃఖాదికము లంత మొందించెడి యిం
దిరయును దులసీనామకతరువరమునఁ దిరముగాను దా వనియించెక. ౮౬౭

— * బివోత్పత్తి * —

ఆ॥ విల్వపత్రిచూహత్వంబు వేనికేని జెప్పశక్యంబుగానిది యెప్పటికిని.

నిన్ను గుఱియించి యున్నదియున్నయట్లు లేను వచ్చియింతు నానింపు మంద్ర! యిఁకను!
తే॥ గట్లరాయనిపట్టి యొక్కట విహారమాచరించి శ్రీయంపడి యాస్యఫలక

మున జనించిన చెమ్మటబొట్టొకండు భూతలంబునఁ బడవైచి పోవుటయును

ఆ॥ చులలమిన్నయైన మందగమందు మొల్చినది యొక్కమానిన చెలువుగలిగి.

వెండి యొకపు డటకు విహరించుటకునుగా నరిగి గిరికుమారి యచటనచట

క॥ తిరుగుచు నామానిగని కర మాశ్చర్యంబువొంది కడుఁ బ్రేయసులై

పరఁగడి జయకును విజయకు ధాణీజాతంబుఁజూపి తగ నిట్లరియెక. ౮౬౮

అ॥ “దివ్యమగుచు నడవి దీపించు నియ్యది యేమిచెట్టొకాని యెఱుంగఁబడదు.

కరము సుందరంబుగానుండి యెంతయు సంతసంబుగొలిపె సకియలార ! ” ౧౭౨

చ॥ అనియిటులుచ్చరించుటయు నందు జయాఖ్యసఖీవతంస మి

ట్లనియెను. “ దేవి ! తావకముఖాబ్జగళచ్చమవారిబిందుసం

జనితమ యీమహీజ. మఘసంక్షయకారి. సమర్చనీయ. మి

య్యనుపమ మైనవృక్షమున కాఖ్య విధింపుము నీవు చెచ్చెరక ” ౧౭౩

మ॥ అనియిబ్బంగివచించుడుక గిరిజ “యోయబ్జాక్షీ ! యీవృక్ష ము

ర్విని భేదించి సముద్ధతంబు. కనుకక బిల్వాఖ్య మిద్దానికిక

జనుఁ. దత్పత్రము లాహరింప దొరయక. శ్రద్ధాయంతం బస్మద

ర్చనముంజేసినఁ గోరుకోర్కి యెదియుక సంసిద్ధిగాంచుంజామి. ౧౭౪

ఉత్సాహము॥ బిల్వపత్రములనుజూచి ప్రీతి వానితోడ నక

గోల్వఁదలఁచుమాత్ర ధనము గురియుచుందు వారికిక.

చెల్వ మమరియున్న దాని చిగురు మెసపనెంచినక

నిల్వ వఘసహస్రములును నిశ్చయముగఁ బ్రజలకుక. ౧౭౫

క॥ తల మారేడుదళాగ్రంబులతో నెవ్వఁడు కలితముం జేసెడినో

బలువైన యామ్యయాతనవలని వెతలు కుడువఁబోఁడు వాఁడిక నెపుడుక ” ౧౭౬.

క॥ అనిపలికి పార్వతీదేవి నిజావాసంబుఁజేరె వేడుకతోడక

వెను వెంట జయయు విజయయుఁ జనుదేర గజాన్వితముగ జంభవిభేదీ !

సీ॥ తన్మూలముననుండుఁ దగ గిరిజాదేవి. తాత్పర్యదీప్తి దానిబోదె.

తచ్ఛాఖ్యలను మను దాను మహేశ్వరి పార్వతీదేవి తత్పత్రములను.

గాయల నలరారుఁ గాత్యాయనీదేవి. పట్ట గౌరీదేవి భాసిలెడిని.

మధ్యవల్కలమున మఱియు నపర్ణయుఁ బుష్పంబులను దుర్గ పాలుపుగాంచు.

ఒప్పశాఖాంగకంబుల నుమ క్రమముగఁ. బ్రాణిరక్షణపాఠే రుద్రాణియాభి

క్రాల్లు నవకోటిశక్తులు కంటకములఁ. గావ బిల్వంబు శ్రేష్ఠంబు కలుషహరము.

తే॥ పావనంబగు మారేడుపత్రములను జగముతల్లికిఁ బూజలు సల్పిరేని

వీడికోకిన నయ్యదియెల్ల రూఢి నపుడ సిద్ధింపఁగలదు సహస్ర్రానయన ! ౧౭౭

తే॥ అమ్మహేశ్వరి మోక్షదాయక విశుద్ధరూప గిరిజ పళాశభూయహముఁజేరి

మనెడిశంకరు నీక్షించి తనదులీల నయ్యె శ్రీపులహాపయేమందునింక॥ ౧౭౮

—* పార్వతీ విష్ణువును శపించుట. *—

మ॥ అని యిబ్బంగి వచించి స్పష్టముగ నయ్యాకాశవా కాఁగ నిం

దుర్నితోఁగూడి సమస్త దేవతలుఁ జాతుర్మాస్యరాఁ దచ్చతు

ర్షునవృక్షంబుల కై కృతావమున సర్వభిచ్చి పూజించి. రే
మనివాక్రతును దన్మహావ్రతము శూద్రా! నీకు నే నియ్యెడన్.

౮౮౦

కం॥ చాశుగ్మాస్యము ముగియుడు దైతేయద్వేషణులకు దర్శనమిడి సం
ప్రీతిని హరిహరదేవుడు కాతరులైయున్న వారిగని యిట్లనియెన్.

౮౮౧

కం॥ “మీ రిక్కడ జనుడు మహావ్రతధారుల్! దైత్యాకు లఖిలదానవులను నే
మారిమసంగెద. మీయధికారములను ననుభవింపగడంగుడు ప్రీతిక.”

౮౮౨

ఆ॥ అని యిటుల్వచించి యటు నేకరూపులు నరిహరులును నైన హరిహరులు గ
ణంబులకును ద్రిదివనాథులకును భేదబుద్ధి తొలగఁజేసి పుచ్చుటయును.

౮౮౩

కం॥ ఆ తేజగంఘ్రి విమానవాక్రతుమై నరిగి భేదవాదంబులు వో
ధూతాసురకృతబాధత స్వాతంత్ర్యంబునుపహించి సాఖ్యంపడుచున్.

౮౮౪

తే॥ పాశ్వాతీశావముననైన భయముతోడఁ దన్మహేశ్వరి బిల్వపత్రములతోడ
బిట్టపూజించి నుతినేయఁ బ్రీతయగుచు సంతయుం గృహ నాదేవి యిట్టులనియె.

తే॥ “నాదుశాపంబు వ్యర్థంబుగా.దయనను మీరు శిలలయియుందురు మేదిని. దివి
నొదక దది.పూలనమ్మినయూరిలోనఁ గట్టెలమ్మినచందంబు గాకయుండ.

మ॥ నరలోకంబున రాతివిగ్రహముల నాగించు చెల్లపపడున్

గగ మర్చించెడివారికిన్ వరదులై ఖ్యాతిన్ సమాజింతు రం
దలుఁ బాణిగ్రహణంబునన్ విహితులౌ తత్తత్కుమారాళికిన్
సురలారా! ప్రజలౌచువత్తిలెద రవోచ్చటం గుమార్యాళికిన్.”

౮౮౫

మ॥ అని యిట్లుంగి ననుగ్రహించుటయు సర్వామర్త్యులుం దద్భయం
బున నస్తాత్మత భక్తవాంఛితములం బూరించుకొం చరచులన్
నని. రింకం గసిదీర కంబిక రమానాథున్ స్వనాథుం గనుం
గొని పెల్చున్ స్ఫురితాధరోష్ఠయగుచుం గోపంబుతో నిట్లనున్.

౮౮౬

స్వగ్విణి: “రమేశా! నీవైనం దగదిదియనన్ రాదె శివుతో.

కుమార్తండై. తాహేతువున శిలవై కుందుదు వికకన్.

తమిసారాట్నాడుండును నుపలహా ధాత్ర్యమరశా

పమే లింగాకారంబగుటకయి పూర్వంబ మనుటన్.”

౮౮౭

తే॥ అనినవిని విష్ణుభగవానుడమ్మహేశ్వరి బార్వతీదేవి ననుకూలపఱచుకొనుచు
క్షోణితలమున నెన్నొస లోక మొక్కి యెంతయును స్తోత్రపూర్వకమిట్టులనియె.

సీ॥ “సతము మహాదేవు సఖివై మహావ్రతదీక్షఁబూనిన మహాదేవివీవు.

సత్వరజోగుణసంస్థాయనివియైన సత్తిమతామసీక క్తి వీవు.

మాత్రాత్రయంబున మహితవై యుండెడి ఘనగుణత్రయవిభావినివి నీవు.

ఆఖిలదగద్వ్యాపకాద్భుతరూపవౌ మాయాకంబుల మాతవీవు.

- సర్వరూపవగుచు జనులకు సంతిచ్చు రూపసాధ్యుడౌ నరూపవీరు.
ఆగమముల మూట నభినుతమైన యోంకారమీవు కావె కృతుభుగీతి! ౫౯౦
- తే॥ లీల ఫలవేళలో మహాకాళివియును లలి సరస్వతివియు మహాలక్ష్మివియును
నీవయ్యాదు. వమట్కారమీవె. మఱియు రాగిణివి నీవయ్యాదు. విరాగిణివియు.
- ఆ॥ భూతధాత్రి! నీకుజోత. శుభా! నీకునతి. విరాగిణీ! ప్రణామమిదిగొ.
శివ! జొహారునీకు. చేకొనవికరాళి! మత్కృతంబులౌ నమస్కృతులను ౫౯౩
- క॥ అనియిట్లు స్తుతించుటయును మనమున సంతోషమొంది మహిభృత్వచూర్చి
ట్లునుభవ పరమోదారంబును మిథ్యాలోపసహితమునునగు నుడులక. ౫౯౪
- ఆ॥ “ నాదుకాప మోజనార్దన! తిరుగదు నీయెడలనుగూడ నిక్కువంబు.
ఉర్వివైన నీవు యోగీశ్వరులకుఁ గైవల్యదాయివగుచు వర్తిలెదవు. ౫౯౫
- క॥ భక్తులకోరుకులొసఁగుచు వ్యక్తుడవయియే వసించు వైకుంఠా! యీ
ఉత్తానంబునఁ దావకశక్తి మఱితయయియుండుఁ జాతుర్మాస్యక ౫౯౬
- సీ॥ అంభోజసంభవు ననుఁగుంగొమార్తయై జనియించె నేయమ జగములోన
ఏయమ యగ్గలం బింపైనరాశుల సారంబునుండి తా నేరుపడియె
స్వపయఃప్రవాహనున్నాతుల కేయమ శ్రేయఃప్రదాత్రియై చెలువుగాంచు
తరుగని మధురపాదస్ఫులతోనిండి యేయమ రహిఁ బ్రవహించుచుండు
అట్టిగండకినది స్వచ్ఛమైననీట నయ్యెడిని నీనివాస మిం కియ్యకొనుము.
ప్రీతి నిరుపదిసాలుగుభేదములను గాంచుచుంద్రు పురాణజ్ఞు లెంచినిన్ను. ౫౯౭
- సీ॥ బంగార మాస్యంబునం గల్గి బుధులచే నవని సాలగ్రామ మనఁగఁబడెడు.
తేజంపుముద్దవై దీప్తివహించుచు వర్తలాకృతితోడ వర్తిలెదవు.
సర్వసామర్థ్యంబు సంగతంబైయుండ శ్రీసమేతుండవై చెలఁగఁగలవు.
ఉత్తమోత్తమలైన యోగులకుంగూడ మోక్షప్రదాతవై మురియఁగలవు.
వేయిమాటలేల విష్ణూ! శిలాగతుండైనయట్టి నీ కనూనభక్తి
సేవఁజేయుజనులు చింతించినదియెల్ల నొసఁగఁగలవు కరుణ నుర్విసీవు.
- క॥ శిలయందలరారెడి నినుఁ దులసీదళములను భ కితోఁ బూజింపం
గలయట్టిమనుజులకు దవ్వులనుండదు మోక్షులక్ష్మీ బూచులగొంగా! ౫౯౯
- క॥ చక్రాంకితసర్వాంగ మవక్రంబును నైనశిలను వర్తిలు నిను నో
చక్రీ! సందర్శించిన యాకూరుఁడుగూడఁ జనఁడు యమునింటికెక్క ౬౦౦
- క॥ అనివాక్రుచ్చెను నుమ. యాయనువున. భగవానుడైన హరి యుపలత్వం
బెనసినవాడు. వచించితి ఘనసాలగ్రామమునకుఁ గల కారణముక. ౬౦౧
- క॥ గోవిందుండు మహాశాపావృతుడై చనియెఁ దనదు నాలయమునకుక.
గ్రామాత్మజాతయు మహాదేవుని శపియించి ప్రాణతిఁ దృప్తియుఁ బెట్టెక.
తే॥ అట్లు భవభూతభవ్యభూతాదికృతు సఖిలసంస్థితినాశాంకుఁ డవ్విధుండె.
కమలతోఁగూడి యతఁడును గౌరిఁగూడి శంకరుండును నాల్గువృక్షముల మనిరి.

—♦ వృక్షమాహాత్యము ♦—

తే॥ అనుడు శూద్రుఁ డిట్టులనియె. “ జాతుర్మాస్యమునను సర్వవృక్షములను దేవ
తలు వసించుటయును దద్వృక్షరూపులై యలరుచుండుటయు మహాద్భుతంబు.

క॥ భగవానుడ! యేసుర లేనగముల నివసించుగో వినం గోరినవాఁ

డఁ. గరుణయుంచి సవిస్తరముగ వక్కాణించు ” మనుడు మునియిట్లునియె. ౯౦౫

ఆ॥ “ ఆమృతమందుఁ బలము ననఘ! చాతుర్మాస్య హేల వృక్షరూప మెనసినురలు
జానిఁ ద్రావుచుందు. తత్పానమున మహాత్మ ప్రియగునుజామ్ము దేవతలకు. ౯౦౬

సీ॥ ఎంతటిబలవంతు నేని యుద్ధంబునం దోహటింపఁగఁజేయు నురుబలంబు
బలము పెంపొందింపఁగలిగి దుష్ప్రేక్ష్యమై యలరారునట్టి తేజోతకయము
తేజంబునకు నుంత తీసిపోవనిభంగిఁ గడు రుచిరంబైన యొడలికాంతి
కాంతికిం దగినట్లు కనుముక్కు మొదలైన సకలావయవముల సౌన్దర్యంబు
వాని కన్నిటికిని వన్నె వెట్టెడి లఘువికృమంబు గలుగు సక్రమముగ.
త్వష్ణదీర్ఘదగిన కృష్ణాంశసంభవపానముననుజేసి పైజవనుడ! ౯౦౭

క॥ నిత్యామృతపానంబున సత్యముగం గలుగుత్వప్తి స్వల్పంబ యగుట.

నిత్యముఁ జేయఁగఁబడు తత్కృత్యంబును భోజనముగఁ గీర్తింతు బుధుల్. ౯౦౮

ఉ॥ కావున నాల్గుమాసములుఁ గ్రాలుచుఁ జెట్ల జగద్ధితంబుకై

దేవతలుం బితాళ్యుఁ దమిదీరఁగ నీరమె త్రావుచుండ్రు. త

తేవన మెట్లచేసినను శ్రేష్ఠమె. శారి పరుండఁ జేయు సం

సేవ మతికొ విశేష. మటు సేవితమా తరు విచ్చు సౌఖ్యముకొ. ౯౦౯

తే॥ నువ్వులును నీళ్ళుఁ బోసి యనోకహములఁ దడుపుచో నవి బహుకామదంబులగును.

క్షీరభూరుహములకు సక్షీరసలిల సేవనంబు శుభప్రద మోచతుర్థ! ౯౧౦

మ॥ తొలి నేఁజెప్పిన నాల్గుమాసములును జాతుర్మాస్యయం దెంతయుకొ

ఫలదంబుల్. వటమాశ్రయించి యజుఁడుకొ గౌరవనూనాధ్యమై

వెలయంగొంచు తిలంబునందు మని సావిత్రిమహాదేవియుకొ

పెలుచం బ్రాణుల కిచ్చుచుందు వరము లేప్రిమించి శూద్రాపతి! ౯౧౧

సీ॥ అత్యంతపారిశుధ్యముగల్గినవి తిలల్. ధర్మార్థములకు సాధనము తిలలు.

నిర్వాణహర్మ్యంపు నిశ్రేణికలు తిలల్. కల్మషపరిహారకములు తిలలు.

ప్రచురమైనట్టి సత్ఫలమిచ్చునవి తిలల్. బలువైరులనుదొల్చు నాలులు తిలలు.

ఆఖిలపుణ్యంబుల నాదిమంబులు తిలల్. హరిహర ధ్యమరథాన్యములు తిలలు.

- కాన దానంబు లన్నింటిలోనఁగూడ నుర్విఁ దిలదానమత్యంత ముత్తమంబు.
హరిపరుండ విశేషించి యర్చనీయ మా తిలదువు స్వశ్రేయస్సాధికేత. ౯౧౨
- తే॥ హేమసంయుక్తముగఁ దిల లిచ్చునెడల బ్రహ్మహత్యాదులుం బటాపంచలగును.
సర్వకార్యార్థములకును సాధనములు తిలలు. సావిత్రినాఁ జ్ఞోక్తములు ధరిత్రి.
- ఆ॥ తిలలతోడ స్వపితృదేవతలకుఁ దర్పణంబు చేయనగు జనంబు నిత్య.
మంతకంఠెఁగూడ నల్లచాతుర్మాస్యమున విశేషముగను బొనరుచునది. ౯౧౪
- సీ॥ తిలలతో హవనంబు నలుపఁగాఁగలిగిన శ్రేయం బమేయమై చెలువుగాంచు!
తిలపాదపమున కంజలిపేసి కొలిచినఁ బున్నెంబు కొంగునందున్న హోన్ను.
తిలవినిర్మిత భక్ష్యముల నారగించిన ధర్మంబునకు నొను దావలంబు.
తిలపిష్టమున మేన నలుగిడుకొనియును సుకృతంబు నార్జించుఁజూ జనంబు.
శ్రద్ధఁ జేయు తిలల సంస్పర్శనమునను నగును వృషసనాథ మఖిలలోక.
మేలచాలఁదిలసమీక్షణకృత్యంబు వృజినహరము పుణ్యవృద్ధికరము. ౯౧౫
- క॥ చాతుర్మాస్యం గృతమగు నేత త్తిలసేవనమున నిలఁగల మనుజు
వ్రాతము ప్రీతిం గర మనుభూతాఖిలసౌఖ్యమగునుబో వైజవనా! ౯౧౬
- ఉ॥ భూతహితంబుపొందె యవభూరుహ మాశ్రిత మింద్రుచేతఁ. ద
త్యాతయవార్చ స్మర్శనము దర్శనముకొ నుకృతాప్తి కర్తాహ
హేతువులొచు వత్తిరెడి. నీయవలం చిత్పతర్పణంబు సం
ప్రీతి నొనర్పఁగాఁబడినఁ బేరిమి నయ్యది యక్షయంబగుక.
- సీ॥ సహకారవృక్షంబు రహిఁ బ్రజాపతులును మలయంబు గంధర్వకులపతులును
అగరును గణనాథుఁ డంబుధు ల్పొబ్బలి యక్షులు పున్నాగవృక్షరాజు
మతిమధురాగమం బంబుజబాణుండు నాగకేసరమును నాగరాజు
లగ్ని రక్తాంజన మనీలుండు పూగంబు సిద్ధు లూడుగుఁ దాండ్రచెట్టు యముండు
పనస గుహ్యకులును బదరిని రుద్రుండు గుహ్యకేశ్వరుండు కొండగోఁగు
వకుళ మసృపుండు వరాణుండు ఖర్జూరి నాశ్రయించియంద్రు హరి పరుండ.
- సీ॥ వసువులు మోరటి వత్తిఁచుచుందురు. మెఱుము లతోకంబుమీఁద మనెడు.
అశ్విను లుమ్మెత్తయందున వసియింతు. గుగ్గులం బనురులకుకొ నివాస.
మెలమి విశ్వేదేవతలు మధూకంబుపై విహరింతు రిదేమాకు విడిదియనుచు.
దాసనమ్రానిపై వాసంబుగావించు రాదిత్యు రెల్లప్పు డాస్థతోడ.

కిన్నరు ల్కరీచ మున్నతతాళంబుఁ జామరావృతంబు సప్తబుషులు
అంబుదంబులెల్ల జంబూమహీరుహం బనుసరించియుండు రవరజాగ్ర్య! ౯౧౯

|| జంబూదువు వర్ణమునం దంబుజనాభునకుఁ దుల్య. మటుగానఁ దదీ
యంబులగు ఫలము లొసఁగి ద్విజుం బూజించినఁ జతుర్భుజుఁడు తృప్తిపడున్.

|| జంబూవృక్షముక్రింద ఘనంబుగ భూసురుల భోజనము చేయింపన్
పందినవేడుకఁ బురుషార్థంబులు నాలుగును శాక్తిత్రా దయసేయున్. ౯౨౦

|| చాతుర్మాస్య సభార్యులైన ద్విజులన్ శౌచాన్వితంబై జనం
వేతద్భూజముక్రింద భోజనము చేయింపన్ బలిధ్వంసి సం
స్మృతుండౌ. బురుషుండు నేరెడును లక్ష్మీనాథు స్మృత్యర్థ మ
స్వీతార్థాంగిత వస్త్రభూషితముఁ గావింపం గృతార్థుండగున్. ౯౨౧

|| రాత్రిలనుమూటనే యెది పొత్తునుగునో యెది వటాశోకభవమున నేరుపడునో
అఫలంబును నేరెడు నండ నొనరిపించు ద్విజభోజనంబునఁ గాంచు జనము.

|| నేరెడుచెట్టుక్రింద నవనీసురులన్ భుజియింపఁజేయునాఁ
దారసి యేకభుక్తము సమాచరితవ్యము. వేయునేల. త
ద్భూరుహపూజనంబునను బుత్రిలఁ బొత్రిల నగ్రజాతమున్
గూరి జనంబు దేనఁ బ్రతికూలములేక వసింపఁగల్గెడిన్. ౯౨౩

|| స్వీక్రియనూఁగంబు జిల్లేడు నూర్యుచేతఁ ద్రిపత్రికమునఁ జంద్రముఁడు మనెడి.
అంగారకునిచేత నాశ్రితం బల చంద్రు యుత్తరేణిని బుధుం డుండుచుండు.
రావి బృహస్పతి త్రావసించినవాఁడు. శుక్రుండు మేడిచెట్టాకరిమించె.
జమ్మి శనైశ్చదు సంతత్రావాసంబు. రాహుకేతులవి దూర్వయును దర్భ.
అతిపవిత్ర దూర్వ. పితృతర్పణోచిత. యచ్యుతునకు దయిత యన్వహంబు.
అంతకును విశేష మల్ల చాతుర్మాస్య. దానిగరిమ నుడువ వేనివశము. ౯౨౪

|| పావనములలోనఁ బావనం బెయ్యది మంగళముల నేది మంగళంబు
ఏదిలేక పూర్తికొనెనయదు శుభకార్య మట్టిదర్భ యగు మహాఫలదము. ౯౨౫

|| యాజ్ఞికంబైన యెద్దాన నజహరీకు లాదిమధ్యాంతములను దా మధివసంతో
ముక్తికాముల కెయ్యది మోక్షరూప మట్టి దర్భదుమాఖ్యయు హాయినిదెడి.

|| కడమచెట్లఁ దక్కుఁగలవేల్పులెల్లరు మనుదు రెలమి నాల్గమాసములును
తీఁగలను వసింతు దేవతాసతులును గొలుచుప్రజలు కోరు కోర్కులిడుచు.

తే॥ కాన సర్వాత్మభావనతో నరుండు సర్వవృక్షంబులను మఱి సర్వలతల
ననుదినమును విశేషించి హరిపరుండుతఱిని నేవింప జగమెల్ల దనియ దాన.

సీ॥ వేదవ్రతముకంటె వృక్ష సేవన మెంతయుని యలత్కము నేయఁజనదు వణి-
ఆలుబిడ్డలమీఁది యతిమోహమునఁబడి తరుసత్త యెఱుంగమి తగదు గృహిణి
మునియైతినని సదా ముఖమూసికొని విటప్యర్చన విడఁగూడ దపనిమనికి
సన్యసించినవాని కన్యమేలయటంచుఁ జెట్లు నుపేక్షింపఁజెల్లదు యతి.
ఎల్లవారుగూడ నల్లచాతుర్మాస్య వానిపూజ నేయవలసినదియె.
పూజితంబులైన భూజంబు లపవర్గదాయకంబులగును దప్పకుండ.

ఆ॥ సప్తతంతుముఖర సద్ధేతువును వినా నఱకఁగూడ దొక్కనగముఁగూడ.
ముందె నఱకఁగూడ దందుఁ జాతుర్మాస్య నింతకన్నఁజెప్ప నేమిగలదు.

తే॥ ఏది పృథ్విచినాడనో యిపుడు నన్ను నెట్లు వేల్పులు దేవత్వ మెనసినారో
ఆర్దియంతయు నీకు నే నానుపూర్వముగను వాక్కుచ్చినాడను నుగుణము మోత !

సీ॥ హరికి నివాసమై యంహోనిరాసమై రమణీయభాసమా రావియొకటి
విధికి నికాయమై విస్తృతచ్ఛాయమై మహనీయమై పొల్పు మఱియొకటి
సమతైత్వకారియై సకలరుగ్ధారియై విశ్వోపకారియా వేమునొకటి
భక్షణీయపలాశఫలపుష్పసహితమై విహితమా తింతిరిణీవృక్షదళక
మటు కపిత్థ శ్రీఫలామలకానోకహములు మూఁడుఁ జూడ యముని జూడ.
రఖిలపూజ్యుడైన హరి పూజితుండైన నఖిలజగమునకును నగును దృష్టి.

— శంకరుఁడు పార్వతిని బలిమాలుట. —

తే॥ తాదృశుండైన కృష్ణుఁ డాధారముగను గృష్ణమధ్యాగ్రులు నయి జిష్ణుముఖుఁడ
సకలదానవరిపులును సకలపాదపముల శేయనింతు ” రనుటయుఁ బైజవనుఁడన.

ఆ॥ “ ఎవ్వఁడలుగ లోక మెల్లను తోఁభించు నట్టిశివునివైనె యలిగి కాలి
కాపమిచ్చి యెటు ప్రసాదంబునడసెను మగుడ మగనివలన మానిచంద్ర !

క॥ భగవానుండగురుద్రుం డగజయగు స్వభార్యయిచ్చు నా కాపం బె
ట్లుగ్రహించె ? వికృతరూపుండగు తా దివ్యాంగ మేక్రియను ధరియించె ? ”

క॥ అనవుడు గాలపుఁడిట్లను. “ ననిమిషు లంబికకు జడిసి యాత్మీయములె
ఘనరూపంబు లదృశ్యము పొనరిచి ప్రతిమలను మనిరి భూలోకమునకె.

ఆ॥ విష్ణువినుతయగుచు విశ్వసవిత్రి యంహోనిహంతియైన యుమ ప్రసన్న
యయ్యె వేల్పులకును. నావేల్పుల బలాత్కృతిని భవుఁడు కాప మెనయవలెను.

ఉ॥ శాపనియంత్రుతుండయిన శంకరుచే బతిమాలఁ బడ్డదై

ఆపయి నావె యిట్టులను. “నస్మదనుగ్రహమొంది యీనురల్

లోపములేక యెందునను లోకులచేతను బూజ్యమానులై

పాపమువాసి వారికి తుభప్రమలౌడు. రికేమికావలెన్.

౯౩౯

ఆ॥ పెండ్లిపీటమీదఁ బెక్కండ్రముందఱ నాదుకరము వట్టినావు నీవు.

సప్తచుండలములుఁ జనినావు నాతోడఁ. జేసినాడ వెవరుజేయుని పని.

౯౪౦

సీ॥ నేలిమియరుగుపై విధ్యుక్తముగఁ బ్రతిష్ఠింపంగఁ బడినట్టి నెగలతేఱుడు
సాలి కాముఖుర సత్పత్రిస్తపానీయ మాశ్రయించి వసించు నప్పతియును

భువనము ల్పదునాల్గు బూర్తిగా న్యాపించి యలరారుచుండెడి యంబుజాక్షుఁ

డాత్మవల్లభలతో నన్వీతులై యుండు దేవతలును మహీదేవతలును

దిక్చతుష్టయమున దీపించుచుండంగ నింతచుందియెదుట నెంతయును స

భాస్థలంబునందు బాసలుగావించి యెట్లు వ్యభిచరించి తీవు చెపుమ.

౯౪౧

క॥ గురువులుగూడ జనాభుముకరణి నసన్మాదమందుఁ గాల్వెట్టెదరే

నెఱిగి ప్రబుద్ధులు నిగ్రహపరులగునదియనుచు శ్రుతులు పలుకుటలేదే.

౯౪౨

సీ॥ జనకుఁ డసన్మాద సంచారియైనచోఁ గొడుకేని శాసింపఁగడఁగవచ్చు.

గురువు దుష్పథమునఁ గ్రుమ్మఱుదొడఁగుచో శిష్యుఁడుం బట్టి శిక్షింపవచ్చు.

బ్రాహ్మణు ల్గర్వించి పైని వీక్షించుచో భూపతి దండింపఁబూనవచ్చు.

పతి మంచిచెడలఁ బరికింపకున్నచోఁ బత్ని శపింపఁ బాల్పడఁగవచ్చు.

నీచుచేతనేని నిగ్రాహ్యుఁ డెంతటిదండివాఁడుగూడఁ దప్పనడవ

ననివలించు వేద. మపథుం డెవ్రాజ్యాండు. సుపథుఁడగును బూజ్యుఁ డెపుడుఁబుడమి.

ఆ॥ ఎవఁడు స్వకులధర్మ మెంతయు విడనాడు వాఁడు పతితశబ్దవాచ్యుఁడగుచు

మగణ మొందువెనుక నరకంబునం గూలి దుఃఖభారమునను దూలుచుండు.

౯౪౪

తే॥ వేఁడు నాస్తిక్యమున జ్ఞాతిభేదమెనసి ధర్మసంత్యాగమొనరించి తాఁ జరించు

వాని మనుధర్మగుతులగువారలెల్ల నిగ్రహింపంగవలయును నిశ్చయముగ.

౯౪౫

ఆ॥ వర్ణధర్మమును వంశపుధర్మముల్ దేశధర్మములును నేశకుండు

వదలిపెట్టు వాఁడు వర్ణచ్యుతుండౌచుఁ బతితుండని వచింపఁబడెడి బుడమి.

౯౪౬

సీ॥ గార్హస్థ్యసిద్ధికి ఘనకారణంబౌచుఁ బరఁగుచుండినయట్టి పావకునియు

ఆర్యు లనుష్ఠించు నామ్నాయచోదిత స్వస్వవర్ణాశ్రమాచారములయు

ఇది యిట్లుకావెను నేనని మును రూఢి వాక్కుచ్చియుండిన వచనములయు

పుణ్యప్రదములంచుఁ బూనికమై బట్టి వరుసఁ గావించెడి వ్రతములయును

- త్యాగముం జేయఁగూడదు తథ్యముగను. వీని త్యాగంబునేసినవాని జనులు
తాము త్యాగంబునేతురు తప్పకుండఁ. బతితుడని చెప్పఁబడును దద్భ్రష్టుఁ డింక.
సీ॥ భువనము ల్బడునాల్గు పొరలించిచూచినం గానంగఁబడఁడు ని న్నన్నతండిరి.
తల్లి యుదంత మంతకుమున్న యెవరికి శ్రీవణంబులకును గోచరముకాదు.
అన్నదమ్ములునైన నగుపడఁ రెచటను సరిపోల్చుకొనియైన సంతసింప.
మానాఁ డితండంచు మాటయైన వచింపఁ డెవఁడును వచ్చి నీ యెట్టయెదుఱ.
ఏవిధంబైన నీవార్త యెఱుంగఁబడదు. విసము తిం. దస్థిమాలను వేసికొందు.
పూసికొందు చితాభస్మమును దనువున. మనసుకొలుపదు నిను ముట్టుకొనుటకేని.
సీ॥ కంపుగొట్టెడి పచ్చిగజచర్మముం గట్టి తలనిండఁ బెంజడ ల్దాల్చినావు.
అణుమాత్రమైన మర్యాద యెఱుంగవు. గడెక్కొక్కనుడి నోట నుడువుచుండు.
వింటింటికింబోయి యెత్తెను బికిదంబు. సద్వృత్తంబన్న నీచాయ నున్న.
పరికింప మిగుల నబ్రహ్మణ్యుడవు నీవు. కపటివి. దుష్టసంకల్పుడవును.
ఈదృశుడవగు నీతోడ నించుకయును గూడి సంభాషణము చేయఁగూడఁ దరుగు.
మింక నామోల నుండుటకేని తగ ” వటంచు గన్నీళ్ళు కాల్యలై యవనిఁ బాఱ.
ఆ॥ ప్రమథనాయకుండు బతిమాలుచున్నను వెక్కి వెక్కియేడ్చి వీడ కలుక
నమ్మహేశుచేష్ట లాక్షే పముంజేయు చివముపలకొమార్తె యిట్టులనియె. ౯౪౦
తే॥ “ నీదుహృదయంబులోపల నిశ్చయముగ నార్జవములేదు. కాకిన్య మూర్జితంబు.
భూసురుల యాసురుల నుడు ల్పొల్లలనుచుఁ దోచె నాపయి నీచూపు దుష్టమతిని.
తే॥ పారులెల్లరు వంచింపఁబడినవారు వరుస నీచేతఁ. గావున వారిచేత
నీవు బాధింపఁబడె ” దంచు నిల్లుపలికి గౌరి యుఱకుండుటయుఁ గాలకంధరుండు.
తే॥ నీతిమయ హేతుమద్యాకృతనిచయమునను సదుపచారంబులను సుప్రసన్న వదనఁ
జేసి మెల్లమెల్లగాను దచ్చితపర్వతేశ్వరాత్మజ దువ్వుచు నిట్టులనియె. ౯౪౩
తే॥ “ నిండుజాబిల్లి కీడైన నీముఖంబు నేల కలువంబుఁజేసెదవే శుభాంగి !
తగదు నీకిది. సర్వభూతములమీఁదఁ గరుణఁజూపింపవలె హితకాంక్షతోడ. ౯౪౪
తే॥ ఎదియె యొక కార్య మత్యంత మిష్టమగునుగాక. పరవీడనము నేయఁ గడఁగఁజనదు.
భువనమంతయు నీకగుఁ బుత్రీతుల్య. మఖిలభూజ్యవు నీవయా దఖిలరూప! ౯౪౫
తే॥ నేను దెఱిగంటిహితముకై నింద్యకర్మ మాచరించితి. పైనను నాత్మజుండు
గఱుగునీ. కాపరీకారంబు గాకపోయినను ద్వదిష్టము పూరించెదను వచింపు. ౯౪౬
తే॥ నాకు నందఱికంటెఁ బ్రాణములకంటెఁగూడ నెక్కువదానవు చూడ నీవు.
అగ్రలంబు పుసన్నవై యాజ్ఞయిమ్ము చారుముఖి ! నీదుకోరిక ల్సత్వముగ ”

- ఆ॥ అనుడు దేవి యిట్లులనియె. “ జాతుర్మాస్య బ్రహ్మచర్యమంతః బట్టజేసి
తగ మహావ్రతంబు ధరియింతువేని నే నుప్రసన్నునగుదుమా మహేశ! ౯౫౦
- క॥ వేలుపుల సమక్షంబున హేలం డాండవము నేసెదేక్ష వైష్ణవమై
క్రాలు త్వదధాన్యంగము నీజాలెదవేక్ష గ్రమ్మితింతు కాపము శంభూ! ౯౫౧
- క॥ నను సంతసపెట్టుట కీయనువున వర్తించునెడల నగుదుఁ బ్రసన్నా
నన. నట్లుకానిశాండిక నిను నమ్మదు నాదుమనసు నిశ్చయముగ ” నాక్ష. ౯౫౦
- క॥ భగవానుడు పీఠుండై యగుఁగాకని బదులుచెప్పె. హర్షాన్వితయై
భగవతియు కాపమోక్షము తెగుగతిఁ గావించెనపుడు దాసా! ” యనుడుక్ష

— ♦ శిష్యుని తాండవవర్ణనము. ♦ —

- తే॥ సూక్ష్మిణి. “ నాగయువో నుడువుటయందు నీవు మహాక్షేళ మొందుచుంటి
కాని నీవాత్మ లాశ్చర్యకారకంబు. లెంతవిన్నను దృష్టికా దేమొకాని. ౯౫౨
- క॥ అస్మదదృష్టంబున నాకస్మికముగ వచ్చినావు. గౌరీకథలక్ష
సస్మితవదనంబునఁ గడు విస్మయముగఁ జెప్పినావు విద్వదధీశా! ౯౫౩
- సీ॥ బర్హిష్ఠులుతోడఁ బరివృతుండై మహేశ్వరుఁ డెట్లు నృత్యంబు సల్పినాడు?
ఎబ్బంగినైనది యేమి చాతుర్మాస్య? నేవ్రతం బపుడు గ్రహింపఁదగిన?
దుగ్ధునై బొడమిన నాగ్రహం బంతయు హిమవదదిగుమారి కెట్లుపోయె?
క్రిన్ముఠ నేవీక్షఁ గలిగె ననుగ్రహం? బది కింవిధంబైనయది తలంప?
ఈయొనర్పఁబడిన యెల్లప్రశ్నములకు దయను విస్తరించి తగినయుత్త
రము వచింపునుయ్య యమివరా! నీకన్నఁ బూజ్యకథకు లిలను బూజ్యమగుట ”
- క॥ ఆనవిని గాలవముని “ యోశునఘా! యయుతాధ్వరముల నగునట్టిఫలం
బును గలుగఁజేయు నేత ధ్వునకుగు నితిహాసము విను కాంక్ష వచింతుక్ష ౯౫౪
- క॥ చాతుర్మాస్యంబున శివుఁ డాతతమగు భక్తి మందరాహార్యమునక్ష
పూతుఁడయి బ్రహ్మచర్యముఁ బ్రీతిం బూని వసియింప నేలుపులెల్లక్ష ౯౫౫
- ఆ॥ అరిగి యెరఁగి మోగిల నానతకాయులై నిల్వఁబడుడు నట్టినిర్జరాళి
కదిగిజాభిహితము నంతయు వాక్కుచ్చి యొక నొక్కఁడూట యిట్లులనియె. ౯౫౬
- క॥ “ నాచేత నియుక్తంబగు ప్రాచీనాభినయమందు బాసటయగుచుక్ష
మీచాతురి చూపింపుఁ డీచాతుర్మాస్యమునను నింద్రాద్యమరుల్! ” ౯౫౭
- ఆ॥ అనివచించి యంత నామాధకుక్లచతుర్దశిని భవానిత్వప్రపాంబై
తాండవింపఁదొడఁగెఁ దన్మందరాచలశిఖరమందుఁ జంద్రశేఖరుండు. ౯౫౮
- సీ॥ అంగిరో నారద వ్యాస దేవల శుక కర్దమ గోతమ కశ్యపులును
కృతు భృగు భాగవతరామ మరీచి వసిష్ఠ పులోమ ప్రచేతసులును
జమదగ్నియును బులస్త్యమునీశ పులహులు సుత్తంబుఁడు నగస్త్యయోగి యతి

- చారణ సిద్ధ యక్ష పికాచ గుహ్యకాదిత్య సాధ్యాశ్విన దేవతలును
వనువు లింద్ర విష్ణు వాణీశముఖులును నందితురగు నత్తనంబు జూచు
కోర్కి నచటి కపుడు గుంపులుగుంపులుగాను వచ్చి. రేమిగలదు చెప్ప. ౯౨౦
- క॥ పదపడి నందిప్రభృతులు వెదవెదముత్యములు నగలు పీతాంబుగముల్
కొదలేకయుండ నొసగిరి ముదితస్వాంతమున నచటి మునిముఖులకున్. ౯౨౧
- తే॥ అంత వాద్యసహస్రంబు లగుచునుండ జయజయాగావ మందలు సుల్పించుండ
తాండవమ్మును బొనరించె ఖండపరశు. వీక్షణమునేసె బార్వతి హృదయగుచ్చి.
క॥ జయ విజయ మంగళౌచణ జయంతియను పేళ్ళ జెలగు సఖియలనడుచున్
స్మయమానవదనపంకజ యయి రాజిత నద్రిజాత యవరజ ! వింటే. ౯౨౩
- క॥ ఏయమ కాయజమగు ద్యుతి ధీయుతులకుఁగూడ సంస్తుతింప నశక్త్యం
బాయమ సన్నిధి మనుట ధృతాయతగుణమయి తనర్చె నఖిలజగంత్. ౯౨౪
- క॥ నానావక్త్రగణౌఘముచే నీక్షితుడయి పికాచశేఖగవృతుడై
ఆ నీలకంఠుడయ్యెడఁ దా నెంతయు శోభగలిగి తనరెను దాసా ! ౯౨౫
- క॥ బంగరుబై త్తముదాలించి మంగల నందియను గీతముఖుఁడును మని. రిం
కం గంధర్వప్రభృతు లెసంగిరి చిత్తరువులోని సత్ప్రతిమలునాన్. ౯౨౬
- తే॥ మూతములుగాని శ్రీరాగముఖర తత్కుమారు లొకరొక్క దాన్యురు మానవతులఁ
గలసి లీలాశరీరసంకలితులగుచు నేగుదెంచిరి పిత స్మరియించుమాత్రు. ౯౨౭
- క॥ శ్రీరాగం బీశ్వరునకు నారూఢిగఁ బ్రధమతోక. మతిమోహకరం.
బారాగ మాత్మదాయకమై రహి భూచుధ్యమునను నలరారెడిజా. ౯౨౮
- క॥ రెండవసంతు వసంతము. ఖండేందుధరుండు స్వీయకంఠగతంబై
యండెడి విశుద్ధిచక్రమునుండి తదాత్మజు సృజించె నో పైజవనా ! ౯౨౯
- ఆ॥ శివునిన్పాదయమందుఁ జెలగు ననాహతమనఁగఁబడెడి చక్ర. మచట విశ్వ
భూషణుఁడు తృతీయపుత్రుండు జనియించె బంచమాఖ్య సుడువఁబడుచుఁడుమి.
క॥ నాసాదేశభవంబై భాసిలు భైరవము చాల భైరవమయిత.
న్నాసము. మణిపూరమునకు వాసము. తచ్చక్రమిచ్చు వడి మోక్షుండున్. ౯౩౦
- క॥ పదిరెండురాసులును నేదబదివర్ణంబులును భములు స్వాధిష్ఠానో
దిదితంబులయి త్షణములో వెదజల్లినమాదిరిగఁ బ్రవృద్ధంబగుడున్. ౯౩౧
- క॥ రేతస్సు ప్రవర్తిలె. నా రేతస్సుననుండి జగము సృష్టఁబయ్యెన్.
భూతేశోత్పత్తిందియ మా తతరేతస్సేకాదె యంఘ్రిప్రభవా ! ౯౩౨
- క॥ ఆఱవకుమారుడై నటనారాయణుఁ డుద్భవించె నత్యధికుం డా
ధారమున నీలు. డతఁడు పురారికి వల్లభుఁడు. హరిపరాక్రముఁ డెన్నన్. ౯౩౩

కం॥ వారల నారులు ముప్పదియారుగురు పినాకి యుత్తమాంగంబునయుం

దేరుపడినవారలు-విను మారాగప్రియల పేరు లభివర్ణింతుకా.

౯౮౫

కం॥ గౌరయుఁ గోలాహలియును గౌరియు ద్రావిడియు దేవగాంధారియు నిం

కారీతి మాళకాళికి శ్రీరాగంబునకు ననుఁగుఁజెలియలు శూద్రా!

౯౮౬

తే॥ చరమమంజరియును గండగిరియు రామగిరియు నాందోళయును గౌళియును దేవ
శాఖయును గూర్మిసతులు వసంతునకును బై జవననామ సచ్చాద్ర! పరమభద్ర!

అ॥ స్తంభతీర్థ త్రిగుణ సమవేరి వైరాటి కుంకుమయు నహింస కూర్చునట్టి

భౌర్యలుగను జెప్పఁబడిరిమా పంచమసంజ్ఞ రాగమునకు సచ్చతుర్థ!

౯౮౭

ఆ॥ భావ రక్తహంస భైరవీ కర్నాటకులును వేలగులియు గుర్జరియును

భైరవాఖ్యరాగపత్నులునాఁ జేరుకొనఁగఁబడిరి వైజవనసమూఖ్య!

౯౮౮

తే॥ మధుర కామోద బంగాలి మతియు నక్షినారికాఖ్యయు దేవాళిపేరిటిరియు

దేవగిరియును మేఘాఖ్యమై విలసిలు రాగమున కర్ణదేహు లోహోగుణాధ్య!

కం॥ వరియును దుంబియుఁ ద్రోటకి మతియును మల్వారి సింధుమల్వారియునుకా

వరుసగ నటనారాయణు గరితలు మోడకియుఁ దోడుగా నాటుగురుకా.

౯౮౯

కం॥ వీరందఱునుం బనివిని గౌరికి గౌరీకునకును గైమోడ్చి యటకా

గూరిమిచుగలంగూడి సచారతనూవాచానముగ సంస్థితులగుడుకా

౯౯౦

సీ॥ మద్దెలవాయించి మఱి చతురక్షరవాద్యంబువాయించి వనజభవుఁడు

తాళంబుగొట్టి మాధవుఁడు పిల్లనగ్రోవి సుస్వరంబుగనూఁడి సురవిభుండు

శూర్పరవంబును నేర్పుతోడనుసల్పి యగ్ని పణవమొత్తి యశ్వినులును

ఘటవాదనముచేసి గణము లుపాంగవాద్యంబొనరించి చంద్రముఁడు రవియు

శృంగనాదమున భుజంగమవనువులు కనకశృంగనాదమునను సిద్ధు

లట్లు లెవరిచేతనైన యయ్యయివాద్యములను సురలు హర్ష జలధిఁ జేల్ప!

సీ॥ జెడలన్నియును విప్పి యొడలంతటంగూడఁ బరిశుభ్రమైనట్టి భస్మచులఁది

పంచశీర్షములందు ఫణినిబద్ధంబులై డాలుడీల్కొను కిరీటుములుపెట్టి

ఉరుహారములఁ గఠం బొరయునట్లుగఁ దొడ్డి పదిచేతులం బది బాహుపురుల

భానుకోటిసమప్రభముఁ ద్రిలోకవ్యాపకమునౌ మహానటకాయమునను

బౌర్యలియును ముసులభౌర్యలు ముసులును నున్నతాసనముల నుండిఘోడ

సప్తసుస్వరముల సకలగంధర్వులుం బాడ నాడఁ గొండపైని శివుఁడు.

౯౯౧

కం॥ నారపాదతలాహతమై పురకాననసహితమైన భూచక్రముతో

గిరియును గిరగిరఁదిరిగెను సురునాదముచేసికొనుచు నోపైజవనా!

౯౯౨

క॥ ఎనుబదినాలుగుకరములు మునుస్పష్టములయ్యె నపుడు పురహరుచేతఁ.

ఘనసూతవందిమాగధజన మాననఘర్మవారి జననముగాంచెఁ.

౯౯౬

అ॥ విశ్వగాతలైన వివిధగంధర్వులు భవునెడందనుండి ప్రభవమంది

ఈక్షకులకు ఋషుల కెంతయు నబ్రంబుగలుగజేసి. రేమిగలుచుచెప్ప.

౯౯౭

క॥ కిన్నరు లత్యంతంబగు నన్నుల వర్షంబుగురియ నటు నాల్గనెలల్

తన్నీలగ్రీవునిచే జెన్నుగఁ దాండవము వరుసఁ జేయంబడుడుఁ

౯౯౮

తే॥ నిర్మలాకాశశోభిత నీరజాతపిహిత కాసారముఖ ఫలవృక్షముల ర

వంతపాండుముఖచ్చవియగు శరత్తు చనియెఁ- గార్తికసితచతుర్దశియు వచ్చె.

౯౯౯

క॥ అపుడు మహానటుఁడెంతయు నిపుణతఁజూపుచు సమాప్తనిజనటుఁడు కాఁ

గృపఁజూచి వికచసుందరలపనాంబుజయై యపర్ణ లలి నిట్లనియెఁ.

౧౦౦౦

అ॥ “త్రిప్పరానియట్టి ద్విజకాపమునఁజేసి యెపుడు నీదులింగ మిలనుబడునొ

అపుడు నర్మదాపయఃపునర్జన్మమై విశ్వపూజ్యమగుచు వెలయు నది.

౧౦౦౧

సీ॥ దేవదేవా! మహాదేవ! జగద్ధాత! శివశంకరా! నమస్కృతులునీకు.

బ్రహ్మణ్యదేవ! కపర్ది! నీలగ్రీవ! బ్రహ్మగర్భా! శుభ్ర! ప్రణతినికు.

సితభూతిధర! పశుపతి! సవితా! సహస్రాక్ష! మహేశ! జ్ఞాహరునీకు.

కృత్తివాస! హిరణ్యరేత! వారా! భవ! మూర్తభావన! కేటమోడ్పునీకు.

కృష్ణ! శర్వ! పురుష! యాశాన! పంచాస్య! నూత్న! ధర్మ! భావ! జోతనీకు.

గణపతీ! కపాలి! గంగాధరా! గురూ! పూషదంతభంగ! మొగుపునీకు!

౧౦౦౨

సీ॥ యాప! నీయాప! విరూపాక్ష! భగలాంచన! నిపాతి! గుణి! వందనంబునీకు.

భస్మజననకారి! బ్రహ్మయాప! మహాస్వయాప! యోగాచార్య! మొక్కునీకు.

వైరాగ్యయాప! భవానీప్రియంకర! కాలచక్రా! చెంగనాలునీకు.

జగతీమహానందసంధాయకా! మహాపురుషపూజ్యా! చిన్నిపూవునీకు.

వామదేవ! విప్రీవహ్నిముఖాగ్ర! యుగ్రా! యఘోర! చక్రి! యంధకాశు

రాపవర్గదాయకా! గుణాతీత! యాశ్వర! మృడా! నమస్కులిడుదునీకు.

౧౦౦౩

సీ॥ రవియింతునతి యమూర్తబ్రహ్మయాప! నీ. కాచరింతుఁ బురాంతకా! ప్రాణవామ.

మొనరింతునీకు సద్యోజాత! గిడిగిడి. చేతు మృగవ్యాధ! జేజే భక్తి.

కావీంతుఁ జాగిలి ఘనయజ్ఞవిధ్వంస! మరలింతు కాపంబు మన్మథవార!

ప్రణుతింతువిశ్వేశ! బహువిధములను నిఁ. తుమియింపు మత్కృతాగంబు

జీవ! ”

అని స్తుతించుటయును నమరయంతంబుగా వార్ష పూర్ణుడును సమాప్తతాండ

వన్రతుండునగుచుఁ బైజవనా! భవుం డివముమలకొమార్తె కిట్లు లనియె.

౧౦౦౪

కం॥ “ఎవడేతత్త్వత్కృత మచ్ఛవనంబును భక్తితోడఁ దాఁ జదువునో యో
యవనీభృతనయ! వానికి భువి నిష్ఠవియోగ మెపుడు పొసఁగదుచుమ్మి. ౧౦౦గీ

తే॥ పుట్టుకలమూట విత్తప్రపూర్ణుడగుచు నఖిలజాడ్యవివర్జితుండై యిహమున
నన్నివిధముల భోగంబు లనుభవించి పొందఁగలుగును దుదకు మత్పురము వాఁడు ”

కం॥ అనియిట్లుపలికి యీశ్వరుఁ డనఘంబును వైష్ణవంబు నగు వామాంగం
బును గాత్రాయని కొసఁగిన మనమున నుప్పొంగి యాక మతి గ్రహించెన్.

సీ॥ ధృతకపాలకరంబు సితవర్ణ మంతటం గంతార్థమందున గరళయంతము

అభినవరుండమూర్ధహారంబును బ్రహ్మాండకోటి కుత్పాదకంబు

ఉరుజటాభాసమానోత్తమాంగంబును గౌరవోభాకలాఖండరత్న

భాసావభాసితంబై సువర్ణాభరణాన్వితం బొకట నహ్యంగద మొక

టను సకృత్తివసనమును సదుకూలంబు నివల నవల నగుచు వృషభవాహ

నమును మత్స్యవాహనము నిరుప్రక్కలం గ్రాలఁ బారిషదు లొకంటఁగలిగి

ఆ॥ ఒకటఁ జెలులతోడనొప్పడిరూపంబుఁ జూచి బ్రహ్మాదోష్టిసురవరేణ్య
లలఘుభక్తి నట్టి యర్ధనారీశ్వరు నెంతయును స్తుతించు చిట్టులనిరి. ౧౦౦౯

సీ॥ “ఈవొక్కడవె జగంబెల్లెడ న్యాపించి యఖిలదేహములందు నధిపసింతు
జనకునివలె జీవసంరక్షకుండవు. జననివి. మతి జీవసంజ్ఞకుండవు.

విశ్వసాక్షివి. మతి విశ్వబీజంబవు. బ్రహ్మాండముల వశపఱచికొందు.

జలరాశి నూర్మలచందంబునను మతి పుష్కరంబులలోన బుగ్గలట్టు

లుద్భవించి నీదునొడల బ్రహ్మాండమ్ము లడఁగు నీదునంగమంద మరల.

నేనొకప్పు నీదు నేత్రంబునుండియు ఫాలమందొకప్పు ప్రభవమగుదు. ౧౦౧౦

ఆ॥ ఇంకొకప్పు నీవు హిమవత్కుమారియుం బొందుసేసినప్పు పుట్టి జగము
సృష్టిసేయుచుందు. శివ! నీదునాజ్ఞ యం దుందుమెపుడు సురల మందఱమును.

ఆ॥ అగు దనంతుండవు ననంతవై భవుండవు. నఖిలభంగమునకు నద్భుతంపు
రూపుదాల్తుడేవ! యోపరమేశ! నీ వశివములఁ బవిత్ర మాచరింతు. ౧౦౧౧

కం॥ శివములు నిచ్చుచునుందువు. భవానిరొ! తపమ్ములకును ఫలమగుదువునీ.

వెవఁడు శివుడో వారివాఁ డెవఁడావారి వాఁడె శివుడూ. నిది నిజమనుచున్

ఆ॥ ఇ ట్లభేదబుద్ధి యించుకగలిగె యుమ్మత్ప్రసాదమునను మాకు జనని!

దృష్టమును శ్రుతమగు త్రిజగముల్ లోపల బయల వ్యాప్తమగుచుఁ బరఁగెడివు.

తే॥ భువనపూజ్య! నురేశిని! భువనవంద్య! యంబ! దేవేశ! దేవ! సాష్టాంగముగను

మొక్కుచున్నార మందఱమును ననుగ్రహింపుఁ” డనిపల్కి చనిరి యథేచ్ఛ సురలు

కం॥ భవసింధుపోత మతుల మృవు నేతద్దివ్యరూప మాత్మను జింతిం

ప విముక్తసంగమయి పైజవనా! బ్రహ్మమునఁగలయు జగ మేమందున్. ౧౦౧౨

—* లక్ష్మీనారాయణ మహిమము *—

- అ॥ ఈ ప్రకారముగను హిమవత్కుమారిక యిడిన కాపమునను నెల్లసురలు
సంతువడయలేక సంతతం బెంతయు వంత ననుభవింపవలసె నొర! ౧౦౧౭
- క॥ సాలగ్రామము గండకి నాలీల మహేశలింగ మగు నర్మద. సు
శ్రీలలితములై స్వయముగఁ గ్రాలు నకృత్యములగుచు శ్రుమనవి రెండుకా.
క॥ ఇరువదినాలుగువిధముల వరసాలగ్రామశిలల వర్తిలెడి కి
ధరుని బరీక్షింపఁగనగు. హరిలింగం బేకరూపమయియే యుండుకా. ౧౦౧౮
- క॥ సాలగ్రామజనుస్థలమై లలివహించునట్టి యాగండకి కీ
లాలము గోలియు నాడియు నోలిం బ్రస బ్రహ్మపదము నొందు భువముగకా.
తే॥ గండకీసంభవంబొచుఁ గ్రాలునట్టి యాశిలను విధివత్తుగా నర్చితంబుఁ
జేసినట్టిఁడు యోగసంసిద్ధివడసి శుద్ధ మానసుడగును సచ్చాద్రవర్య ! ౧౦౨౧
- క॥ ఎది నీవడిగినవాడెవో యది యుదితమునీ. కికకా మహాదేవున కే
విధమున బ్రాహ్మణకాపం బొదవెనో వచియింతు విను మహా వైజవనా !
క॥ హరితాండవసంబంధము ధరజాదేహార్ధ పరితంబును వాణీ
వర నుతియుతమును నగు నీవరకథ విని బరమగతిని బడసెదరు జనుల్. ౧౦౨౩
- క॥ శ్లోకమొ శ్లోకార్ధంబో శ్లోకచతుర్థాంశమో విలువై విరోధం
బై కాటిల్యము మానము లేక పరింప నుగతి యవలీల లభించుకా. ౧౦౨౪
- క॥ చాతుర్మాస్యంబుననే యేతత్కథ విన్న జడువ నిల ధనపుత్రా
నీవితంబై జన మెంతయుఁ జేతశ్చింతితపదార్థసిద్ధిని బడయుకా. ౧౦౨౫
- తే॥ ఎట్లు బ్రహ్మాదిదేవత లెల్లఁ గూడి యర్ధనారీనఁజేవురు సంతకమున
గీతవాద్యాభియోగంపుఁ గృతి నవా ప్రసిద్ధులై రట్లు వైప్రజ సిద్ధివొందు. ౧౦౨౭
- అ॥ వానకాటులోన వాసుదేవమహేశ్వరాంబికల గుఱించి యధికమైన
భక్తియోగ మాత్మపరిశుద్ధిమైజేయు నరుడు కాఁ డికకా స్తనంధయుండు.
క॥ గణపతిపూజ్యుడు. నారాయణుడు పరున్న పృథ్వీ న. సంతకుఁబూజ్యుం
డణిమాదిసిద్ధులొదవెడు నణఁకువతోఁ జేయఁబడిన యాలనిపూజకా. ౧౦౨౮
- అ॥ భాస్కరుం డొసంగు బహుభుతరారోగ్య మర్చ్యమానుడగుచు నధికభక్తి.
అధికఫలదుడగును నతఁడు చాతుర్మాస్య బూజ్యమానుడగుచు భూజనులకు.
క॥ ఏతత్సంచాయతనము పీఠిం బూజ్యంబు గృహీకిఁ బేర్చిమెయిం ద
చ్చాతుర్మాస్యం బూజ్యము. చేతశ్చింతితము దాన సిద్ధించు వెనకా. ౧౦౩౦

సీ॥ అర్చితంబై యెది యథుములం బోకార్చి యర్చితంబుగజేయు నఖిలజగము
వినుతింపఁబడి యెది విలయితకలుషమై వినుతంబులం జల్పు విష్టపముల
చదువంగఁబడుచు యత్సంబంధిపద్యము ల్పంకంబు నవలకుం బొడదోలు
ధ్యానింపఁబడి యెది మానసంబునఁబుట్టు పృజినంబులన్నింటి వెడలనడచు
అహరహమ్ముగూడ నట్టి సాలగ్రామం బరంగు హరిని ద్వారవతిని గలిపి
కొలువ ముగితిగలుగు. నలఘుచాతుర్మాస్య దర్శనంబై మోక్షదాయకంబు.

క॥ సాలగ్రామగహరికిం జాల నివేదింపఁబడిన శాల్యన్నంబుకై
మేలగు నభిషేకోదక మాలలి నేవింప నింక నడుగఁగవలెనే.

౧౦౩౨

ఆ॥ అగ్గలంపుభక్తి నల్ల సాలగ్రామశిలకు నర్పణంబునెఱుఁబడిన
తిలలు బహుపవిత్రు సలుపుఁ-జాతుర్మాస్య సంతకునువిశేష మవరభాగ్యి !

తే॥ వాఁడు లక్ష్మీసమేతుండు వసుధనేపుడు-వాఁడు ధనధాన్యసహితుండు-వాఁడు భాగ్య
వద్దహంబుల జనియించు-వాని శ్రీసనాధవిష్ణునిగా నెఱుంగవలెఁజుమ్ము.

౧౦౩౪

క॥ సాలగ్రామస్థిత వనమాలిం బూజించువాని మందిరమందుకై

శ్రీలక్ష్మీ సుస్థిగంబుగ హరిని ననియించు శూద్రజా ! యేమందుకై.

౧౦౩౫

తే॥ ఎంతవఱ కమృతకుండు యజ్ఞింపఁబడఁడో యంతవఱకెదరిద్రిత యవని బ్రజకు.
అంతదాకనె గర్జించు నఘచయంబు-నంతదాకనె క్లేశంబు లంగమందు.

౧౦౩౬

క॥ ఆ గరుడధ్వజుఁ డెచ్చట బాగుగఁ బూజింపఁబడునో పంచకోశం

బాఁ గడుఁ బావన-మన్చటి కేగఁగలే వశుభము లిక నేమనవలయుకై.

౧౦౩౭

ఆ॥ అదె మహాతపంబు-నదియె మహాభాగ్య మదియె మోక్ష మెచట నాద్యుడగుచు
లలిసహించునట్టి లక్ష్మీకు పూజనం బాచరింపఁబడునో యలఘుభక్తి.

౧౦౩౮

సీ॥ ఏయింటిలోపల నెంతయు రాణమై వర్తించు దక్షిణావర్తశంఖ

మేమందిరంబున నెపుడును సుస్థిరంబగు లక్ష్మీనారాయణాత్మకంబు

ఏయగారంబునఁ గృష్ణసారంబగు సులసీమహిజంబు లలివహించు

ఏభవనంబున శోభాయమానమై ద్వారవతీశిల గూరియుండు

అచట శ్రీయుగ విజయంబు హరియు ముక్తి యుండుశ్రీలక్ష్మీనారాయణుండుతను య
జించువానికిఁ బుణ్యంబు నించు. వాఁడు తత్త్వ ణంబున ముక్తుడౌ దప్పకుండ.

క॥ చాతుర్మాస్య లక్ష్మ్యన్వీతముగ మఱింత యర్చనీయుండు హరి-యా

సీతాంబరధరు ధ్యానము పాఠకహరమగుఁ గరంబు వైజవన ! వెనక.

౧౦౪౦

కం॥ తులసీమంజరులను వారి నలచాతుర్మాస్యమున సమర్పించెడివా

రలు మరలం బుట్టగు-శ్రీఫలదళములఁ బూజసేయఁ బాపము లడఁగున్. ౧౦౪౧

అ॥ జగదధీశుడగుచు జగమెల్ల వ్యాపించి యెవఁడు సృష్టిలయములెపుడుఁ జేయు
యత్న పూర్వకముగ నవ్వఁడె నేవ్వుండు. కుంద దింక వానిఁబొందు జనము.

—* రామనామమంత్రమంత్రమహిమము. *—

సీ॥ వీరభాహుండును వీరభద్రుండును వీరసేనుండును భృంగిరాజు

రుచి తుటి నందీశ్వరుండు పుష్పదంతుండు కంటక విఘట వికంటకులును

మాలాధరోత్కటుల్ మఱి వార కేశులు పాశధరుండు విభద్రీకుండును

నరనుండు శృంగియు నరక పుణ్యోత్కటుల్ కణప మహాభద్ర కాలపులును

కాల ధనప భద్రక ధనద రక్తలోచన విరోచనులు వృషహనువుండును

పారద వికటాఖ్య పంచకీర్ణ ధ్వాంక్షి సింహవక్త్ర దీర్ఘ జిహ్వాముఖులు ౧౦౪౩

కం॥ తుండియు హంసక్రియును బ్రచిందుండు మహాద్భుతుండు శాలిగ్రాహ

ఖ్యుండు త్రిశీర్షుండు మొదలగు దండిగణములు తిగకోట్లు తన సవిధమునన్

అ॥ భద్రకాలిఁగూడి “రుద్ర ! జయజయ.” యంచుచ్చరవము సేయుచుండ నొక్క

కాలమందు శివుండు కైలాసశిఖరమం దగజతోడఁ బరమమైన శ్రీని ౧౦౪౪

కం॥ భూతప్రేతపిశాచము లేలెంచి సమీపమునకు నెంతయు నుతి సం

ప్రీతునిజేయఁగ నుండుడుఁ దోలెంచె వసంతమటకు ద్రిపులు రహింపన్ ౧౦౪౫

సీ॥ శ్రోత్ర మొగ్గలతోడ నత్తఱి జెట్లు కరంబు ప్రకాశమానంబులయ్యె.

మందమందంబుగా మలయానిలము వీచె. గవిచయంబునకయ్యె గడుసుఖంబు

పుష్పించి కింకుకభూమిరుహముల్ వియోగిమానసముల నూపఁ దోడఁగె.

కామవికారసంక్రాంతంబులై బిట్టు ద్వంద్వముల్ క్రీడింపఁ దారసిల్లె.

అట్టి గాఢసమయమందు మనంబు లున్మాదయుతములగుట మదిఁ దలంచి

దండధారియగుచు దండను వసియించు నందికిం బినాకి నయనసంజ ౧౦౪౬

క॥ సలిపిన నపు డాతఁడు “చాపలదోషము చాలుఁ జాలా, బనివిని యింకమీ

రలు తపముసలువుండీ గణము లనుటయుఁ దపంబువారు మొదలిడి రంతన్.

అ॥ అపుడు విశ్వజననియైన భవాని “యాయత్తుమాల నీదుహస్తమందు

సతముఁ గానఁబడెడు శంకరా ! యేమిజసింతో చెపుమ, కలిగె సంశయంబు.

సీ॥ నీనొకండవెకాదె నిఖిలభూతములకు నాదిముండవు సకలాధిపతివి.

జననియు జనకుండుం గనబడఁ డెట నీకు. బాట్టంబులేనియుఁ జూడఁబడరు.

జాతి యియ్యదియంచు సరిగ నేరు నెఱుంగ. రేనును నెఱుంగ నీ కితరముండు.
టురుకష్టమున విడ్డు చుచ్చాస్వసనిశ్వాసములు జపించెడు నిత్య మలఘు భక్తి.
లేదు నీకంటె నన్యంబు లేకమేని. యేది మది నీవు ధ్యానింతో యేమొ నీకు
నేను బ్రాణప్రియ నె యైనయెడల నాకు నుడువు మదిదేవ! యని గౌరి యొడలుపుడికి.

ఆ॥ అడుగ శంభుఁ డిట్టులను. “ హరినామసహస్రసార మెవుడు ధ్యాయమాన.
మవ్విభమున సప్తమావతారంబగు రాము నామ మెవుడు రహిఁ జపింతు. ౧౦౪౧
ఆ॥ బ్రహ్మరూపమైన ద్వాదశాక్షరము సనాతనంబు నేను నగకుమారి !

అక్షమాలఁబూని యస్వహంబు జపింతుఁ బద్మనాభకరుణఁ బడయుపొంటె.
క॥ ఇరువదినాలుగువిధముల ధరణిం బ్రాదుర్భవించి తనరారెడి కి

హరి సద్గుణములు నిరతముఁ గరమర్థిని మననసేతుఁ గాంతామణిలో ! ౧౦౪౩
తే॥ తద్గుణంబుల సారంబుఁ దతఫలంబుఁ ద్యక్షితురంబును గ్రామత్రయాన్వితము స.
బిందువును నగు ప్రణవంబు డెందమందు సతము ధ్యానించుచుండు నోచపలనయన!

ఆ॥ వేదసారమిద్ది. విష్ణుపాధారంబు, నిత్యమును. జడంబు నిర్మలంబు.
ద్వ్యక్షరంబు, శాంత. మమృతంబు, సద్రూప. మమృతతృప్త్యమును. నియామకంబు.
ఆ॥ దీనిఁ దెలిసికొనినఁ ద్రోళ్ళు సంసారబంధనము తుణములోన జనములకును.

జనమునుండి కల్మషసహస్రములు వాయు. నిదియె పరమగుహ్య మేణనయన !
ఆ॥ ఇదె మహామహస్సు ముదితలో ! లోకమం దిదియె దుర్లభార్థ మెంచిమాడ.
ఇదె త్రిలోకములకు సెంతయు భూషణం. బిదియె జన్మకోటి నొదవునదియు.

ఆ॥ ఇందుబింబముఖిరొ ! యాద్వాదశాక్షరచింతనంబె యగును శ్రేష్ఠమైన
జ్ఞాన. మందుఁగూడ సరిగఁ జాతుర్మాస్యఁ జేయ బ్రహ్మాదంబు. చింతితము.
క॥ ఈయక్షరజస్తోత్రముఁ బాయక యెల్లప్పు మదిని వాక్కునఁ గిరియ నే

ధీయుక్తుఁ డాశ్రయించునో యాయన యింకఁ బుట్టుబోవఁ డవసీస్థలిలోకా.
తే॥ ద్వాదశాక్షరమహిమంబుఁ దప్పకుండ వర్ణనము సేయుటకుఁ జతుర్వదనునకును
కాదుశక్యము. వేనోళ్ళ కాద్రవేయపతికిసహిత మశక్య మిప్పుల తలంప. ౧౦౬౦

ఆ॥ జప్యమైనయట్టి సస్మంత్రమియ్యది. స్తుతము ధ్యాతమగుచు తోఁజి సర్వ
మాసములను నఘము మాపుఁ. జాతుర్మాస్యమున విశేష మింక ననఘచరిత !
ఆ॥ శ్లోకుల స్మృతిపురాణతతుల నుసార మీద్వాదశాక్షరంబు తధ్యముగను.

చింతితార్థసిద్ధి చింతనమునన యా. యమ్యపుణ్యదాన. మమృతదంబు.
ఆ॥ ప్రణవసహితమైన ద్వాదశాక్షరమును విప్రబాహుజాతవికులు మువ్వరు
జపము నేయ మోక్షసామ్రాజ్యమబ్బు. స్త్రీశూద్రులకును దగదుచూ ప్రణవము.

అ॥ ప్రకృతులందఱికిని ద్వాదశాక్షరమంత్రజపము పనికిరాదు సత్యముగను.

విప్రభక్తి దాన విష్ణుకీర్తన కాయకోవణములె వారి నుగతజేర్చు. ౧౦౬౪

ఉ॥ వారికి రామనామమె యవశ్యము జప్యము కోట్యతీతమా.

ఆరయ రామరామయను ద్వ్యక్షరమంత్రము సర్వపాప సం

హారకమాను. నిల్వఁబడి యధ్వగుఁడౌచు శయానుఁడయ్యు నీ

శ్రీరఘురామకీర్తనము చేసిన విష్ణుగణత్వ మొందెడికె. ౧౦౬౫

తే॥ రామయనియెడి రెండక్షరములమంత్ర మగునుబో మంత్రకోటిశతాధికంబు

ప్రకృతులందఱికిని నది పాపనాశకముగఁ జెప్పంగఁబడియెడి హిమగిరిభవ !

౧॥ చాతుర్మాస్య నె యగుచో నేతచ్ఛ్రీరామమంత్ర మెంతయు ఫలదం.

వీతీరు మంత్రరాజము చాతుర్మాస్యను లభించు సద్భక్తులకుఁ

౧౦౬౬

తే॥ రామనామముకంటె నీరసఁ బ్రశస్తమగుచుఁ బఠనీయమైనది యగుపడ దెట

రామనామాశ్రయింబు నోరాజముభిరో ! యామ్యయాతన యుండ దేమనివచింతు.

తే॥ విగ్రహంబులు మృతకముల్ విఘ్నకరము లైన దోషంబు లన్నియు నగకుమారి !

రామనామంబుచేసె విరామమొందు. సల్ప కీవిషయంబునం బర్చయింక. ౧౦౬౭

ఉ॥ స్థావరజంగమాత్మమగు సర్వజగంబున నంతరాత్మయై

యేయెడయుక రమించుట మృగేక్షుణ ! రాముఁడునాఁ బ్రకీర్తితుం.

డా వరరామమంత్ర మఖిలార్థనుసాధక. మెల్లజాడ్యముల్

పోవును దజ్జపంబునను. బూర్ణజయంబు రణోర్విఁ గల్గెడికె. ౧౦౬౮

అ॥ అఖిలతీర్థఫలద మారామమంత్రంబు. కామదంబుకరము త్కృమరులకు.

రామచంద్రయనుచు రామయటంచు నుదాహరింతు దానిఁ దద్భజనులు. ౧౦౬౯

ఉ॥ ద్వ్యక్షరరామమంత్రజపతత్పరుకార్యము సిద్ధివొందు వా

మాక్షీ ! గుణాకరంబయిన యమ్మనురాజము రాము సత్కటా

క్షేక్షుణగోరి వేల్పులును నెంతయుభక్తి జపింతుగాన నీ

వీక్షుణచూది తజ్జపము నెల్లపుడుం బొనరించుచుండుమా. ౧౦౭౦

అ॥ రామనామజపము రహిమైనొ నర్చువాఁ డఖిలకల్మషములఁ ద్యక్తుఁడగును.

రామనామమున నె నామసహస్రజంబైనయట్టి పుణ్య మబ్బంగలదు. ౧౦౭౧

క॥ చాతుర్మాస్యనుబదిరె ళ్లేతత్పుణ్యంబు మిగులు. హీనకులుల దౌ

పాతకమంతయు దగ్ధంబైతీరును దజ్జపమున నదీంద్రునరా ! ౧౦౭౨

అ॥ అంతరాత్మయైన యారాముఁ డివ్విత్యమెల్లనిండి తేజ మినుమడిం

క్షుణములోనఁ బూర్వజన్మాత్మత ఘాలనూత్మపాపములను నుగ్రిక్కఁజేయు.

—* ద్వాదశాక్షరమాహాత్మ్యము. *—

- ఆ॥ అని వచింప “ద్వాదశాక్షరమాహాత్మ్యమును సవిస్తరముగ వినుచు మనఘ !
 ఉన్న వర్ణములును నొదవెడి ఫలమును నేను దానిఁజేయనైన విధము. ” ౧౦౭౬
- క॥ అని గౌరి యడుగ శివుఁ డిట్లును “బ్రహ్మముతోడ ద్వాదశాక్షరమంత్రం
 బును విప్రబాహుజోరుజు లనుదినము జపింపవలయు సంబుజముఖిరా ! ౧౦౭౭
- తే॥ స్త్రీలు శూద్రులుఁ బ్రణవముజోలిపోక యది జపింపంగవలయుఁజూ సదమలాంగి !
 ప్రణవమునువీడి ప్రకృతులఁక రామనామమో వడక్షరమో జప మొనరుచునది. ౧౦౭౮
- చ॥ కృమమిది సర్వవర్ణులకుఁ గంజదశాక్షి ! జపంబునందునక.
 కృమమునువీడిచేయ సరకప్రదుఁడౌవిభుఁ డెల్కబూను ” నా
 నుమయను. “ నేఁ ద్రిమాత్ర మదినుంచి జపింతును శ్రీకు. గాని వా
 క్యములకుఁగూడ గోచరముగాని తదాకృతి యెట్లెఱుంగుదుక ” ౧౦౭౯
- స్త్రీ॥ అరియిట్టు లడుగుటయును “ సమోభగవతే వాసుదేవాయ ” యక్షభానురాక్ష
 రంబులు జపింపు మంబుజముఖి ! సదా. స్త్రీలకుఁ బ్రణవంబు చెల్ల ” దనుచు
 శివుఁడు త్తరంబిడె. శివ యంత “ సప్రణవంబై నయప్పడే ద్వాదశాక్ష
 రంబగు. నాకుఁ దత్ప్రణవమం దధికౌరమే యుండదంటివి. యెట్టులింక
 ప్రణవమందు నేను బడయుదు నధికార ” మనుడుఁ జంద్రమాడఁ డభిలషేవ
 తలకు నాది ప్రణవ. మలత్రిమూర్తులు నందు సతులఁగూడి యుండ్రు సంతతమును ౧౦౮౦
- క॥ ఆం దభిలభూతములు నింపొందఁగ భాగానుసార ముండును. మఱి యా
 చందంబునఁ దీర్థంబులు నంద ననించెడిని. బ్రహ్మమది. మోక్షంబుక ౧౦౮౧
- ఆ॥ ఎవుడనీవుడేవి ! యెలమిఁ జాతుర్మాస్య హరినిగూర్చి తపము నాచరింతు
 ఆవుడు ప్రణవసహితజపమునుగావింప యోగ్యులుగుదు. వేమియున్నదింక. ౧౦౮౨
- క॥ తపమునఁ గోరికిదీరును. దపమునన మహాఫలంబు దా ఘటియించుక.
 తపమున సర్వము నగుఁ. దత్తపమే సులభంబుగాదు ధాతుజేఁ బ్రజకుక. ౧౦౮౩
- క॥ కీరితి సౌభాగ్యంబును నోరిమి నిజ మాదియైన యురుగుణనికరం
 చేరుపడుఁ దపమువలనను. జారుముఖీ ! తత్తపం బశక్యముచేయక. ౧౦౮౪
- క॥ ఎవుడు తపము వర్ధిల్లునొ యవుడే హరిమీఁదిభక్తి యభివృద్ధంబౌ.
 ఎవుడది లేక కృతంబగు నవుడు తపంబునకు హని యారంభమగుక. ౧౦౮౫
- ఆ॥ ఎంతవఱకు విష్ణు నెద సంస్మరించి జిహ్వించలము పవిత్ర మాచరింతు
 అంతవఱకుఁ దపము లబల ! గర్జిలెడి జనులదేహములను సంతతంబు. ౧౦౮౬

తే॥ ఎట్లుదీపము వెలిగింప నెంతగాఢమైనచీకటియును నాశమందఁగలదో

అట్లు శ్రీహరికథనుండి యఘుచయంబు పంచబంగళ మైపోవుఁ బద్మనయన !

ఆ॥ కాన హరిపరుండఁబూని చాతుర్మాస్య శుద్ధహృదయనగుచు శోభనాంగి !

ప్రణవసహితముగను బరియింపు మంత్రీరాష్ట్రనయట్టి ద్వాదశాక్షుఁడంబు, ౧౦౮౮

ఆ॥ ద్వాదశాక్షరాధిదై వతంబయిన యా మాధవుండె పీఠమాసనుడయి

బ్రహ్మరూపమగుచుఁ బరఁగు నఖండితజ్ఞానమొసఁగఁగలఁడు మానవతిరో !”

—* పార్వతి తపస్సుచేయుట. *

క॥ అనియిటు వాక్రచ్చుటయును విని చాతుర్మాస్యయందు వెడలి యును హిమా
వనిధరశిఖరంబునకును జనియెఁ దపంబును బరింప దాసవరేణ్యా ! ౧౦౯౦

సీ॥ అష్టవిధంబై న యా బ్రహ్మచర్యంబు కడునిష్ఠమైఁ బక్క నడపుకొనుచు

నసనత్రయంబు నువ్రతమంచు భావించి తనశరీరంబునం దాన్నికొనుచు

బాల్యమాదిగఁజెప్పు బాసఁబైవర్తించు మంచియాశులనొద్ద నుంచుకొనుచు

క్షుమ లోనుగాఁగల సకల సద్గుణములు వీడిపోకుండఁ గాపాడుకొనుచు

శంకరునిగుఱించి సలిపినతపమునం బోలె మేలియొడలు తూలిపోవ

అల త్రికౌలములను హరిశంకరుంగూర్చి సలిపెఁ దపము నివమునులకొనూర్చె.

సీ॥ ఏక యోగీశ్వరభ్యయమై నట్లు నేపె భువనవంద్యయై పరంగు

ఏపె యా జనయిత్రి యీ ప్రపంచమునకు నేపెయే ప్రకృతిస్వరూప తాను

ఏపె తటితోక్తి కన తనుకొంతయిం దేపె గుణాతీత యేపె విరజ

యస్మతుంబులు పృథివ్యప్రేక్షకగుగానంతములో యద్యాత్మ మఖిలజగము

ప్రకృతికంటెఁగూడఁ బ్రాక్లిత యేపె స్పృహదిరూపమునను ననునదృష్టి

దాత్రి యేపె యాపె తపము చాతుర్మాస్యమునఁ బొసర్చి శుద్ధసేసె నెఱుఁగ !

—* మునులు శివుని శపించుట. *

ఆ॥ అదిర్రాజతనుఁ యా ప్రకారంబుగా నుగ్రతపము నేయుచుండుటయును

నారుండు మరుచిచేత నవమానితుండయి దేశదేశములను దిరుగఁదొడఁగ. ౧౦౯౩

సీ॥ కూరుచుండునుభోయి చారుధరాజము లూడఁగాఁబడ వానినీడలందు.

సున్నాతుండగుఁబోయి శుద్ధజలంబులై తేజశ్శిలైడి మేటితీర్థములను.

ఈఁదులాడునుభోయి యిద్దరి యద్దరిం దన్నిపాఁతెడి యేశ్వమిన్నలందు.

ఎగిరి దూకునుభోయి యెంతయేని యగాధజలములై విలసిలు కొలఁకులందు.

తాప నుపనయింపఁ ద్రప్తకారంబుగా బలుశ్రమములు పడియు ఫలములేక

అలల లలిఁజెలంగు యమునానదీం బడెఁ గడమఁ బోయి గరళగళుండు శూద్ర !

చ॥ పడి యవగాహిశుండగుడుఁ బై జవనా ! యింక నేమిచెప్పదుకొ

మృదునిశరీరమందుఁగల మేటిస్మరాన్ని ని దహమానమై

పడి మసిబుడ్డివోలె రహితాని కడుంగడు నల్లనై కనం

బడియెఁ దదాపగాజలము. పాదములంబడియాకె యంతటకొ.

౧౦౯౧

తే॥ “ కరుణ సేయుము దేవేశ ! నిరతమేను నీకు వశురాల ” వనవుడు నీలకంఠుఁ

“ డీనుతీర్థంబునకువచ్చి యేవుమాంసుఁ డాడుఁ దదఘసహస్రము త్రీడిపోవు. ౧౦౯౨

క॥ మారతీర్థమనఁగనియ్యది ధరణిని విఖ్యాతమగుచుఁ దతవుణ్యంబొ

నరుగు ” మటుంచని యుచటనె మారుఁ డంతథానమొంది యటుతరువాతకొ ౧౦౯౩

నీ॥ వలరాజు కడువేడ్క వచ్చి వసించెనా నంగంబు కడు మనోహరముచేసి

తుమ్మెదతొక్కలం దులఁదూఁగు నెఱులచేఁ గుదిరించి సాగసుగాఁ గొండసిగను

పాలమీఁగడఁబోలు భసితంబుచేఁ ద్రిపుండ్రములు లలాటమం దమరదిన్ది

డమడమయనిమోయి డమరుకంబును గేళ్ళ నెంతయు వింత వాయించుకొనుచు

మునులపల్లియలకుఁ జని యాడువాండ్రొలో నాడి పాడి నవ్వి యాత్మచాప

లంబుఁ జూపుచుం దదంబుజముఖులను మోహసాగరమున ముంచివైచె. ౧౦౯౪

తే॥ పతుల భుక్రావయను నింటిపనులు మాని యింక పతియను భావన నగ్గలంబు

సరససల్లాపములు ప్రీతి నల్పుకొనుచు వెంటఁబడి రమ్మనీంద్రుల వెలఁదు లకట !

క॥ మును లా దుక్కిలంబును గనుగొని కినుకనువహించి కరములఁ గట్టకొ

గొని “ యీ యనయుండెవ్వఁడో చననీయక పట్టుకొనుఁడు చంపుఁ ” డటంచుకొ.

క॥ వెనుదగుటయుఁ బలాయన మొనరించెను విశ్వమంతయును జీవాంశం

బున నిండియుండు శంభుఁడు మునులకు భీతిల్లి యవుడు మృచ్ఛవిధమునకొ.

క॥ జేయుఁడు గ్రాహ్యుఁడు భేద్యుం డాయన గాకుండుటయును నాగ్రహమున శా

పాయుధులందఱుఁ దోయిఁటఁ దోయములు గ్రహించి దృష్టి ద్యోవీధిని బోకొ.

క॥ “ యల్లింగముకొఱకై మునిపల్లియలం జొచ్చి మృచ్ఛపగిదిని దుష్టుం

డిల్లాండ్రును హరియించెనొ తల్లింగము ద్రొల్పి యిపుడ భరం బడుఁగాలకొ ” ౧౧౦౩

మ॥ అని వాక్రొచ్చుడు వజ్రహూపధరమా నా శాపపున్నిష్టా చ

ప్పున నాధూగ్జటి లింగము స్పృశి యిబ్బామిం బడకొవైచె. నే

మనుదుం. దదృగవానుఁ డంత రుధిరవ్యాప్తాంగుడై బిట్ట వే

దనకుం ధాళుఁగలేక మూర్ఛమునిఁగెం దా నేలపైఁ గూలుచుకొ. ౧౧౦౪

అ॥ అట్లు మూర్ఛనోయి యవనిపైఁ బడుటయు మునులు తత్సమీపమునకుఁ జనిరి.

అఖిలభూతములును నమరులుకొ భీతిల్లి, రకట ! సంచలించె సకలజగము. ౧౧౦౫

చ॥ శివుడతఁ డెంచెటింగి ఋషిసింహులు మానసమందుఁ గుందుచుక

వినకత “ దైవ మెల్లు మహనీయమ. యెంతటిఘోరకార్యముక

దవిలియొనర్చినాము నుమనఃపరిపూజ్యుడ సర్వసాక్షియా

భవు భగవాను మూఢులము పాపులమై గురితింపలే కహూ !

౧౧౦౬

సీ॥ ఎవ్వనిజేహమం దీయెల్ల లోకము ల్వర్తిల్లు నా జగత్స్వామి హరుడు

నిర్వికారుండును నిర్విక్షయండును నిరుపద్రవుండును నిర్మముండు

నిస్సృహుండును మఱి నిరహంకృతియు నైన శంభుండు కరము నజ్జాలదుర్బ

లులమైన మాచేతఁ దెలియంగఁ బడఁడాయె ” నది యమ్మహేశ్వరు సంతికమున

కూరుచుండుటయును వారలఁగని పునశ్శాపభీతిచేత సరవి నతఁడ

దృశ్యుడగుచుఁ బఱచి దివికి గోలోక సంస్థితను నురభి సరిగఁ జేరఁబోయి

సీ॥ “ జగదుద్భవస్థితిసంహారములఁజేయు నంబ ! కైకొనుము నా యంజలులను.

రసభావముల నెల్లరం దృప్తిపెట్టెడి తల్లి పట్టుము నాదుదండములను

రసవిదగ్ధణంబుచే వెస నెఱుంగఁగఁబడు మాత ! గ్రహింపు మస్మన్నమస్సు.

బలమును స్నేహముం బ్రజకుఁ బ్రసాదించు నమ ! తీసికొనుము నాయుర్చనముల.

జననివీవు రుద్రాసముదాయమంతకుం. బుత్రివీవు వసుసమూహమునకు.

అనుజవీవు ద్వాదశాదిత్యులకు. వాంఛితార్థదాత్రివగుదు వందఱికిని

౧౧౦౮

సీ॥ తావకపదములం దావేదములు నాల్గు స్తనములలోనఁ దత్సాగరములు

రవియును శశియును భవదక్షిణ్యంగమున రోమంబులను నురస్తోమములును

శృంగద్వయంబున శిఖరి సమాహంబు శ్రవణద్వయంబున స్పర్శనములు

నాభిని వీయూష మాభీలఖురములం బాతాళములు మూపుపైని. బ్రహ్మ

తల సదాశివుం డెదం గేశవుండు మలమునను బన్నగములు మాత్రీమందు

సాధ్యు లథ్థులందు జన్నంబు లగ్రభాగమునఁ బితృగణంబు గ్రాలునెపుడు.

ఆ॥ ఫాలమునను మఱి కపోలంబులను యక్షకిన్నరులును గలిగి యున్నవీవు

సర్వదేవమయివి సర్వభూతవివృద్ధిక ర్త్రివగుచు నులదు గాదె యెపుడు

౧౧౧౦

సీ॥ ధృతివి పుష్టివి నీవు ఋద్ధివి స్వాహాపు స్వధవును సిద్ధివి శ్రద్ధవగుదు.

లక్ష్మివి కీర్తివి లజ్జపు కాంతివి మతివియు మఱి మహామాయవగుదు.

సకలమహార్థసాధకపు. ముజ్జగములఁగూడఁ ద్వద్రహితంబు కొంచెముండ

దగ్నిభట్టారకుం దాదిగాఁగలయట్టి యమరాదులకుఁ దృప్తి యాచరింతు.

స్థావరంబును జంగమమై విలసిలు భువనమంతయు నీచేతఁబూరితంబు.

అభిలలోకంబులకు హితవయిననీవ యస్మదంగంబునకు హితవగుము తల్లి ! ౧౧౧౧

— శివుఁడు వృషభానతారమెత్తుట —

- క॥ దేవేళి! ననుస్కారము గావించును. నాదుపూజ గైకొను మనఃపూ! ఈ విశ్వాత్తి హరించెడి యావా! స్తుతియింతు వరదనగుమీ దయతోక. ౧౧౧౨
- తే॥ విప్రశాపాగ్నిదగ్ధమై విగతశోభమైన నామేను శోభనా! యమృతజాత! తిరిగి నిల్వము కరుణ నీతేజుచేత" ననుచు నాగోవు శాంతయు నభినుతించి. ౧౧౧౩
- క॥ వలగొని భక్తియుతంబుగ లలినోపైడి దాని మేన లయమగుటయు నం దుల కెంతో సంతసిలి యది యలఘుతరాత్మీయ గర్భమందు ధరించెక. ౧౧౧౪
- సీ॥ తెఱగంటు లందఱుం దిరుగంగఁజొచ్చిరి యగ్గలంబగునాత్తి కగ్గమగుచు అవనీతలందెల్ల నాధారశూన్యమై కడుభయంపడ జను ల్కదలఁదొడఁగె సూర్యచంద్రిలు ధూతశోభులై రెంతయుఁ జిమ్మచీకటి దెస ల్కమ్ముకొనఁగ గాడు పుచ్చండమై కన్నలునో వీచె వారిధు ల్జుభించె ఘోరముగను స్థావరము జంగమందైన సర్వజగము వేనిలోఁ గాలమందున విలయమొంది తిరిగి కలుగునో యవ్వాఁడు ధరణినురుల శాపమునఁ జేసి దగ్ధుఁడౌ సమయమందు
- తే॥ అటు హతప్రాయమగుటయు నఖిలజగము యోజనాయామవి స్తుతి నున్నయట్టి పుడమిఁ బడియున్న లింగంబుకడకువచ్చి మునిసహస్రింబు లత్యంతమును బసవుచు
- క॥ అటుచిటు లవలొకించుడు నెటుగూడను దృష్టిపథము నెనయఁడు శివుఁ డ
- పృటులింగంబును వేయేండ్లటఁ బదిలముచేసియుంచి రా బుషివృషభుల్. ౧౧౧౫
- ఆ॥ నెత్తుకొడిసికొనుచు నీరల్లతంబయి యుండియున్నయట్టి యగ్రలింగ మును గుటించి శంకయొనరె నమ్మునులకు. దవ్యామానమయ్యె ధరణియెల్ల. ౧౧౧౬
- తే॥ తన్మహాలింగ మటు స్థాపితంబుఁజేసి సర్మదంజేసి రద్దాని. సర్మదాను కారి యవ్వారియు. నమరకంటకంబు లింగమును. నంత నమ్మునిపుంగవాలి.
- ఆ॥ " సేవ్యమానమైన శ్రీమ దేతల్లింగ మపనయించు సరక మవనిప్రజకు. భూతములును గ్రహము లేతన్మహాపూజనమున భూపలాయనమును జేయు.
- క॥ ఇక్కడ సున్నాతుండై దక్కినపుక మొగమునఁ బితృతర్పణముందా నెక్కుడుశ్రద్ధం జేసినఁ జక్కగ ఫలియించు నరుని సకలేప్పితముత్. ౧౧౧౭
- తే॥ సర్మదాలింగముల పూజనమునఁజేసి రుద్రమయజేహ మగుఁ బ్రజ రూఢముగను. హరి పరుండినతరుణమం దాచరించు లింగపూజ విశేష మొసంగు ఫలము. ౧౧౧౮
- సీ॥ అగు జన్మరాహిత్య మలఘుచాతుర్యాస్య సల్పంగఁబడు రుద్రజపమువలన. తలఁగును గర్భవేదనము చాతుర్యాస్య బొనరింపఁబడు శివపూజనుండి. పుట్ట రెన్నటికి నిబ్బవిని జాతుర్యాస్య భవుమింద నవ్యాజభక్తినుంచి. అమృతంబుసేవించు రల్లచాతుర్యాస్య శంభుఁ బంచామృతస్నాతుఁజేసి. భీముగుడిని దివ్వెఁబెట్టి చాతుర్యాస్య స్వకులకోటితోడఁ జనును దివికి. మధువుతోడ నీకు మస్తకమునఁ జేయు సేచనంబు దుఃఖమౌచనంబు. ౧౧౧౯

- తే॥ చందనమలంది శ్వేతపుష్పములచే గరంబు గైసేసి యగరుఘాపంబువేసి
సర్మదాజలలింగంబునకై యజించు నరులు నరులనబడరింక హరులెకాని. ౧౧౨౪
- క॥ పాణిప్రతిష్ఠచేసిన పాణింబులులేని రాలె హరులగుచుండక
పాణిములుగల శరీరులు రాణను హరులగుట యెంత రసంబరింపక. ౧౧౨౫
- క॥ ఏతత్త్తిర్థంబున సంజాతంబయి పూతమగుచు జలధారణసం
పితంబగు నీలింగము చాతుర్మాస్యను యజించు జనుఁ డా శివుఁడౌ. ౧౧౨౬
- ఆ॥ నరగణంబు మఱియు నర్మదామరకంటకాఖ్యతీర్థమునను నధికనియతి
గలిగి జలకమాడ నలఘుచాతుర్మాస్యం జని త్రివిష్టపమున మనెడి నెపుడు. ”
- క॥ అని విశ్వతో భమునకుఁ బనవుచుఁ బద్మాసనమునఁ బ్రాణాయామం
బునుబట్టి నిశ్చలంబుగ మనమున ధ్యానించి ర య్యమాహృదయేకుక- ౧౧౨౭
- క॥ పదపడి యింద్రాద్వయములు కదలి ద్రితం బమరకంటకమునకుఁ జని వి
ట్టాదవెడిభక్తిని నానతవదనులగుచు ఋషిగణంబువలను మొగంబై ౧౧౨౮
- ఆ॥ “బ్రహ్మవిదులు గురులు బంధవిముక్తులు నవనిసురులు నైన యట్టిమీకు
ఎరఁగుచున్నవార మేము మహేశ్వరులార యో ద్విజాతులార! భక్తి. ౧౧౨౯
- క॥ గుణరూపులుమీరలు. మఱి గుణాకరులు - త్రిగుణములకుఁగూడ నతీతుల్.
గుణమయభావములఁ బ్రతిక్షణమును ననుబుద్బుదములు త్మోచక్రిమునకై-౧౧౩౦
- సీ॥ ఈరు వాగ్జలధార వృజినుల శుచిచేతు. రస్పాపముల భస్మమాచరింతు.
మీవాకె చురకత్తి. మీ రోర్మి భూసము. లాగ్నిహాసమయమం దగ్నితుల్యు.
లీరె సమగ్ధ లనేకంబులై నట్టి శక్తులఁ బడఁగొట్ట త్మోతలమున.
త్రిదివాదిలోకము లేర్ప మీరే గతి. యెక్కార్థ మేని మీకే నుసాధ్య.
మీరె సత్కర్మకారకు లెంచిమాడ. మీరె సత్కర్మనిరతులు. మీరె మోక్ష
కొంట్టులగు మనుజులకు సత్కర్మములను ఫలమునిచ్చెడివారలు పాఱులాగ! ౧౧౩౧
- తే॥ వాగయోమయశస్త్రమువట్టియునికి యుష్మదీయబలంబు లోకోత్తరంబు.
ఈరలు తరింతు. రితరుల నెంతయును దరింపఁజేతురు. మిమ్ము వర్ణింపఁదర మె-
క॥ త్రేతాగ్నులు సతతము మీచేతం దర్పితములగు. విశేషించి తద
ర్చితత్పరులై యుందురు చాతుర్మాస్యమున ఫలము సమధిక మొందక. ౧౧౩౨
- క॥ సావిత్రిమంత్రజపము కావించుచునుందు రెపుడుఁగావున మీ రోర్మి
ధావిలులగుచో సకలాంగావలి నశియింపఁజేయరయ్య విలీలక. ౧౧౩౩
- ఆ॥ విప్రకాపముర్వి వితథంబుగాకుండ వఱుచుండునంతవఱకుఁగూడ
కులిశకూలదండములతోడఁ బలిలేదు హరిహాయునకు హరున కంతకునకు. ౧౧౩౪
- ఆ॥ అగ్ని కొనఁబడెడి యఖిలపదార్థముం దగులబెట్టుఁగాని ధరణిసురుండు
కాపముననుజేసి జాత మజాతమ్ము నెల్ల బలిమిమై దహింపఁజేయు. ౧౧౩౫

తే॥ శస్త్రమునఁ గొట్టఁగాఁబడి చచ్చునట్టివాఁడు సహితము కృష్ణుఁడవచ్చుఁగాని
ధరణిసురశాపవహ్నిచే దగ్ధులైనవారు నారకముననుండి రారు మరల. ౧౧౩౮

క॥ మరలకు మధుధాన్యంబుల సరిగఁజేదించునట్టి సామగ్ధ్యములే.

దరసిన వాక్యస్త్రముననె కఱకఱ జగమెల్లఁ దఱుగఁగలరు మహిమరుల్.

ఆ॥ అట్టిమీర లగుదు రస్మద్గురు ల్విశ్వకర్తలార! భువనకర్తలార!

ఈశ్వరుని వినాగ నేమును లోకము ల్పనవుచుంటి. మెఱుకపఱపుఁ డతని" ౧౧౪౦

క॥ అనివినుతించుటయును మును లసఘుండగుశూలపాణి యాత్మభయమునఁ

జని మరభీగర్భంబున జనియించుట యెఱింగి విబుధసంఘంబునకుఁ ౧౧౪౧

క॥ స్వాగతమొసఁగి తదవ్విత్తులై గోలోకమున కరిగి రమరాధ్యమునఁ.

వేగ నటులేగి యందఱు బాగుగఁ గనుగొనిరి యచటి భద్రములెల్లఁ. ౧౧౪౨

క॥ పరమాన్నకర్తమంబుల మురుచిరఘృతనదులఁ దేనెసానల దధిసుధా.

కరులగు పూర్వజగణముల మరీచిఘృతసోమపులను మఱిఁగాంచిరహా! ౧౧౪౩

సీ॥ నంద నందిని మేధ్య నర్మద మునునస సకలప్రియ ముఖీల శాంత నీల

కామిని ధర్మద వామన లంబిక ధనద తరేయిక శాంత కృష్ణ

దీప్తశృంగ సురూప దీప్త నాస మనాస చారుచంపక దుర్విషవ్యా విసత

అభినత మదతి జయారుణ కుంజోఘ్ని గౌర హిరణ్యద గౌరవదన

లోనుగాఁగల యావులలోననుండి యవల కివలకు నురికడి యర్క తేజా

సౌరభేయుని గని నీలసంజ్ఞఁ బ్రీతి నింద్రముఖదేవతలును మునీశ్వరులును

సీ॥ “ ఈ వెల్లగోప్తల కెంతయు దేవుండ. వగుదు జగద్గోప్త. వాదిముండవు.

విఘ్నము లోప్పకొర్చి విజ్ఞానమిడెదవు. ధర్మరూపత నమృతంబునిడెదు.

హరియించెదవు నీవ యఖిలజాడ్యములను. ధనమును శ్రీనిచ్చి తనువు, దీవ.

జగము నుఖింపఁజేయఁగఁ బ్రవృత్తుండవు. తేజంబులకు నీవ దివ్య ధామ.

మతిబలా! సౌరభేయ! శృంగాగ్రమందుఁ దాల్తు వుమతోడి కైలాసధరమునీవు.

వేదమయుడవు వేదాత్మ వాదు నీవు. వేదవేద్యుడవును వేదవిదుడ వీవు.

సీ॥ వేదయానుడవును. వేదయావుడవును. దగ మ్ముత్తుడవును వేదములచేత.

త్రగుణంబులకుఁ బరుం డగుదు గుణాకరుండవు. నీదు యాథాత్మ్య మెవఁడెఱుంగు

అగుదీవు భగవంతుడవు దేవ! వృషభముఁ, వృషలుండు నికదూఱు వెకతి తలఁప.

వీఁడును గాళ్లచే వృషభముఁ స్పృశియించువాఁడును బడు రౌరవంబునందు.

ఆఁకటం దప్పి నాకొంతమగుచునుండ మిగుల భారంబువహించి వగచుచుండ

కొంచి యెవ్వఁడు నిర్దయాకొంతుడగునో వానిమతి శాశ్వతంబయి వఱల దింక.

- ఆ॥ పితరులకై గుఱించి ప్రీతియుతంబుగా మెలకొడె కెవరు మహిని బెండ్లి
యాచరింతో వారియన్వయమునఁ బుట్టువాఁడు నరకమునకుఁ బోఁడు పోఁడు.
- సీ॥ ఎల్లలొకంబుల కీవ యయ్యెడు గతి. యీవ తండ్రివి. పరమేశ్వరుడవు.
నినువినా జగమెల్ల నిర్వీర్యమైపోయి తక్షణముననె విధ్వస్తమగును.
బరయును బశ్యంతి వైఖరి మధ్యమ యను చతుర్విధ సువాక్యముల కీవ
ఈశ్వరుండవటంచు నెల్లభూతములకుం దృష్టిసేయుదువంచుఁ దెలియు బుధుల.
కౌత్మవని బ్రహ్మమని ధర్మమని జగంబుఁ బర్వయుండెదవనియు నిక బ్రజ యెఱుంగు.
జీవరూపంబునను నిత్య మీవు మూఁడులోకముల నిండియుండుదు వేకముగను.
- తే॥ నాల్గొమ్ములు మఱియును నాల్గొకళ్ళు రెండతల లేడునాస్తంబు లుండి ముతై
ఱుంగులం గట్టఁబడు ధర్మరాశియైన వృషభమునుగాఁగ నిను వేదవిదుఁ డెఱుంగు.
- సీ॥ అచ్చేద్యుఁడు నభేద్యుఁడప్రమేయుఁడు మహాయశుఁ డశోచ్యుఁడదాహ్యుఁడనుచు.
బౌరాణికాగ్రణుల్బలుకుచుందురు. త్వదాధారమంతయుఁ ద్వదాధారముర్వి. (నిన్ను
యుష్మదాధారులై యున్నారు దేవత. లగు యుష్మదాధార మన్మత” మనుచు
స్తతియించి సుప్రసన్నతఁ బ్రణతుండగు కఱకంఠునకుఁ గృతాంగనులు విశ్రు
“లేవని మృతదినమున కేకాదశాహమం దిల వృషార్జునంబు సలుపఁబడదొ
క్రాద్ధశతము శ్రద్ధ సలుపంగఁబడినను వాని ప్రేతతనువు వదల” దనుచు ౧౧౧౦.
- ఆ॥ వరమొసంగి మఱియు స్వల్పరుషాక్రాంతమయి చరించు నమ్మహావృషభము
ముడ్లరెండు శూలమునఁ జక్రమున నంకితంబొనర్చిరఘ్ను ధరణినురులు ౧౧౧౧
- ఆ॥ దేవగుప్తమైన యావృషరాజంబు గోగణంబునడుమ వేగ విడిచి
ముక్తకోపులగుచు మునివరు లనిమిషుల్ స్వస్వధామములకుఁ జనిరి వేడ్క ౧౧౧౨
- ఆ॥ ఇట్లు కామవశత ఋషిసతీలోలుండై శివుఁడుగూడ వారి ధవులచేత
బలిమిమై శపింపఁబడి నర్మదాజలంబున శిలామయత్వ మెనసె” ననుచు. ౧౧౧౩.
- గద్య॥ ఇది శ్రీమజ్జగద్గురు గురుకరుణాకటాక్ష సంప్రాప్తోభయ భాషాపాండిత్య
రసవత్కవిత్వనిధాన హరితసగోత్రోద్భవ లక్ష్మీనారాయణ పేరమాం
బికొగర్భశుక్తి ముక్తాయమాన విద్యత్సభావిష్కృతావధానవిధాన
జానపాటి పట్టాభిరామాభిధాన సమాంధ్రీకృతంబగు
శ్రీస్కాందమహాపురాణాంతర్గత
నాగరఖండంబునందు
నవమాశ్వాసము.

నా గరిభిండుము.

ద శ మా శ్వా స ము.

—:0:—

కం॥ కిరీకాకి రామేశను బైకైః శ్చైత్రహతృ లెన్నియొమాటుల్
పాకటభక్తి నొనర్చు నుహాకానూ ! బాకగాట్పాంతుకరానూ !

౧

—) నీలవృషభ లక్షణము. —

తే॥ అనధరింపుము పైజవనాభ్యసూదురీ “దద్భుతాకృతమైసట్టి యావృషభము
నీలసంజ్ఞక మెటులయ్యె గాలవ ! వచియింపు” మనుకుయు నమ్ముని యిట్టిలనియె.

ఉ॥ రంగున నెట్టినై కరము రాజిలునట్టి మొగంబుఁ దోకయుకై
బంగరుపూతపూసినటు పాండురమై మఱిగెట్టెలన్నియుఁ
శృంగయుగంబుఁ దెల్లనయిచెన్నలరారు వృషంబు నీలసం
జ్ఞంగను నివ్వధంబునను శాస్త్రవిదు ల్వచియింతురీ శూద్రీశా !

3

సీ॥ కనునీ నాతమములొ కాళ్ళునాలుగు గడ్డి నందితో సాశ్యంబునొందునెట్టి
ధర్మదేవతవోలె దాదోచుచుండెడుఁ బరకించుమాత్రన ప్రజలెట్టి
నీలలోహితమైన నిజచిన్నములచేత స్వాంతముల్లరియింపఁజాలునెట్టి
ఖురచిన్నములచుందుఁ దఱచుగం గపిలమై ముద్దుసేయుచునుండఁ దద్దనెట్టి
దేనివిశ్వరూపుడైన జనార్దనుం డలఘువేదమంత్రములను నిత్య
మర్చింబుఁజేయు నది నీలసంజ్ఞకం. బదియె పంచవదనుడైన శివుఁడు.

౪

కం॥ తద్దర్శనమూర్తింబునఁ బెద్దగసిద్ధించు వాజపేయిఫలం. బిం
కడ్డి సమర్చితమైనం దద్దియు జగమెట్ల నర్చితంబగుచుండున్.

౫

కం॥ అనీలవృషభమునకుకా జానగుగ్రాసమునఁ దృప్తిసలుపంబడుచో
నీనిభిలమైనజగమును బా నాప్యాయనముగాంచు వాస ! నిజముగన్.

౬

కం॥ సాలగ్రామముకథ యది. కాగ్రామండు లింగమైన కథ యది. గానక
సాలగ్రామము లింగము బూలంబూజించువారు పొందరు వ్యధలక. 2

కా॥ చాతుర్మాస్య భేదభావనముచే శ్రద్ధకవిశేషించి యా
భూతేశుక వారిబూజనేయవలయుం బూజింపగంబడ్డవా
రై తామిత్తురు స్వగ్గమోక్షముల వా. రగ్నిస్థిరాజేవగో
వారితస్థైరదుమారమాధవసమర్చక ముక్తి వాస్తవమా. ౮

సీ॥ వేదతత్పరుడయి వేదోక్తపూర్వేష్టకర్మముల్ చేయింపగడగునేని
పంచాయతనపూజ బాహుకనిత్యంబుగోరి తత్త్విగ్బుగోలునేని
సత్యమావాదంబు సల్పుటయందు దా నోర్మి బద్ధశ్రద్ధనుండునేని
మనసీడ్చిస్థైర్యజనకయలోలుడై పాప్తంబునం దృష్టిపడయునేని
జ్ఞానముఖరగుణంబులసహితుడగుచు దగబ్రగర్తించెనేని శూద్రకులజుండు
సగ్గతింబొందు. ద్వాదశాక్షరజపంబుకంటె వానికి దపములే దన్యమరయ. ౯

ఆ॥ మంత్రశక్తితముగ మధువైరికిక సోదశోపచారపూజ యొనరుచునది.
అవిధంబుగానె యభిమాంత్రియగుపూజ చండికాధవునకు స్వవలయు ౧౦

కం॥ అనియిట్లు మునియు శూద్రుడు ననుకూలములైన యష్టాయాకథలక
వినుచుచు వినుచు వసింపగ జనె రాతిరి యంతలోన సంయమి ! యంతక ౧౧

కం॥ సచ్చాదుడులేచి మునిం దచ్చిఘృల నర్హపూజ దరువుటయును వా
రచ్చుచుగు స్వాశ్రమంబున కిచ్చమెయిని సత్వరముగ నేగిరి తనయా ! ౧౨

కం॥ ఎవఁడిది యంతయు కొంతయు తవిలివినును వినుచు మఱియొదఁజదివిచుక
భువి వానిచేత నార్జిమవుపుణ్యంబునకు నాశ మననది కలదే ”

— శివుడు పార్వతికి ద్వాదశాక్షరమంత్రోపదేశము చేయుట —

కం॥ అనిచెప్ప వనజభవుగని యనఘుడు నారదుడు “ద్వాదశాక్షరజపముక
పొనరిచి నాల్మెలలకె గిరితనుభవ యెటు యోగసిద్ధి దాఁబడసెఁబితా ! ” ౧౩

కం॥ అనియడుగుటయు నతం డిట్లును. “చాతుర్మాస్య గిరిజ వారిపయిభక్తిక
ఘనమగుపి శ్చౌగంబున ననయము దపమాచరింప నారంభించెక. ౧౪

సీ॥ దేవతాతరిక్లు నేవనీయయయ్యుగావించె దేవతానేనసంబు
ద్విజాలయదటికిని భజనీ యయ్యయ భజియించె మిగుల నాద్విజకులమున

- శుచులలో నెల్లను శుచి తానయ్యయ్యను భక్తి దచ్చుచిగడంబరిచరించె
గోరాజవాహను కూరిమిసతియయ్యగొల వంగడంగ నాగోగణమునె
దండియశ్వత్థమునకుఁ బ్రదక్షిణించె నతిథిసత్కారములఁ గరం బాచరించె
భగవదుపదిష్టచుంత్రీపంబుసేయుచును భవానీమహాదేవి మునివరేణ్య ! ౧౬
- సీ॥ నీలమేఘముడాలు నిరసించు నెమ్మనఁ బచ్చనిహొంబట్టుబట్టగట్టి
మకుటకేయూరాది మణిచుయూభరణంబులం దత్తదంగంబులకా భరించి
కరముల న్నొంటు ఖడ్గదాశంఖచక్రముల్నాలుగు సరిగఁబట్టి
శ్రీనిత్యకౌస్తుభశ్రీమేళనముననా కమలసుహృత్కౌటి కాంతిగలిగి
వ్యాప్తలోకత్రయంపయ్య వై నరేయుపై నధిష్ఠించి శతపత్రపత్రనేత్రుఁ
డై నవిష్టుండు “దేవి ! నీయభిమతింబుదెలుపు శుభమగు” నని ప్రీతిఁబలుకుటయును
- కం॥ “దేవా ! యేజ్ఞానంబున నావర్తనముండ నింక నత్యుచలంబై
తాచెలనెడి యేజ్ఞానము కావలయును నాకొసంగఁగదె దయ” యనుచుకా ౧౮
- తే॥ సగ్వచుంగళ వచియింప శాస్త్రధరుఁడు శ్రీనివాసమొనరించియుట్లును. శైలతనయ !
ఎవఁడు తాదేవదేవేశుఁడో వచియింపఁగలఁడు తద్భగవంతుండె కరుణ నీకు. ౧౯
- సీ॥ సగ్వసాక్షియెవండు సంహననంబునం దంతర్బహిర్యవ్యుత్తరగు నెవండు
బిగములస్పృజించి సాకెడి నెవఁడు పవిత్రులందెల్లఁబవిత్రుఁడెవఁడు
ఆద్యంతములులేని యలభర్మమెవ్వండు ధర్మాదికముల కభ్యక్షుఁడెవఁడు
అజుడయ్యనెవఁడు మూర్తామూర్తరూపంబుతో జన్మములనెత్తి తోచుచుండు
అక్షరత్రియసంసేవ్యమైన బ్రహ్మమెవఁడు వాడె భవత్స్పృష్టమవునిషయము
తాను వచియింపఁగలవాడెకాని నాకుఁ దాద్యగధికార మింతయుకా లేదుగౌరి;
- ఆ॥ ఆనియిటుల్వచించి వారి యూరకుండుడు వంతలోన నచటి కతిరయమున
సార్వకౌమికముగ సంచరించువిమానవరముమీద నెక్కి వచ్చె శివుఁడు. ౨౦
- ఆ॥ సకలభూతసంఘసహితుడై శివుఁడట్లువచ్చుటయును హైమవతి స్వకీయ
సఖులయెదుట నతని సత్కృతుఁగావించె జక్రపాణి మిగుల సంస్తుతించె. ౨౧
- ఆ॥ సంస్తుతించి యట్లుశంకరుమెయి లయంబగుడు నతఁడు వ్యోచయూనమందె
యుండి “తృప్తిపడితి నోగౌరి ! నీయెడ. మంతనమునకేగి మఱివచింతు” ౨౨
- కం॥ అనిపలికి యాసె కరమును దనకరమునఁ బట్టుకొని ముదమున విమానం
బుననుంచుకొని రయంబున బొనరిచె దూరప్రయాణమును శంభుఁ డటుకా ౨౩

॥ వివిధధాతుమయముల్ వివిధరస్న విచిత్రితంబులు నాధరాధరశతములు
భూరిపృవాహసంపూర్ణమాణంబులై కొమరారుమందెడి గొప్పనదులు
కోకలసముదాయకూజితయుతములై పీఠి నింపెడి పెద్ద పెద్దపాదలు
సౌగంధికాదిక సరిసీరుహములకు తావయి వెలయు సగోవరములు
వీరిహగోధుమయవముఖ్య వివిధసస్యచితిములై వెలుగొందెడి క్షేత్రియులను
ఘనతిరాఘాతములు దోఘాతములు క్రియకృమంబుగ నానెడత్తి కమించి ౨౫

సీ॥ కుసుమితంబై యుండుకొండగోగులతోడ రమణీయకోవిదారములతోడ
తాగాపథవ్యాప్తతాళదుర్వులతోడ ధరణిగప్పిన నేల తాళ్యతోడ
ఫలభాగమునవీగు పనసమృతలతోడ వాణించునలపియంగువులతోడ
సకిసలయంబులొవకుళకాఖులతోడ విమలమా తిలకవృక్షములతోడ
కానుగులతోడగూడిన ఘనవనములు దాటి చనిచని యట జహన్ను తనయదరిని
స్వర్ణవజ్రముగర్వింపసంకులమును స్వర్ణగయమును స్వర్ణభూషణమునగుచు ౨౬

కం॥ పుల్లంబై విలసిల్లెడి తెల్లుగుక సరిగ నిలిపి పీఠి విమానం
బిల్లాలి క చటునుండియె యుల్లాసముతోడ నొక్కటాక్కటిగాండ్ - ౨౭

తే॥ తిత్తబుద్ధులు నూర్చురేతస్కులనగు మునుల పెక్కండ్రయ్యాగ్రమంబులనుజూపె,
చంద్రపత్నుల స్ఫుర్తిలందెయ్యాడి కుభ్రవస్త్రితలై నేసిచాడబడిరి. ౨౮

కం॥ వారలు కరములు మొగిడిచి గౌరింగని “అనియుకొఱకుఁగా నేగదరి
ఘోరమృతార. లడుగొతుమారుడ భవదీనుదృష్టిమాగ్ధమునఁబడెక” ౨౯

చం॥ అనుటయు గౌరి వారింగని “అంతటిభాగ్యము నాకు లేదు, కా
వున నెటు లస్మదంకమునఁ బుత్రకుఁడెక్కడ ? భాగ్యహీనతక
జనముఁకెప్పుడుండ నిల సౌఖ్యము. పుత్రకలేబడి పీనియుక
విచితిగద. లేటికిటు వేడుక వచ్చితిగో వచింపుడీ” ౩౦

ఉ॥ “అవుడు దేవి మృతమునకొ మన మొందొరు లున్న నుప్పుడి
చ్చాచిన్పొతికొ సభీవణులు ! నల్వఁడు హాస్యము లంతెకాని మీ
కొడికాదు తాదృశ మింకెంతయు సశ్యమె చెప్పడ”న్న రా
జీందళాత్ములుగురు చేతులు మోడిచి భక్తివచులై ౩౧

కం॥ “జమే వచించుచుంటిమి రజనీప్యేఖగ వధూ ! శరస్తంబంపుం
వ్రాసమునకు నడుమ చునునుతు నిజహస్తములను గ్రహింపు నీ”వనియనుడక ౩౨

౩॥ శతపత్రములతోడ సరితూగుచుండెడి యాఱుమోములతోడ నలరువాని
ఒకసారి మెఱసిన యొక కోటి మెఱుములవలెను గనుంగొనఁబడెడివాని
దివ్యరూపంబుచే దేదీప్యమానుడై ప్రస్తుతిగొను మహాబలమువాని
వహ్నిచే వహింపఁబడిన వీర్యమునుండి యుదయించి తెల్లునం దున్నవాని
స్తస్యమిచ్చి యల్ల పట్కృత్తికలచేతఁ బ్రత్యహంబుఁ బెంపఁబడెడివాని
గంగకడుపులోనఁ గదలక మనువానిఁ బ్రీతిఁ గనియె నామె పిల్లవాని. 33

॥ కని “వత్స ! రార”యనుచుం గొని కరములరెంటితోడఁ గూర్చి విమానం
బునఁ దనదు నెడమతోడపయిఁ గొనకొని కూర్చుండఁబెట్టుకొని సంతృప్తిక
॥ “చిరకాలము జీవించుచుఁ జిరకాలము బిట్టు సంతసించుచు బంధూ
త్కరమును సంతసపెట్టుము చిరకాలమటంచు రెండుచేతుల వానిక 3౫

౧॥ గాఢాలింగన మాచరించుకొని యా గాంగేయు మూర్ధంబులక
జ్రాణిక్ మూర్కొన వాడు లేచి పితృ సత్పాదంబులక వ్రాలి ని
ర్వ్యాఘోర్వంజలియాచు నిల్వఁబడుదుక ద్యోయానమ స్తోజ నా
రూఢుండౌ శివు కన్నుసన్నల బహుస్రోతస్విను ట్టాటుచుక 3౬

॥ లక్షయోజనముల లలితజంబూదీప్య మొప్ప రెండంతల నుప్పసంద్ర
మంతకు రెండంతలైన కుశదీప్య మింతకిమ్మడియైన యిత్తుసింధు
వంతకు ద్విగుణమైనట్టి క్రాంచదీప్య మంతకిన్నిక్కిలియా సుశాన్తి
అద్దానికిని రెట్టియైన శాకదీప్య మంతకురెట్టియా నాజ్యజలధి
సరిగ దానిమించు శాల్మలిదీప్యంబు దానిఁగూడమించు దధిపయోధి
అంతకెక్కుడైనయట్టి ప్లక్షదీప్య మోలి దానిమీరు పాలకడలి 3౭

॥ ఉత్తర కురుదేశములకు నెత్తగు గట్టులకు బ్రహ్మభుషివరులకు న
త్యుత్తమలోకంబులకు నుపాతై శ్వర్యులగు సాధ్యులుక్షాదులకుక 3౮

॥ ఇరవులైనయట్టి యాదీప్యముల సాగరముల దాటిఁ చనియెఁ క్రమముగాను
పుత్ర ! యవ్వి యాఱు భూతలస్వగ్గంబులని వచింప సంశయంబులేదు. 3౯

॥ అచటిభూమి కొంత హైరణ్యమును గొంత రాజతమును నగుచు రాజిలు సుత !
తియ్యనైనపండ్ల కయ్యది టెంకి. యింకేమిగలదు సర్వకౌఘదంబు. ౪౦

॥ ఇంటింటఁ గల్పవృక్షము లింటింటను రత్నఖచిత హేమాభరణాల్
కంటఁబడఁచుంటఁగాదొకొ పంటవలఁతయనుచుఁ బిల్వఁబడు ధర ప్రబుధే.

క॥ అపాలకడలి శ్వేతద్వీప మృద్ధానిలోన దివ్యము శతశృం

గోపేతము నమితదుగ్రమమై పర్వతమొండు రమ్యకావ్యాయ మమరక్ష.

క॥ అకొండశిఖరమందున నాకొశపుయాన మాపె నా శ్రీకంఠం.

డేకాంతభూమియన నదెకా కలహాశనమునీంద్ర! ఘనగుణసాంద్ర! ౪౩

సీ॥ అమృతపూర్ణాఫలంబు లంతట వేలాడు చెట్లచే జుట్టును నేవితమును
స్వర్ణమయంబైన సన్నని యిసుకచే నావల నీవల నావృతమును
అనిలవశంబున నసకృదాగతమైన పాలకరుల్లచే బావితమును
మణిరత్నఖచితమై మాక్షికమును జాటు స్ఫటికోపలంబున స్థాపితమును
నైన తచ్చిఖరస్థ సింహాసనమునఁ గూరుచుండి గిరీశుండు కుధరరాజు
తనయ కి ట్లుపదేశించె ధ్యానయోగ మగ్నిభవుడగు గుహుండును నాలకింప.

సీ॥ “గోప్యంబులందెల్ల గోప్య మయ్యది గౌరి! మంత్రరూపము. విష్ణుమధ్యమంబు.
ప్రణవసమేతంబు. ద్వాదశాక్షరము. నమాయంబు. మఱి మాఘమాసహితము.
అసకృదక్షరమును. నక్షరత్రయయుక్త. మాగమపరమును. నగ్రయుతము.
విశ్వపాపనమును. విష్ణుగమ్యము. తురీయకల నశేషబ్రహ్మాండయుతము.
అమలమంత్రిత్రయసమన్వితము నిరీహులైన మునులకు నేవనీయంబు బాడ్డ
నుండి శీర్షంబుదాఁక నఖండసుఖద మల మహావిద్యచేత సమర్పితంబు. ౪౪

సీ॥ జ్ఞానరూపము సుఖాశ్రయమును నైనట్టి ప్రణవమ్ము ధ్యానించి ప్రభవమందు
సర్వగబ్రహ్మంబు చక్కగా నెఱిగి గాత్రంబును బిట్టు శోధనముచేసి
పద్మాసనంబున బాగుగాఁ గూర్చుండి కరములారెండును గరము ముడిచి
చర్మమయంబైన చతుస్సులను మూసి క్రొన్నన జ్ఞానమక్ష కన్ను దెఱచి
నూర్యచంద్రాతితోటతోట దోహతితాఖిలుని సదసద్రూపు నవ్యయు శివు
తద్విరాట్టును జిత్తపద్మమునఁ జింతసేయ మరల జనింపరు క్షితితలమున.

అ॥ కొలదికాలమేని కోరి చాతుర్మాస్యమందుఁ దాదృశంపు ధ్యానయోగ
మాచరింపఁబడిన నదిరాజతనూజ! కల్మషముల కచ్చటఁ గలదెవోటు? ౪౫

అ॥ హరి యమోఘవీర్యమైన యీ మద్రూప మెననిచే నిమేష మీక్షితంబుగా
జన్మశతకృతాఘసంచయసంక్షయకరణమునకుఁ బ్రభువు తరుణి! వాడు.”

క॥ అని యి ట్లుపదేశించుడు “ననఘా! యాధ్యానయోగ మవలంబింతు.”

వెనువెంట జ్ఞానయోగంబునుగూడ సమాశ్రయింతుఁ బూనికతోడ.” ౪౬

అ॥ ఎట్టు లమరినగుదు నట్టుల విధియింపు మీశ !” యనుడు నాతఁడీడ్చిలనియె.

“ఆద్యమంత్రసార మామ్నాయసారమౌ ద్వాదశాక్షరమును దగ జపింపు. ౧౧౦

ఆ॥ ద్వాదశాక్షరముల నాదిదౌ నోంకార మఖిలవేదములకు నాది. యఖిల కార్యములను సిద్ధికరమును నఖిలబ్రహ్మాండయాజకంబు నబ్జవదన ! ౧౧౧

తే॥ దానివర్ణము సితము ఛందస్సు మధువు బ్రహ్మ ఋషి పరమాత్మయై పరఁగుచున్న యట్టి గాయత్రి దేవత యఖిలకర్మములను వినియోగ మోహించుచలకుమారి !

ఆ॥ త్తయములేనిది సదసదూప్రపమును విశ్వమంత్రయుతము బ్రహ్మమయపుబీజ మోదయితహా ! వేదవేదాంగతత్త్వాఖ్య మని యెఱుంగనగును నరసి దీని. ౧౧౩

ఆ॥ పీతవర్ణ మప్పు బీజంబు రెండవక్షరముగాఁగ మను నకారమునకు.

కుందరదన ! మనసు ఛందస్సు వినియోగ మలఘుకాలకూటహరణమందు ౧౧౪

౧॥ మోకార మవనిబీజము పాక్రికటతేజంబు రక్తవర్ణము నగుచున్

శ్రీకౌశికఋషియుతమై వీరకను ధనదానమునను వినియోజితమా. ౧౧౫

౨॥ అల మరీచి ఋషి యనంత బీజంబును బంచవిధములైన వర్ణములును

ఎల్లభోగములను నిచ్చుట వినియోగ మలభకారమునకుఁ గలికిమిన్న ! ౧౧౬

తే॥ అనిలబీజము హేమరక్తాభము మఱి యల భరద్వాజఋషితోడ నన్వితమును

జాపకుల కాదిభోగదం బోపడంతి ! యైదవదియో గకార. మిట్టాలకింపు ౧౧౭

౩॥ సురమంత్రీఋషి వకారము సురపథబీజంపు కుందసుమధవళమునై

పరఁగు మహాబలమగుచును విరిబోడి మోక్షదముగ వినియోజితమా ౧౧౮

౪॥ అంగిరస్సు ఋషిగ నల్ల తేకారంబు సోమబీజమగుచు శోభిలెడిని.

వికచపద్మనయన ! విద్యున్మయంబది. రహితకామ్యకర్మ. మహాహా ! వింటె.

౫॥ వాకారంబు భవాని ! దివాకరబీజంబు ధూమ్రవర్ణంబుఁ బుల

స్త్రాక్రాంతంబు మనోజవమై క్రాన్తి నియుక్తమగుచు నతిసుఖదముగన్. ౬౦

౬॥ అక్షరంబు జపాకుసుమాభముఁ బులహాశ్రితంబు మనోబీజ మగ్ధదంబు

దుర్వివహ్యంబునగును నిందుసమవదన ! యలసుకారం బింకేమంచుఁ దెలుపువాండ.

౭॥ అగును దేకార మోగారి ! హంసరూప మధ్వరమున నియుంక్తంబు నఖిలవర్ణ.

మగునుజూ సిద్ధిబీజ మింకడుగ నేల ? యది మహాసత్వమనికూడ ననఁగఁబడెడి.

వాకార మెపుడు నిర్మలమై కైవల్యంబునిచ్చు. యజమానుఁడు తా

కైకొనును బీజభృత్త్వం బోకాత్మాయని ! ప్రచేత యొగి ఋషియగుఁజూ.

పింగవర్ణంబునున్ మహాబీజమును యకార. మనయంబు భూచింత గారి ! సర్వ

కృత్యముల వినియోగంబు. భేదరియును భూచరియును మహాసిద్ధిపో క్రమముగ.

క॥ గాయత్రియై ఛందస్సగు నీయన్నింటికినిగూడ నిభయాన! యింక

కాయన్యాసక్రమమును నీయాత్మకు గోచరింప నేవచియింతుక. ౬౫

సీ॥ ఓంకారమును నెల్లయొడలునందు నకారమును బూతచూ పాదములను రెంటు
మోకారమును గుహ్యమున భకారము నాభి నల గకారము హృదయంబునందు
కంఠమధ్యమున వకారంబు తేకారవాకారములఁ గరద్వయమునందు
ముఖజిహ్వలందున మొనసి సుకారంబు కర్ణద్వయమున దేకార మట్లై
కన్నుదమ్మలరెంటు వాకారమును యకారమును మస్తకమున నీకృమముగాను
పదియురెండక్షరంబుల బాగుగా న్యసింపవలయు శిలోచ్చయశ్రేష్ఠపుత్రి! ౬౬

ఆ॥ యోనిధేనుముద్ర లొగి లింగముద్రయుఁ బట్టువలయుఁ బిదపఁ బద్మనయన!

ఆచరింప నేతదఖిలంబు నిత్యంబుఁ గలుషములకుఁ జోటుగలదె యింక. ౬౭

క॥ ఇది ధ్యానకర్మయోగము ముదితా! యింక ధ్యానయోగమును జెప్పెద. నీ
మది యేకాగ్రంబొసరిచి కుదురుగఁగూర్చుండివినుము. కొలలు నశించుక.

ఆ॥ ద్వాదశాక్షరమును వేదశబ్దబ్రహ్మభవము ధ్యానయోగము విరిబోడి!

ధ్యానమునను శుద్ధతం బొందుఁ జూ పొ్రణి. ధ్యానముననె యాత్మలోనఁ గలయు.

ఆ॥ అఖిలసిద్ధిగూడనగు ధ్యానమునఁజేసి. దర్శనంబునిచ్చు దాను హరియు.

అట్లుగాన ముగుద! యాధ్యానయోగంబు సావలంబ మమర సేవితంబు. ౭౦

సీ॥ అప్రతర్క్య మగాత్ర మనుపమాన మగోత్ర మజ మనీశ మఖండ మనయ ముదిత
మఖిలగతము ధర్మ్య మవికల్పము నగాధ మనవరతోజ్వల మమలతమము
విభ్రాంతికరణంబు విరహితద్వంద్వంబు సాక్షిమాత్రము శుచిస్సటికనిభము
సాదామినీకోటిసమమును బ్రహ్మాండశతకారణంబును కాశ్వలమును

సహకశంబును దుర్యాతిశాయి నభము ధ్యాతయునుధ్యేయముఁగూడఁ దానయగుచు

దృశ్యము సదృశ్యమును నయి తేజరిల్లు తేజమును దేజమునఁజేసి వీసికొనుము. ”

ఆ॥ అనుడు గిరికుమారి “ యనఘ! యోగజ్ఞానరూపమును నమూర్తమైపరంగు

తన్మూరాసురారిస్థానంబు లభ్యమెట్లగునో యానతీయు”మనుడు శివుఁడు ౭౧

సీ॥ “ శిరసు ప్రధానబుచ్చెలి! గాత్రములయందు. ధరియించుచుండునంతయును శిరసు.

శిరసు పూజించెడినిరతంబుదేవుని. శిరసుచే నఖిలంబు నేవితంబు.

ధరియింపఁబడియెడి శిరసుచేదేజంబుఁ ధరియించుచుండెడి శిరసు బలము.

ఒనరింపఁబడియెడి యోగంబు శిరసుచే. శిరసునందుండెడి జీవితంబు.

మూర్తమునకు మఱియమూర్తంబునకుఁ గూడ శిరమునూర్మ్యుఁ. డురముక్షీతి. రసాత్

లంబుపదము. లిద్ది లలితమాబ్రహ్మాండమునకు రూప. మేమియనుదునింక. ౭౩

ఆ॥ జ్ఞాన యోగములకు స్వయ మాశ్రయంబైనయట్టి హరియే బ్రహ్మ. మఖిలదేవ
యాపుండ్రైన యాతఁ డీప్రపంచంబు సృజించుఁ బెంచుఁ ద్రుంచుఁ జివర దాన. ౨౪

ఆ॥ నిఖిలమాసములకు నేత సనాతనుండైన శాశ్వపాణి. యందువలన
అఖిలమాస దివస యామంబులందు నాహార స్మరించి ముక్తచోరయు నగుడు ౨౫

క॥ చాతుర్మాస్యం గృతమగు దైతేయారాతిదైన ధ్యానయోగ నో
నాతీ! కలదు విశేషం. బేతస్మాహృత్య మహాహ! యేమివచింతుక. ౨౬

ఆ॥ భూభరాధిరాజపుత్రి! చాతుర్మాస్య సకలదాసములను సల్పువెనుక
చేయఁబడు నమూర్త సేవ గంగాతీర్థమజ్జనమునకంటె మఱియు ఘనము. ౨౭

ఆ॥ ధ్యానముననుజేసి తలఁగుఁ బాతుర్మాస్య సర్వమాసములను సల్పునఘనము.
అపుడుచేసినట్టి దక్షయ్యమగును శుభాశుభముల నేదియై నఁగాని. ౨౮

ఆ॥ ఆట్లుగాన సఖి! ప్రియత్నపూర్వకముగ సల్పు టు తైమంబు జ్ఞానయోగ.
మిట్లు విష్ణురూప మెనసి నేనితమైన బ్రహ్మ మిచ్చు ముచ్చి పుమపదము. ౨౯

క॥ మూర్తామూర్తస్థితి శుభమూర్తీ! ఓను సాక్షాధానముగ నది యపుడుక
కీర్తింపఁజనదుమా సద్వర్తనలేకున్న ముద్గుతనయనునట్లేనక. ౩౦

సీ॥ తపముమున్నగునట్టి తనుశోభణ క్రియల్ నలుపఁజాలనియట్టి యాలిమి కరను
విధిదూరమగుపను ల్విరచించుచును సదా నిండింపఁచెడియుండు నీ మనకరను
ప్రజ మెచ్చుకొనుటకుం బ్రకటింపఁ జేయు తిరుగ నేరచి న యధ్యయన కరను
చిత్తచాంచల్యంబుచే స్వవాక్చ్యుతఁడౌదుఁ బరయించుచుండఁ జూడ జూడ నకును
చెప్ప కియోగనుగ్మంబుఁ జేరఁచేసి శమముఖానేక సద్గుణసంయుతుఁడౌ
దాంతునకు నిత్యసక్తున కంటి! సదుపదేశమివలె బాగుగాఁ దెలియునట్లుల ౩౧

ఆ॥ విష్ణుభక్తుఁడేని విపులనకే నాను చరణబాంధవ జప్తుఁజనును యోగి.
మశుచియును నభక్తుఁ డగుల! బ్రహ్మస్థానమున కనర్హుఁ డేమియనుడు నిరక. ౩౨

తే॥ ఓతపోధన! నామీదనుండియున్న నీదుభక్తికి నంతనెఁచుటని నేమి.
యోగసిద్ధిని గైకొను మొసఁగినాడ భక్తి విప్రగా దొకప్పుడక ఘంగిదెలియ. ౩౩

తే॥ నాదరూపంబునను భవనములనుండు నిఖిలదేహుల శరణున నిశ్చలమున
ధూతు నారాయణుం బరుఁ బూవుఁబోడి సరిగ నెఱుంగుము తడవేల జ్ఞానగియ్యు.

ఆ॥ అతఁడే జీవశరమునందు మూర్తినిదాల్చి మాత్మరూపమునను మూర్త్యుఁడగు.
నుటు సదోదితుఁడయి యలస. సదాభ్యాసమునను దత్పరాత్మి ఘోందఁబడెడు. ౩౪

సీ॥ హృదయపద్మంబున సదయాంతరంగుడై యెల్లప్పునివసించు నీశ్వరుండు.
నాశీకసమమైన నాశీరేశరానం దాసీనుఁడౌఁ జతురంగసుండు.

పదతలాగ్రింబునం బరమాప్తురాలోచుఁ బాయకవర్తింఁచుఁ బంటవలఁతి.
 ఎడమచెవిం జేయి నెడఁబాయ వెపుడును దివ్యసదు ల్బంచతీగ్గములును.
 సకలదేహమునను జలవాయుతేజముల్ నుడుట నాకసంబు వదలఁజాల.
 వీరిధమున సర్వదేవతలంగూడ యోగియొడలనందు నుండు రతివ! ౮౬

సీ॥ మూర్ఖుఁడు చందుఁగిండు బోడఁవీడకసదా వక్షిణవామనేత్రములయందు
 కు బుద్ధులిరువురుం గూడి యన్యోన్యంబు రాణ నాసాపుటగంధ్రయుగళి
 గురుశుక్ర లుభయులుం బరమసౌహృదమున వక్షిణవామశబ్దగ్రహముల
 అల్ల శనైశ్చరుఁ డాస్యపద్మంబున రాహువు తా గుదగంధ్రముండు
 తేజు విందిరియమున నీతీరుగా యోగికాయమున వసించు. వేయునేల
 పరఁగుచుండు నచటఁ బదుశాల్మభువనముల్. యోగ మభ్యసింప నొప్పు దాన. ౮౭

కం॥ చాతుర్మాస్యంబున నోనాతి! విశేషించి యోగి నాశితకలియా.

శ్రోత్రములుమాసి లిల నునిఁ బ్రీతిని క్షణమేని తాల్చు బిరుదులు నభుంబుల్.

ఆ॥ యోగి కొకనికైన నుదవనితంబునం బిడిచెడన్ మేని నెక్కినతండు

తాఁ దగింపఁజేయుఁ దనతోఁ గులత్రయి. హరికి యోగి కున్నె యంతరంబు. ౮౮

ఆ॥ అవనిసురుండు యోగిమైన స్వదర్శనమాత్రమునను గొలలు మాపుఁ బ్రజకు.

సక్రియండు బ్రహ్మసత్తఁడౌ సహృద్గుఁడైన గురుని భక్తుఁ డయి తరించు.

కం॥ చాతుర్మాస్యంబున సంప్రీతి విశేషించి యెవఁడు మితభోజనుడై

రాతిరి పవలు సమాధి నకాతరతం బూను వాఁడు కలియును హరిణౌక. ౮౯

ఆ॥ సిద్ధుచేయితగిలి చెడులోహమైనను గనకమైనవిధముగాను జనము

హరికిఁ బ్రీతిపాత్ర మగుచో లయంబంది యగు నమార్గ. మేమియడిగె నింక.

ఆ॥ దారిఁబాటునీరు తా గంగలోఁబడి సురలచేతఁగూడఁ బరిచరింపఁ

బడుచు సకలఫలము నిడు వడువున యోగ మభ్యసింపఁబడుడు నచ్యుతమొదవు.

ఆ॥ ఆవిధమున యోగి యగు సదాభ్యాసంబువలనఁజేసి మోక్షభాజనంబు.

ఈవిధంపుయోగ మెంతయు సేవింప జ్ఞానసిద్ధినిసంగు సత్వరముగ. ౯౦

కం॥ పను దేవి! ముముక్షువులకు సకాద్యాచార్యులకును జ్ఞానప్రదమీ

ఘనయోగము. తద్యోగుల యనుగ్రహమువొందువాఁడు నగు యోగి యొగిక. ౯౧

ఆ॥ ఆదియందు యోగి కధికమా జ్ఞానసంపత్తి గలుగఁగలదు పార్వతీ! య

నంతరమునఁ గలుగు నణిమాదిసిద్ధు. లష్టను మనంబు నీయఁజనదు యోగి. ౯౨

ఆ॥ అఖిలతానమఖజమగు పుణ్యము ఘటిల్లు యోగముననుజేసి యొప్పుపగ్గ!

సకలకామములును సనుకూరు. పెక్కేల యోగమున నలభ్య మున్నె జగతి.

కం॥ యోగము హృదయగ్రంథిని బోగొట్టు. మరుత్వశత్రువును దునుమాడుకొ.

యోగింద్రు మదిని లాగుట కేగడుసరికిని నశకృ. మేమందు నికకొ. ౯౮

బ॥ చెవులుమూసిబిట్ట చెలి! నాదరూపంబు వెదకు చెవుడు దలను బదియవదగు

హ్వారమున మనంబు స్థాపించువాడెపో యమబుడైన యోగి. యతివిరాగి. ౯౯

కం॥ అదియే ప్రణవాగ్రంబగు. నదియే శాశ్వతము బ్రహ్మ. మదియే యనంతం.

బదియే యన్యుతం బుల్లిమ. మదియే నాదస్వరూప మచలకుమారీ! ౧౦౦

ఆ॥ ఘోరివాాయు ఘోష మేకాక్షి! యయ్యది. జాతరాగ్నియుండు సత్సవంబు.

భూతపంథకంబు భూరినినాసంబు. భూసరూపమును నసంశయముగ.

కం॥ ఈపదము వొందఁగలిగిన నోపార్వతి! భవవిముక్తి యొలయునుగానీ

ఏసట్లు యోగ సిద్ధిప్రాప్తకనుగు నన్ని దుర్గుభం బీజగతికొ.

ఆ॥ అట్లు చరము నచర మగు విశ్వమంతయు బ్రహ్మరూపమగుచు భాసిలేడిని.

విష్ణుదేవుడేత విజ్ఞానమనుచేరి గూఢనంబు వ్యాప్తిమయి గఱించు.

కం॥ యోగీశశ్రేష్ఠుండఁబు బాగుగ విగ్రహున కపించు పంకజనాభునొ

లోగు లెఱిగినప్రాణులు భోగి కుబూసమట్లు కిడిచిపుట్టుచు మాయన్. ౧౦౪

తే॥ ఎపుడు తామనకర్తలకు నెనయఁజిమ్మి కర్మములలోఁబ్రసరింపఁగలఁడో మనుజుఁ

డపుడే బీపించువారల కగును మోక్షుడుండు తద్దానమయయోగి తోయజాక్షి!

కం॥ ఎప్పుడు చది నిర్మలమగు నెప్పుడు మరుకారముండ దీదేహమునం

దెప్పుడు హరిభక్తుండగు నప్పుడు విడు కర్మబంధ మతిసులభమునొ. ౧౦౬

తే॥ జరుపుకొంచునె కర్మముల్ శాంతమైన మానసముగల్గియుండెడి మానవులకు

యోగమయమైన సంసిద్ధి యొలయుంలగు త్మోధరాధీశపుత్రి! నిస్సంశయముగ.

కం॥ గౌరవయుతమగు సానము సారెకుఁ గగ మనుభవించు సన్మతి తానీ

ధానుణి జీవించుచునే చేరి హరిని విడువఁబడును జెడుకర్మముచే ౧౦౮

తే॥ నిత్యసైమి త్రికములైన నిఖిలకర్మముల సకాశుతఁ జేసినఁ గలుగదు మఖ.

మందుకులనను దుఃఖతాపాభివృద్ధి యగుటయేకాని నిత్యసౌఖ్యంబు లేదు.

ఆ॥ కర్మములకు నెల్లఁ బైదుభవద్దనుం డీశ్వరుండుగాఁగ నెఱుంగు జేట!

అఖిలకర్మములను నాత్మయందుఁ ద్యజింప సంస్కృతిం ద్యజించు జనము వినుము.

ఆ॥ విష్ణునందుఁజేయు వివిధకర్మాగ్ధులఁ జేరిగలగొ యదియే యిద్ధతపము.

అదియే పగమయోగ. మదియే విజ్ఞాన. మింతకన్నఁజెప్ప నేమికలదు. ౧౧౦

ఆ॥ అట్లు కృష్ణార్పణంబుగా నాచరించు నిర్మలపు యోగమే యగు నిర్గుణంబు.

ఊర్జితంబగు శుభమిచ్చు యోగమనఁగ నట్టి నిష్కామకర్మంబే యగునుజుమ్ము.

తే॥ ఎంతవఱ కాత్మవంశమం దిట్టి విష్ణుభక్తుఁ డుదయింపఁజ్ఞో యంతవఱకుఁ బిండ
దానతత్పరులైన పితాభ్యుగూడఁ గరము సంసారమందునఁ దిరుగుచుందురీ.

ఆ॥ ఎంతవఱకుఁ బ్రజల కిటువంటిహరిభక్తి గలుగ దంతవఱకె కలుషములును
బీజములునుగూడ బిట్టు గర్జించెడు. నలఘుతీర్థ సేవ యంతవఱకె. ౧౧౮

ఆ॥ కనులుమూసి యెవఁడు కావించు యోగంబు వాఁడె జ్ఞాని యోగివరుఁడుగూడ.
ఉరుతరాధ్వరముల నొనరించువాఁడును విష్ణుభక్తియుతుఁడు వీఁడె చూడ. ౧౧౯

సీ॥ గోమేధమొనరించు గొప్పవాఁడైపోవు వాకును నియమించి వఱలుతోన
అశ్వమేధఫలంబు నవలీలఁగాంచుఁబో మది నిగ్రహించి తా నునుటతోన
సౌతామణిమఖంబుఁ జలిపినవాఁడెను సంకల్పనిజయంబు నలుపుతోన
నరయజ్ఞమునవచ్చు నురుకీర్తిలభియించుఁ గాయ ముత్సర్జింపఁగలుగుతోన
ఇందియములపేరి యామైదుపకువుల హతముఁజేసి దేవుఁడగు నిరంజ
నుని నెఱింగినట్టి ఘనయోగి కోదేవి! యోగమహిమ మేమియుండు నింక. ౧౧౬

తే॥ వాఙ్మనఃకర్మదండంబు వరుసఁజేసి యోగనిష్ఠుండుగానున్న యుత్తముండు
బ్రహ్మరూపంబుతోడను బ్రదుకునపుడె తా నమాస్తినిబొందు భూభిక్షుమూల!

ఆ॥ కర్మబంధములను గడు బాధ్యమానుడౌ జ్ఞానహీనజనుఁడు సంలతమును.
జ్ఞాని కర్మములను జరుపుచునే ముక్తినిొందు. నిదియె భేద ముభయులకును.

కం॥ ఎప్పుడు గురువులచేతను జెప్పంబడు బ్రహ్మముండు శ్రేష్ఠస్థానం
బప్పుడె ముక్తుండగుఁడౌ దప్పకనరుఁ. డొడలెయుండు ధరపయి నింకన్. ౧౧౭

కం॥ ఎప్పుడు బ్రహ్మాంబునఁడౌ జప్తునఁ గలియును జనుండు సంపూర్ణుండై
అప్పుడె బ్రహ్మదుర్మనుషునఁ గప్పంబడి కర్మకృత్తి కనఁబడకుండున్. ౧౧౮

తే॥ మును లవాంతరపర్వము లుఖ్యముఁ నెఱుంగవలయును సర్వగా భుంక్షాంగి!
మఱి శ్రుతిస్మృతితతి మోక్షమాన్ద మరసిద్విజులు గుర్తింపవలయుఁజూ తిన్న గాను.

కం॥ నాలుగుద్వారంబులచేఁ గారెడి నగరంబుభంగిఁ గనఁగ మోక్షం
బోలలన! శమాదులు పరిపాలిం త్రాద్వారములను బాయక రెపుడున్. ౧౧౯

ఆ॥ శమము సిద్ధిచార సంతోషముల్ సాధుసంగ మనెడిపేళ్ళ సతతమచట
నుండి ముక్తిపదము నొందించు తచ్చతుర్ద్వార చరులె సేవ్యతములు మొదల్లు.

కం॥ వీరల వశపఱచుకొనన్ సేరుచుచారలకు సిద్ధి నీచేజముభీ!

దూరమున నుండ. దందునఁ జేరువ కైవల్యపదము. చెప్పితి నీకున్. ౧౨౦

ఆ॥ యోగసిద్ధి విష్ణు నురుభక్తిచేత ధర్మాచరణముచేత నగును బ్రాప్య-
మదియె మనుజుమల కగును సంపూర్ణమౌ జ్ఞాన. మిందు లేదు సంశయంబు. ౧౨౧

- క॥ జ్ఞానముకొఱకై విద్యాస్థానములఁ జరించునరుఁడు సద్గురువలనక
మానుగ దీపార్చిస్సమమై నెగఁడెడి జ్ఞానమొందు నప్పడె యబలా ! ౧౨౬
- ఆ॥ ఒకముహూర్తమేని వికసన్పద్మమం దెవఁడు చింత సేయుఁ దవిలి లయము
వానిచేతఁ జేయఁబడిన పాపసహస్రములు తుణుంబులోన విలయమొందు. ౧౨౭
- ఆ॥ విష్ణుభక్తుఁడెపుడు విపుల రాగద్వేషకోపలోభములను రూపుమాపి
సకలమందుఁ దాను సమదర్శనుండయై యుండు. వేఱుభంగి నుండఁ దత్తఁడు.
- ఆ॥ సర్వజీవులందు సంపూర్ణమగు దయ వేనిమదిని సైర్యమాని యుండు
అసయ మెవ్వఁ డగు సదాచారవంతుండు యోగి వాఁడు. దుఃఖ మొందఁ దెపుడు.
- క॥ మాయాదిపటలహీనత యావద్భువనం బసత్యమను నిశ్చయముక
హేయజనసంగరహితత యాయవియగు యోగ సిద్ధి కిల లక్షణముల్. ౧౩౦
- క॥ మమతాశ్రయాశసంయోగము నరులకుఁ దాపదాయకము. తద్వహ్నిక
శచుగుణవిశిష్టతామోగమునం జల్లార్పవలయుఁ గడుయత్నమునక. ౧౩౧
- ఆ॥ చెడ్డచేతలను నిషేధించు మనసె యింద్రియములను సముద్ధరింపవలయు.
లోహధన్వి తాన్యలోహంబు తీక్షణతంబొందుభంగి నవియుఁ బొందు శుద్ధి. ౧౩౨
- ఆ॥ కాయమున విశుద్ధికరయగు బుద్ధి దా దేయ గ్రాహ్య యనఁగ ద్వివిధ. మందు
సంత్యజింపవలయు సంసారవిషయిక. బ్రహ్మమందుఁబెట్టి పడయు శుభము.
- క॥ రూప మరూపము కేశవరూపం బవ్యక్త మమృతరూపంబును నౌ
ఆ పరమాత్మ నివేదిత మోపర్వతరాజతనయ ! ఊర్జితవినయా ! ౧౩౪
- ఆ॥ ఇల్లెఱుంగుమోగి యేణాక్షి ! సంసారబంధమున విముక్తి పడయనేర్పు.
ఘనగురూపదేశమునఁగాక యయ్యది దుర్లభంబు వేఱులోవనుండి. ౧౩౫
- క॥ ఎయ్యెడఁ బ్రసన్నుడగు గురుఁ డెయ్యెడ విశ్వంబు సర్వ మగును బ్రసన్నం.
బయ్యాయ్యన కగు తుష్టియె తొయ్యలి ! పిత్పదై వతముల తుష్టి తలంపక. ౧౩౬
- ఆ॥ జ్ఞానసహితమైన సత్త్రియ మోక్షసిద్ధికిని లక్షణంబు దేవి ! వినుము.
తత్త్రియాధిపతి సదా విష్ణువేదాని నెఱుపునట్టిజనుఁడు నిష్క్రియుండె. ౧౩౭
- తే॥ ద్వాదశాక్షరచక్రంబు దక్షతనయ ! చక్ర మంహాఃపలాశనచక్రమునకు.
దండ మున్మాద్గసంచారితండమునకు. తత్పరబ్రహ్మవస్తు ప్రదర్శకంబు. ౧౩౮
- తే॥ ద్వాదశాక్షరరూపమై తనరునట్టి యిదియె యగును బరబ్రహ్మ మిందువదన !
ప్రేమపాత్రంబులగుట నీవిడ్డనికిని నీకు వ్యక్తంబొనర్చితి నేను దీని. ౧౩౯

క॥ యోగిభ్యాశాత్రకమును శ్రీగురువై భక్తినుంచి స్వీకర్తవ్యం
బాగాన దీనిసారము బాగుగఁ జింతింపవలయు భావములొనక. ౧౪౦

క॥ చాతుర్మాస్యమునందున యేతత్సారంబు భక్తి నెదఁ జింతింపక
ప్రీతిం గోటిభవాద్భి త పాతకము హరించి పరచుపద విడు హరి తాక ౧౪౧

—◆ మత్స్యనాథజననము ◆—

క॥ అనియిట్లు పార్వతికి శివుఁ డనుపమయోగంబు నొడువునవసరమున నా
ఘనకలశవార్ధిమధ్యంబుననుండి మహార్ముఖంబు పాడకట్టటయక ౧౪౨

నీ॥ డిద్భింతంబైన మహాభరంబునఁజేసి మిఱుమిట్లుగొలుపుచుం బరఁగుదాని
అగ్గలంబు విశాలమగు నురస్థలమునే యెగుబుజంబులుచేసి యీడుదాని
తత్పూర్వమున జగత్ప్రియమందుఁ దనచేత బాగుగా నెఱుంగఁబడనిదాని
హంకృతిదప్ప యహంకృతియనునది లేకంబు మదిలోన లేనిదాని
తనవిమానంబుమీఁది కెంతయును నెగురు మీనుఁ గనుగొని యప్పు డీశానుఁ డాత్మ
తేజమున స్తంభనముచేసి “దివిజాడవో నయండవో చేపకడుపులొ నుండి నావు.

క॥ దేహాంతరమందుగడుట కేహేతువుకలదో? ఇంత కెవ్వడవో నీ?
వాహాపుటైడుఁ బెపు”మని స్నేహంబునుజూపుకొనుచు శివుఁ డడుగుటయంక

క॥ “గండాంతయోగమున నొక యండజయానకు జనింప నాయుష ‘యీపి
ల్లండు కులాంతకుఁడగునట. యుండఁదగఁడు మనకటంచు నుచ్చంఖలతక

తే॥ మగనితోడను మిక్కిలి తగవులాడి పాలమున్నీట వేయింప భక్ష్యబుద్ధి
మీనుచేఁ దత్త్వణంబున మ్రొంగఁబడియుఁ జాకయున్నాడ నిటు శతసరుల నుండె.

క॥ అమృతముగురిసెడి త్వద్వాక్యములను విన జ్ఞానయోగ మలవడియెను. మా
ర్తమును నమార్తము నెఱిగితిం. గ్రీమముగ నావలకు వత్తుఁగరుణింపుమింక

క॥ వాగ్మృతవృష్టి నావై బాగుగఁ గురిసితివి సత్కృప న్నీ. వటులే
ఈగారిదేవియు ననుఁ దాఁ గరుణం జూచుచుండె. దఱుఁగేమి యింకక. ౧౪౪

మ॥ అని మీనంబు వచింప నీశ్వరుఁడు “ర మ్మాలస్యమింకేల? పొ
గ్జని విపుండవు నీవు. పూజ్యుడ ” వనక సౌందర్యవంశుండుఁ గాం
తిని జంద్రుం బురుడించునట్టిఁడును నై దివ్యంపు గంధంబుతో
డను గర్భంబుననుండి వెల్వడియెఁ జాడక దేవియుక దేవుడుక. ౧౪౫

అ॥ చాలఁ గష్టమైన క్షణములొ వెల్వడి మత్స్యగంధమైన మంచిదగుడు
పార్వతికిని మఱియుఁ బరమేశ్వరునకును బ్రణతిఁజేసి నిల్వఁబడియె నతఁడు.

ఆ॥ కడుపులోననుండి కమనీయమగుమూర్తి నపుడె బయటబడిన యట్టివాని
ముదముతోడ నెత్తి ముద్దాడి తొడవైని గూరుచుండఁబెట్టుకొనియె గౌరి. ౧౧౧

ఆ॥ పరమహర్షమునను బార్వతీనాథుండు పత్నియొద్దనుండు బాలుఁగాంచి
మత్స్యవలన జాయమానుఁడౌకతమున మత్స్యనాథసంజ్ఞ మాన్యుఁజేసి ౧౧౨

సీ॥ “కనుగొనఁగలవునీ వనుపమానజ్ఞానయోగసాగరపార మోగుతాఁడ్య!
గెలువంగఁగలవునీ వలఘుకామాద్యంత రరిషట్కు మో భూమిసురకుమార!
శోభిల్లుదువునీవు ఊఁచీస్థలమున ద్వంద్వాతీతుఁడవుగాను యమివరేణ్య!
ఛేదించుదువునీవు చిచ్ఛక్రమునను నాశాపాశములనెల్ల సత్యశీల!
ఉపపరించిబ్రహ్మ మొయ్య జీవన్ముక్తి నొందఁగలవునీవు యోగివర్య!”
అనివచించి యసక్పదభివాదకుండైన యతనిఁ గొంచు మందరాద్రి కరిగె. ౧౧౩

ఆ॥ అంత మత్స్యనాథుఁ డంబకు వలగొని కార్తికేయు బిడ్డ గౌఁగలించి
వెడలిపోయె. దీని వినినఁ జాతుర్మాస్య నశ్వమేధఫలము నందు జనము. ౧౧౪

—♦ తారకాసురవధ ♦—

క॥ అల్లారుముద్దుగా సతి పిల్లండగు కార్తికేయుఁ బెంచుచునుండఁ
తల్లికడఁజేరి యాతం డుల్లము రంజిల్లఁ గ్రీడ లొనరుపసాఁగె ౧౧౫

సీ॥ కంతపట్కంబెత్తి కర ముచ్చరవముతోఁ జక్కగాఁ బాడు నొక్కొక్కమాటు
పండ్రొండుచేతులుం బైకెత్తి స్వేచ్ఛమై మిక్కిలి యాడు నొక్కొక్కమాటు
ఎఱునిమై మాయ నిసుము వైఁ జల్లుకొం చురుకులువెట్టు నొక్కొక్కమాటు
గణసహితంబుగం గానలఁబడి చెట్ల నుయ్యలలూఁగు నొక్కొక్కమాటు
తల్లిదండ్రులఁ గనుగొని మెల్లమెల్ల నొద్దకరుదెంచు సవినయ మొక్కమాటు
అమిత తేజఃపరాక్రముఁ డక్కుమారుఁ డాటపాటలఁ దవలి మహాద్భుతముగ.

క॥ ఈలీలం గ్రీడించుచు బాలుం డట నైదునాళ్ల ప్రియమువాడై
కాల్గునెడ నిందుఁడాదిగ వేలుపు తెల్లరును మిగుల విహ్వలులగుచుక ౧౧౬

క॥ అరుదెంచి మహాదేవుని బరిపరివిధముల నుతించి భయకారణముక
సరిగ వచియించి తాగకుఁ బరిమార్చుం గొమరుసామి బాసటవేడక ౧౧౭

తే॥ జాహ్నువీర్యమునయందు శంకరుండు వైస్యములకెల్ల నధ్యక్షు సలిపె నతని.
దేవదుండుభులట మోసె. దివమునుండి పుష్పవర్ష ముగురిసెఁ బ్రభూతముగను.

ఆ॥ నీరుసాప తనదు నిరుపమానంబైన శక్తి వాహనంబు శైలరాజు
నిడుడు శక్తిధరుండు, వడిలేచి గణకొటిపరివృతముగ ననికి బయలువెడలె. ౧౧౮

ఆ॥ మునిసమాహములకు ముక్తికి యతం డడ్డుతామ్రవతికిఁజేరి దండువిడిసి
శంఖ మొత్తుటయును జనుడెంచెఁ దారకాసురుండు సంత నూఁదుచును రయంబ

ఉ॥ తారకు వెంటనంటి ఘనదైత్యసమూహము శంఖనాదసం

పూరితపద్మజాండమయి బోరన యుద్ధ ముపక్రమించుడుకా

వారికి వీరికి నడచె వారనిపో. రపు డాతి తేయులే

మీటిరి స్కందుసాయమది మిక్కుటమౌట. నికేమిచెప్పదుకా.

౧౬౨

తే॥ వాహనాయాధులై యనివార్యశౌర్యగర్వమున బోరిపోరి రక్కసుల పిండు

ఛిన్నఛిన్నంబుగానయ్యెఁ జిట్టచివర విష్ణుచక్రంబుచేతను విబుధమాని !

౧౬౩

క॥ నెత్తురు నదులైపాఱఁగ నత్తిరున నమరమూఁక లఱవఱలగుడుకా

సత్తిఁ బ్రయోగించె గుహుండు తత్తారకనామధేయదైత్యునిమీఁదకా.

౧౬౪

చ॥ సగధముగా ససారథిగ శక్తి తదాశరు మట్టగించుడుకా

ధరఁబడు వారితీరుఁగని తక్కటిరక్కసులెల్లరుకా భయా

తురత రసాతలంబునను దూఱిరి. చేరి నిలింపులందఱుకా

పరిపరితులం బొగడి పాడిరి తత్పృథుకీర్తి వెల్లుగకా.

౧౬౫

క॥ భేరిభాంకరణంబులఁ బూరితమయ్యెను జగంబు. పూవులసోనల్

జోరునఁగురిసె. నికేమని పేరుకొనుదు గెలుపుగొనిన వేల్పులతీరుల్.

౧౬౬

ఆ॥ ప్రాప్తవిజయులైన భవపురోగామరు లమర సేనమీఁది యాధిపత్య

మొసఁగి గుహున కప్పు డొనరించి రభిషేక మెల్లలోకములకు నెఱుకపడఁగ.

ఆ॥ అంత గౌరి కొమరు నాలింగనమొనర్చి హర్షగద్గదోక్తు లతిశయిల్ల

చెలులతోడఁగూడి చెలఁగి మాంగల్యంబు లాచరించె ధన్యనైతిననుచు.

౧౬౭

తే॥ ఏడుదినములబాలుఁడై యీవిధమునఁ దారకాసురు వధియించి తల్లిదండ్రు

లకుఁ బ్రహేదంబు సేయుచు లలిపసించె మందరాచలశిఖరంబునం దతండు.

౧౬౮

క॥ అమితద్యుతిమంతుండగు కొమరు సకాలమునఁ బెండ్లికొమరుండేయం

గ మదిందలంచి శంకరుఁ డుమతోడఁగూడి యతని కొగి నిట్లనియెకా.

౧౬౯

ఆ॥ “తగినయీడువచ్చెఁ దనయ ! నీకిప్పుడు. ప్రీతి వలయుకన్నెఁ బెండ్లియాడు.

పురుషధర్మమిది. ఆపూర్వవిహారము ల్గులుపు మమరయానములఁ జరించి”

క॥ అని యిబ్బంగిని బామరజనసులభంబైనయట్టి సరణినె తన్నుకా

జనుమను జనకునివాక్యము విని పాణ్డూతురుండు నవ్వి వే యిట్లనియెకా.

౧౭౦

క॥ “దృశ్యుండ నేనె యంతట. దృశ్యాదృశ్యంబులందు దేనిగ్రహింతుకా ?

సశ్యమని దేని విడుతును ? వశ్యము నీ కెదియు. దీని వచియింపు గురూ !

౧౭౧

క॥ సర్వస్త్రీలనుగూడం బార్వతీతో సమముగాను భావించు నెదకా.

శర్వసమానులు పురుషులు. మార్వలుకంబోక నన్ను మన్నింపు మిఁకకా.

౧౭౨

—♦ కుమారస్వామి వైరాగ్యమూని తపస్సుచేయుట. ♦—

కం॥ నీవు గురుండవు. నన్ను బోధింపుము మఱి నరకకూపమునఁ బడకుండఁ.

తావకమైన కృపం గదె యీవిజ్ఞానంబునాకు నేర్పడె నభవా! ౧౨౫

కం॥ కరదీపుఁడు వస్తువుఁగని కరణంబుం దాఁ ద్యజించుకరణిని యోగి

శ్వరుఁడు పరమాత్మవస్తువు నెఱుంగుచు సంసారమునకు నీవలనుండున్. ౧౨౬

తే॥ సర్వగంబగు బ్రహ్మంబు చక్కనెఱింగి వేనిచేతను గ్రియలెల్ల విడువఁబడునొ

నాని యోగిగ నెఱుంగంగవలయుఁగాదె యవగతాశేష! హృతదోష! యహి

కం॥ జ్ఞానంబే దుష్ప్రప్యము మానవుల. కదెట్లొ కలుగ మతిమంతుం డ [విభూష!]

ద్దానిని నిల్పుకొనందగుఁగానీ పోఁగొట్టుకొనుట ఘనమగునొక్కో? ౧౨౭

సీ॥ నిర్గుణబ్రహ్మంబ నేనుగానీ యహంభావంబువహియించువాడఁ గాను.

ఉంటి నెప్పటినుండియో యంతియేకాని కన్నతల్లియునాకుఁ గానఁబడదు.

అందఱికిని దండిరి నగుదు నేనేకాని నాకులే డొకతండిరి లోకమందు.

సకలభూతములకు సముండనాదునుగాని లే రిష్టబంధువుల్ వేఱ నాకు.

భువనభిన్న భావముం బొందితిని ద్వత్ప్రసాదసిద్ధమైన జ్ఞానమునను.

ఈ ముముక్షువున కిఁకీదృక్షవిధములౌ నాక్యములను జెప్పవలదు వలదు" ౧౨౮

కం॥ అని నైరాగ్యముఁబూనిన జనని కడుం గోపగించి "చాలుం బాలున్

తనయ! ఇదియేమిరా" యని కనుకని యేమే మొ చెప్పఁగాఁ గడఁగుటయున్ ౧౨౯

ఉ॥ తల్లికిఁ దండిరికిన్ గుహుండు తద్దయుభక్తి నమస్కరించుచున్

మెల్లగఁ గ్రొంచపర్వతముమీఁదికిఁ బోయి యొకాశ్రమంబునం

దుల్లమునందు బ్రహ్మమున యుంచి జపించెను ద్వాదశాక్షరం

లెల్లజగంబు మిథ్యయని యెంచుచుఁ టెల్లఁడయయ్య నారదా! ౧౩౦

అ॥ మొట్టమొదట ధ్యానమునఁజేసి యభిలేందియములఁ దనయధీనమందు నిలిపి

మమతఁ బొఱుగోలి మహనీయమైనట్టి జ్ఞానయోగమూనె వజ్రుఖుండు. ౧౩౧

అ॥ విఘ్నరహితముగను వేవేగ నణిచాదిసిద్ధు లతని చెంతఁ జేరుటయును.

తద్దణంబుగాంచి తద్దయుం గుర్ధింపఁజే హితముగఱపుకొనుచు నిట్టులనియె. ౧౩౨

కం॥ "నాయొద్దకుఁగూడను దుర్ధీయుక్తత వచ్చియుందురే" శాంతిని మ

త్ప్రియులగువారి కెప్పుడు చేయకుం డభిభూతి మీరు చెప్పితిఁ గానన్" ౧౩౩

చం॥ అనియిటు చెప్పి శ్రాంతిగిరి నాగుహుండుండు టెటింగి జ్ఞానయో

గ నియతి నాత్మజాండు తనకంటె ఘనుండని జ్ఞానియాటచే

ననుకొనె శంకరుండు. పరమాద్భుతమందెను. గాని యద్విరా

ట్టునుభవ పుత్రశోకపరతం గృహియించె నీకేమిచెప్పుదున్. ౧౩౪

క॥ శుభవాక్యాస్పృతమున నా యిభగమనంగూడఁ జేర్చె నీశ్వరుఁ డో యా

త్మభవా! ఏతన్మహిమము ప్రభవంబగుఁజాముఁ పాపపరిహారమునకై. ౧౮౬

ఆ॥ కర మభేదబుద్ధి హరియో హరుండో ధ్యానింపఁబడి ఘనార్తినికొ హరింతు.

వారె భేదబుద్ధి వర్తించువారికిఁ బరమశత్రువులుగఁ బరిణమింతు॥ ౧౮౭

వ॥ అనియిట్లు బ్రహ్మ నారదునకుఁ జెప్పిన మాహాత్మ్యము విస్తరించి మీకు
వక్కాణించితి. ఇంక నేమివినవలతురు” ౧౮౮

—◆ భీష్మపంచకమాహాత్మ్యము ◆—

క॥ అనియిట్లు నూతుఁడు పలుకుడు మునులు “హరి పరుండునపుడు ముఖ్యము గాఁ జే
యనయిన వ్రతములు నియమము లనఁఁను! యసంఖ్యాకములు దయఁ జెప్పితి. నా!

ఆ॥ అలసులైన ప్రజల కవ్వాని నన్నింటి జరుప నెవ్విధమున శక్యమగును ?

వృత మొ దానమేనో యతిసుకుమారులుం జేయఁదగిన దున్నఁ జెప్ప” మనుడు ౧౯౦

వ॥ “సుకుమారశరీరుండై నియమంబుల నెఱపుట కశక్తుడైనవాఁడు విఖ్యాతమైన
భీష్మపంచకం బాచరించునది. కార్తికశుద్ధికాదశీతిథిం బ్రొద్దు పొడువకమున్న లేచి
నిర్వర్తితకాల్యకృత్యుండై వాసుదేవపరాయణత్వమున నియమంబుఁ బూని యుపన
సించునది. శక్తిచాలనిచో శక్తివంచనము లేకుండ స్వర్ణంబును హవిష్యాన్నంబును
హరిభక్తులైన యవనీసురుల కర్పించునది. ఏనుడినంబులు నీప్రకారంబాగా వృతంబు
చరించి

సీ॥ కర్పూరసహితమై కచ్ఛారమిళితమై కరమొప్పు చందనగంధ మలఁది

అగరువు గుగ్గిల మ్మాదిగాఁగలయిట్టి తగినద్రవ్యంబులం బొగలువేసి

పాయసాపూపాది బహుభక్ష్యములతోడి పలు మహానైవేద్యములను బెట్టి

సత్కథాకీర్తన శ్రవణాదికములచే రాత్రివేళల జాగరములుచేసి

భక్తి జలకాయీరూపుడౌ పద్మనాభు నైదునాళులు పూజించునది క్రమముగ.

ఆఱవది నంబునను సువర్ణాన్నవస్త్రదానములఁ దన్నునది భూమిదైవతముల. ౧౯౧

వ॥ అంత నంజలింబట్టి “నియమంబులన్నియు నిర్వర్తించితిని గాన వ్రతపరి
పూర్తి ననుగ్రహింపుఁ”డని యవనీసురుల యాచించునది. “వ్రతం సువ్రతను” స్తని
వారును వక్కాణించునది. పదపడి బ్రాహ్మణులం బంపించి కాయశుద్ధిపొందె
సకుశోదకపంచగవ్యప్రాశనపురస్సరంబుగా భుజించునది. ఎవఁడీవృతం బీవిధంబునం
గావించు వానికి బహుపుణ్యంబు ప్రాప్తించు. నైదుది నంబులు నాహారంబు వర్జి
ంచియే యాచరించిన నది శతగుణంబయ్యెడు. ౧౯౩

శ్లో॥ ఆద్యదినంబునం దగరునఁ బొగవేసి జాజిపూవులఁ బూజ సలుపవలయు.
మఱునాఁటిధూపంబు మంచి గుగ్గిలమున. మారేడుదళముల మహితపూజ.
మూడవదివసంపుఁ బొగ కప్పురంబున. అరవిందములచేత నర్చనంబు.
నాలుగవయహస్సునం దగరపుఁ బొగ. సంపంగివిరుల ప్రసాదనంబు.
పంచమమున లవంగంపుఁబట్టిపొగయు భృంగరాజంబునం బరిష్కృతివిధాన.
మాఱవదియగు పాడ్యమి నన్నియు నుపయోజ్యములు పొగ. కన్నిటం

శ్లో॥ జలశాయీ జగద్యోని శ్శేషపర్యంకమాశ్రితః [బూజ్యుఁడు మఱి. ౧౬౪
ఆర్ఘ్యం గృహ్లాతు మే దేవో భీష్మపంచకసిద్ధయే.

వ॥ అను మంత్రంబున మఱి కత్యంతభక్తి నర్ఘ్యించిచ్చునది. శ్రవణమాత్రంబున వ్రతనియనుఫలప్రాపకంబగు భీష్మపంచకం బంతయు మీకు వక్కాణించితి." ౧౬౫

—♦ అశూన్యశయన వ్రతమాహాత్మ్యము ♦—

కం॥ అని నూతుఁడు వాకొనుటయు మును "లింగదుఁడు సుపుండైన మురహరుఁ బ్రీతుఁ
నొనరుప నొనరిచియుండిన యనఘంబు నశూన్యశయనమను సువ్రతముజ్జ్. ౧౬౬

ఆ॥ తత్ఫలంబుగూడ దయఁ జెప్పియుంటివి. ఎపుడు తద్రవ్వుతంబు నెవ్విధిం బ
రించుటొప్పు ? విస్తరించి దానివిధాన మానతీయు " మనుడు నక్కభకుఁడు ౧౬౭

వ॥ "శ్రవణనక్షత్రసహితంబగు శ్రావణ బహుళద్వితీయం బ్రాతఃకాలంబున లేచి సాపిష్ఠులతోడను బతితులతోడను స్నేహులతోడను సంభాషింపకుండ స్నాతుండును ధౌతాంబరధరుండును శుద్ధుండును నై మధ్యాహ్నంబున జలశాయని సమీపించి

శ్లో॥ శ్రీవత్సధారిక శ్రీకాంత శ్రీధామక శ్రీపతేఽన్యయ
గార్హస్థ్యం మాప్రణాశంమే యాతు ధర్మార్థకామదం
పితరో మాప్రణశ్యంతు మాప్రణశ్యంతు చాగ్నయః
దేవతా మాప్రణశ్యంతు మత్తో దాంపత్యభేదతః
లక్ష్మ్యో వియుజ్యతే కృష్ణ నకదాచి ద్యథా భవాత్
తథా కశత్రసంబంధో దేవ మా మే ప్రణశ్యతు
లక్ష్మ్యో హ్యశూన్యం శయనం యథా తే దేవ సర్వదా
శయ్యా మమా ప్యశూనోస్తు తథా జన్మని జన్మని.

వ. అనుమంత్రంబున నాత్మాభీష్టంబు నివేదించుచుం బూజించి వివర్జితవిత్త శాత్ర్యంబుగా విప్రునర్పించునది. ఇబ్బంగి నక్షారభోజనంబుగను విశేషించి త్రైలవర్ణ తంబుగను భాద్రపదాశ్వయుః కార్తిక మాసంబులందుఁగూడ జగన్నాథుండును నచ్యుతుండును నగు జలశాయని సంసేవించునది. సమాప్తమగుటయు సఫలప్రసాదుగను శయ్యను సవస్త్రుకంబుగను సనువర్ణదక్షిణంబుగను సభక్తికంబుగను సర్వంసహ

మరుసకు సమర్పించునది. ఇట్టివ్రతం బెవ్వఁడుచేయు నానియెడల శక్తునియెడలం బోలె జగద్గురుండగు జలకాయ సంతృప్తుడయ్యెడు. అతనికి జన్మజన్మంబునను సకూన్యశయనంబు సిద్ధించెడు. అకూన్యశయనవ్రతంబుననుండి యజ్ఞానంబునఁగాని జ్ఞానంబునఁగాని యష్టమాసంబులు నాచరించిన యఘం బంతంబునొందు. పుత్ర హీనయుఁ గాకవంధ్యయు నీ వ్రతంబుచేసినఁ బుత్రులఁబడయుదురు. విధవ గావించిన విష్ణు ననుగ్రహంబున విగ్రహశుద్ధి వెనువెంట సప్రప్తించు. నిష్కాములచే నీ వ్రతము కృతమయినఁ జాతుర్మాస్య నియమాచరణంబున నొలయు ఫలంబు గలిగెడిని ”

౧౯౯

—♦ మంకణేశ్వరమాహాత్మ్యము ♦—

అ॥ అనుడు “ వేనిలోని యవగాహనంబున నఖిలతీర్థఫలము ప్రాప్తమగునో హాటకేశ్వరంబునందలి యా ముఖ్యతీర్థములను నీవు తెలిపినావు. ౨౦౦

ఉ॥ అచ్చటి ముఖ్యలింగముల నన్నిటిఁ దెల్పితి. వేని దర్శనం బిచ్చునొ సర్వలింగసమవేక్షణపుణ్యము వానిఁ దెల్పు ” మం చచ్చపుభక్తి మానిజను లందఱుఁ బ్రశ్నము సేయు మీఁదటక సచ్చరితుండు నూతజుఁడు సాంద్రకృపామతి వారి కిట్లనుకొ. ౨౦౧

నీ॥ “ మంకణముని తపోమహిమ నేర్పడినట్టి మంకణేశ్వరనామ మహితలింగ మనవరతంబు సిద్ధార్చ్యమానంజూచు సిద్ధేశ్వరంబనఁ జెలఁగు లింగ మల గౌతముఁడు తొల్లి నిలిపియుండినయట్టి గౌతమేశ్వరమను ఖ్యాతలింగ మధ్వరసమయమం దజుఁడు స్థాపించిన యా కపాలేశ్వర మనెడి లింగ మిచ్చు నొక్కటొకటి యెల్లలింగంబులు నిచ్చుఫలము సంయమిండులార ! అందు మంకణేశ్వరాఖ్యలింగ మహాత్మ్యమును వచింతు వేఱ వినుఁడు శ్రద్ధ. ౨౦౨

వ॥ మఱాకారాక్షరయుక్తంబైన తల్లిలింగంబును శివరాత్రి నుపవసించి పూజించి ఖాగరంబు గావించిన జనంబునకు సర్వలింగసందర్శనంబువలని ఫలంబు సమరూపుటకు సంశయముండదని శంకరుండు స్వయముగా వచించియున్నవాడు ” ౨౦౩

అ॥ అని యిటు ల్వచింప నాద్విజుల్ “ శివరాత్రియనఁగ నెపుడువచ్చునది ? తదీయ మహిమ మెట్టి ? ” దనుచు రహిని బ్రశ్నించుడు నూతనూతి కరము ప్రీతుండగుచు

వ॥ మాఘబహుళ చతుర్దశినాఁటి రాత్రి శివరాత్రియని చెప్పంబడియెడి-అపుడు సర్వలింగములయందును సాంబశివుండు సంక్రమించినను విశేషించి మంకణంబున వలసియెడు ”

క॥ అని నుడువుటయును మును “ లెపు డనఘా ! శివరాత్రి నేమహాత్ముండు నిర్మిం చెను ? బహుఫల మేలయ్యెను ? కనికరమున విస్తరంబుగాఁ జెప్పు ” మనకొ ౨౦౪

—♦ శివరాత్రిమాహాత్మ్యము —

ప॥ ఇచట మీకుఁ బూర్వము భర్తృయజ్ఞానము నశ్వసేనునకును నడచిన
సంవాదరూపమగుగాధను వాక్కుచ్చెద. ధర్మపరుఁడును వేదవేదాంగపారగుఁడును
నానర్తదేశాధిపతియునై తొల్లియశ్వసేనుఁడని యొకరాజుండెడి. నాయశ్వసేనుఁడు
దినక్రిమమునవచ్చు కలికాలమును వీక్షించి కుతూహలంబున భర్తృయజ్ఞాదిక్కు
యొగంటె ౨౦౭

క॥ “ కలికాలంబున శ్రీమముంగలిగింపకె యధికపుణ్యకరమును బాపం
బుల నెల్లం దెగటార్పంగలదియు నగునొక్కవృతము కరుణంజెపుమా ౨౦౮

ఆ॥ నరుల కాదియుగమునం ద్రోత ద్వాపరమందుఁ గొలదిఁ యాయు వరసిచూడ
కలియుగంబురా నికంగూడఁ గరమల్పమనుట కేమిసంశయంబు గలదు?

అ॥ కాననేండ్లుపూండ్లు కావింపఁదగినట్టి వృతముకాక యొక్క వాసరంబె
చేయఁదగినదున్నఁ జెప్పమి భర్తృయజ్ఞాభిధానమహిమ రాగ్రిగణ్య! ౨౦౯

క॥ కేపటిపని యీదినమును మాపటిపని పగలచేయు మతిమంతుఁడుతా.
పాపిష్ఠవృత్తువాఁగునొకొ పనికాకున్ననైన నోమహనీయా!” ౨౧౦

ప॥ అనివచించుటయు నుదారబుద్ధియగు భర్తృయజ్ఞుండు దివ్యచక్షుస్సువునఁ
దడపువీక్షించి ౨౧౧

తే॥ “ అనఘ! శివరాత్రినానుక్త కాహ్నికవృతము సమస్తాఘనాశక మమితపుణ్య.
మపుడొనర్పఁగఁబడు దానహవనజపములెల్ల నక్షయఫలము లిఁకేమికలదు?

సీ॥ అప్రాప్తతనూజాతుఁడైన మర్త్యుండు తా నాప్తతనూజాతుఁడగును రాజ!
పుట్టుదరిద్రుఁడై పొక్కెడు జనుఁడు తా నత్యంతధనవంతుఁడగును ఊడ!
అల్పాయురస్వీతుఁడైన మానవుఁడు తా నధికదీర్ఘాయుష్కుఁడగు దునీడ!
అరితిరస్కృతుఁడైన నరనాయకుండు తా నరిపీరులను గెల్వనగు ధరేశ!

ఎవ్వరేకోరికంగోరి యీవృతంబుసేయుదురొ వార లొక్కొక్క శీఘ్రిముగను
పొందుదురు. కోర్కెలేకుండఁజూనరుచుప్రజ పొందు నిశ్చేయసంబు నోభూమిపాల!

ఆ॥ దానధర్మములను దగ నాచరింపని పిసినియేని రాత్రి వేశ జాగ
రంబుచేయ వత్సరం బొనరించినయఘమునుండి ముక్తుఁడగును భూప! ౨౧౨

క॥ సీరములు చరములునగుచుం బరఁగెడి లింగంబులందుఁ బరిపూర్ణుండై
హరుఁడుండు రాత్రియగుటను ధరణిని శివరాత్రియందుద్రాని నభిజ్ఞాల్. ౨౧౩

క॥ లోకానుగ్రహకాంక్షను నాకేకుఁడు చంద్రుఁడూ “నందితురంగా!
ఈ కలికాలము సకలాఘాకర. మటుగాన యుష్మదర్శన వలనక ౨౧౪

ఆ॥ జనులు పూతులగుచు సంవత్సరాంహస్సునుండి ముక్తులగుట కుర్విమిఁది
కరిగి యొక్కదివస మధివసింపుముదేవ! నిన్ను మిగుల వేడుచున్నవాడ. ౨౧౫

ఆ॥ అంతవారిచేత నర్పింపబడినది వేల్వఁబడినదియును వేగ మాకు

చేరఁగలదు. మున్ను వారిచ్చుచుచ్చి మఖిలమకట! వ్యగ్రమగుచునుండె. ౨౧౯

క॥ కలికాలమున నకుద్ధాత్ములచే నీబడు ప్రభూతమును శంకర! మా

కు లవంచేనియుఁ జెందదు. తిలకింపు” మటంచుఁ గరము దీనతఁబలుకన్ ౨౨౦

క॥ శితికంఠుఁడు “మాఘానితచతుర్దశితిథిని రాత్రిక్షౌప్తమునకున్

శతమన్యా! సంవత్సరకృతపాపవిశుద్ధికోఁజుఁ గృపతోడను నేన్ ౨౨౧

క॥ స్థిరచరలింగంబులనెల్ల రహింజని సంక్రమింతు. లలి నయ్యెడ నే

నరుఁ డస్మత్పూజనమును జరుపు నఘోరాయముఖ్య సన్మంత్రములన్ ౨౨౨

క॥ పాపవివర్జిత డగునతఁ. డీపగిదిని వక్త్రములను హితమతిసుమనో

ఘాపాదులనర్పించి మహాప్రజ యీ వలయు నర్చ్య మీమంత్రమునన్ ౨౨౩

ల్లో॥ గౌరీవల్లభ దేవేశ సర్వాద్య శశిశేఖర

వక్ష పాపవిశుద్ధ్యగ మగ్నోఽమే ప్రతిగృహ్యతాం.

క॥ పదపడి యశనము వసనము మొదలగు ద్రవ్యములచేతఁ బూజించి గుణా

స్పద! విత్తకార్యమును విడిచి దక్షిణ యొసంగవలయు ధీతిదేవులకున్. ౨౨౪

ఆ॥ ధన్మకథలతోడఁ దాండవంబులతోడ జాగరంబు రాత్రి సలుపవలయు.

ఒక్కయేడు చేసియుండినయఘమువోఁ దద్రవ్యము పాచితము చుము”

క॥ అనవిని నేలుపులెల్లరు ఘనమోదముతోడ గరళకంఠునకున్ మొ

క్కినవారయి తమయిండ్లకుఁజని శివరాత్రిమహిమంబు క్షౌప్తలిఁ దెలుపన్

క॥ నారదుఁబంపించుటయును ధారుణియెల్లంజరించి తన్నుని ప్రజలన్

గూరిచి బోధించె. గడుం బేరువహించె శివరాత్రి పృథివీశ! యటన్. ౨౨౫

క॥ ఈ విషయంబున నొకకథ వేవచియించెదను విను. విఖ్యాతంజా

పావననై మిశవనమున వావిరి. నొకలుబ్ధకుండు వసియించెను దాన్. ౨౨౬

ఉ॥ ద్యూతము మున్నుగాఁగలుగు దుర్వ్యసనంబులఁ జిక్కివాఁడు వి

ఖ్యాతికివచ్చెఁ జౌర్యమున. నల్లుచరించి చరించి యంతఁ దా

నాతత పుణ్యదాత్రీయగు నాశివరాత్రిని భక్తులౌ ననుల్

ప్రీతి శివాలయస్థులయి పెక్కురు జాగరణంబు నేయఁగన్ ౨౩౦

ఉ॥ “సాములు పెట్టుకొన్న యొకనుందరి తాగుడినుండి వచ్చుచో

హుమ్మని పట్టికొట్టి యెటులో హరింపఁగనా” నటంచుఁ జి

త్తమున నిశ్చయించుకొని తత్సవిధస్థలినుండు కర్ణికా

రమ్ముననెక్కి గుత్తముగ రాతిరియెల్ల వసించె నేమనన్. ౨౩౧

- ఉ॥ ఏకదశనుండి యెవ్వరిత యీవలకుం జనుదెంచునో యటం
చాకుజనుండు శీతముగ కార్తిని జెందుచుఁగూడ దానిపైన్
వీక్షవసింప నించుకయు నిద్దురపట్ట. దొక ర్తయేని తా
నా కథవింటుమాని బహిరాగతకా. దిక్ష నే మనస్వలెన్. ౨౩౨
- క॥ తా నెక్కి కూరుచుండిన మ్రానునకుం గ్రిందనొక్క మహనీయత్వం
బూనిన లింగంబుండఁగ నానీచుఁగు తోచితోచ కాకులుఁ బూలున్ ౨౩౩
- ఆ॥ త్రొంచివైచుటయును దిన్నగా నవి శివలింగమందుఁ బడియె లీలఁబోయి.
జాగచోరసంఘసంకటకారుడై యంతఃలోనఁ బొడిచె నర్యముండు. ౨౩౪
- క॥ అంతట శ్రీలుం బురుషులు శాంతమనస్కతను లేచి శంకరునకు న
త్యంతమ్ము మొక్కి స్వస్వనిశాంతములకుఁ జనిరి నారహరాయను నుడలన్. ౨౩౫
- క॥ ఆ దొంగవాడుగూడను వేదిగి గన్నేరునుండి విహ్వలమతియై
ఏదెసకొ పలాయితఁడయి తాదనువును విడిచెఁ గొంతతడవునకు నృపా! ౨౩౬
- తే॥ అంత యాదృచ్ఛికంబుగనైన యట్టి జాగరాదుల వలననే వేగనాతఁ
డల దశార్ణాధిపతియయ్యె. నంతఁబోక యయ్యె జాతిస్మరుండును. నహహ! వింఁటె.
క॥ పితృపైతామహ సకలక్షీతినాయకతస్వహించి శీఘ్రంబుగ ను
న్నతి మునుపూజించిన పశుపతిలింగంబునకుఁగట్టెఁ బ్రాసాదంబున్ ౨౩౭
- క॥ ప్రతీసంవత్సరమును నాక్షితిపతి శివరాత్రి నుపవసించి పురాణం
బితిహాసంబును వినుచుం గృతజాగరుడగుచు వచ్చెఁ గేవలభక్తిన్. ౨౩౮
- సీ॥ సున్నాతుండును బరిశుద్ధాంశుకచ్ఛన్నుండు పవిత్రుండునునయి యుపవసించి
తొంటి మంత్రంబులతోడను శివలింగమున కర్హ పూజనమును బొనర్చి
ఆటపాటలతోడ హరకీర్తనముతోడ రాత్రియంతయు జాగరంబొనర్చి
గమణీయశమపదార్థ ప్రజానంబుచే ధరణిదై వతములఁ దనియఁజేసి
నిజనివాసంబునకుఁ బోవునృపతియొకటఁ బులహగాలవ గార్హ్యది పుణ్యమునులు
తచ్చివాలయమున వచ్చివర్చనంబు నిచ్చుటయు వారికెల్లర కెరఁగి భక్తి ౨౪౦
- క॥ తదనుజ్ఞాతుండై యట ముదమునఁ గూర్చుండుటయును మునివరులెల్లన్
సదయతఁ బురాణగాధలు చదివివినిచి కొంతవడికి త్కృపతితోడన్ ౨౪౧
- ఆ॥ “ రాజ! యడుగువార మోజ నిన్నొక్కటి దేవు నెదుట నిజముదెల్పదేని”
అనుడఁ“నట్లై చెప్పెదను మీకు నాతోడఁటింగియున్న” ననుచు నృపతి పలికె.
ఉ॥ అంత మునీంద్రులిట్లని. “రిలాధిప! దానముదొట్టి యెన్నో య
త్యంతమునాచరించుటకు నర్హ హములైనవి యుండ వాని నీ

వెంతయు వీడి జాగరమునే పొసరింపగవచ్చుచుండు కా

లాంతకునాలయంబునకు - నందలిసత్త యెఱుంగ మెద్దియో.

అర ౩

ఉ॥ గోప్యముగాకయున్న నది కొంచెము మాకును జెప్పమయ్య కా

శ్యప్యధినాథ!" యంచునిటులాడ విలక్షణమైన నవ్వుతో

"గోప్యమ. యోనుగాక. మునికుంజరులార! వచింతు దేవుసా

మోప్యమునకొ వచింతునని మీకడ వాకొనియుంట" నంచటకొ

అర ౪

పీ॥ తొలుతటి భవమున దొంగయైశివరాత్రి వచ్చి యీగుడిలోనఁ జొచ్చుటయును

యాదృచ్ఛికంబుగా నవనీరుహముక్తింది శివలింగమున కర్చ సేయుటయును

ఉపవాసకృతమైఁ గృపణభావమునూని యుగినందు జాగరంబుండటయును

పూర్వజన్మజ్ఞానమును వీడ కియ్యెడ భూపాలకునియింటఁ బుట్టటయును

వరుసగావచింప వాచంయము లేటలుమేలటంచుఁ బొగడి మిక్కుటముగ

దీవనంబులిచ్చి వావిరినారాత్రి జాగరంబుసల్పి చనిరియవల.

అర ౫

క॥ ఆతొడుగుడ శంభు నుదారతఁబూజించి యోగధారులయెడలకొ

గౌరవముఁ జూపి జాగర మారాత్రి సల్పిచనియె స్వాలయమునకుకొ

కం॥ శివరాత్రి యీవిధంబున నవనీతలమందు వెలసె. నటుగావున నీ

శివరాత్రి నామకవ్రత మెవరికినిం గార్వ. మింక నేమనవలయుకొ.

అర ౬

పీ॥ నలుని దిలీపుని నహుషుని మాంధాత ధుంధుమారు యుయుత్సుఁ దొట్టిన్మపులు

శ్రీసరస్వతి శచి సీత యరుంధతి సావిత్రి మేన దృషద్వతి స్వధ

స్వాహ పృథావతి సంప్రీతిగాయత్రి రంభాదికాప్పరల్ రతి మొదలగు

నుత్తమస్త్రీలు దామొనరించి యీవ్రతం బొత్తస్వకామలై యలరియుండి.

చెవరు భూతినిచ్చయింతురొ కలికాల మీవ్రతంబు వారి కింకముఖ్య.

మెవ్వఁ డీసుగాధ నీశ్వరుసన్నిధిం జదువు వానికిల్పివంబు వాయు.

అర ౭

అ॥ గంగననుకరించు ఘనతీర్థములు లేవు లేవు శివునిబోలు దైవతములు

క్షీతిని గానఁబడదు శివరాత్రితో సమంబైనతపము. సత్య మరయన్ది.

అర ౮

అ॥ నిఖిలరత్న మయము నిజముగామేరువు. నిఖిలవిస్మయములనిలయము తప.

మఖిలధర్మరూపమగును దా శివరాత్రి. అశ్వసేన! ఇంత కధిక మెద్ది?

అర ౯

కం॥ గరుడుఁడు పతులకుంబలె సరిత్తులకునెల్ల నల్లసాగరుపోల్కికొ

వరధర్మంబులకెల్లను ధరణిని శివరాత్రిదాఁ బృథానంబు నృపా!

అర ౧౦

—♦ తులాపురుషదానమాహాత్మ్యము ♦—

అ॥ కాన నుభయలోకకాంక్షియా విద్వత్స్వహంసుఁ డోమహీశ ! మనమునందు
చంద్రచూడు నిల్పి శ్రద్ధ నీశివరాత్రిచ్రతము నాచరింపవలయుఁ జుమ్ము ” ౨౧౨

ఆ॥ అనుడు నశ్వసేనుఁ “ డార్య ! సిద్ధేశ్వరమహిమ మెల్ల నాదుచుదికి బోధ
కా వచింపుచుయ్య, కరము కుతూహలపడుచునుంటి నేను భావమందు ” ౨౧౩

ఆ॥ అనిన భర్తృయజ్ఞాఁ “ డనఘ ! సిద్ధేశ్వరోత్పత్తి మున్న విశదపఱచియుంటి.
తగ వచింతు నిపుడు తద్దేవు దర్శించి చేయుదానమునను జెందుఫలము. ౨౧౪

కం॥ ఇలయెల్ల నేలనగుఁబో తులాపురుషదానమునను దోడనయన “ నే
లలి సలుపవలెనొ చెపు మత్తులాపురుషదాన ” మనుచు దొర ప్రశ్నింపఁ ౨౧౫

సీ॥ “ రవియును జంద్రుండు రాహుకేతువులచే గ్రహస్థియింపఁబడినట్టి కాలమందొ
మకరకర్కటకంబులకు గ్రహనాథుండు సంక్రమించెడి పుణ్యసమయమందొ
చంద్రుండు పూర్తిగాఁ సంక్షయంబందిన వరతిథియగు నమావాస్యయందొ
పావనజలములౌ భాగీరథీముఖ హోదినీ పుణ్యతీర్థములయందొ
విఘనమందొ సాధువిపుల కీతులాపురుషదాన మెలమి జరుపవలయు.
నని ప్రశంసఁజేతు రార్యులు భూపాల ! వినుము దానితెఱఁగు వినుతు నింక. ౨౧౬

కం॥ పొగుత్తరముల పాలై బాగుగఁ గనఁబడుచునుండు సావనదేశం
జేగి పదియొమురలతోఁ గావింపఁవలయు దొర ! మండపముక. ౨౧౭

ఆ॥ దాని నడుమను యజమానుని మూరతో మూరఁడెత్తు నాల్గుమూరల పొడ
పు వెడలుపును గలిగి పొలిచెడి యరు గొకం డమరిపింపవలయు నశ్వసేన ! ౨౧౮

కం॥ నాలుగుదిక్కులయందును నాలుగుమూరల చదరపు నాలుగుకుండా
లోలిని నైశాన్యంబగు మూలను నొకమూరకుండమును మఱియొకడుక ౨౧౯

ఆ॥ వేయఁజేసి యచటఁ బిడివెల్లిమూరఁడు గ్రహములుంచవలయుఁ గాశ్యపీశ !
ఇద్దరిద్దరిగ నెల్లకుండంబులయొద్ద బుట్టిజాలను సుంచవలయు. ౨౨౦

తే॥ తచ్చతుర్వదశాఖల ధరణిసురుల ద్వారమున వేల్వవలయును వహ్నియందు.
లలిని దల్లింగమంత్రంబులను జపంబు శక్తియున్నంతచుట్టుకు సలుపవలయు. ౨౨౧

ఆ॥ మూరలాపు నాల్గుమూరల పొడవును గలుగు రెండు స్తంభములను వేది
ప్రక్క నుత్తరముగఁ బాఁతించి యదేజాతీకట్టై వాని నడుమఁ బెట్టవలయు. ౨౨౨

సీ॥ మంచిగందపుమానొ మఱి దేవదారువో మారేడువృక్షంబో మఱిచెట్టో
చంద్రయో యశ్వత్థశాఖయో తుమికియో పేకుమాఁగో యట శ్రీకరములు.
ఈయెన్నిదింటిలో నేదేని యొకదానితో రెండు స్తంభము ల్కూగుచుకొని
ఉట్లరెండుండిన యొకత్రాసు రచియించి స్నాతుఁడై శుభ్రవస్త్రములుదాల్చి

శ్వేతమాల్యానులేపనాన్వీతుడగుచు లోకపాలురఁ బూజించి యాకర్షణముగ
గంధమాల్యాదికంబులం గంబములకుఁ బూజ గావింపవలయును భూమినాథ! ౨౬౩

తే॥ తులకుఁ బుణ్యాహవాచన మెలమి సలిసి తనువునంగల సకలాయుధములతోడ
ప్రాక్రుఖంబుగఁ బడమటిపార్శ్వమందు నిలిచి యంజలి జోడించినిశ్చలముగ ౨౬౪

శ్లో॥ బ్రహ్మణో దుహితా నిత్యం సత్యం పరమ మాశ్రితా
కాశ్యపీ గోత్రతత్వైశ్చ నామతో విశ్రుతా తులా. ౨౬౫

త్వం తులే సత్యనామాసి స్వాభీప్తం చాత్మన శ్శుభం
కరిష్యామి ప్రసాదం మే సాన్నిధ్యం కరు సాంప్రతం. ౨౬౬

మ॥ అను మంత్రంబు జపించి యంతః దులయం దారూఢుడై శక్తియుం
డినయంతః రజతంబా పుత్తడియొ యన్నెంబైన స్వాభీప్తవ
స్తు నికాయంబా సమర్జితంబయిన దచ్చో నొండుశిష్యంబునకొ
తనతోఁ దూఁగెడునంతయో యధికమో ధాతీశ! పెట్టింపనా. ౨౬౭

తే॥ ఉట్టిలోఁ గూరుచుండి యయ్యోజ నంత నభిమతంబగు దేవత నాత్మక దలఁచి
తత్ప్రియంబుగ సతిలాక్షత కలధౌతముగను విడువంగవలె జలములను జలము.

ఆ॥ ఉట్టివలననుండి యొయ్యన దిగి యంతః దక్కునుట్టినున్న తత్సమస్త
మవనిసురుల కొసఁగు నవ్వాని పున్నెంబు నవహితుండవగుచు నాలకింపు. ౨౬౮

సీ॥ జాత మజ్జాతమా సకలపాపంబును బొలియించు నీతులాపురుషదాన.
మెంత యతీతమా నంతపాతకమును విరియించు నీతులాపురుషదాన.
మఖిలాపదలఁగూడ నంతంబునొందించు ద్వరలోన నీతులాపురుషదాన.
మాధిని వ్యాధిని నావలదఱుముఁబో నరపాల! యీతులాపురుషదాన.
మొదవ దాత్మీయబంధువియోగ మెప్పు నీతులాభారమునఁజేసి భూతలేంద్ర!
మఱియుఁ గలియుగమున దీనిమహిమ మింతయని వచింపంగఁ దరము కాదవనినాథ!

సీ॥ ఇత్వోకుపంశమం దెనలేని సత్కీర్తి స్థాపించినట్టి దిలీపనృపతి
కరసహస్రంబుచే నరితిరస్కృతిసల్పి యలరిన కార్తవీర్యార్జునుండు
పృథివిని నేర్పుమైఁ బృథుగోవుగంజేసి యోషధులం బిండియున్న పృథువు
చక్రనర్తులలోన సమధికంబగు ఖ్యాతి గొనియున్న యల పురుకుత్సరాజు
మఱియుఁగొందఱు నీతులాపురుషదాన మాచరించి మహాధన్యులైనవార.
లట్లుగావున సిద్ధేశ్వరాంతికమున ముఖ్యకర్తవ్య మియ్యది భూమిపాల! ౨౭౦

తే॥ క్షీతిప! శ్రీహరికేశ్వరక్షేత్రమందుఁ గల సకలతీర్థములు దేవనిలయములును
నొకటి సిద్ధేశ్వరుండు నుఱియొకటి యనుచు బ్రహ్మచోత వచింపంగఁబడియెమున్ను.

కం॥ అదేవుని దర్శనమో కాదేకా దత్స్వర్కనంబో కా కర్చనమో
ఏదేని తక్కునన్నియునీడగు సమధికఫలంబు నిచ్చునృపాలా ! ”

౨౨౨

—♦ భూదాన మాహాత్మ్యము ♦—

వ॥ అని యిట్లు భర్తృయజ్ఞుండు వాక్రుచ్చుటయు నానర్తదేశాధిపతి ౨౨౩

కం॥ “ ఏకర్కం బానరించినఁ బ్రాకటమగు చక్రవర్తిపద మేతద్భూ
లోకమునఁ బడయనగునో వాకొను మోసంయమింద్ర! వరగుణసాంద్రా! ” ౨౨౪

వ॥ అని యడుగుటయు వెండియు భర్తృయజ్ఞుండు ౨౨౫

సీ॥ ఉగ్రతపంబెంతో యొనరించినంగాక మహిపతియగునె సామాన్యముగను ?
నియమంబు లెన్నియో నెఱవేర్చినంగాక యూరకయున్నదే యొడయడగుట ?
దానంబులెన్నియో తగఁ జేసినంగాక జననాథుడగుటకు సాధ్యమగునె ?
వృతము లనేకముల్ కృతములైనంగాక ప్రాభవంబబ్బునే ప్రజలకెందు ?
అట్టి దుర్లభమైనట్టి యవనివిభుత పొందినట్లు హిరణ్మయభూమి గౌత
మేశ్వరునియొద్ద శ్రీధమై నిచ్చెనేని చక్రవర్తియు నగునంచుఁ జూడె నలువ.

సీ॥ దైవతములకును దగుసహాయముచేసి వీరుడైనట్టి పురూరవుండు
దశవదనా ద్యుగ్రదైత్యుల దర్పంబు నణచిన కార్తవీర్యార్జునుండు
శ్రీమములన్నియు నోర్చి సత్యముం గాపాడఁజాలిన యల హరిశ్చంద్రరాజు
కురుపాండవాదుల కురువంశకర్తయై పరఁగియుండినయట్టి భరతస్వపతి
ధుంధుమారుండు మాంధాత తొల్లి చక్రవర్తు. లవ్వార లాచక్రవర్తిపదము
గౌతమేశ్వరుసన్నిధిం గనకమయమయిన మహిం దగ నిడియెకా యెనసియుంట!”

వ॥ అనవుడు నశ్వసేనుండు ౨౨౬

కం॥ “ భగవానుడ! యాభూమి నొసఁగఁదగు విధి యేదో చెపుమ. సత్యంబుగ నే
నగుదును దాదృద్ధాతను బగతుర నిగ్గించి చక్రవర్తినగుటకుక ” ౨౨౯

వ॥ అని వాక్రుచ్చుటయు భర్తృయజ్ఞుండు మఱియు నిట్లనియె. ౨౩౦

తే॥ “ పలశతంబో తదగ్ధంబో పంచవింశతిపలములూ స్వగ్ధముం బెట్టి తీరిపింప
వలయు వర్తులముగ నుర్వి. సలుపఁదగదు విత్తేశాత్యంబు భూదానవిధిని భూప! ౨౩౧

సీ॥ లవణేక్షుదధిదుగ్ధభువనమయంబులై చెలఁగుచుండెడి సప్తసింధువులను
మలయు మహేంద్ర! సాచువదాదినామము ల్లిలిన తత్సప్తమలగిరలను

జంబూ కుశ కౌంచ శాకాదికంబులౌ దీపించు నయ్యేడుద్వీపములను
 న్యగ్రోధనీపజంబ్వాదివృక్షములను గంగమున్నగునట్టి ఘననదులను
 మేరుగిరి మధ్యమందుండఁ జారుతరముగాను బంచపలంబులకేని కొదవ
 గాని బంగారమునఁ జేయనైన భూమియందుఁ జిత్రింపఁదగు సంతటన్ దునీడ!

తే॥ అట్లు సౌవర్ణమయభూమి నమరిపించి కుండములు తోరణంబును మండపంబు
 గ్రహమహీసురపూజకుఁగా రచించి యరుఁగు వేయింపవలె మధ్యమందు సరిగ.

అ॥ అచటఁ బంచగవ్యమాచరించి ప్రతిష్ఠితంబుఁజేయవలయు ధాత్రీ సంత
 పావమానముఖ్యబహుమంత్రములను జేయింపవలయు స్నాన మింక వరుస. ౨౮౪

తే॥ అట్లు స్నానంబుచేయించి యంబరము ధరింపఁగండేసి చక్కఁ బూజింపవలయు.
 అట్లు పూజించి ధాతాంబరావృతుఁడయి యంజలింబట్టి నిల్చి తదగ్రచందు ౨౮౫

శ్లో॥ త్వయా సంధార్యతే విశ్వం జగ దేత చ్చరాచరం
 తవ దానం కరిష్యామి సాన్నిధ్యం కురు మేదిని. ౨౮౬
 శరీరేష్వపి భూతానాం త్వం దేవి ప్రధమం స్థితా
 తత శ్చన్యాని భూతాని జలాదీని వసుంధరే. ౨౮౭
 యే త్వాం యచ్ఛంతి తే భూయ స్త్వాం లభంతే నసంశయః
 ఇహలోకే పరేచైవ పార్థివం రూప మాశ్రితాః. ౨౮౮

కం॥ అను మంత్రంబులచేతను ఘనముగ స్తుతియించి జలమునైకొని శ్రీవి
 ష్ణుని హృదయపీఠిఁజేరించి కనుదమ్ములు రెండుమూసి కడుభక్తిమెయిన్ ౨౮౯

శ్లో॥ పాతాళా దుద్భృతా యేన పృథ్వీ సా లోకకారిణా
 అస్యా దానేన చ సదా ప్రియతాం మే జనార్దనః ౨౯౦

కం॥ అను మంత్ర ముచ్చరించుచు మును చేఁగొనియున్న సలిలమును సలిలమునన్
 కొనకొని విడువఁగవలయును. చన దది బ్రాహ్మణునిచేత, త్కృపయి విడువన్

శ్లో॥ ఆగతాచ యథాన్యాయం పూజితాచ యథావిధి
 అస్మాకం త్వం సౌతార్థాయ యత్రేష్టం తత్ర గమ్యతాం. ౨౯౧

కం॥ అను మంత్రంబున భూదేవిని వేగము సాగనంపి విపులకున్ భ
 క్తిని దా“నుసావేదా” యను మంత్ర ముచ్చరించు చర్పింపఁగనొ. ౨౯౩

కం॥ ఈవిధిచే భూదానము గావించినయట్టిరాజు ఘనకులముననేన్
 భూవర ! రాజ్యభ్రంశం జేవడి ఘటియింప. దింక నేమనవలయున్. ౨౯౪

కం॥ ఎవరు స్వరాజ్య భ్రష్టత నవమానముఁ బొందుచుందో యవ్వా రెపుడున్
 నవినయముగ భూదానం బవనీసుకులకుఁ బొనగ్పఁజేర్చు తలఁపన్. ౨౯౫

తే॥ అట్లుగావున విశ్వప్రియత్నములను జేయవలయును భూదాన మోయిలేళ!
స్వయముగాఁ జేయకున్నను బరులొసంగునుర్వియైనను హరియింపకుండు టొప్పు.

క॥ ఏతత్ప్రధీదానం బాతతపుణ్యము ప్రశంస్య మత్యుత్తమముక్.
శ్రోత్రలక్తనను రాజేంద్రా! తద్దేహస్థ దుష్కృతంబుల నణఁచుక్. ౨౯౭

క॥ దాన మటులుండుఁగాక మహీనాయక! ప్రేరణంబు నెక్కువపని. అ
జ్ఞానాఘనాశనంబగు దాన. ఇఁకేమని వచింతుఁ దన్మహిమంబుక్. ౨౯౮

సీ॥ భూదానమహిమచే నేఁడుఁబో దాతకుఁ గాయక మానసిక వ్యధాళి.
భూదానమహిమచే బుత్తులుం బాత్తులు సమకూరుదురు దాత కమితముగను.
భూదానమహిమచే బొల్పారుఁ దద్దాత సౌందర్యవంతుడై జగతి మిగుల.
భూదానమహిమచే మేదురంబగుమేధ యలవడియెడిదాత కశ్రీమమున.
ఇట్లుకంటకముగ నేలి స్వరాజ్యంబు పడయు శాశ్వతంపుఁబదవి తుదకు.
దీని వినినవాఁడు నౌను జూ భూదాత జన్మజన్మమున నసంశయముగ. ౨౯౯

చ॥ నరపతి భూమిదానము ఘనంబుగ నెచ్చటఁజేసినక్ మహీ
శ్వర! యగుఁ జక్రివర్తి యొకజన్మమునం దదెభూమి గౌతమే
శ్వరునెదుటం బ్రదత్తమయి జన్మశతంబులనిచ్చుఁ దత్పదం.
బరసి తదీశుమందఱి నె యయ్యది యాదగు నట్లుగావునక్ ” ౩౦౦

ప॥ అనివాక్కుచ్చె. శ్రీవణమాత్రంబున జనుల పాతకంబు హరించు తత్త్వేత్త
వర్తియగు నాల్గవ కపాలేశ్వరమహత్త్వంబు వినుండు ” ౩౦౧

మ॥ అని యిబ్బంగి వచించుడుక్ మునులు “ నూతా! యాకపాలేశ్వరం
బనులింగం బిల యత్ప్రితిత్తితమో యేయథంబు తద్దర్శనా
ర్చనలం బ్రాప్యమో గానిఁగూడఁ గరుణాసాంద్రుండవై మాకు వా
కొనవే ” యంచితటు పృచ్ఛజేయుటయు మోగ్యుండైన యాతండునుక్. ౩౦౨

ప॥ “ ఈకపాలేశ్వరదేవుం దొడ్లి యిందుర్పిండు స్థాపించె. పాపపురుషుదాన
వశంబునను గపాలేశ్వరప్రభావంబునను దత్పురశ్రేష్ఠుండు బ్రహ్మహత్యం బాపుకొ
నియె ననిశుక్రితి వాక్రుచ్చుచున్నయది. ౩౦౩

తే॥ “ హాటకేశ్వరమునకేగి హరునిగాంచి హేమమయ మైనవిగ్రహం నిచ్చువాని
పూర్వసంచితదుష్కృతపుంజమెల్ల సంతమొందెడి. ఇటు సంశయంబులేదు ” ౩౦౪
ప॥ అని దక్షిణామూర్తిసన్నిధిం దత్పురాచార్యుండు వక్కొనించె. ” ౩౦౫

క॥ అనినూతుండువచించుడు విని శౌనకుఁదొట్టిమునులు వినయాన్వితులై
“ అనఘ! సహస్రాక్షున కేయనువునఁ బ్రాప్తిం చె బ్రహ్మహత్య? తెలుపవే.

సీ॥ అటఁ గపాలేశ్వరుండనుసంజ్ఞ దేవున కేకారణంబుచే నేరుపడియె ?
 తత్ప్రభావంబున దైవతవిభున కెప్పగిది నష్టంబయ్యె బ్రహ్మహత్య ?
 ఏమంత్రములుచెప్పి యేవిధిచే బాపపురుషదానంబును జరుపవలయు ?
 తత్కపాలేశ్వరు దర్శనపూజనంబులనుండి కలిగెడి ఫల మదెద్ది ?
 ఇయ్యది సమస్తమును మాకు నెయ్యమున వచింపుమి నూతనుత! శ్రీవణింపనుంటి"
 మనికుతూహలమున నిట్టులడుగుటయును నీకు ధ్యానించి యతఁడప్పు డిట్లులనియె.

—♦ ఇందుగ్గిండు వృత్తానురునితోఁ బోరాడి సఖ్యంబుచేయుట ♦—

ప॥ "మహాభాగులారా! విన్నమాత్రంబున వృజినమోచకంబగు పురాతనగాధం గీర్తించెద. తెలిసికాని తెలియకకాని జన్మజన్మాంతరకృతంబులై యాదినంబువఱకు శేషించియున్న కలువంబులుసహితము తత్కపాలేశ్వరదర్శనంబుననె తలంగు. ఇది నిక్కువంబు. తొల్లి త్వష్టకుఁ బులోమదుహితయగు విభావరివలన వీర్యవంతుండగు వృత్తుగ్గిం డుదయించి బాల్యమంద బ్రాహ్మణభక్తిపరాయణుండును సర్వజనప్రియుం డును ధర్మాత్ముండును బరిత్యక్తరాక్షసభావుండును నై పుష్కరారణ్యంబునఁ బరమ సమాధిం దపంబుండి చతుర్ముఖు సంతోష నెట్టి యతండు దర్శనమిచ్చియేమి కావలయు నడుగు మిచ్చెదననుటయు.

30౮

కా॥ "సంతోషించిన బ్రాహ్మణత్వమిడు. మిచ్చాపూర్తియౌ నాకు. సా ధింతుక దాన మహోన్నతంపుఁబదముక దేవా! అసాధ్యంబుగా దెంతేక దానికి. తత్సమాన మిల నా కింకొండు కన్నట్ట. ద త్యంతం బుత్తమదైవమన్న ద్విజుఁడేయాఁగాక. వేఱుండునే.

30౯

కం॥ కానఁ ద్రివిష్టపరాజ్యంచేని తదన్యంబు నాదుహృదయంబునకుక కానఁబడ. దీఁదలంచితివేనిం గృప నిమ్ము భారతీశ్వర! దానిక "

3౧౦

ప॥ అనినవిని పరమేష్ఠి తుష్టుండై బ్రాహ్మణత్వంబు దయచేసి

3౧౧

కా॥ "బ్రాహ్మత్వం బిడినాఁడ నీకుఁ దనయా! వాంఛించిన క్లే. నికక. బ్రాహ్మణ్యుండగు బ్రాహ్మణుం గనిన సంభావించుచుండఁగనౌ. బ్రాహ్మణ్యం బిల సుప్రసన్నమగుచో బర్హిర్ముఖౌఘంబు నౌ. బ్రహ్మిష్ఠుండగు బ్రాహ్మణోత్తముని గొల్వంజూడు మట్లెటచే "

3౧౨

ప॥ అనియానతిచ్చుటయు వృత్తుగ్గిండు బ్రాహ్మ్యలక్ష్మీసముపేతుండును బ్రాహ్మచర్యా పరాయణుండును నై వెండియుఁ దపంబునకు దొరకొనియె. అంత నిందుగ్గిండు మహాత్ములగు మనుజాశనుల నందఱను మట్టుపెట్ట సమకట్టడు సంతతిచ్చే దంబునకు జంకి వారు పరాభూతులై దుఃఖించుచు స్వస్థానంబులు వదలి వృత్తుగ్గిని తల్లిం బురస్కరించుకొని తత్సవిధంబున కరిగి యతనిచే నాగమనకారణం బడుగఁబడి.

ఆ॥ "ఏము సుగలచేత నెంతయు జితులమై శరణుపొందినార మరసి నిన్ను. ఎచటికేగువార మితరత్ర ? నీకన్న దిక్కు మాకు వేఱ చిక్క దెందు "

3౧౪

వ॥ అనిన విని వృత్తుండు

౩౧౫

కం॥ “ దేవతలం జంపెడ. మీతావులకుక మీరు పొండు తడయక యసురుల్ !

నీవెందుల కేతెంచితివో వక్కాణింపుమమ్మ యోజనయితీ ! ”

౩౧౬

వ॥ అనివచించుటయుఁ దల్లియిట్లనియె.

౩౧౭

ఉ॥ “ వంశమునిల్వ నా నుడువువాక్యము నీకుఁ బ్రమాణమైన ని

స్సంశయ మిష్ట వచ్చి తగ సల్పము దారపరిగ్రహంబు. ఈ

అంశమ నేనుజెప్పనది. ఆత్మభవుండు ప్రసూవచః పరి

భ్రంశుఁడుగాకయుండుటయె పొడియు నీతియు నాఁ దనూభవా !

౩౧౮

అ॥ మగఁడుబ్రదికియుండ మానినీజనులకుం దల్లిబ్రదికియుండఁ దనయులకును

అన్యదైవముండ. దవ్వారినుడిమితి సలుపు నెట్టిధర్మములును వృధయె. ౩౧౯

సీ॥ భస్మంబులోపల విస్మయావహముగా వేల్వంగఁబడిన హవిస్సువోలె

ఒక్కండపోయి యేయరుకాననములోనో యెద మోదుకొం చేడ్చు నేడ్చుమాడ్కి

చాలకాలమునుండి చవుడువాతిననేల విత్తంగఁబడినట్టి విత్తుపోల్కి

పుట్టంధుమోలకుం బోయి యేమేమియో యభినయించుచునాడు నాటభంగి

చెవిటివానియొద్దఁ జేరి మృదుస్వరబహుళముగనుబాడు పాటపగిది

జననిమాటదాఁటి పొనరించునటువంటి యభిలధర్మములును వ్యర్థ మరయ. ౩౨౦

కం॥ మిక్కిలిదురపిల్లెడిననుఁ జక్కగ బోధించి బంధుజనులందఱు నీ

చక్కకేబంపఁగవచ్చితి. అక్కరణి నొనర్చు మాతృజా ! గుఱియున్నక. ౩౨౧

కం॥ మాటికి మాటికి నెక్కుడుమాటలతో నేమిపని కుమార ! ఒకండే

మాట. పితాశృబుణం బెప్పాటం దొలఁగెడినో యట్లు పనివిను మింకక” ౩౨౨

వ॥ అనినవిని దానవులలో మహావీర్యుండును బ్రాహ్మణ్యవిశిష్టుండును నగు వృత్తుండు

శ్రుతిస్మృతులంగల “ న మాతు ర్విద్యతే పర ” మనునర్థంబుఁ జిత్తంబునం జింతించి

వల్లెయని కృతప్రతిష్ఠుండై వివాహంబుఁజేసికొనుటయుఁ ద్వష్ట తుష్టుండై లెక్కింపనల

వికాని యనేకజాతుల రత్నంబులును వెండిబంగారులోనగు సకలలోహంబులును

బ్రసాదించి హస్త్యశ్వరథకోశాధ్యంబుగా స్వరాజ్యమం దభిషిక్తుం గావించె. అట్లు

భిషిక్తుఁడగుట యాలకించి యతని బంధుగులగు నసురులు పాతాళంబునుం యియు

గిరిదుర్గంబులనుండియు స్థలదుర్గంబులనుండియుంజనుదెంచి బర్హిర్ముఖులతోడ బద్ధ

వైరులగుట బహుకోధపూరితులై పోత్సాహపెట్టటయు వృత్తుండు పరనిషాద

నార్థమై పాకనాశనభివనంబుపైఁ బ్రయాణభేరివేయించె. అతం డాహానంబున కరు

దేరుట యాకర్ణించి యమరవిభుండును నాత్మ నుష్పాంగి యభిలదేవతాసహితంబుగా

నభిముఖుండై నడచుటయు నహర్నిశంబులు నయ్యభయముల కతివిశాలంబగు మేరు
పృథ్విమం దారబ్ధంబగు పోరఁ బరాజితులగుచుండు సురాళిం దిలకించి బృహస్పతి
బిడోజు దిక్కు మొగంబై 3౨3

చ॥ శతమఖ! ఏలచేసెదవు సంగర మూరక. ముందఱం జతు
శృతిలును వెన్క సన్యమగుచున్ ధను మౌప్ప బలద్వయంబుతో
యతుడయి భీకరాకృతిని యుద్ధ మొనర్చుచునున్నవాడౌ
డతులితవిక్రముండయి. జయంబుఘటిల్లదు నీకు కావునన్ 3౨౪

క॥ సంధియొనరించుకొని స్నేహాంధుండై యుండుటయును నయ్యెడ నెదియొ
రంధ్రంబువెదకి యీపరిపంధిం దెగటార్చు మింద్ర! పవిత్ర నోగిన్. 3౨౫

సీ॥ అన్నపానీయాదులందు విషముపెట్టి ప్రేమఁజూపుచుఁ దినిపించిగాని
దేహంబుమఱచి నిర్దించుపట్టున శయ్యజేరి యేదో హత్యజేసియేని
కన్న కూతునొసంగి తన్నళినాక్షి ద్వారమున నెయ్యదో కుట్ర నెనుకీయేని
మంత్రకాండైన బ్రాహ్మణు దానమునఁ దన్ని కావించు నభిచారికమున నేని
ఒట్టఁబెట్టి నమ్మునట్లులు సలిపియేన్ బ్రకటమైనమాయఁ బన్నియేని
చంపఁదగును శత్రు శాస్త్రమం దీయాలుపాయములును జెప్పఁబడుటజేసి ”

వ॥ అనిబోధించుటయు నిందుగిండు 3౨౬

ఆ॥ “ అట్టలైనయెడల నరిగిస్వయంబుగా సంధిగూర్చుమీవు సత్వరముగ.
నీదువాక్యమునను నేస్తంబుఁజేయు నాతోడ దానవుండు ధృవముగాను ” 3౨౭

వ॥ అనవుడు నాంగీరసుండు వృత్తి డాయంబోవుటయుఁ దద్దైత్యుండును స్వయం
ప్రాప్తుండగు నతని విలొకించి సర్వదా బ్రాహ్మణభక్తుండగుటఁ బ్రహృష్టుండై పృణా
మం శాచరించి యుచ్చైఃస్థానమున 3౨౮

ఆ॥ “ స్వాగతంబునీకు క్షౌచరాగ్రేసర! ఏమిచేయవలయు? ఏమియాజ్ఞ?
కరము ప్రియులు జన్మిగట్టులునా. కల్లుగాన నుడువు మున్నకార్యవిధము” 3౩౦

వ॥ అనిపలికిన బృహస్పతి యిట్లునియె. 3౩౧

ఉ॥ “ దైవవశంబు సర్వమును దానవసాయక! సంగరంబునన్
నీవె జయింతో వాసవుడై నిన్ను జయించునో తోచ దేరికిన్.
కావున నాదుమాటవిని క్షౌతల మీవు దివంబు నాతఁడున్
క్షైవస మాచరించుకొని కయ్యము మాని వసించు టగ్ధమా ” 3౩౨

వ॥ అనియిట్లువాక్కుచ్చుటయు వృత్తానురుండు 3౩౩

ఆ॥ “ బ్రాహ్మణాగ్రగణ్య! భవదుక్తవిధమున నడచువాడ నేను నయముతోడ.
శత్రుతోడ నాకు సన్యంబు గూర్చుమీ యిపుడ నీవు దైవతేకుతోడ. 3౩౪

—* ఇందుడు కపటోపాయమున వృత్తి వధించుట. *—

ప॥ అని వక్కాణించుటయు సుదారబుద్ధియగు బృహస్పతి యిందుగ్రిం దోడ్చొని వచ్చి వృత్తాసురునితో సంధానంబొనరించె. దేవరాక్షసాధిపతు లుభయులును బరస్పర మత్యంతమైతిచ్చి చేసికొని ముదంబున స్వస్వనికేతంబులకుం జనిరి. పదపడి వాసవుండు సర్వదా రంధ్రాన్వేషణంబు గావించుచు వృత్తి ప్రవర్తనమున నించు కేని లోపంబు గనుగొనఁజాలక శత్రుితాపంబున దహింపఁబడుదునను భీతి నతని పాలికిం బో నశక్తుండై మరల గీష్వతిని విలోకించి. 33౫

ఆ॥ “వృత్తిఁ గనులువిప్పి వీక్షించుటకుఁగూడఁ జాలకున్నవాడఁ సంయమింద్ర! ఆత్మ తేజమునను సంతటక వ్యాప్తుడౌ నాఁ డిఁకెట్లునాకు వఘ్యుడగును ? 33౬

అ॥ కానఁ దన్దుగ్ధాత్మ ఘనతేజమును సహింపఁగదగునుపాయముం గృహభువగుచుఁ డెప్పుచుయ్య యాంగీరసా ! వాని బిలుకుమార్చవలయు భీతిఁదొఱఁగి *

ప॥ అని సవినయంబుగా విన్నవించిన విని సురాచార్యుండు తడవు ధ్యానించి యిట్లనియె. 33౮

ఉ॥ “వాని శరీరమందుఁ గడు వర్తిలుచున్నది బ్రహ్మతేజ. మద్దానను దేతీచూచుటకె త్వన్నయనంబులు చాలకున్న. వాదానవు సంహరించుటకుఁ దగ్గయుపాయ మొకండు చెప్పెదక నేను. మదుక్తభంగిఁజని నీవు వధింపఁగవచ్చు లీలమై. 33౯

కం॥ ప్రాచీనరస్వతీనది చూచితివో తేదో ? దాని శుభ్రతటమునక వాచంయమవన్యండు దధీచి తపోనిష్ఠ విధి నుతించుచునుండెక. 3౪౦

తే॥ పుష్కరారణ్యమునఁబెద్దప్రాద్దునుండియుండెనాబ్రహ్మబుషి. వానికుసుమలండు గోతవుటైన వార్ధకాన్వీతుడగుట. వెనుకదీయఁడు దేహంబు విడుచుటకును. 3౪౧

కం॥ శతయోజనోచ్ఛ్రితం బాక్షితిసుయని క శేబరంబు. శీఘ్రచుచని యో శతమఖ ! అడుగు తదస్థులు. విత సేయక ప్రాణములను విడిచి యొసంగుక. 3౪౨

అ॥ వానివలననీకు వచ్చిమక పేరిటి యాయుధంబు సద్దమగును. దాన చంపఁగలవునీవు శత్రువౌ వృత్తి సుతామ ! త్రిదివధామ ! తథ్యమిద్ది. 3౪౩

అ॥ బ్రహ్మతేజమునను బరిబృంహితంబగు నస్థికలను రచితమైన వృత్తి ముపశమింపఁజేయు నురుతఃపీర్వుడౌ వృత్తితేజముం ద్రివిష్టకేశ ! ” 3౪౪

ప॥ అనినవిని హరిహరయుం డభిలామరసంయుతుండై కోటితీర్థంబుల కాటపట్టగు ప్రాచీనరస్వతీప్రాంతస్థ పుష్కరారణ్యంబునకుం బోయి ముంగిసలుం బాము

లును లేళ్లును సింహంబులు నెలుకలుం బిల్లులు గుడ్లగూబలుంగాకులు వేని తపఃప్రభా
వంబున సహజవైరంబులు వీడి ససంతోషంబుగాఁ బరస్పరం బాడుకొను నాదధీచి
మహాముని యాశ్రమంబుం బ్రవేశించుటయు నతండు వృద్ధశ్రీఃపురోగులగు వేలు
పులం దిలకించి సంతసించి యెదుర్కొని యర్ఘ్యమిచ్చి ముహుర్ముహురాచరితప్రణా
ముండై పురుహూతు నుద్దేశించి.

కం॥ “ నావలననుండి యేపని కావలసి నుదీయమగు నికాయంబునకున్

దైవతయుతముగ వచ్చితో వావిరి నెలవిమ్ము వాసవా ! యొనరింతున్ ” 3౪౬

వ॥ అని యనుటయు నిందుగ్రిండిట్లనియె.

3౪౭

కం॥ “ ఇంటికివచ్చినవానికి వెంటనె యాతిధ్యమిడట విధి. భవదస్థుల్

కొంటుకువచ్చితి నిడు. తెఱగంటులపని సిద్ధిజాందగల దద్దానన్. ” 3౪౮

వ॥ అనినవిని దధీచిమహాముని యుప్పొంగి.

3౪౯

కం॥ “ అహహా ! నాకు సమానుఁడు మహి నొక్కఁడుగూడలే. డయ్యేవుండె నా

గృహమునకువచ్చె నర్థిగ బహుపుణ్యుండ నేను. బహుళభాగ్యాన్వితుండన్. ” 3౫౦

కం॥ అనవరతము సురరక్షణమునకై వినియోగపడఁగఁబోవు మదస్థుల్

కనుగొనఁ గడు ధన్యంబులు. కొనుమవి. అసువులను నిన్నుఁగూరిచి విడుతున్ ”

వ॥ అనిపలికి యమ్మహర్షి తత్త్వణంబ ధ్యానంబుఁబూని బ్రహ్మరంధ్రద్వారం
బునఁ బ్రాణంబులు విడుచుటయు నాత్మపరిత్యక్తమై యాతని యంగంబు పుడమి
పయిం బడియె. నంత హరిహరయుం డాయన యస్థులు గ్రహియించి విశ్వకర్మతో
నిట్లనియె.

3౫౧

కం॥ “ ఈయస్థులచేతను వజ్రాయుధమును నీవు చేయనగు వడి. నే నా

యాయుధముతోడఁ బోయి యజేయుండగు వృత్తిమేను చించువిధమునన్ ” 3౫౩

వ॥ అనినవిని దేవశిల్పి. యాఱుమూలలును నూఱుగనుపును గలిగి నడుమ
సన్నవై భయంకరాకృతిం బొలుచు వజ్రాయుధంబు నిర్మించి సహస్రాక్షునకు సత్వ
రంబుగా సమర్పించుటయు దానిం. నైకొని యతండు వృత్తిండు సమాధిగతుండగుట
చారులవలన నెఱింగి సంధ్యాసమయంబునం జని వెనుకనుండి యయ్యాయుధంబున
వానిం గొట్టి సందిగ్ధతస్మరణుండగుట భయంబునం బరువెత్తి నిష్ఠనంబును గుల్మసంవృ
తంబును నగు నొక విషచుష్థలంబున సర్పంబును వృత్తిమయంబుగా భావించుచు
డాగియుండె. సురసిద్ధిచారణగంధర్వు లతనిఁ గానక వెదకివెదకి యెట్టుకేల కా
గుల్మమధ్యంబునం బొడగాంచి

3౫౪

తే॥ “ సుపరివారంబుగా వృత్తి సహరించియును నికేల భయంపడె నోబిడోబి !

మృతక శేబరమునుగూడ మేము గంటి. మరుగుదె. మేల్మెలు నిర మరెవరిగొనముగ ”

వ॥ అనిపించుటయు రాక్షసశ్రేష్ఠుండగు వృతు మరణశ్రవణంబున మేను గగుర్పొడవ గుల్మంబునుండి బయలు వెడలు పురందరు దుర్గంధధూయిష్ఠుఁ జేజో విహీనుఁ దిలకించి లోకగురుండగు బ్రహ్మ దై వతముల నందఱు దర్శకుఁజీరి 3౫౬

ఉ॥ “నింటిరే ? బ్రహ్మభూతుండగు వృతు నితిం డెదిరింపలేక తా నొంటి సమాధినుండఁగ నయోగ్యతఁబోయి వధించెఁ గాన వె న్నంటెను బ్రహ్మహత్య. ఇంకఁ న్యాయుడు. త్యాగమునేయరేని మీ వెంటఁబడుం గొలల్ నిజము విప్పించించితి మీకు నియ్యెడన్. 3౫౭

ఆ॥ బ్రహ్మహంతఁ దగుల భాషింపఁ బాపంబు వచ్చుఁగానఁ బోయి వాసవునకు దూరదూరమంద జేటుగా నుండఁడి విబుధులార ! మీరు విని మనుక్తి. 3౫౮

అ॥ అతని ముట్టుకొనుట యట్లుండఁగాక. సంభాషణంబుగూడఁ బాపహేతు. వంతె కాదు. వాని యవలోకనమె కూడ. దఘముచుట్టుకొనెడి సంగువలన” 3౫౯

వ॥ అని వచించుటయు నింద్రుండు విని తథాభూతంబగు తన తనువు చూచుకొని దైన్యంజనం జతుర్ముఖునకు దండచర్చించి 3౬౦

క॥ “గీకింకరుండ. నీవే నాకీయింద్రత్వ మిచ్చినాడవు కానక లోకేశ ! బ్రహ్మహత్యం బోకాగ్నవె పాచితంబు పాసరిచి కరుణక ” 3౬౧

వ॥ అని నేడికొనిన నంబుజాసనుం డిట్లనియె. 3౬౨

ఉత్సాహము॥ “అస్తవస్థితీర్థములను నాడుకొంచు ‘బ్రహ్మహత దుష్టుడను’ నటంచుఁ బైడితోడఁ బాపపురుష ఘోర్తవ్యవిగ్రహము రచించి యిమ్ము మంత్రవత్తుగక శిష్టుడైన బ్రాహ్మణునకు శీఘ్రముగ శతకృతూ! 3౬౩

ఉ॥ నీటమునుంగుమాత్రమున నీకరమందలి తత్కపాల మె చ్చోటను గిరిదికిం బడునొ సోయగ మేర్పడు నీకునచ్చ. ట ప్పాటఁ దొలంగిపోవుఁ జెడువాసన. ఆవరతీర్థమందు వే నాఁటు మిఁకం గపాలము వినాకథమర్ధరు పేరి నిష్క్రమె. 3౬౪

ఉత్సాహము॥ పంచవక్త్రమంత్రములను బాగుగం బఠించి స్థా పించి యాకపాలమునకుఁ బీఠితిఁ బూజి సేసి యా కాంచనంపుఁ బాపపురుషుఁ గరముభక్తితోడతత్ మంచిబ్రాహ్మణున కొసంగు మఘవ ! శుద్ధుడొదింకక ” 3౬౫

వ॥ అనినవిని యమృతత్వంతుండు వృతు కపాలంబుఁ గైకొని యలువఁజేసి మిది తీర్థంబులం గ్రుంకుచుఁ గ్రమంబుగా హోటకేశ్వరంబునకుఁ బోయి విశ్వామిత్ర హృదంబున మునింగి యివలకువచ్చుటయొ నా వృత్తికపాలంబు చేతనుండి తనంత

దాన క్రిందబడియె. సంత సర్వపాపహరంబులును బుద్ధింబులును నగు “సన్మోక్షా-
తంప్రపద్యామి” మొదలగు పంచవక్త్రమంత్రంబులచే నక్కపాలంబుం బూజించి
దుష్టంధవిముక్తుండును దేవోపంతుండును నయి వెలుంగు నిందుకడకు సద్దైవతంబుగా
జతురాననుండు చనుదెంచి బ్రహ్మహత్యచే బరిత్యక్తుడైనట్లు భావించి

ఉత్సాహము॥ “ పంచవక్త్రమంత్రములఁ గపాలమును భజించితి
వంచితముగఁ గాన బ్రహ్మహత్యతోలఁగిపోయె. శే
షించియున్న పాపమును నశించుఁ గనకమునను జే
యించి యిమ్ము నీశరీర మింద్ర! విధియుతంబుగన్ ”

3౬౭

ప॥ అనివాహ్యుచ్చటయు వల్లెయని హేనుమయంబగు నాత్మీయప్రతీనింబ
మును గర్తాత్మీయవాసియు నాహితాగ్నియు సుహృత్తుండును నాతాభిధానుండును నగు
వసుధామరున కొసంగుటయు నాగరు లాబ్రాహ్మణు డాయంజని.

3౬౮

కం॥ “ చీచీ ! సాంగోపాంగము నీచేఁ బరియింపబడిన నిఖిలశ్రితులున్

నీచా ! వ్యర్థములయ్యెను. మాచెంతకురాకు మీవు. మము ముట్లకొక్కన్ ”

3౬౯

ప॥ అని నిందించుటయు సుపమన్యకులొద్భవుండగు నా బ్రాహ్మణుండు
చిన్నవోయి యింద్రునితో నిట్లనియె.

3౭౦

ఉ॥ “ తావకపాపపిండము ప్రదత్తము నాకు సురాధినాథ ! స

ద్భావమునన్ గ్రహించితిని దానిని. గాని ధనేహఁగాదు. భూ

దేవతలెల్లరున్ ననుఁ బదింబదిగాఁగ శపించుచున్నవా.

రీవును జూచుచుంటి. విక నెట్లు ప్రతిగ్రహ మాచరించెదన్ ?

3౭౧

కం॥ నీయది నీవే కైకొను. పోయెద. నట్లు తీసికొనకపోయితివేన్ కా

పాయుధమును నీమీఁదను వేయంగలవాడ నివుడ వేలుపు శీఁడా ! ”

3౭౨

ప॥ నావుడు శునాశీరుండు

తే॥ “ వేదవేదాంగవేదియా విప్రజనుఁడు సలుపుఁగాక ప్రతిగ్రహ మిల నొకప్పు.

పాతకంబంట దాతనిం బద్మపత్రముల సగస్పిత జలబిందువుల విధమున.

3౭౩

ఉ॥ కావున లేదు. నీకిప్పుడు కల్మష మెవ్వరు నిన్ను దూరిగో

ఆ వసుధామరు ల్గులుపు నన్ని సుకార్యములం బ్రధానతన్

నీవెవహింతు. తత్సుతులు నీసుతవర్గము నాజ్ఞలొన నుం.

ద్రీవిధి వారి సంతతియు నేగుచునుండుఁ గ్రును క్రమంబుగన్.

3౭౪

కం॥ నీమాటలేక నాగరభూమిసురు తెంతమాత్రపుం బనినేనిన్

తా మొనరించిన వ్యర్థంబౌ మఱిమఱి బూడిదోయు నాజ్యముభంగిన్

3౭౫

—♦ కపాలమోచన మాహాత్మ్యము ♦—

అ॥ ఈప్రదేశమింక నిలను గపాలమోచనమటన్న భ్యాతి నెఱయఁగలదు.
ముక్తులగుదు రిచట ముందు కపాలంబు నాత్మదలఁచి శాస్త్రమాచరింప. 322

క॥ పితృపక్షంబున నట్టిటఁ బితృదైవతములగుటించి పెట్టెడిశాస్త్రం
బతిశయఫలప్రదంబగు క్షీతిగీర్వాణా! ఇఁకేమి చెప్పఁగవలయున్. 32౩

ఉత్సాహము॥ స్థానభాహ్యులైన ద్విజుల సంతతిని ననించు ప
ద్మానలను బీతిఁ బెండ్లియాడి త్వత్కులాద్భవుల్
నా నియోగమున సమస్తనాగరక్రియల సనా
భూని వ్యవహరింపఁదగిన పూజ్యులగుదు రగ్రజా! " 32౪

చ॥ అనిచెప్పి వెల్లిపోవుటయు వాతాభిధానబ్రాహ్మణుం డా యిందుని
వలననుండి ప్రతిగ్రహించిన విత్తంబు పెట్టి దేవదేవుండగు శివునకు దేవళంబు గట్టిం
చె. అంతఁ బాకకాసనుండు నాగరబ్రాహ్మణుల నుద్దేశించి. 3౨౦

పంచచామరము॥ " కపాలమోచనంబునకే పగాహ మాచరించి యీ

కపాలిపూజనేయు బ్రహ్మఘాతకుండఁగూడఁదా

విపాపుఁడను గాన దీన విపులార! స్నాతులై

అపాస్తదోమృతై రహింపుఁడౌజ్ఞయిచ్చినాడ నేక" 3౨౧

చ॥ అని వక్కాణించె. ఆ వాతాభిధానబ్రాహ్మణుం డంద యాశ్రమం
బమర్చుకొని యభవు నర్పించుచు నధివసించె. అది మొదలుకొని తమ యేకాలఁది
కార్యంబును నతఁడుచెప్పినచొప్పున నాగరు లాచరింపంగఁదగిరి. ఈకారణంబున
వాతుండు ద్వితీయమధ్యగుండయ్యె. మహాత్ముడగు మఘవున కీర్తీగంబున బ్రహ్మ
హత్యారూపపాతకంబు నష్టమైనవిధంబును జదువువారికిని వినువారికిని బాపనాశకం
బగు నీ కపాలేశ్వరమాహాత్మ్యంబును సర్వంబు మీకుంగా వాక్చిత్తి. తొల్లి
యానర్తుండు భర్తృయజ్ఞం గనుంగొని 3౨౨

—♦ పాపపిండప్రదాన విధానము ♦—

సీ॥ " ఎడఁదఁ దోఁపఁగనీక హితువాక్కు విసనీకమనెడిమూర్ఖత్వంపుమహిమముననొ
ఇది యిట్టులగునటం చెఱుఁగంగ రానీక మనసుఁగలంచు ప్రమాదముననొ
తారుణ్యవశమునఁ దాఁదటస్థించి యగ్గలమైన కామాంధకారముననొ
మహిత తమోగుణమాహాత్మ్యమునఁజేసి మన మావరించిన మాంద్యముననొ
అఘముఁజేసి దాని కర్హప్రాయశ్చిత్త మాచరించుకొననియట్టివార
లయ్యెనుంబునుండి యపుడ విముక్తులౌ పుణ్యమును వచింపు భూసురేంద్ర! 3౨౩

ఆ॥ లోభమోహావివేకమై భూమి వర్తిల్లు జనము పాపపిండమును నొసంగ
విధినిజెప్పచుయ్య విద్వద్వరేణ్య! వేయేను నీయునుంటి దానిఁ గాన ” ౩౮౪

ప॥ అని వక్కాణించుటయు భర్త్యయజ్ఞుం డిట్లనియె. ౩౮౫

సీ॥ “ ఇరువదైదుపలాల హేమంబు గరఁగించి యాత్మీయ ప్రతిబింబ మమరిపించి
అపరపక్షంబున నవగాహ మొనరించి లలితమా తెలిచేలములు ధరించి
మండపాదికమును నుంచుగం గూర్పించి యా స్వీయ ప్రతికృతి యచట నుంచి
తత్స్వరూపమునకు ధాత్యాదికమునకు వక్ష్యమాణములయి వజ్రలు పృథివి
మొదలుగాఁగల మేటి యిర్వదియునాల్గు తత్త్వములచేఱు చదువుచుండత్పరతను
పూజగావించునటువంటి పూరుషుండు పూర్వకృతపాతకమునుండి ముక్తుఁడగును.

మంత్రము॥ ఓంపృథివ్యై నమః అద్భోత్యై నమః ఓం తేజసే నమః ఓం వాయవే నమః
ఓం ఆకాశాయ నమః ఓం ఘ్రాణాయ నమః ఓం జిహ్వాయై నమః ఓం చక్షుషే నమః
ఓం త్వచే నమః ఓం శ్రోత్రాయ నమః ఓం గంధాయ నమః ఓం రసాయ నమః
ఓం రూపాయ నమః ఓం స్పర్శాయ నమః ఓం శబ్దాయ నమః ఓం వాచే నమః
ఓం పాణిభ్యాం నమః ఓం పాదాభ్యాం నమః ఓం పాయ వే నమః ఓం ఉపస్థాయ నమః
ఓం మనసే నమః ఓం బుద్ధ్యై నమః ఓం చిత్తాయ నమః ఓం అహంకారాయ నమః.
ఓం క్షేత్రాత్మనే నమః ఓం పరమాత్మనే నమః ౩౮౬

ఆ॥ ధూరటన్న దాన ధూప మగ్ని జ్యోతిర నెడిదాన దీప మమరఁజేసి
అట “యువాసువాస” అను మంత్రమున వస్త్రముల ధరింపఁజేయవలయు వరుస.

సీ॥ అర్ధాంగి చెంబెత్తి యతిభక్తిబోసెడి విమలనీరములఁబాదములు గడిగి
చెలువైన మేల్బరిచెఱుగులుగలయట్టి రమణీయ పట్టాంబరములు గప్పి
అంసద్వయము కరం బావహించెడిభంగి దళమైన నూత్నాంగదములు నెట్టి
సింగంపుమూతులఁ జెలఁగు మేల్మీ పసిండి కడియముల్ హస్తయుగ్మమునఁదొడిగి
ఉంచి పదివేళ్లకుం బది యుంగరములు మఱియును గొన్నికొన్నిగ ల్వరుసనిచ్చి
వేదవేదాంగవిదుఁడగు నిపునకుఁ ద దాత్మపిండంబు నర్పింపనగు నృపాల!

శ్లో॥ ఏష ఆత్మా మయా దత్త స్తవ హేమమయో ద్విజ
యత్కించి ద్విహితం పాపం పూర్వం భూయాత్తవాఖిలమ్॥ ౩౯౦

శ్లో॥ యత్కించి ద్విహితం పాపం త్వయా పూర్వం మయాహి తత్
గృహీతం మూర్తిరూపం త త్తత స్త్వం పాపవర్జితమ్॥ ౩౯౧

క॥ అను నేతనత్మోద్వయ మనఘా! దాతయుఁ బ్రతిగ్రహముఁజేసినయా
యనయు యథాసంఖ్యంబుగ వనవలయును. ఇది విధాన మాదానమునకే. ౩౯౨

అ॥ తత్ప్రతిగ్రహీత తనియువిధంబుగా దక్షిణయు నొసంగి యాక్షణంబు
సాగనంపవలయు డ్మపాల ! ఇబ్బంగి సలుపఁ గలును మెల్ల విలయమందు 3౯3

సీ॥ బరు వంతయును దింపఁబడినచాడ్పున నంత నలకనయైతోచు నంగ మెల్ల.

కొత్త నెత్తురువెట్టి య త్తటి సకలావయవములఁ జేయుఁ దేజోభివృద్ధి

కలలోన నీతవస్త్రగంధమాల్యావృతి మురియు స్త్రీ పురుషులం దఱకు గాంచు

శుభ్రగోవువ భాశ్వ శుద్ధ తీర్థంబులుం బ్రత్యక్షమగుచుండుఁ బ్రతితమిసృ.

ఇటు పురాకృతకిల్పిమం బెడలినందు కొలయు నమ్మక మాత్మార్చ యొసఁగుమాత్ర

వినినయంతన కల్మషమును వారింపు పాపపిండప్రదానంబు ఫణితమయ్యె. 3౯౪

కం॥ ఈ పాపపిండదానము భూపాలక ! ఎచట నేని పానరుపఁబడుఁగా

క్షీపుట్టువునందేసిన పాపమె వారియింపఁగలుగుఁ బ్రజ కది యరయక 3౯౫

అ॥ అక్కపాలమోచనావ్యయక్షేత్రమం దాచరింపఁబడిన నది సహస్ర

భవములం బొనర్పఁబడినట్టి పాతకంబుల నశింపఁజేయఁగలది యగును 3౯౬

అ॥ వేది మండపముల విధిని దొల్లింటివిధంబుగానె చేయఁదగును గాని

కల విశేష మింక గాయత్రిచే హోమమాచరింపవలయు టవనిపాల ! ” 3౯౭

—♦ ఇంద్రద్యుమ్నోపాఖ్యానము ♦—

వ॥ అని యిట్లు భర్తృయజ్ఞం దశ్వ సేనమహీపతినిగుఱించి చెప్పియుండె. 3౯౮

సీ॥ అలఘు మార్కండేశ్వరాభిధానంబైన దీవ్య స్మహేశ్వరధేవతయును

అఖిలపాపంబుల వారియింపఁజాలు నింద్రద్యుమ్ను కేశ్వరదైవతమును

నిఖిలరోగంబుల నిర్మూలమొనరింప నేర్పడినట్టి పాలేశ్వరుఁడును

ఘంటునిచే నిల్పఁగాఁబడుకతమున ఘంటుశివఖ్యాతిగల భవుఁడును

ఇంకఁ గల్గేశ్వరుఁడు వానరేశయుతుఁడు నొయ్య నీశానశివుఁడును నున్నవారు

కలియుగంబునఁగూడఁ బూజలనొనర్చు జనుల కోరికలం దీర్చుకొనుచు నచట.

వ॥ వారు పూజనంబుననకాక దర్శనంబునన సర్వరోగవివర్జితంబుగా జనుల

దీర్ఘాయువులఁజేయు బహుపుణ్యంబులగు లింగాకారంబుల నెసంగుచున్నవారు. ”

కం॥ అనియిట్లు రామహర్షణి వినుచుటయును శౌనకాది విద్యద్విప్ర

ర్షి నికాయం బాచరితంబును సాంతము తెలియఁగోరి మొగి నిట్లనియెక ౪౦౧

సీ॥ “ లింగప్రతిష్ఠ పాసంగఁ గావించిన మార్కండసంజ్ఞుండు మఱియెవండు ?

ధార్మికుండైన యింద్రద్యుమ్ను నాముఁ దేకాలమందున్న భూపాలకుండు ?

పాలకాఖ్యుండు తాభక్తినియుక్తి నెప్పట్లు సంక్రమించె బాగ్యతీకు ?

ఘంటాహ్వయుండైన ఘటికుఁ దేయస్వయంబును బావనముఁజేయ జననమందె ?

వానరాన్నితముగ వర్తించు కలకుఁ డీశానుఁడును మఱువ్వ ? రానతిచ్చి

దానమంత్రములును దత్త దుదంతంబులును వచింపు ” మనుడు విని యతండురంత

వ॥ “ దేని వినినమాత్రంబున జనము దీర్ఘాయువై యెవ్విధంబునను నపమృ
త్యువు గాంచదో యెయ్యది భర్తృయజ్ఞానిచే నానర్తాధిపతియగు నశ్వనేనునకు వచి
యింపఁబడియెనో యా పురాతనగాధ నేను మీకుఁ గీర్తించెద. మార్కండుఁడను
ప్రథమసంకీర్తితుఁడగునతని పవిత్రచరిత్ర మీకుఁ జెప్పియుంటి. ఇంక నఖిలసృషాల
మానితుండగు నింద్రద్యుమ్నుఁ డెట్టిప్రభావముగలవాఁడయినదియుం జెప్పెద ౪౦౩
సీ॥ ఆత్మవస్తు వెఱింగి యనవరతం బంద రమియించుచుండెడి రాజయోగి

ఆర్తిగూరినయట్టి యఖిలలోకమునకు నాశ్రయించిచ్చెడి యధికదాత

కష్టమంచనక తా శివరక్షణమందు జాగరూకతనుండు సత్ప్రభుండు

నానాధ్వరంబులం బూనికమైఁ జేసి కడుఖ్యాతినందిన కర్మకుండు

ఆఖిలభూతహితుఁడు నగుచు దుర్భిక్షంబు వ్యాధి చోరబాధ యాతత్మరాజ్య

మందు లేకయుండ నరసి యింద్రద్యుమ్నుఁ డేలే నేల మును మునీంద్రులార !

సీ॥ ఆది నగ్నిష్టోమ మాచరించె నతండు సల్పె పోడశికాఖ్య సప్తతంతు

పుక్థాఖ్యయాగంబు నొనరించిమించెదా. చేసె సౌత్రాచణి భాసురముగ.

వాజపేయంబులు వరుసగాఁ గావించె. రాజనూయంబులు రమణఁజలిపె.

అశ్వమేధంబులు నాచరితంబులు. పాండరీకములు నిర్వర్తితములు.

ప్రతిశరత్తుగూడఁ గృతము చాతుర్మాస్య. తారలకును వర్షధారలకును

నదులలోని యిసుకనలుసులకుం బోలే సంఖ్యయున్నె యతని సవనములకు ?

వ॥ దానంబులం గావించె. అంద విశేషించి తీర్థంబులం జలిపియున్నవాఁడు.
శ్మశ్మరులకు సదక్షిణంబుగా మృష్టాన్నంబులు వెట్టించె. ధనార్థులగు బ్రాహ్మణుల
ద్వారంబున బ్రాహ్మణుల కర్బుదసంఖ్యల కన్యాదానంబు లొనరించె. అతఁడు కట్టిం
చిన దేవాలయములేని గ్రామంబుగాని పట్టణంబుగాని తీర్థంబుగాని కనుపట్టదు.

తే॥ “ శేపు వారివాసరం బదిపాపహరము బాలవృద్ధులుదప్ప నప్పట్లు నెవరు

భోజనముచేయఁగూడ. దయోజ నుపనసింపకుండిన వారికి శిక్ష నిజము॥ ” ౪౦౪

వ॥ అని దశమీతిథి నిశీధి నేనుంగువై డంకా గట్టించి నగరమం దంతటను
సాటింపఁజేసెడివాఁడు. రాజర్షి యగు నయ్యింద్రద్యుమ్నుఁ డంతఁ గొంతవడికి వారి
ప్రసాదంబున సభౌతికశరీరంబుగా బ్రహ్మలోకంబునకుంజని వేయి కల్పంబులుం
డుటయు నప్పు డంబుజాసనుండు స్వయంబుగా నతనిఁ జేరం బిలిచి “యింక నిందుం
డం జనదు భూలోకంబున కరుగు” మన నతండు. ౪౦౫

తే॥ “ ఏల నీలోకముననుండి యిట్లు వేగఁ బాపహీనుడనగు నన్నుఁ బంపెదయ్య ?
కారణంబును నామీఁదఁ గరుణయుంచి యానతీయుము లోకేశ ! అనువినాశ ! ”

ప॥ అనివేడుటయు నజాండ్రిటనియె.

ఉ॥ “ తావకకీర్తి ప్రస్తుతము ధాత్రి నశించిన. దెంతదాఁకఁ ద
దూభవలయంబునకొ యశము పూర్తిగ నుండునో యంతదాఁక నే
దైవతలోకమందుఁ బ్రజ తా వసియింపఁగనాను. చేయుపా
మ్మివిట నుండనెంచిన మహిక్ష మఱి కీరితివచ్చు చైదముల్. ” ౪౧౦

క॥ “ ఈకారణమునఁజేసియె లోకులు దేవాలయంబులుం బెఱువులు వా
సీకూపంబులు మొదలుగ వీరక స్వనామాంకితముగ విరచింతు భువిక ” ౪౧౧

ప॥ అనియిట్లు వాక్కుచ్చుచుండ తెప్పపాటులో నన్న రేందుగిండు భూతలస్థ
మగు కాంపిల్యనగరమున వచ్చిపడి యచ్చటిజనులం బొడగాంచి. ౪౧౨

క॥ “ ఎక్కడిది యీప్రదేశం ? బిక్కడఁ బాలించునట్టి యేలిక యెవ్వఁ ?
డిక్కొటిక పే రెవ్వది ? ఒక్కొకటి వచింపుడయ్య యో జనులారా ! ”

ప॥ అనవుడు వారల్లిటనిరి. ౪౧౩

క॥ “ ఇది కాంపిల్యంబనుపురి. సదయాఁడు పృథివీజయుండు క్షాపతి. దేశం
బుదితం బానర్తంబని. ఎది నీవిటురాను హేతు ? వెన రీపు బుధా ! ” ౪౧౪

ప॥ అనియిట్లు మరలఁ బ్రశ్నించుటయు నమృహీపతి. ౪౧౫

క॥ “ ఇంద్రద్యుమ్నా హ్వయ భూమిందుగిడ. నైజరుక దేశ మేలెడువాడక.
సాంద్రంబగు రోచక పురమం దుందును. అవ్వె యెచటనలరెడుఁ జెప్పుడా. ”

ప॥ నావుడు మఱియు నప్పొరులు. ౪౧౬

క॥ “ ఎఱుంగము మేమానగరం. బెఱుంగము తద్దేశమును. మహీశుండని యే
పురుషునిగూరిచి యడిగితో యెఱుంగము మేమెన్నడుం ద దింద్రద్యుమ్నక ”

ప॥ అనిచెప్పటయు పెండియు నంద్రద్యుమ్నండు. ౪౧౭

తే॥ “ తన్మహీశునో దేశంబో తత్పురంబో యెఱిగియుండిన దీర్ఘాయు వెవ్వఁడేని
ప్రకృత ముండినఁ జెప్పఁ డోపారులార ! ఆలసింపక. అడుగుదు నతనినేని ”

ప॥ అనినవిని జనులు. ౪౧౮

అ॥ “ కల్పసప్తకంబు గడపి మార్కండేయుడనుమునీందుగిడొక్క డనఘచరితుఁ
డున్నవాఁడు ప్రకృత మ నైమిశంబునం. దతనినడుగు. మెఱుంగనగును నీకు ”

ప॥ అని నుడువుటయు నయ్యెకిమీఁడు తక్షణంబ వ్యోమమార్గంబునం జని
నైమిశారణ్యవాసియగు మార్కండేయునకుఁ బేరెంబగునఁ బ్రణామంబు నివేదించి.

కం॥ “ ఇంద్రద్వ్యమ్నుండను నృపచంద్రుని గనుగొంటు ? లేక శ్రవణపథమునేకా
సాంద్ర్యముగఁ జొచ్చినాడె ? నునీంద్ర ! చిరాయువనివినుటఁ బృచ్ఛించితి నితా ”

వ॥ అనియడుగుటయు మార్కండేయుండఁ.

౪౨౯

ఆ॥ “ కల్పసప్తకమునఁ గనఁ దదింద్రద్వ్యమ్ను. చిననుగూడచినను వీనిపేరు.

ఇంక నేమియనుచు నేను వక్కాణింతునయ్య పాప మేలయడుగుచుంటా ”

వ॥ అనినవిని యతండు నిరాశుండై పై రాగ్యచువలంబించి మరణింప నిశ్చయిం
చుకొని కట్టియలం బోగుచేసి నిష్పవేటి యందుఁ బడఁబోవుటయు మార్కం
డేయుండఁ.

౪౩౦

కం॥ “ చావకుమీ. నీతోడం గావించెదఁ జెలిమి. ఇంక గతకోగుడైనై
జీవించెద. విటు లేటికిఁజాపం బ్రయతంత్రో చెపుమ. చని ప్రతిసేతుకా ”

౪౩౧

వ॥ అని యూటడించుటయు నింద్రద్వ్యమ్నుండఁ.

౪౩౦

కం॥ “ అల కాంపిల్యాహ్వాయపూర్ణిలయులు చిరజీవియనుచు నికా నిష్పగ నీ
లలి నింద్రద్వ్యమ్నుస్థితి తెలిపెదవని యిటుకు వచ్చితిని మునినాథా ! ”

౪౩౧

కం॥ నాకీర్తి లేశశేనియు లోకంబున లేకయుండ లోఁ గుందుచు నే

వీరకను జీవింపఁగవలె ? ఈకారణముననుజేసి యే మరణింతుకా.

౪౩౨

వ॥ అని తన నిశ్చయంబు జలుపుటయు నమ్మునీంద్రుండు కగుణాద్విష్టతేత
మ్ముండై యియ్యది వృథాశ్రమంబని తలంచి

౪౩౩

—♦ నాళీజంఘుచరిత్ర ♦—

కం॥ “ అటులగుచో దహియింపకు మిటు దేహము. తెలిసికొనెద నేనానృపు. నొ
క్కట నాళీజంఘుండను పటుబక మున్నయది పెద్దప్రాయముగల్గెద. ”

౪౩౪

కం॥ నాకుం బ్రాణశ్నేహితుఁ డాకొంగలయొడయు. డాతఁ డాతని నెలుంగుం
గా. కిపుడ యేగుడముపద యాకొండలగాయునొద్ద నతఁడు వసించుకా. ”

౪౩౫

తే॥ “ సాధుసందర్శనంబును సల్పినెడల నుండునేజేని లాభంబు ఖండితిముగ.

నిష్ఫలం బెన్నటికిఁ గాదు. నిక్కమిచ్చి. అత్తిహాసనంబు మానుకొ మ్మగుగుదెమ్ము ”

వ॥ అనిచెప్పి యమ్మహర్షి యింద్రద్వ్యమ్నుం డోడ్కొని యాకాశమాగ్ధంబున
హిమవంతంబున కగుగుటయు బకంబు ప్రహృష్టాంతరంగంబుతో వచ్చెడి మార్కం
డేయుం గనుంగొని యెదురేగి స్వాగతంబిచ్చి పూజించి.

౪౩౬

ఆ॥ “ బ్రహ్మవిద్యరిష్ట ! బహుపుణ్యుడను నేను గరుణ నీవువచ్చు కారణమున.

హితుఁడవై నీకు నేమియాతిథ్యంబు చేయవలెనో చెపుము. సిద్ధముంటి ”

౪౩౭

వ॥ అనిపలకుటయు మార్కండేయుం డిట్లనియె.

౪౩౮

శా|| “ నాకంటెం గడుఁ బెద్దవీవు కన. ఇంద్రీయముఁడ౯ తేఁడు తా
నీకంటం బడెనొక్క యెప్పుడయినక ? నీ శ్రోత్రమేక జొచ్చుచో
వాకొ. స్మితఁడు నాకు స్నేహితుఁడు. తద్వార్త౯ వినస్వచ్ఛ. ను
శ్లోకా ! చెప్పకయున్న మృత్యువెనయుంజా. అందుకై వచ్చిత౯ ” ౪౪౦

వ|| అనవుడు బకంబు. ౪౪౧

మ|| “ పదియ౯ నాలుగు కల్పము ల్లలఁప నా ప్రాయంబు మానీంద్ర ! ఇ
య్యది యాధార్థ్యము. విస్మృతంబులునుగా వట్టెన్న పూర్వేశరా
ణ్ణదనద్యద్రిముఖంబు లన్నియును. ఇంద్రీయము సందర్శనం
బది యట్లుండఁగఁ బేరుగూడ విన. ఏమంచినక వాకుచ్చుదుక౯. ” ౪౪౨

వ|| ఇంద్రీయముం డిట్లనియె. ౪౪౩

ఉ|| “ కొంగవు నీవుచూడ. అధికుండవుగా. వయినక మహద్భుతం
బుం గలిగించు నాయువును బొందుటకుం గల కారణంబు నా
కుం గృపతోడఁ జెప్పఁగదె. గొప్ప తపంబె యొనర్చినావొ. త
క్కుంగల దానధర్మములు కోరి యొనర్చితివో విహంగమా ! ” ౪౪౪

వ|| బకం బిట్లనియె. ౪౪౫

ఉత్సాహము|| “ దేవదేవుడైన వామదేవు నేను దొల్లి యా
జ్యృప్తుం బొనర్చుకతన నబ్బెనింతయాయు. విం
కీవిహంగమత్వ మేల యెనసెని స్మృతుండువేక
దైవవశత విప్రకాపదగ్ధుడైతి. ఏమనక ? ౪౪౬

తే|| పూర్వమేను జమత్కారపురవరమున బ్రాహ్మణుల పిల్లవాడనై ప్రభవమంది
బాల్యల్యవిశిష్టతం బ్రబలినాడ. అయ్యకుం బ్రీతిపాత్రంబు నైనవాడ. ౪౪౭

ఆ|| అట్టి నాదుతండ్రి యాఖ్యఁ బారాశర్యుడనఁ బ్రసిద్ధినందినట్టివాడు.
వెట్టె నాకుఁ బేరు విశ్వరూపుండని. బతుడనంగ నింకనొకటి కలదు. ౪౪౮

ఆ|| అట్లుకొంతకాల మరుగ నాజనకుపే మకరసంక్రమణ సమయమునందు
సమ్యగర్చితంబు కాగేశలింగంబు దీసి నేతిలోన వేసినాడ. ౪౪౯

చం|| తెలతెలవాఱ నాదుపిత దిగ్గునలేచి కృతావగాహుడై
తొలుతఁ గృతాహ్నికుండగుచు ధూర్జటిపూజన మాచరింపఁగ౯
తలచి యదృష్టలింగుడయి “ దాచితి వీవె తనూజ ! ఎచ్చటో
వలసినయన్ని యప్పుచులు పై శమ యిచ్చెదఁ జెప్పవే ” యనక ౪౫౦

ఉ|| భక్త్యముమీఁది లక్ష్మ్యమునఁ బర్యవసేజని యాజ్యకుండికా
కుక్కురపవిష్టలింగమును గోం చరుడెఱచియు బాల్యచేష్టలక౯

భృత్యముపెట్టినట్లు పిత పాణిని బ్రేక్షితి. చచ్చి పుట్టితిన్
పక్ష్యభిధానమొప్పు నొకసార్నివునింట భవాంతరంబునన్.

౪౫౧

కం॥ ఘృతకంబళహాహత్వం బతితర్షణు యట్లు లోబ నానర్థమస్తే
ఘృతంతే నె నన్ను. పొడ్డని స్మృతియం గణుగంగజేసి. వీనుండునికన్.

కం॥ ఆనర్థవేశమంతకు భూనాథుడనై బాఖ్యం బొగుసారు చటుట
నేను బమత్కారపురస్థానమున శివప్రతిష్ఠ సలిపినవాడన్.

౪౫౩

అ॥ అంత రాజ్యమెల్ల నాత్మజాపరము గావించి ప్రానిగులను బ్రేక్షి యచట
క్షీతిని బూర్వమున్న శివలింగములమెల్ల ముంచివాడ నాజ్యమున గగంబు.

౪౫౪

కం॥ గవి మకరరాశిలోపల బ్రవేశమును జేయువాడు సరిశీలింపన్
తనిలి ఘృతంబున నింపని శివలింగమె కానబడదు క్షీతి నెచ్చోటున్.

౪౫౫

తే॥ తచ్చమత్కారపురమున స్థాపితమయి యున్న శివలింగమును గెయ్యయుం బవలును
కగము పూజించుచుం బెద్దకాలముండ నీశ్వరుడు దర్శనందిచ్చి యిట్టిలనియె.

చం॥ “గణుతికరానియన్ని ఘృతకంబళహాసము లాచరించి రా
ణ్యణి! పరితృప్తజేసితివి నన్ను. సుభింబగుంక నీకు. ఇం
కణువును సంశయింపకెద నద్దు మభీష్టవగంబు. తప్ప కీ
క్షణమ యొసంగువాడ. ఘనకార్యమునేనియం దీర్పువాడ ” నాన్

౪౫౬

ఉ॥ “నాయెడలం బ్రసన్నుడయివాడవయేని భవద్దణంబుగా
చేయు. తదన్య మించుకయుం బ్రత్యమునన్ గుంచెయింప ” దంచు నీ
చాయను విన్నవించితిని. శంకరుడంతట గమృతించుం ద
త్కాయముతోనె నన్ను స్వప దాం గొనిపోయెను పండికొడకున్.”

౪౫౭

ఉ॥ పోవుచు “పూష నక్రమమును బొందినవాటి నికాముఖంబునన్
కావలెనంచు నాకు ఘృతకంబళహాసముచేయు నన్యుడొక
తా నడి నొ గణం ” బని ముదంబున నాకొ నుచున్ గణాధిపతి
గా విధియింప నన్ను. బహుకాలము తత్పదమంద యుండితిన్.

౪౫౮

కం॥ ఒకనాడటనట దిగుగుచుం బ్రకటంబగుచుంచుగొండ్లమైకన్ గూర్చు
చ్చిక ముగంజని గాలవుడను నొకముని తపమున్నవాని యువిదను నెట్టిన్.

౪౫౯

సే॥ చెంపకొక్కంటికిం జేరెడునేరడే కనులుగల్గినది యా కలికిమన్న.
స్త్రీకుండదగినన్ని తీరుతీరైన ములక్షణాల్లది యా ఋతునఖర.
స్థానసప్తకమునం దగుప్రకారంబుగా రక్షితుగలది యా రాజవదన.
త్రిస్థానములయందుం దీసిపోనట్టి గాంధీర్యంబుగలది యా పృథునితం.
గూఢగుల్ఫ. కృవోదరి. కోమలాంగి. అట్టిపాంచర్యవతిజూచి యగ్దలంపు
మోహమునబడి యట్లు లీమోహవాంగి యగ్దమగునంచుం జింతించి యాత్మలోనె

కం॥ “ శిష్యుడుగఁ బ్రవేశించి యమాన్యుడని నమ్మకంబు గోచెడిరీతిక
ప్రేక్ష్యత్వంబునుజేయుచు ఋష్యంగననుక హరింతు నెవ్విధి నేనిక ” ౪౬౨

కం॥ అని నిశ్చయించుకొని యమ్మని డ్వటి నేను “ దపము పొనరించెదనిం
దనఘా ! దీక్షయొసంగవె జనియించెను నాకు గోత్ర సంసారమునక. ౪౬౩

సీ॥ తెచ్చిపెట్టెదనీకుఁ బచ్చనిదర్శలం బితృదేవతలఁ దృప్తిపెట్టుపాంటె.
తెంపిపెట్టెదనీకుఁ దెల్లని పుష్పము ల్నివపూజఁ రెబవ లేయుపాంటె..
కొట్టిపెట్టెదనీకుఁ గుదురైన సమిధల వితిహోత్రములొన వేల్చుపాంటె.
రాల్చిపెట్టెదనీకు రసవత్ఫలంబుల దేవతాళికి నివేదించుపాంటె.

నింపిపెట్టెదఁ బాత్రాలనిండ నీర”మని ధరామరవటుండనై యతినినయము
తోఁపఁబల్కుటయును నమ్మిపాపమతఁడు నాకు దీక్షయిడెక యథాన్యాయముగను॥

కం॥ అనయము రంధ్రాన్వేషణమును బొనరుచు కుటిలచిత్తమున నుండియు న
మ్మనినిం దత్సహధర్మిణిఁ దనిపితి దినదినముఁ జేసి తగ శుశ్రూషక. ౪౬౪

కం॥ ఒకనాఁ డా సుతపస్విని ప్రకటార్తవయగుచుఁ బోయి పర్ణకుటీరా
నకు దూరమందుఁ బడుకొని యకలంకమనంబుతోడ నటు నిద్రించెక. ౪౬౬

తే॥ నమ్మి సుఖనిద్రఁజెందు నాయెమ్మెలాడి నెత్తికొనిపోవుచుండుడు సత్తిపోతె
నున్న నామేని సంస్పృష్టి నొడలు తెలిసి దొంగశిష్యుడనని యెడఁదం గ్రహించి

ఉ॥ ఏడుచుచుక “దురాత్ముడయి యీ మనశిష్యుడు నన్ను బల్కిమై

ఈడిచి పైనిజేసికొని యేగుచునుండినవాడు నాథ ! నీ

వేడ వసించితో ? దవుల కేగకమున్నె యిటేగుదెంచి యీ

గాడిదబారినుండి ననుఁ గాచుకొనం బ్రయతింపుమీ వెనక ” ౪౬౮

అ॥ అని వచించుటయును నానవలాచుగం “ డుండు ముండుమోరి ముండకొడుక !

అనుచుఁ బెక్కుమాటు లదలించి మద్గతిస్తంభనంబుఁ జేయఁజాలె నపుడు. ౪౬౯

కం॥ చిత్తరువున వ్రాయంబడు నెత్తరినా నిల్వఁబడితి. ఇంచుకయును గా
తెత్తం జాలని తాదృ క్సత్తావిరహితుని డాసి సంయమి యంతిక ౪౭౦

అ॥ “ కొంగజపముఁజేసి కొనకు మదంగ న దొంగిలించితీవు దుష్ట ! కాన
అంగలార్చుకొనుచుఁ గొంగనై పడియుండు”మని శపించె. ఏమియడిగ దింక ?

కం॥ పదపడి నామై నేఁ జూచెదఁగద కొంగనయియుంటి నీయన. అయినక
కుదురుకొనియుండఁ బ్రాకృత్తుతి. అది యెప్పటిదైనయీశ్వరానుగ్రహమో.

కం॥ ననుఁదాఁకినందులకుఁగా మునిసతి యెంతయును జిత్తమునఁ గొంతవడిక
పనవి సజ్జేలన్నానము పొనరించి ననుఁ గూర్చి కోపమున నిట్లనియెక. ౪౭౩

- క॥ “ముట్టై నిడురించెడి నను బట్టుకొనం గూడునటగ పాపీ! శిష్యుం
డట్లు మముజేరి శుదకీ చెట్టంజేసి. తివి కొంగచేవులు కానకా” ౪౨౪
- క॥ నా నాథుం దనినట్లు కొంగవయి యుండకా నేను మేకొంటి” నం
చానారీచుణియుకా శపించుటయు సత్యంతంబు దుఃఖించుచుకా
నే నాగాలవు రెండు పాదములపైనికా వ్రాలి యిట్లంటి. “నో
మానీ! సాలకనామకప్రమథుడకా. మన్నింపవే నన్నికకా.” ౪౨౫
- క॥ గణకొటికి నాథుండ. నొక దణిపనికై యిటకు వచ్చి తావకయోషి
నృణిఁగాంచి కానువశతను గణియింపక యిట్టికృతికఁ గడఁగితిని విభూ! ౪౨౬
- క॥ అవినీతునకుం బ్రాప్తం బవుఁగాక యదృష్టవశత నైశ్వర్యము. బ
య్యవి నిలుకొనఁడు నావలె నవలేపభరంబునూని యంత్యముదనుకకా. ౪౨౭
- సీ॥ మధురస్వరంబుకా మంచిసొ రూపంబు కాకతుల్యములైన కొకిలలకు.
మహిత పాతివ్రాత్యమక చారురూపంబు భరతఖండస్థలౌ భామినులకు.
అలఘువిద్యత్తయే యగుఁగా సురూపంబు పుడమిఁ గురూపులౌ పూగుఘలకు
హెచ్చిన త్నమయకా యచ్చమా గూపంబు ధన్యలై వర్తిల్లు తాపసులకు.
కాన దీనుడగుచుఁ గాళ్లనై బడినాడ. ఇంక న న్ననుగ్రహింపు” మనుడు
మాని తానుగూడ మాహేశ్వరుండౌటఁ జుట్టయుగఁ దలంచి యిట్టిలనియె. ౪౨౮
- ఆ॥ “సత్యవంతుడగుచు త్నమనై జమత్కారపురిని గలఁడొకండు భూగురుండు.
భర్తృయజ్ఞుడనుచుఁ బ్రజపిల్పు నాతనిం. ద్వద్వకత్వ మతఁడు తలఁగఁజేయు”
- చ॥ అనియిటు శాపమోచనము నమ్ముని నాకు వచించెఁ గాని యిం
కను బకదేహముకా విడుచు కాలము దగ్గటి రాకయుండుటకా
కనుకని యిట్లయింటి. ఘృతకంబళదానము లే నసంఖ్యగకా
పానరిచియాంట నిన్విధము పూర్ణతిరాయవునై చెలంగితికా” ౪౨౯
- మ॥ అని యిట్లాత్మియ చరిత్రంబు నాశీజంఘుండు వక్కాణించుటయు నిండ్ర
ద్యుమ్నండు వెండియు నిట్లనియె.
- క॥ “ఇంద్రద్యుమ్నకథామృతముం ద్రావుట కొఱక నేను మునిచే నిటు ప
క్షింద్రా! కొనితేబడితి. నెకం ద్రిమ్ముటేల పుడమిఁ గడలేక కటా. ౪౩౦
- తే॥ ప్రతినవట్టియుంటి వితగ నింద్రద్యుమ్ను చరిత మెఱుంగకున్న బ్రతుననుచు
కాన నాజ్ఞయిమ్ము కలసి మార్కండేయు. భ్రష్టయకుండ. నగ్నిబడఁగలాడ.
- క॥ ఇంద్రద్యుమ్ను నెఱుంగకయుండే యొకరేని యనుచు నొట్టిడుకొని ధా
త్రిం ద్రిమ్ముట చిరబ్రతికిన నందుసదా యన్మతవాదియని నను లోకుల”

వ॥ అని పలుకుటయు మార్కండేయుండు నాశీజంఘుదిక్కు మొగంబై
 శా॥ “నీకంటెం బెదవాని నింకొకనినేనిం బెప్పు. మీతండు ను
 స్లోతుండొటం దదర్శమై యరిగి తచ్చుద్ధాత్ముఁ బ్రశ్నింతు. నే
 నేకా యాతనిఁ దోడితెచ్చితిని! ఎట్టింకక సహాయుండ నీ
 వీకక సన్నిధినుండ నొక్కరుఁడె యప్పిత్తంబునం బొచ్చెడిక ౪౮౬
 ఆ॥ ఇంకనొకవిశేష. మే నిన్నుఁ బ్రశ్నింతు. మండునగ్నిమాఁకి మృగ్గుచుండు
 అతని సుధ్ధరింప కాశ్రయంబున కేను జనుటయెట్లు చెపుము సఖుండ! నీవె ”

వ॥ అని వాక్రచ్చుటయు నయ్యిరువురి నిశ్చయంబుం దెలిసికొని వీరి కెట్లు
 మేలుకలుగఁజేయుదునాయని తడవు విచారించి దారువులం బేరుచుకొని పావకం
 బునఁ బ్రవేశుకాములగు మునిజనపతులం దిలకించి మార్కండేయు నుద్దేశించి నాశీ
 జంఘుం డిట్లనియె. ౪౮౮

—♦ గుడ్లగూబ వృత్తాంతము ♦—

ఆ॥ “బ్రదుకఁదలఁచితేని ప్రాజ్ఞ! నేఁజెప్పినపగిది నడవు. మేల తెగువఁజేతు ?
 స్మరణమునకువచ్చె సరిగ నింద్రద్యుమ్ను నెఱిగియున్నవాఁడు హృదయమునకు.
 క॥ నాకుక జ్యేష్ఠుఁడు. మిత్ర. ములూకము. చిరజీవి. మఱియు లోకారాధ్యుం.
 డాకైలాసమున న్మనె. సాకల్యముగం బఠించె శాస్త్రములెల్లక ౪౯౦
 తే॥ చావ సంసిద్ధమైయుండి సర్పచుట్లు కరము బుసకొట్టుకొనుచును గనుబువాయ
 నేడ్చు నీతని గైకొని యేగుదెమ్ము. చనుద మచ్చటికిపుడ యో మునివరేణ్య!”

వ॥ అని యిట్లు వాక్రచ్చుటయు మార్కండేయుండు సబకంబుగా నింద్ర
 ద్యుమ్నుం దోడ్కొని కైలాసాచలంబునకుం జనియె. ప్రాకారవర్ణాహ్వయగబగు
 నా గుడ్లగూబ సంగాతియగు కొంగకెదురేగి స్వాగతంబిచ్చి విశ్రాంతిఁడైన యతని
 బలుమయం గొంగిలించుకొని యింద్రద్యుమ్నునకును మార్కండేయునకును స్వాగ
 తంబుచెప్పి నాశీజంఘు నుద్దేశించి ౪౯౨

తే॥ “మిత్రమా! నీవువచ్చిన మేటికార్యమెద్ది? నీతోడ నాయొద్ద కేగుదెంచి.
 యున్న వీరస్వ? రత్యంత ముత్తములుగఁ గానఁబడుచున్నవార లాకారములను”
 వ॥ అని ప్రశ్నించుటయు నాశీజంఘుండిట్లనియె. ౪౯౪

తే॥ “ఇతఁడు మార్కండుఁడను పేర నెసఁగువాఁడు. భువనములమాటఁ బ్రఖ్యాతిఁ
 [బొందినాఁడు.

అమృతదేవు కరుణచే నప్తసిద్ధు లితని కరగతములు. చెప్ప నేమికలదు? ౪౯౫

ఆ॥ ఈన్వితీయుఁ డతని కెంతయు సఖుండంట. ఎఱుంగ నానుభూత్య మేనుగూడ.
 వచ్చినాఁడు నాదువసతి కింద్రద్యుమ్నుఁ బ్రవృత్తకాముఁడగుచు నప్పుతోడ. ౪౯౬

కం॥ నేనును వాని నెఱుంగను. దానక వైరాగ్యమూని దగ్ధతనుండై
చానున్న వాఁ డితం. డటుకానం నోడైచ్చి నీకుఁ గనఁబఱచితిఁజూ. ౪౯౭

ఆ॥ ఈ వెఱింగియున్నయెడల నింద్రద్యుమ్నుఁ జెప్ప మితఁడు మృతిని జెందకుండ.
ఎంతయును జిరాయు పీవు. నే నెఱుంగుదు. ఇటుకు నేను రాను హేతు వదియ.”

వ॥ అనియిట్లు నొడువుటయుఁ బ్రాకారవర్ణుండు ౪౯౮

కం॥ “ఇరువదియెనిమిదికల్పాల్ జరిగెను నే లోక నుందు జనియించుపయిన్
మఱి యింద్రద్యుమ్నుండను నరపతిఁ గని విని యెఱుంగ నాశీజంభూ!” ౫౦౦

వ॥ అనవుడు నింద్రద్యుమ్నుండు ౫౦౧

ఆ॥ “నీకు నింద్యునుగు నులూకత్వమేటికి దాపరించె నింత గారూణముగ ?
ఎట్లుకలిగెమఱియు నింత దీర్ఘాయువు ? వే వచింపు వినఁగ వేడుకయ్యు ” ౫౦౨

వ॥ అని యడిగిన బ్రాకారవర్ణుం డిట్లునియె. ౫౦౩

కం॥ “వినుము వచించెద. బిల్వార్చనమున సంతృప్తుండగుచు శంకరుడే నా
కొనఁగూర్చు బిరాయువు. భృగుమునిశాసముపే నులూకముగ నయినాడెన్.

తే॥ మును చమత్కారపట్టణమునను నేను గోచిబాపడ. నుల్లి నుహాకోవిందుడను.
ఇందిరియంబుల నెల్ల జయించి యభివుఁ గొలుచుచును ఘంటుండనుపేగు నెరిగియుంటి

ఆ॥ వేఱుగాకయండు బిల్వంపుఁ ద్రిదశముల్ పూటకొక్కలల్ల పోగొప్పిసి
తప్పకుండనేను ముప్రస్థులును భక్తి శివుని యగ్రసంఘం జేయఁ జేయు ౫౦౬

కం॥ వేయబ్బంబుల కాలఁడు నాయెడలఁ బ్రసన్నుడగుచు నశ్రుశ్రీకుం
డై యిచ్చి దర్శనంబును స్నానజలధగగభీగభావలతోడన్ ౫౦౭

తే॥ ‘ఏను ద్వత్కృత మైనట్టి యీ యఖండబిల్వదళపూజనమునకుఁ నీర్తకుడైతి.
వత్స! నువ్వుత! కొనుము వగము నీవు. తడయ నిష్కడ యిచ్చునఁ దప్పకుండ.

కం॥ మూడుదళంబులుగల మారేడుచిగురునాకుఁజేయు నీర్తి ముగంధా
లోడితసుమనఃకోటియు బాడుననుత ! పేయఁగలద వదిలంపంగన్’ ౫౦౮

మ॥ అని వాత్సర్యచుకుఁ బేరలుంగున బోహగర్పించి నే నుత్త ‘నా
యనఘా ! తుష్టినిజెంది నాకు వగమీయన్ వచ్చి నేనిన్ ననున్

గని వాగ్ధక్యము మృత్యువుం దొలఁగి వేగం బోఁ గటూడింపవే’
అని ప్రార్థించితి సంగడిడ! ‘అగుఁ బొమ్మట్లం’వతిం దాపడున్ ౫౧౦

కం॥ కైలాసమునకుఁ బయనంబై లఖిం దక్షణము చనియె. అంతట నేనున్
నాలోఁ గృతకృత్యతకుం బాలఁ బ్రయోదంబునొంది వరియింపంగన్ ౫౧౧

కం॥ ఆ సమయంబున నే నుద్భూసుగవర్ణుండు నేదమూని సంగములున్
గాసికి నోరిచి చదివియు ప్యాసంగము పేయుచుండు భగ్గవంతుని నాన్ ౫౧౨

తే॥ గాలవర్షితనూజయుఁ గడుఁ బతివ్రతయు నుదర్శనసంజ్ఞయుఁ దనదు నైదు
ప్రాణములకంఠెఁ బ్రయుమునాభార్యతోడఁ గరముచక్కనిసురతోడఁ గానఁబడియె.

సీ॥ కనఁబడి కనఁబడ కనుమాన మొదవించు కడునూత్ముమైన నెన్నడుముతోడ
సంపంగినూనెవాసనల దిక్కులఁజిమ్ము చక్కని మృదుశిరోజములతోడ
నునుదొండపండున కెన్నయై రహించెడి రమణీయ మధురాధరంబుతోడ
చెవిదాఁక వ్యాప్తమా చేరెడుచేరెడు తరళాక్షిపంకజద్వయముతోడ
అలరు తద్భగ్గవునిసుత యస్మదక్షులందుఁ బడుటయుఁ బడియెఁబో యయ్యనంగు
అలరుటమ్ములు నెమ్మేన. అప్పు“డీక యెవ్వ”రని పృశ్న నేసితి నేను బ్రీతి.

తే॥ “ఈమె భాగ్గవు కొమరిత. ఇంతవఱకుఁ బెండ్లికాలే”దటంచుఁ దత్ప్రియసభజ
నంబు వాక్కుచ్చుటయు నేను నయముతోడ మునిని దగ్గతి చేతులు మొగించి నిలిచి

గా॥ అభ్యర్థింప సవర్ణుడౌ పెరిగి రూపాభావినా నాకు వా
ల్లభ్యంబొప్ప స్వపుత్రి నిత్తుననియెక లావణ్యవారాళి. ద
ల్లాభ్యాపేతనుభాషితంబు విని లోలస్వాంతయై కన్య మా
తృభ్యాసంబున కాక్షణంబ చని లజ్జాకాంతయై యేడ్చుచుక. గీ१౬

గా॥ “అమ్మా! చూడు. విరూపికిచ్చునట న న్నయ్యార! మాయయ్య. జీ
వమ్ము ల్నిల్పుట కుత్సహింప నిక నేక. నైశ్వానరంబేని వే
గమ్మే చొత్తు. విషమ్మునేని తినుదుంగా” కంచు వాక్కుచ్చుడుక
రమ్ము చావిడ కూతుతోడఁ బతిపార్వ్యమేగి తా మెల్లనక. గీ१౭

॥ “చక్కని చుక్కయై మఱియు సర్వసులక్షణము ల్లబ్ధిదై
ఒక్క తెబిడ్డ యుండె మన కోహృదయేశ్వర! అట్టిదాని నే
ముక్తిడివానితో యొసఁగఁబోలునె” యంచు వచింప భాగ్గవుం
డక్కమలాయతాక్షిని మహాగ్రహదృష్టిని గాంచి యిట్లనెక. గీ१౮

“చీ! ఆడుది పురుషుండైపోయె. ఇకేమనఁగవలయు? పుత్రికనిమ్ముం
చీయన పార్థింపెను. నే నీయందలఁచితిని. ఏల యీ వడ్డెదహా!” గీ१౯

॥ అని శాసించి త్రియామయాట నరఁ డయ్యగ్ధాంగిగో బిడ్డతో
తనయింటకొ శయనించె. ఎల్లరును నిద్రొండెడి. రయ్యగ్ధా
త్రిని నిద్రొండెడిదాని నెత్తుకొని పేర్కిం గొంతదవ్వేగి యీ
కొన కాబాలిక యేడ్వఁ గూడితినిబో కూరత్వ మేపారఁగక. గీ२౦

దానితండ్రి చిత్రభానుదయము కాకపూర్వమందె లేచి పుత్రిక గాన
“కచట నాదుబిడ్డ? ఎవ్వఁడు హరియించె?” అనుచు మునులు పెక్కు రనుగమింప.

1. అడుగుజాడలఁబట్టి యయ్యడవి వెదకఁజొచ్చుటయు ధృతమంగళనూత్రిముగను
ఎంతయును సిగ్గుచే దలయెత్తలేక యేడ్చు తతోక్కిలస్వన యెదుటఁబడియె.

చ. పదపడి కోధయుక్తుడయి భార్గవుఁ “డాసురధర్మమూని దు
ర్హుడుడ! మదాత్మజాతను హరించితి. క మ్మనుకుండ” వంచుఁ గీ
డొదవ ననుకొ శపించుటయు “ యుక్తమె యియ్యది ? నీవ యిచ్చి తీ
ముదితను నాకు. ఎత్తికొనిపోతిని దానిని నేను రాతిరికొ. గీ౨౩

ఆ॥ ఎవఁడు తనదుబిడ్డ నిచ్చెదననిముందు నుడివి యవల వాని కిడఁడొ వాఁడు
ప్రళయవేళదనుకఁ బడియుండు ఘోరమా నరకమందు దుఃఖభరముతోడ ”

క. అనినేను వచించుటయును విని పశ్చాత్తాపపడుచు వినయంబున న
మృనివర్కుఁ డిట్టులనె. “ నీవనినదియంతయును సత్యమయ్యెడిఁ గానీ. గీ౨౪

క॥ నేననునది యైతీరును. దానికి నెప్పుడును నన్యధాత్వము లే. ద
ద్దానంజేసి యలూకమనై నవయఁగవలయునీ వహాయన నింకకొ. గీ౨౬

ఆ॥ భర్తృయజ్ఞుడనఁగఁబడు నొక్కపాటుండు పుట్టఁ గొంతకాలమునకుఁ బుడమి
తదుపదేశమహిమఁ దలఁగు యుమ్మదులూకభావ. మింకఁ బొమ్ము. పనవుటుడిగి.

చ. అనియిటు లుచ్చరించుటయు నైతి నులూకము నేను. కాని పో
క్తనమయినట్టి జ్ఞానమది తాను దొలంగక నిల్చియుండె. త
న్మనినుత రూపవర్జితు ననుకొ విడనాడి రయంబ హవ్యవా
హనమున దూకి రూపయంతమా నిజదేహము వానె. ఏచునకొ. గీ౨౮

ఆ॥ తగ నఖండబిల్వదళములచేత శంకరుని బూజచేయుకారణమున
ఇటు చిరాయునైతి. ఇది మామకీసమా సత్యమైనయట్టిచరిత మనఘ ! గీ౨౯

క॥ ఆత్మంతదుర్లభంబగు కృత్యమెయగుఁగాక. నాదుగృహమున కిపుడీ
వత్యాతురతను వచ్చితి. సత్యము వచియింపు. దాని సలుపఁగనుంటికొ” గీ౩౦

వ॥ అనియిట్లు పోకారవర్ణాహ్వయంబగు గుడ్లగుంబ నుడువుటయు నింద్రిద్యుమ్న
మహిమతి గీ౩౧

క॥ “మృందఁ గృతనిశ్చయుడనగు నంద్రిప్సచునున్నవాఁడు నాడీజంఘుం.
ఁబింద్రిద్యుమ్న నెఱుంగ బుధేంద్రా! భవదంతికమున కేతెంచితి నేకొ. గీ౩౨

ఆ॥ అతని కీర్తిగాని యన్యవాయముగాని యెఱిగియున్నఁ జెప్పు మీవు నాకు.
లేనిచో జ్వలత్కృశానుమధ్యంబునం జొచ్చువాఁడ. బలిమిఁ జచ్చువాఁడ.

ఆ॥ కాకయున్న మఱియొకండు చిరాయుష్కుఁ డున్నఁ జెప్పు. మతనియొద్దకేగి
అడుగు వాడ. ఆతఁడైన నింద్రిద్యుమ్న నెఱుంగునో మఱింక నెఱుంగననునో”

వ॥ అని పోకారవర్ణునితో భాషించుచుండ నడుమ నాడీజంఘుం డిట్లనియె.

ఆ॥ “మంచి దీతఁడన్నమాట. నీకంటెఁ బెద్దయగువాఁడు విదితుడయినయెడల
చెప్పుము. లేకయున్న నిపుడ మార్కండేయుతోడ నగ్నిఁ బడఁగలాడ నేను.

- ఆ॥ ఈవుమాచుచుండ నిట్లుకాఁబోవుట తెలిసి దివిన్ భువిన్ కల చిరాయు
నొకనిఁ జింతసేయు మోమహాభాగా ! చిరాయు వీవుగూడఁ గనుటఁజేసి. ౧౬౩౭
- తే॥ అకట ! కొండంత యాశపెట్టుకొని నీదు నింటికేతెంచియున్నవాఁ డీపుమాంసుఁ
డిఁక విశేషించి మిగులనా కిష్టుడైనయట్టి మార్కండమానితా నరుగుదెంచె.
- క॥ ఊన్నవి నూలులు వేలును నున్నతభూధరము లిచట. యోగీంద్రులు తా
రున్నారటఁ జిరజీవులు. కృన్న విచారించు వారికడ కేగి సఖా! ౧౬౩౮
- క॥ లేకున్న నెట్లు నీతఁడు వ్యాకులతం బ్రాణములను వదలంగలవాఁ
డీకృతి యింద్రద్యుమ్నునకే కా కగు హితము మాకు నిరువుర కనఘా !”
- వ॥ అని యిట్లు వచించుటయుఁ జావ సంసిద్ధుడైన తేని నిశ్చయముం తెలిసి
కొని యాగుడ్లగూబ దయార్ద్రహృదయంబై. ౧౬౩౯
- క॥ “ఇట నీవు దిటముచెడిమదిఁ దటుకున మరణంబుచెందఁ దలఁచితివేనిక
త్కృతిలోనఁ జేచ్చెదను బద యటవీయుతగంధమాదనాదికి నిన్నుక. ౧౬౪౦

—* గృధ్రోపాఖ్యానము *

- ఆ॥ అచట నొక్క గృద్ధ యలరారు. నాకంటెఁ బెద్దదది. కరము ప్రియము నాకు.
ఎఱిగియుండవచ్చు నీతేని. తద్వార్తఁ దెలుపవచ్చు మనకుఁ గలవిధమున ”
- వ॥ అనినవిని మార్కండేయనాథీజంఘు లిరువురును. ౧౬౪౧
- క॥ ఆయా మేమును నీతోఁ జయ్యన వత్తుము తదది సవిధంబునకుక.
కుయ్యడి యగ్నిం బడకిఁక. ఇయ్యండఁజ మెఱుంగవచ్చు నింద్రద్యుమ్నుక.
- వ॥ అనినవిని యమ్మహీశుం డత్యంతాశాబద్ధుడై యెల్లరతోడఁ గూడి గంధ
మాదనంబునకుఁ జనుటయు గృధ్రశ్రేష్ఠము వారిం దిలకించి యెదురుచని యందఱ
కును సంజలిజోడించి ప్రహృష్టంబై యందు ముందఱున్న గుడ్లగూబం గూర్చి
- క॥ “స్వాగతమే నీకు మహాభాగా ! కనఁబడితి నాకు బలునాశ్శకు. నీ
తోఁగూడ వచ్చుచుండిన యాగుణవద్విత్తయ మెవ్వ ? రెఱుంగఁజెపుమా ”
- వ॥ అని ప్రశ్నించుటయు గుడ్లగూబ యిట్లనియె. ౧౬౪౨
- క॥ నాడిజంఘుండను నీ నీడోద్భవవరము నాదు నెచ్చెలి. అతనిక.
గూడి కడుమైత్రినుండెడివాఁ డీమార్కండనామ వాచయముడుక. ౧౬౪౩
- క॥ ముల్లోకంబులఁ బేరుమోసినతఁ డీమున్యగ్గిగబ్బుండు తా.
చెల్లెం బ్రాయము సప్తకల్పములు. తచ్చిష్యుండఁ టీతండు. ఏ
తల్లాలిత్య మెఱుంగ నేను. తనువుక దగ్ధంబుగావింపఁబో
మెల్లం దోడ్కొనివచ్చినాడ నిటకుక మేల్సేయు నాలోచనక. ౧౬౪౪

క॥ ఇంద్రద్యుమ్నుండను భూమిందుని స్థితి తెలియబడిన నీతడూ బ్రదుకుకొ
సాంద్రమగు నిష్పకలలోనం దుత్తముగఁ జొచ్చుఁ గానినాఁడు ద్విజేంద్రా.

ఆ॥ ఈవెటింగియున్నయెడల నింద్రద్యుమ్నుభూమిపాలు నునికి పాసఁగఁజెప్పుచు.
కరము పెద్దవాడ వరయ నాకంఠెనీ వంచు నడుగ నరుగుదెంచినాడ. గీ॥౧

వ॥ అనియిట్లు గుడ్లగుబ వక్కాణించుటయు గద్దయిట్లనియె. గీ॥౩

క॥ ఇంద్రద్యుమ్నుండను నృపచంద్రుని నేఁ గాంచియెఱుంగ. శ్రవణించి యెఱుం
గం ద్రిజగంబుల నెచట బుధేంద్రా! ఏచునివచింతు నిక నీతోడక. గీ॥౪

వ॥ అనిన విని యారాజు వ్యాకులితాంతరంగుండై మరణింప నిశ్చయించుకొని గృ
ధ్రంబుం గనుంగొని.

శ॥ “ఏకర్మముచే నింతగ నీ కాయువు పోస్తమయ్యె? నిక్కముచెప్పుమా.
ఆకల్గించి వదంపడి భీకరమగు జ్వలనమునఁ బ్రవేశింతు లలిక ” గీ॥౫

వ. అనియడుగుటయు వెండియు గృధ్రంబిట్లనియె. గీ॥౬

తే॥ ఏఁ జనుత్కారపురి రత్నశృంగగిరి సమీపమునఁ దొన్లి కోఁతినై మెలఁగియుంటి.
అటనె రాజులు చిత్రేశ్వరాభిధాన మందరసమ శివాలయముం దడవుచు. గీ॥౭

ఆ॥ అశివాలయంబు సంతకమునఁ గల దొక్కతోట. ఎపుడు నుండు దాన
పూలు పండ్లు. గానఁ బురజనప్రియమయ్యె. ఆయ్యె స్త్రీజనమున కతిప్రియంబు.

క॥ ఆతోటలోనఁ జారవారము జానపదచయము వైకాఖమునం
దేఁడెంచి మహోత్సవమును నీర్తిం గావించి రసఘ! శ్రీకంఠనటక. గీ॥౮

ఉ॥ ఊయలవేసి వృక్షమున కొప్పు తదుత్సతవిగ్రహంబు నం
దాయతినుంచి కొంతకడి యాడుచుఁ బాడుచు నూపి యిండ్లకుకొ
బోయిరి వార లందఱును. పూనయు నస్తధరంబుమీదికికొ
బోయెను. నేను బోయితిని బో యపు డుయ్యెలయున్న చోటికికొ. గీ॥౯

క॥ పోయి సుమనోహరంబగు నా యుయ్యెల యూపుకొనుచు హస్తముతో నా
రేయి వసించుడు వచ్చిరి కోయని యజుచు రయంబ కొందఱు పోయి.

క॥ వచ్చి భయపెట్టి కట్టెలు తెచ్చి ననుం జానఁగొట్ట దేవర నూపకొ
వచ్చిన పుణ్యపు మహిమను జెచ్చెరఁ గోటిశుండైన క్షితిపతి యింటకొ. గీ॥౧౦

క॥ పుట్టితి. కుశధ్వజుండని పెట్టిరి తల్లియును దండ్రి పేర్. పూర్వంపుం
బుట్టువున నెవడనైనది యెట్టెటుచేసినది యెడఁద కలుకయి యుండకొ.

ఆ॥ శర్మవశత నన్నగన్నట్టి కోటిశుఁడమరపురికిఁ జేర్చి నరుగుటయును
పడసినాఁడ నేను బైత్తుకంబైనట్టిరాజ్య. మేలినాఁడఁ బ్రాజ్యముగను. గీ६౪

క॥ గురువయఁ డుపదేశించిన పరశివసిద్ధాంతమంత్రవారము జపముకొ
జరుపుచు స్వేచ్ఛను జాగేశ్వరు నూపుచునుంటిఁ గృత్తివాను మహేశుకొ.

తే॥ పెద్దయంబొద్దునకుఁ గడుం బ్రీతుఁడగుచు గట్టువిల్తుఁడు “నీమదిఁ గల మనోర
భంబుఁ జెపుమ కుశధ్వజ! తప్పకుండ నిత్తు”నని పల్కుటయును నే నెరఁగి భక్తి.

తే॥ “ఈశ ! సంప్రీతిఁజెందితివేని నన్న స్వీయగణములలోపలం జేర్చుకొనుము.
మూడుజగముల నేలుటకూడ నాకుఁ గాదభీష్టము పుస్తత మేదియేని” గీ६౭

చ॥ అనివచ్చియింప నన్నుఁ బ్రమథాధిపుఁడంబరయానసంస్థితం
జానరిచి యడై తోడుకొనిపోయె స్వలోకము. తత్కృపాబలం
బున గణాకోటిఁ జేరి తమి బుద్ధికి నచ్చినచోటికెల్లనుకొ
జని విచారించుకొం చొకవసంతసమాగమవేళ వేడుకకొ. గీ६౮

ఆ॥ చల్లగాడుపులకు స్థానమా నీ గంధమాదనాద్రీపై విమానవరము
నుండి దిగినవాఁడ నోమహాభాగ! అప్పట్లఁ గరము కనులపండువుగను. గీ६౯

నీ॥ పిడికింటిలోపలం గడు ముఖువుగఁ బట్టెదగిన నెన్నడుముతోఁ దనరుదాని
పరిపక్వమగు దొండపండునకున్దియా నధరంబుతోడ బిట్టలరుదాని
శతపత్రములతోడ సరిచేయఁదగిన కన్నుందోయితోడఁ జెన్నొందుదాని
పార్విక శర్వరీట్పురిమానమైనట్టి నెమ్మొగంబునఁ జాల నెగడుదాని
చారుతరములైన మారేడుపండుల ననుకరించు గుబ్బచనులదాని
వలువలాలించి చెలులఁ గలసి జలకీర్తిదలాడుదాని నొక్కయబలఁ గంటి. గీ७౦

చ॥ కని మరుబారిఁజిక్కి తమకంబున నేలకు డిగ్గి యా మునీ
ట్టనయ కరంబుఁ బట్టుకొని తత్సహితంబుగ వ్యోమయాన మొ
య్యన మఱి యెక్కిపోవుటయు నాకె సఖు ల్సని యగ్ని వేళ్యతో
“అనఘ! భవత్తనూజ నొక యంబరచారి హరించి యేగెడికొ” గీ७౧

చ॥ అని మొఱవెట్టుడుం దపసి యార్చుచు న య్యుటజంబునుండి ది
గ్గున నివలం బడకొదుమికి కూరముగకొ గగనంబువంకఁ గ
న్దొనుచును “నుండుముండు”మని కోపముతోడ నదబ్బుకొంచు స్తం
భన మొనరించె మామకవిమానము నావల కేగకుండఁగకొ. గీ७౨

ఉ॥ అంతటఁబో “కకామ, మఱి యాటలధోరణి నుండుపిల్ల నీ
వంతభయంబులేక హరియించితి మాంసము గద్దలాగునకొ
హంతక! పెద్ద గద్దవగు”మంచు శపించె నిఁకేమిచెప్పదుకొ.
మింతిలుచుం దదంఘ్రీసరనీజములంబడి నేను బిమ్మటకొ. గీ७౩

ఉ॥ కన్నియ నప్పగించి “అనఘా! భవదాత్మజ యీమెయంచు నే
నెన్నడు గురైఱుంగ. ఇక నేలశపించెడు నన్నుగ్రద్దగఁ
కన్న ననుగ్రహింపు”మనికాశులు రెండును వీడకుండుడుక
సన్నతుఁ డమ్మనీశ్వరుఁడు శాంతివహించి గ్రహించి యట్లనెక. గీ२౪

క॥ “నానోటక వచియింపబడయది యేనాఁడుక వృథాగాదు కా.
దైనక ధారుణి భర్తృయజ్ఞుడనువాఁ డావిర్భవింపంగలం.
డానిర్లిప్తుఁడు పెద్దప్రొద్దునకు శాపాంతంబు గావించు” నాక
నే “నెట్లు ఘటించునొక్కొ”యని యశ్వేషించు చక్కలముక గీ२౫

ఉ. ఉండినవాఁడ. ఆపురుషుఁ డుర్వి నదృష్టుఁడు. నశ్చుతుండు. నా
అండజభావపుం తుతి నిరాశుడనై తిని. గద్దనాటకై
ఉండినకారణంబు మఱియుం జిరజీవనకారణంబు నీ
రెండును నీకుఁ జెప్పితిని శ్రీయుత! ఉన్నది యున్నయట్లుగక” గీ२౬

వ॥ అనవుడు నింద్రద్యుమ్నుం డిట్లనియె. గీ२౭

క॥ “సెలవిమ్మనాకు శీఘ్రమ. జ్వలనమునంబడి యథేచ్ఛ బ్రాణమువిడుతుక.
కలిగెను వైరాగ్యం. బీయిల బ్రదుకుట కుత్సహింప నేనిక నార్యా!” గీ२౮

వ॥ అనివక్కాణించుటయు గృధ్రం బాత్మగతంబున గీ२౯

ఆ॥ “నాసమీపమునకుఁ దా సుహృద్యుతముగా వచ్చినాఁడు కాన వాస్తవముగ
చేతనైనయంత చేయనా నుపకార మితని. కెట్లు చావనీయఁదగదు.” గీ౩౦

వ॥ అనిచింతించి దాక్షిణ్యసహితంబై యింద్రద్యుమ్నునితో నిట్లనియె. గీ౩౧

∴ మార్కండేయాదుల కింద్రద్యుమ్ను నెఱింగినతాఁబేలు కనఁబడుట :-

క॥ “నిష్ఠులలోపలఁ బడకును యెప్పుడు. నామాటవినుమ. యింద్రద్యుమ్నుక
తప్ప కెఱింగినవానిం జెప్పెద. నాకంటె నతఁడు చిరజీవి యగుక.” గీ౩౨

వ॥ అనియిట్లు వచించుటయు మఱియు నింద్రద్యుమ్నుండు గీ౩౩

క॥ “ఎవరయ్యా నీకంటెను భువి వయసునఁ జెద్దవాఁడు? పూర్తిగ దీనిక
శ్రవణింప నేడుకయ్యెడు. వివరింపుము గృధ్రరాజ! వేగమ నాకుక” గీ౩౪

వ॥ అని యడుగుటయు గద్దయిట్లనియె.

క॥ “కలదల మానససరసున బలువగు తాఁజేలు దానిప్రాయము నాకుక
దెలియదు. మంధరకావ్యాయ. మిలనది యెఱుంగంగవచ్చు నింద్రద్యుమ్నుక.”

వ॥ అనియిట్లు వాక్కుచ్చుటయు మార్కండేయుండుమున్నగు మువ్వరును బావ
సంసిద్ధమైన త్మపాలుం గనుంగొని గీ౩౫

శ|| “ధీమంతుండగు గృధ్రరాజునుడి యెంతే యుక్తమైయున్న. దా
తా మేలున్న సరస్సు దగ్గరకు సోత్కంఠంబుగం బోద. మీ
బామింకకొవిడిపోవుఁ దప్పక మహాభాగా! వ్యధకొపిడుమి.
శ్రీమత్త్వంబున కాదికారణ మనిర్వచంబయం డ్రబ్బుధుల్”

గీ౮౮

ప|| అనినదిని యాపుడమిత్రేఁ డతికష్టంబున మరణంబునుండి బుద్ధి మరల్చుకొని
యందతితోడను గంధమాదనపర్వతంబునుండి పయనమై యైదుగురును నాకాశ
మాగ్గంబునం గ్రుచుముగా మానససరస్సుమీపమునకుఁ బోవుసమయమునం దా
కూర్మంబు యాదృచ్ఛికంబుగా వేడిమి ననుభవించుటకు నీటినుండి నిగ్గమించి
యుండియు వచ్చెడివారి నెల్లరం దడవు వీక్షించి తెలిసికొని పరాజుష్మఖంబై
మగుడ జలంబున డాగుటకుఁ జనుట తిలకించి గృధ్రం బిట్లనియె.

శ|| “ఓహోమిత్రమ! ననుఁగని యాహా! అటు మొగమువెట్టై దదియేమయ్యా?
గోహాగతుండగునీచుండె న్నహితుండటు సజ్జనులకు క్షీతిఁ బూజ్యుండౌ”

గీ౮౯

ప|| అని యిట్లు వాక్రుచ్చుటయు నక్కమతంబు జలంబులందుండియె తలఘాత్రము
వెళ్ళఁబెట్టి సవినయంబుగా గ్రద్దం గనుంగొని

గీ౯౦

చ|| “నినుఁగనికాని లేక మఱి నీ వెనువెంటనువచ్చు మువ్వరకొ
గనుగొనికాని యేత దుదకంబున నేను శరీరగోపనం
బొనరిచియుండ. విన్ము విహగోత్తమ! విదవపూరుషం గనుం
గొని భయమంది యీవిధము గుట్టుగనుండఁగ నీటఁ జొచ్చితికొ.

గీ౯౧

శ|| ఇంద్రద్యుమ్నుడను నృపచంద్రుండితఁ. డితనిచేత సంతతమును బ
క్షింద్ర! మును పాచరితములు రుంద్రంబుగ నధ్వరములు రోచకపురిలోకొ.గీ౯౩

క|| పీఠపంథయుఁ గాలె నిదంభూపతికృతయజ్ఞవహ్నిఁ బూర్వమునా. కా
రోపితయశుండగు నితని సురూపము గన భయము మరల రూపము దాల్చెకొ”

ప|| అని వచించుచుండ బ్రహ్మపనుపున దివంబునుండి దేవదూత వచ్చి

గీ౯౪

ఉత్సాహము|| “రమ్మరమ్మ బమ్మకడకు రాజయుషివరేణ్య! నీ
విమ్మహిం ద్వదీయకీర్తి యింతయుండినను సమ
ర్థముగకొ స్వలోకమునకు రయమ తోడితెమ్మటం
చమ్మహాత్ముఁ డాజ్ఞయిచ్చె. నట్లుగాన తెమ్మికకొ.

గీ౯౫

శ|| ఆ రోహింపు విమానము త్మారమణా! తద్విరించినమ్మఖమునకుకొ
చేరిచెద నిన్నుఁ గొనిచని. ఆరయ దుగ్ధభము పరుల కాలోక మహా!”

గీ౯౬

ప|| అనివక్కాణించుటయు నింద్రద్యుమ్నుం డిట్లనియె.

సీ॥ నాకీర్తి తానెఱుంగక కొంగఁ గలపిన ధన్య మార్కండేయతాపనుఁడును
తాను నెఱుంగక తనకంటెఁబెద్దయా ఘూకముం జూపిన కొంగదణియు
తనకును నీచెయ్యు తరముగానిదియాటఁ గ్రద్దఁ బ్రశ్నించిన కాళికమును
తత్త్వం బెఱింగిన తాఁచేటిచెంతకు నిందఱుం జేర్చిన గృధ్రపతియు
నాదుకీరితిఁ బ్రకటించి యైదుగురిని రమణ బ్రతికించినటువంటి కమఠవరము
నైదుగురు నైదుప్రాణంబు లరయ నాకు. వారురా వచ్చెదను. రాను వారివిడిచి.

వ॥ అనిపలుకుటయు దేవదూత

౬౦౦

క॥ “వీరందఱు శివగణములు. చేరిరి మునికాపవశత క్షీతితలమునకున్
భూరమణ ! ఉమారమణు హజారముఁజొచ్చెదరు మరల కాపాంతము కాన్.

ఆ॥ కాన వీరివిడిచి గ్రక్కున రమ్మ పోవుదము భూప ! బ్రహ్మపదమునకును
అభవునిడిచి వీర లన్యత్ర యరుగుట కిష్టపడరు చెప్ప నేమికలదు ? ” ౬౦౨

వ॥ అనినొడువుటయు వెండియు నింద్రద్యుమ్నం డిట్లనియె. ౬౦౩

ఉ॥ “ఈవిధమైన నింక నట కే నరుదేరను నీవు వెల్లిపా
మ్మేవిధ మేనుగూడఁ బ్రమథేశుగణంబును గాఁగలాడనో
ఆవిధ ముద్యమింతు. స్థిరమా యెట నెన్నిదినంబులున్న ? ఎ
ప్పో వసుధాస్థలంబునకు నూర్ధ్వపతు ల్పడనెట్లకుందురే ? ”

వ॥ అనియిట్లువాక్రచ్చుటయు దేవదూత. మొగము చిన్నఁజేసికొని సవిమానంబుగా
బ్రహ్మలోకంబునకు వెడలిపోయె. ఇంద్రద్యుమ్నండు సవినయంబుగాఁ గూర్మం
బుదిక్కు మొగంతె. ౬౦౪

ఆ॥ “చెవుము మార్మరాజ ! స్వీయహాకర్మంబు. ఎట్టులింతప్రాయ మేరుపడియె ?
ఏమికర్మమీవు కామించి చేయ నీకమఠతనువు నీకు ఘటనమయ్యె ? ” ౬౦౬

వ॥ అనియడుగుటయుఁ దాఁబే లిట్లనియె. ౬౦౭

తే॥ “నేఁ జమత్కారపురిని కాండిల్యుడనెడి బ్రాహ్మణులపిల్లవాఁడ భూపాల!తొల్లి
కట్టివాఁడను గుడియొందు కాలినట్టియిటికెలనుబెట్టి యాటలాడుట నొకపుడు.

మ॥ అట జాగేర్వరలింగముం గ్రమముగా నాశోపితంబయ్యె. ఆ
దట భక్తిక సహడింభకుండనగుచుం దల్లింగపూజక మహా
ర్భటిఁ గావించితిఁ బ్రత్యహంబు నిదియున్ బాల్యంపుఁగ్రీడాని నొ
క్కటి. విద్యుక్తమునున్ సమంత్రికమునుం గా దెంచిమాడన్ విభూ !

క॥ ఒక కాలంబున జీవములకుఁబాసి జనించెయుంటి లలి వైదికనా
మక పురమున విప్రొడనై. ప్రకటితమైయుండె నెడఁదఁ బ్రాగ్జనివిధమున్.

ఉ॥ అందున నేను శంకరునియం దతిభక్తిగలాడనాచు నం
దందుఁ జరించి కొంతధన మార్జనచేసి యొకాలయంబు బి
ట్టందముగా రచించితిని. అందొకలింగము నిల్పి ప్రత్యహం
బుం దగఁబూజ నేయుచును బుచ్చితి నిట్లొకకొంతకాలముకొ.

౬౧౧

సీ॥ బ్రహ్మచర్యమె పరిపాలించితినిగాని పెండ్లాడి బిడ్డలం బెంచనైతి.
భిక్షాన్నముననె సంప్రీతిఁజెందితిఁగాని పాయసాదుల నాసఁజేయనైతి.
బ్రహ్మవిద్యనె శ్రద్ధఁ బఠియించితినిగాని యల్పవిద్యలజోలి కరుగనైతి.
పరశివునే యెఱ్ఱ భజియించితినిగాని తద్భిన్న మాత్మలోఁ దలఁపనైతి.
తత్ప్రభావమునను దదనంతరభవంబునందు సార్వభౌముడైతి నేను.
పొసఁగియుండెనపుడు పూర్వజన్మజ్ఞాన మవనిపాల! ఏమియనఁగవలయు ?

క॥ అంతటఁగైలా సాచలమంతంతమహాలయంబు లస్మద్రాజ్యం
బంతటఁ గట్టించి యుమాకాంతుఁ బ్రతిష్ఠించి పూజఁగావించితి నేక.

౬౧౩

ఆ॥ అట్లుచాలకాల మర్చింపనర్చింప సంతసించివచ్చి శంకరుండు
నగు మొగంబుతోడ ననుఁగాంచి రాజన్వి! ఎంతయును మృహుక్తి నిట్టులనియె.

క॥ “జయదత్తపార్థివోత్తమ! అయినది సంతృప్తి నాకు. అడుగుము నే నే
మి యొసంగవలెనొ. తావకమయిన మహాభక్తి కేమియైనను నీనా.”

౬౧౪

చ॥ అనియిటు చంద్రచూడుండు దయకొ వచియింపఁగ దోసిల్లాగి యా
వనసహితంబుగా మృతివివర్జముగా మన వేడుకొంటి. ఓ
దినమణితేజ! వల్లెయని దృష్టిపథంబునుదాఁటె నాతఁ. దే
మనివచియింతు? అంతఁ బ్రమదాంబుధిపీచుల నోలలాడుచుకొ.

౬౧౬

ఆ॥ ఇచ్చవచ్చినట్లు లే జరామరణముల్ లే కకంటకముగ లోకమందు
తిరిగి పెద్దప్రొద్దు స్త్రీమోహమునఁబడి మఱచితిని సకాలహరసమర్ప.

౬౧౭

ఉత్సాహము॥ కానఁబడినయట్టి యందగతై నెల్లఁబట్టి నే
నూనశరనియాహవమునఁ జొక్కి చొక్కఁజేసితికొ.
మానవులకు శాసకుఁడను. మఱియు మృత్యుభయములే.
దోనరేంద్ర! ఏమియడ్డమున్నదుర్వి నాకికకొ.

౬౧౮

కా॥ అదుర్మార్గము సాగుచుండుటయు హాహాకారముల్వృత్తై ని
ర్వేదంబొంది యముండు రుద్రుకడకుకొ నే పోయి కేల్కొడ్చి “ఓ
హోదేవా! జయదత్తుపూజలకు నీ వుల్లంబునకొ మెచ్చి సో
న్మాదుండైమన నిత్యయావనునిగం గావించి తింకేమనకొ?

౬౧౯

క॥ వాఁ డాయావనమదమునఁ జేడెల బల్కిమెయిఁ బట్టి చెఱచుచున్నాఁ
డేడం బాతివ్రత్యము చూడంబడ దేమిగలదు ఖోణి మహేశా!

౬౨౦

క॥ సహజంబుగఁ గాతున్నను మహిపతిభయమున జనం బమార్గగమయ్యెన్.
తుహినాంశుధర ! భయంపడఁ డహహ ! నా కించుకయును నతఁ డేమందున్.

క॥ కావున భూలోకంబున యావద్ధర్మంబు నష్టమగులోపలనే
ఆవసుధేశుని దుష్టయ మీవు నివారింపవలయు నీశ్వర ! కరుణన్” ౬౨౨

మ॥ అని వాక్కుచ్చుటయున్ మహాగ్రహముతో నన్వీతుడై శూలి నన్
తనసాన్నిధ్యముఁ బిల్వబంచి వెస భీతస్వాంతతన్ దోసిలా
గ్ని నిజాంఘ్రిద్వయి వ్రాలుచున్ వణఁకుచున్ భేదంబుగావించుచు
న్నను శాంతింపక కాపమిచ్చె నెపుడుం దాఁబేల్చె యుండఁగన్. ౬౨౩

చ॥ పదపడి దైన్యమూని కడుఁ బ్రార్థనసేయఁగ నెట్టకేల కా
సదయుఁడు వస్త్రికల్పమున కాపవిముక్తినిబొంది క్రమమృతన్
మొదలిటిమేనుదాల్చి తన ముఖ్యగణంబులలోన నుండఁగన్
ముదలయొసంగె. కూర్మమయి పోయితిఁ దత్క్షణ మంబురాశిన్. ౬౨౪

ఉ॥ పోయి సదా తదంబువులఁ బొక్కుచునుండఁగ నుర్వి కొక్కటన్
రాయఁడవైతి వీవు. సవనంబులొనర్పఁదలంచి దీర్ఘపుం
గాయముతోడ నభియుదకంబుననుండిన నన్నుఁదెచ్చి య
త్యాయతమా ప్రదేశమొక డారసి స్థాపనఁజేసి తచ్చుటన్. ౬౨౫

ఉ॥ స్థాపిత నన్ను మంత్రముల స్తంభనఁజేసి చలింపకుండఁగన్
వీవునవేదులేర్పఱచి వేల్చు చొనర్చితి వేలజన్మముల్.
క్షౌఢతి ! దగ్ధమయ్యె నధికంబుగ నాదుశరీర. మెంతొ సం
తాపముఁజెందుచున్ బహుదినమ్ములునుండితి నివ్విధంబునన్. ౬౨౬

ఆ॥ ఎట్లు తొలి పాప మేఁజేసియుంటినో యట్లు మరలఁ దాప మనుభవించి
ప్రమథనాథుకతుణఁ బ్రాణాలతోమాత్ర మున్నవాడ. వింటె యోనరేంద్ర !

ఆ॥ హరునియలుకవలన నయ్యది యంతయు ననుభవింపవలసె. అంతఁగొంత
వడికి నీవుపోతి వనజాసనునిటెంకి. కిల సమస్త మయ్యె జలమయంబు. ౬౨౭

తే॥ వసుధ యవ్విధ మేకాగ్రవం బగుటయు నటనటం బ్లవమానుడనగుచు నేను
మానససరస్సుఁజేరితి మానవేంద్ర ! ఏఁబదియునాఱుకల్పంబు లీపుడు నాకు.

ఉ॥ నాలుగుకల్పము ల్గడచినం గమతత్వము వాయు నింక భూ
పాల ! మదానుపూర్వ్యమిది. ప్రాక్తనమైన భవస్మృతానల
జ్వాలలు నేటికిం గనులఁ బ్రాకినయట్లులే యుండె. కావునన్
నీకులలోపలం బడితి నే నినుఁ గల్గొని భీతిఁజెందుచున్. ౬౩౦

కల్ల పగవాడకె నీ. వైనను స్వగృహంబున కతిథిగాఁగఁ జనుదెంచితి. దే
నిగుఱిచివచ్చితి చెప్పమ. సుగుణాన్విత! శక్యమైనచోఁ గావించుకొ. ౬౩౧

కం॥ నినుఁగొనిపోవ విమానమె చనుదెంచె. మఱేలచనవు స్వర్గంబునకుకొ?
జనపతు లిందుల కేకద పొనరింతురు ధర్మములను బుడమి దునీఁడా! ” ౬౩౨

వ॥ అనియిట్లు వక్కాణించుటయు నింద్రద్యుమ్నుండు ౬౩౩

కం॥ “స్వర్గాదులనుండి వియన్మార్గంబునవచ్చి మరల మహిఁ బడవలె. త
ద్దుర్గతులు నాకువల. దపవర్గముగుఱిచియె యతింతు వచ్చెడిదనుకొక. ౬౩౪

కం॥ గేహంబునకరుదెంచిన దేహుల యీహితము నీవు తీర్చుదుకద! ఓ
హోహో! నీకంటెం బెదయా హితుఁ డుండిన వచింపు మటులైన వెసకొ”

వ॥ అనియడుగుటయుఁ గూర్మం బిట్లనియె. ౬౩౬

తే॥ “లోమశుండనుబ్రహ్మర్షి భూమిపాల! ఒక్కఁడున్నఁడు నాకంటె నుర్విఁబెద్ద
అతని డిన్నఁడొకన్నాడ. అల నదీతటంబునందున్నవాఁడు యోగంబువట్టి.”

వ॥ అనియిట్లువాక్కుచ్చుటయు మఱియు నింద్రద్యుమ్నుండు ౬౩౮

కం॥ “అటులైన రండు పోదము తటుకున నందఱముఁ గలసి తన్మృనికడకుకొ.

“పటుకాయ! ఇంతకాలం బెటుబ్రతికి” తటంచు నడిగి యెఱుఁగుద మంతకొ.”

—◆ ఇంద్రద్యుమ్నాదు లార్గులును లోమశునొద్దకుఁ బోవుట ◆—

వ॥ అని యందఱుం గూడి యాకాశపథంబునం జని ౬౩౯

సీ॥ పర్ణాస్తరణమైనఁ బైభాగమున లేక యుర్విమైఁ గూర్చుండియున్నవాని
పూని యుచ్చైర్ఘోషమున సస్వరంబుగా స్వాధ్యాయపాఠంబు సలుపువాని
శ్రద్ధాసమేతుఁడై సమిధాజ్వలములతోడ వీతిహోత్రమునందు వేల్పువాని
గడ్డిపోచల సవ్యకరముచే నీడకై గొడుగుగం బైఁ బట్టుకొన్నవాని
అక్షుమాలను గుడిచేతియందుఁ దాల్చి యెంతయును నిష్క్రమై జపియించువాని
బ్రహ్మచర్యాదితపముల బలుశ్రమము సహించువాని మహాహానిఁ గాంచినపుడు.

వ॥ అట్లుకాంచి యమృతహస్తమునకు వలగొని కూరుచుండుటయు నాతండు
స్వాగతంబిచ్చి. ౬౪౦

ఆ॥ “ఎవరు మీర? లిచటి కేటికేతెంచితి? రన్నపని యొనర్పనుంటిఁగాన
సకలమును రయంబ చక్క వచింపుడీ నరవియచ్చరాంబుచరములార!” ౬౪౧

వ॥ అని ప్రశ్నించుటయుఁ గూర్మంబిట్లనియె. ౬౪౩

కం॥ “ఈయనఘాతుకఁడు మార్కండేయావ్యాయబ్రహ్మబుష్టి. మునిప్రవరా వి
న్మాయుస్సు కల్పసప్తక. మీయేలిక యితనిచెంత కేతెంచి మొదల్. ౬౪౪

కం॥ “ఇంద్రద్యుమ్నునివార్త మునీంద్రా! ఎఱుఁగుదె” యటన్న నెఱుఁగక తనకం
టెం ద్రించుకొకల్పాయుస్సాంద్రంబగు నీబకంబు సవిధముజేర్చెకొ. ౬౪౫

చ॥ అతఁడు నెఱుంగ కిమ్మునివరావనిపాలుర నిర్వరక సమా
దృతిఁదనకంఁజె దెద్దయగు నేతదులూకముచెంత కెంతయున్
దుితముగఁ దోడితెచ్చుటయుఁ దోడ్కొనివచ్చె నతండుగూడఁదా
నతని నెఱుంగ కింకను జిరాయువటంచును గద్దపాలికిన్. ౬౪౭

క॥ ఏబదియునాఱుకల్పములే బ్రదికెనుగాని యతఁడు నింద్రద్యుమ్నున్
తాఁబాడగాంచియెఱుంగం దోబుధ! ఆకారణముననుండి రయముగన్ ౬౪౮

ఉ॥ నేఁ దనకంఁజె దెద్దనని నిక్క మెఱింగినమిత్రమాటచే
నాదెస కవ్వహంగమము నల్వరఁ దోడ్కొనివచ్చె. వచ్చున
యైదుగురున్ గుడూరమునయందువసించుచునుండఁ గానె యీ
హృదయతుం డెఱుంగఁబడెఁ జక్కగ లోమశమానిచంద్రమా! ౬౪౯

క॥ ఇంద్రద్యుమ్నుం డితఁడె మునీంద్ర! నిక్కమిది. పూర్వమెంతయు నీరా
ట్పుండ్రుండు పుడమికిందను నంద్రయిమంత్రముల బంధనంబొసరిచి తాన్

ఆ॥ మీఁద నేదికలను మిక్కిలి వేయించి హోమమాచరించె నోమునీంద్ర!
తన్మహిమి చేత దగ్ధంబు మత్స్యస్త. మాభయమున నీశ్వయందుఁ బడితి. ౬౫౦

ఆ॥ న్యాయనిష్ఠురంబులాడు నీగ్రద్ధకుం గలవిధంబునెల్లఁ దెలిపినాడ.
ఇంతలోన నచటి కేతెంచెను విమాన మూర్ధ్వలోకముననునుండి యార్య! ౬౫౧

ఉ॥ వచ్చినయవ్వహానమును వైశమ మమ్ములవీడి యెక్కడ డీ
సచ్చరితుండు. పోవఁ డల స్వర్గముగూరిచి. ప్రిశ్న సేయ న
సృచ్చిరజీవితంబుమితి చక్కగఁజెప్పితి. అంతకంఁజెనున్
హెచ్చగునాయువున్నయతనిం గనఁగోరిన నిన్నుఁజూపితిన్. ౬౫౩

క॥ కావున నిన్నిపు డేతజ్ఞానవిభుఁ డెదియడుగఁగలఁడో యద్దానికి నో
పావనచరిత! సదుత్తర మీవలె నీయాఱుగురును గృతకృత్యులుగాన్ ౬౫౪

వ॥ అనవుడు లోమశుం డింద్రద్యుమ్ను దిక్కుమొగంబై ౬౫౫

ఆ॥ “అడుగుమడుగుమయ్య యనఁ! ఇంద్రద్యుమ్నుధరణిపాల! అడుగఁదలఁచియున్న
అడిగినది యవశ్య మరసి వక్కాణింతు. ఏలసంశయించె దింకనీవు ?”

వ॥ అనివచించుటయు నింద్రద్యుమ్నుండి ట్లనియె. ౬౫౬

తే॥ “మట్టమధ్యాన్నమం దీవు బట్టబయట నెండకాలంబునం దిట్టులుండినావు.
మంచిగృహమునుగట్టింప మఱి ప్రయత్న మేలకావింపవైతి మునీంద్ర! చెపుమ”

వ॥ అనియిట్లు ప్రశ్నించుటయు నాలోమశమహాముని ౬౫౭

- అ॥ “దృష్టతేంద్ర! తనువు కాశ్యత్స్వమైనచో నిల్లుకట్టవచ్చు నిందుకొఱకు.
బ్రహ్మ కర్మమును పరికించిచూడంగ. ఇట్టిదానికింక నేటి కిల్లు?”
- చ॥ అని వాత్సర్యద్యుటయు పెండియు నింద్రద్యుమ్నుండిట్లనియె. ౬౬౧
- అ॥ “అవనిమనిషముల్ల యందరికిం తను వయసునందుఁ బెద్దవాడవీ వ
టంబు వినుటఁజేసి గూర్చి! భవద్దర్శనంబుఁజేయ వచ్చినాడ నేను.” ౬౬౨
- చ॥ అనియుట్లు నొడువుటయు మరల లోమకుండు ౬౬౩
- క॥ “బుగ్గ కిక్లంబునకును నొక్కొక గోమంబువరుస నూడును నా. కి
ట్లొక్కొకటి యన్నియుండడు నిక్కయముగూడ నూడు నింద్రద్యుమ్ను! ౬౬౪
- అ॥ కనుము వాశగమున గోమవృత్తంబగుప్రకాశమును భరాధినాథ!
ఇందువలన నేరటు నే నిల్లుగట్టుట కుద్యమింపనైతి నుర్వియందు.” ౬౬౫
- చ॥ “నిచెప్పటయు నిలద్రద్యుమ్నుండు మతియునిట్లనియె. ౬౬౬
- క॥ “ఇట్టిదిగాఁచువుగలుగుట ఇట్టిసుకర్మంబుఁజేసి తీవు మహాత్మా!
పట్టితొ నినునంబన్నముపట్టితొ లేదనక తపము పెంపొనరిచితొ.” ౬౬౭
- చ॥ అనుటయు లోమకుండు ౬౬౮

—♦ గోమకుని పూర్వవృత్తాంతము ♦—

- ఉ॥ “నేనొక మామ్రుండక మునుపు నిర్భనుడం. దిననైనలేక యె
చ్చినా గరించుచుం బనితి కుష్ఠతమంబగు హాటకేశ్వరం.
బా నిరుపద్రవంబయిన హాటకసాధుని తేత్రిభూమి నీ
కాసునిలింగ మొక్కఁ డొక చక్కి వధూతము చూడఁగల్గితికా. ౬౬౯
- ఈ॥ మామటతోనే చల్లనగు కుష్ఠబలంబులు తెచ్చి లింగముకొ
నాచయిమోఁడుగం గడిగినాడను. తామరవూలచేత ని
ట్టచిగిలిం బలంకృతియు. అంత యధాతురతక మట్గొక్కచో
నే వనఁదోయి త్రొణచెడి విడ్చితఁ బ్రాణము లేమిచెప్పుదుకా. ౬౭౦
- కా॥ ఈకానాగ్నకమూలకంబుగ భరిత్రీకాన! నేనంత ధూ
తాశక్తబ్రాహ్మణజన్మమెత్తితి. సిగంధై ప్రాగ్జనిజ్ఞానముకొ
తా శోభితై తదీశుప్రేగణముచేతకా నన్నుఁగన్నయ్య నా
కీకానుండని పేరుపెట్టుకొని యుంతేనిం బ్రహ్మదంబునకా. ౬౭౧
- ఉ॥ పెంచెనుగాని నేనపుడు పెన్నుపె మెమ్మెమె తప్ప నంతకుకొ
మంచిగ మాటలాడుటకు మానసమొప్పక యుంటిఁతండిచే
యించెఁ జికిత్సలేన్నియె. వ్యయించెను మందులకై భనంబు. ఇ
ప్పించెను మంత్రీతీర్థములు పెద్దలఁ బ్రశ్నముచేసె నేమనకా. ౬౭౨

ఉ॥ నాతలిదండు లిర్వరును నాకొఱకై పడు పాటులెల్ల నా
కాతతహాస్యకారణములై కనుపట్టుచునుండె-ఆంతః బ్ర
హ్మోత్థితహాచు యావనము తోచుచు నొక్క నిశీధమందు ని
ర్భీతిని వారలకొ విడిచిపెట్టి వడిం జనుదెంచితికొ విభూ! ౬౭౩

ఆ॥ సంతసించుచంత సర్వదా బ్రాహ్మణీతీర్థసలిలములను దెచ్చి భక్తి
ఏ నొనర్చినాడ నీకాను నభిషేకముం ద్రికాలముల నరేంద్రచంద్ర! ౬౭౪

సీ॥ నీవారధాన్యము లేఁ బక్వమొనరించి తిన్నవాడనుజుమీ కొన్నినాళ్ళు.
అల నక్కదోసకాయలఁ గోసికొనితిని యున్నవాడనుజుమీ కొన్నినాళ్ళు.
బదరీఫలంబుల భక్షించుచును నహాయున్నవాడనుజుమీ కొన్నినాళ్ళు.
అవని రాలిన యాకు తాహారముగను నైకొన్నవాడనుజుమీ కొన్నినాళ్ళు.
మఱి శిలోంఛవృత్తి కర మవలంబించి మన్నవాడనుజుమీ కొన్నినాళ్ళు.
కష్టమనక యిట్లు కావించి తనుయాత్ర శివుని గొలువఁ గొలువజెవర కతఁడు.

చం॥ దరిసెనమిచ్చి మేఘునినదంబుననొప్పెడివాక్కుతోడ “నీ
జరిపినపూజనంబునకు సంతసమొందినవాడ వత్స! దు
ష్కరమగు కార్యమేనియును సల్పెద. యుష్మదభీష్ట మేదొ స
త్వరముగఁ జెప్ప”మంచనుడుఁ దచ్చరణంబులవారి నే నటక. ౬౭౬

తే॥ పేరెలుంగున నానాసకారములుగనన్నుతుల్నేయుచును “నన్ను జరయుమృతియు
పారయకుండంగఁజేయవే మార!” యటంటి ఈశ్వరుండంత ననుగూర్చి యిట్లులనియె.

తే॥ “ఎవ్విధమునను నమరత్వ మిలనులేదు. కాన నీజీవితమున కేదేని వత్స!
ఒక్క మర్యాదయొనరింపుమోయి. నేను దానికికొ సమ్మతింతును దప్పకుండ.”

చం॥ అనియిటు బాజ్ఞయిచ్చుటయు నంజలిచేసి “మహేశ ! విన్ను నా
మనవి ఒకొక్కకల్పమున మత్తనురోమ మొకండొకండు భూ
మిని బడిపోవుఁగాక. ఇటుమెల్లగ నన్నియు నూడిపోవుడుకొ
గొనకొని యుష్మదీయగణకొటిని జేరిచికొమ్ము నెమ్మి నక.” ౬౭౭

కం॥ అనవుడు భగవానుఁడు ననుఁ గనుగొని “అట్లైయగుఁగాక. కమలాసనము
ఖ్యనిలింపులు కాలత్రయమునఁ గొలిచెడి నాదులింగమును నీవింకకొ. ౬౭౮

తే॥ బ్రాహ్మణీతీర్థజలముల బాగుగాను నిత్య మభిషేకపుంగ్రియ నెఱపుచుండు
మంత్రనాకొ క్కవరోరాత్ర మెంతయుగనొ యంతయాయువు గలవాడ వగుదునీవు.

కం॥ ఇతరుండైనను నన్నిటఁ బ్రీతిదిన మభిషిక్తుఁజేసి పరిపూజింపక
గతపాపుడగు. ఒకపుడును నతనికి నపమృత్యువుండ దవనీవిబుధా! ౬౭౯

ఆ॥ మచ్చరీర మొక్కమరిపూజచేసినకొ బ్రాహ్మణీతీర్థమందుఁ బరఁగుచున్న
మధురవారి యొక్కమరి గోరినను దక్షిణంబ పాపమెల్ల నాశమొందు.” ౬౮౩

క॥ అని యానతిచ్చియాతఁడు చనె అది మొదల చట నేను శంకరలింగం
బును బూజించుచునుంటిని. కనుక నె నే నింతయీడుగలవాడయితికొ. ౬౮౪

ఆ॥ శివునికృపయె నాదుచిరజీవనమునకు హేతు. వింతెకాని యింతకంటె
ఇతరమైనహేతు విసుమంతయును నుండ దోమహీశ! చెప్ప నేమికలదు ?”

వ॥ అని వచించుటయు నింద్రద్యుమ్నుండు ౬౮౬

క॥ నేనును నీతోపాటుగ మానికరా ! కొంచువాడ మతి యాలింగం.
బీనిర్మలదేశమువిడి పో నెచటికి. ఇద్ది నాదుపూనికి వినమా” ౬౮౭

వ॥ అని నొడుపుటయు లోమశుండిట్లనియె. ౬౮౮

ఆ॥ అట్లెయ్యచరింపుమయ్య యింద్రద్యుమ్న ! అభిమతార్థసిద్ధి యగును నీకు.
దుర్లభార్థమెద్ది ధూర్జటిభక్తులై యుండునట్టివారి కుర్వయందు ? ౬౮౯

క॥ నాడీజంఘప్రముఖుల నేడే పొందనుము సొంతనిలయమ్ములకుకొ.
నాదగ్గఁ దాఁజేటిం గూడుకొని వసింపుమిపు కొరికదీరకొ” ౬౯౦

వ॥ అనియిట్లు వాక్చుచ్చుటయు మార్కండేయనాశీజంఘాదు లందఱును
నింద్రద్యుమ్నుదిక్కు మొగంబై ౬౯౧

ఆ॥ “అరుగ మేముగూడ నవనీశ ! నినువినా మానివాసములకు మరలనిపుడు.
ఈపు పూజచేయు నీలింగమున కేముఁ బూజచేయుచుండు మోజ నిటనె” ౬౯౨

—♦ బకాదులకు నారదుండు కనఁబడుట. ♦—

వ॥ అనిపలికి యందఱును లోమశు నాశ్రమంబునం దాలింగంబునకుఁ ద్రికాలం
బులయందును బ్రాహ్మణీతీర్థజలంబులచే నభిషేకించుచును బద్ధంబులచేఁ బరిపూ
జించుచును నివసించి కొంతకాలంబునకుఁ దీర్థయాత్రాప్రసంగంబున నం దరుదెంచిన
నారదమునిం బొడగాంచి యర్హపూస లాచరించి విశ్రాంతిం దైన సిమ్మట వినయ
సహేతులై ౬౯౩

ఆ॥ “కొంగ మొదలుకొని విహంగమత్రయముఁ దాఁజేలుఁ బూర్వమందు శూలిగణము
లేము నలువురము మునీంద్ర ! కాపభ్రష్టలచయియుంటి మిట్లు లలిని వీడి.

తే॥ అనఘు సుంకర్తు దర్శన మాచరింప కాపమోచనమగునంచు స్వాంతములను
గంపెఁదాశమహామునీ ! కలదుమాకు. తెలియదొక్కింతయేని యాయలఘు నునికి.

సీ॥ ఎట్టిరూపముతోడ నిమ్మహీస్థలమునం దతఁడుండునయ్య యోయజతమా !
ఎంతయెత్తుననుండు నేమి గుర్తించుటకాపారికాంతీ యోతాపసాగ్ర్య !
ఎటువంటినడతతో నీ నిరాపారి తా సంచరించుచునుండు సయమింద్ర !
ఏమహాస్థలమునం దెంతయు నాసక్తి నతఁడు వర్తించు మున్యగ్గణ్య !

ఆతఁడెచటనున్న యది నీవెఱుంగుచోఁ దెలియఁజెప్పమయ్య కలహభోజి !

నీకుఁదెలియకుండ నేకొంచెముం ద్రిలోకములలోన నుండ దమరచాని !”

వ॥ అనియడుగుటయు నతం డిట్లనియె.

౬౯౭

క॥ “బాగుగ నెఱుంగుదు నే నాయోగిని సంవర్తనాము. ఒరు తెల్లెఱుంగం

గాఁగలుగుదు రెల్లప్పుడుఁ దా గుప్తాచారుడై యతండు వసింపజ్.

౬౯౮

సీ॥ కట్టఁపుట్టముగూడఁ గడకుదోసి యతండు తిరుగుచుండును సదా దిస్సమొలను

ఒడలినిండ నతండు చెడుమలంబునుబూసి చరియించుచుండు నసన్యాముగను.

అన్వహం బతఁడరణ్యమునందె మానియై వర్తించు నది యొక్కవృత్తముగాఁగ.

అనవరతం బతం డవధూతయై లెస్స నాత్మలోపల నైక్యగుచునుండు.

కుతపకాలమందుఁ గొన్ని వారాణసీభవనములను బాణిపాత్రుడగుచు

భిక్షుమెత్తి యతఁడు పీచుట సాయాహ్న మరుగుచుండునడవి కనుదినంబు.

క॥ ఆపురవరమునఁ దాద్యగ్రాపులు నూలులును వేలు కొమరాచెద. రీ

తాపనవర్షనియందు విరూపంబగులక్షణంబు రోయఁగవలయుజ్.

౭౦౦

కా॥ కాశీపట్టణరాజవీధి నడుమజ్ గర్తంబుదీయించి యం

దేశీలంబు గణింపకుండఁ గుణపం బెట్లెనిస్థాపింపుఁ. డా

వేశంబందు జనంబు దానిఁ గనినజ్. వేపూడిపింపుండు. వి

శ్వేకుండైన నెఱుంగకుండ సలుపుం డీచెయ్య మిరందఱుజ్.

౭౦౧

కా॥ పీనుంగుండు తెఱుంగ కందఱును దత్పుణ్యిజ్ వెసందాఁటిపా

దానిం ద్రొక్కఁడు నివృద్ధ్యగలడై తానొక్కసంవర్తం.డ

ద్దాఁజ్ వాని నెఱింగి చెప్పఁడు భవత్తాత్పర్య. ‘మెవ్వఁడు మీ

కే నిందుండు తెఱుంగఁజేసె’నన నన్నేచూపుఁ డహ్మానికిజ్.

౭౦౨

క॥ ఇపు డెటనున్నాడని యాతపసి ననుజ్మరలమరలఁ దా నడిగినచో

‘కృపనీసంగతి వాకొని యపుడే నిష్పలనుజొచ్చె’నని. పృతిచెపుడీ”

౭౦౩

వ॥ అనినవిని లోమకుండు మొదలుగా నందఱును దద్దర్శనలాలసత్వంబునఁ

గాశీపురంబునకరిగి లోకు లెవరును నెఱుంగకుండునట్లుకళవంబు నతిప్రియత్నంబున

రాజవీధిం బూడిచిపెట్టి విలోకించుచు విదూరమందుండుటయు మహాత్ముండగు

నారదుండుచెప్పిన చొప్పున వర్తిల్లుసంవర్తమహాముని కుతపకాలమం దటకరుదెంచి

కుణపం బందుండుట దివ్యదృష్టిచే నెఱింగి తుత్తిపాసార్తుండై యుండియు శల్యబులఁ

ద్రొక్కనొల్లక మగిడిచనియె. అంత నాలోమకాదు టండు ముండు మనుచును గరు

ణింపునునుచును భాషించుచు నతనివెంటంబడిరి. అతండు వారల వెల్లిపాండని భర్షిం

చుచు నాయొద్దకు రావలదని దవ్వలకుఁ బరువెత్తి

౭౦౪

—♦ బకాదులు సంవర్తనితో భాషించుట ♦—

కం॥ “నాచుపరిస్థితి మీతో నేచుక్కార్కుడు వచించె? ఎఱుంగజెపుడీ.

బూదియొనర్చెద నస్మ స్మేదురకాపాగ్ని దుర్విసేతుని వానికొ”

౭౦౫

వ॥ అనిపలుకుటయు వారలిట్లనిరి.

౭౦౬

కం॥ “నీ వీరూపుననుండుట దైవతముని నారదుండు తాజెప్పినవా.

డివార్తజెప్పి వెంటనె పావకమునజొచ్చెనతడు పాప మదేమో?”

౭౦౭

వ॥ అని యిట్లు వక్కాణించుటయు వెండియు సంవర్తండు

౭౦౮

ఆ॥ “ఎవరు నెఱుంగకుండ నెటనో గుప్తంబుగా మెలంగునట్టి నన్ను మీ కెఱుంగ

జెప్పినట్టి యా కుశీలున కేఁగూడఁ జేయుశిక్ష యిదియె శిఘ్రముగను”

౭౦౯

వ॥ అని వాక్కుచ్చుటయు మఱియు వారలిట్లనిరి.

౭౧౦

ఆ॥ “మునివరేణ్య! పెద్దప్రాద్దుననుండియు వెదకుచున్నమాకు నిబుధమాని

నేటికాలమునకు ని స్నేహింగించెబో. ఇతరు లెవరుగూడ నెఱుంగరింక.

౭౧౧

కం॥ ఎఱింగించి తత్తుణును యా సురముని నిప్పుకలలోనఁ జొచ్చినవా. డి

త్రైతగునకుం గలకారణ మెఱుంగ మదేయ్యదియె మేము ఋషికులచంద్రా!”

వ॥ అని యిట్లు వక్కాణించుటయు సంవర్తండు

౭౧౩

ఉ॥ “ఏనును గిన్నతోడ శపియించుచునుంటి నిదేవిధంబుగకొ.

తానె యటు ల్పొనర్చుకొనె. దాన మదంతిక మీరలందఱుకొ

జేసినిగూర్చి వచ్చితో తెల్పుడు వేగమ. ప్రాణయాత్రికై

ఈనగరంబునకొ వికిరమెత్తఁగఁ బోవలయుకొ స్వయంబుగకొ.

౭౧౪

చం॥ శవమును దీసవైచి గతశల్యమొనర్పడు తోవ. లేనిచో

నవయు శపించువాడ మిను. నాస్థితఁ జెప్పకుఁ జేరితోను. మీ

రవని మరుత్తభూమిపతి యధ్వరముం బొనరింపనెంచి తా

ను వెదకుచున్నవాడఁట ననుం బ్రతిఘనము నచ్చటచ్చటకొ.

౭౧౫

కం॥ ఆయధ్వర మేమాత్రిముఁ జేయింపను నేను. గురునిచేఁ ద్యక్తుండై

అయననుతుండనగు నను రోయుచునున్నాడతడు యాధిగఁ బుడమికొ”

౭౧౬

వ॥ అనవుడు వారలిట్లనిరి.

౭౧౭

తే॥ “కొంగ మొదలగు మేము నల్లరముగూడ బ్రాహ్మణులకాపములనుండి భ్రష్టులైతి

మనఘ! లోకత్రయాద్భుతులైనయట్టి ప్రాచీనగణముల మేము పూర్వంబునందు.

ఆ॥ ఇట్లులగుటజేసి యెంతయు వైరాగ్య మూనియున్న వార మోమునీంద్రీ!

త్వదుపదేశమునను దచ్చాపమోచనం బగునటంచుఁ బ్రకృత మాగతులము. ౭౧౯

తే॥ కానఁ దిర్యక్త్యముననుండి కావవలయు మమ్ము సంవర్తనామకమానిచంద్రీ!

ఉంటి మెంతయొకాలంబునుండియిట్లు. లిపుడు నినుఁగలియుటకున్న హేతువిదియ”

వ॥ నావుడు సంవర్తుండు

౭౨౦

ఆ॥ “ అట్లులైనయెడల నల చమత్కారపురంబుఁగూర్చి చనుఁడు రయమ మీరు

భర్తృయజ్ఞుడనఁగఁ బ్రజల సందేహము తీర్చు చొక్కఁ డందుఁ దేజరిల్లు. ౭౨౨

చ॥ అతఁ డుపదేశమీయఁగలఁ డందఱు. కందునఁ దొంటి మీ యథా

సితమగురూపు మీరు వెనఁ జెందెద. రాతఁడు పూర్వమందు వి

స్తృత శ్రుతిశాస్త్రపారగుఁడు క్షీత్యమరాగ్రణి యాజ్ఞవల్క్యుఁ డా

చతురుఁడే భర్తృయజ్ఞుడన ట్మైస్థలిఁ బుట్టెను దాఁ గ్రమంబుగఁ. ౭౨౩

క॥ ఆతాధితయై భారతి చేరెను దద్భర్తృయజ్ఞ జిహ్వగ్రమునం

దారాధించినవారల నేరీతిని విడువ దామె. ఏమనవలయున్

౭౨౪

క॥ ఆభర్తృయజ్ఞచేతను నీభూప్రజకుంగలట్టి యే సంశయమున్

తా భగ్నంబగు. నీదృక్పాభవ మెవరికిని లేదు పరికింపంగన్”

౭౨౫

వ॥ అనినవిని యమ్మునికి మహామృదుహరాచరితప్రణామలై యమ్మాగ్నంబునం

బూడ్చియుంచిన పీనుంగుం దీసివైచి యందఱును జమత్కారపురంబున కరిగి నాస్తు

స్థానపదతీర్థంబున వసించెడి భర్తృయజ్ఞ సందర్శించి నచస్కరించి వినయవినమితోత్త

మాంగులగుచు

౭౨౬

ఆ॥ “ బ్రహ్మకాపమునను బక్షిత్వకూర్మత్వములను బొందినాము నలువుగమును

పార్శ్వదరులు మువురు బహుపుణ్యవంతు లోయాద్య! వారియాఖ్య లాలకింపు.

క॥ అతఁడు మార్కండేయుం, డీతఁడు ట్మైస్థానుఁడైన యంద్రీద్యుమ్నం

డేత తృతీయుఁ డెంతయు ఖ్యాతుండగు లోమకుండు యమికులతిలకా! ౭౨౭

క॥ ఈమూవురకుంగూడను నేమందుము జీవితమున నేననువుటైన్

స్వామీ! భవదుపదేశము కామించుచునుంటి. మట్లు కానింపఁగదే”

౭౨౮

వ॥ అనినవిని భర్తృయజ్ఞమహాముని తడవు ధ్యాసించి నిత్యచక్షుస్సువునవీక్షించి

—* సప్తలింగవృత్తాంతము *

ఆ॥ “ఈర లేడుగురును నేగి శ్రీహాటకేశ్వరమునందు లింగసప్తకమును

యున్నదాహ్వయముల నోజ స్థాపింపుఁడీ నరవియచ్చరాంబుచరములార! ౭౩౦

అ॥ అభిలషాపహరములగు తులపర్వతదానములును నేడు తత్సలింగ

ముల సునుక్షుమందు సలుపుడీ కృష్ణులు మిగణత్వ మోజ మిహ వచ్చు" ౭౩౨

వ॥ అనిచెప్పటయు నాడిజంఘాదు లిట్లనిరి. ౭౩౩

క॥ "చెవుమీ తద్దానంబులు విపులంబుగమా. కవెట్టివిధి గలవో వా

ని ప్రమాణమెంతో. ఇచ్చెద మిపుడే యహోటికేగి యేము మహత్మా!" ౭౩౪

వ॥ అనియిట్లు ప్రార్థించుటయు భర్త యజ్ఞాండు

సీ॥ "బంగారమున మేరుపర్వతముం జేసి యర్పింపవలయు విప్రాగ్రణులకు.

కలఁగోతమున రమ్యకైలాసమొనరించి యాయంగవలయు మహీసురులకు.

గంధమాదనగిరిం గల్పించి గుడముచే నొసంగంగవలె బ్రాహ్మణోత్తములకు.

కార్పాసమున హిమ గ్రావముం గావించి దత్తంబుజేయనొ నుత్తములకు.

తిలలతోడ సువేలంబు లలితమైన శర్కరంబెట్టి వింధ్యంబు నైంధవమున

శృంగి నిర్మించి భక్తి నొసంగవలయు నాగమోక్తవిధంబుగా నగ్రజాలకు." ౭౩౫

వ॥ అనినవిని సప్తలింగంబులును సంస్థాపించి పదపడి పర్వతంబు లేడును సుర్వీ
సుగుల కర్పించిరి. భర్త యజ్ఞానుమతిఁ బ్రతాపవంతుండగు నింద్రద్యుమ్నం డింద్ర
ద్యుష్ణేశ్వరు నెదుట హోమమయంబగు మేరువును ధీమంతుండగు మార్కండే
యొండు మార్కండేశ్వరు నగ్రంబున రాజతంబగు కైలాసంబును బకంబు పాలకే
శ్వరు సుబిధంబునఁ గార్పాసమయంబగు హిమవంతంబును గౌశుకంబు ఘంటకేశ్వరు
ముందఱి గుడరుయంబగు గంధమాదనంబును గృధ్రంబు వానశేశ్వరు నోర లవణ
వికాగంబగు శృంగిశృంగంబును గచ్ఛపంబు కచ్ఛపేశ్వరుపార్శ్వంబునఁ దిలమయంబగు
సువేలంబును లోమశుం డీకానేశ్వరు తురంగట శర్కరామయంబగు వింధ్యంబును
భక్తిశ్రద్ధాసహితంబుగా బ్రాహ్మణులకు సమర్పించుటయుఁ దత్క్షణంబ యత్యా
శ్చగ్ర్యంబుఁ గలిగించుచుఁ బక్షిత్వ కూర్మత్వంబులు ప్రభ్రష్టంబులయ్యె. తత్ప్ర
భావంబున నందఱును దివ్యహాల్యాంబర ధరులును దివ్యగంధానులేపనులును నై
తల్లింగసమ్ముఖంబున వెలుంగొందుచు భర్త యజ్ఞానకుఁ బ్రణమిల్లి యాగతంబులగు
నాకాశయానంబులపై నధిష్ఠించి యరిగి కైలాసనగరంబుం గ్రనేసిరి. భక్తిమై
దల్లింగంబులకుఁ గులపర్వతదానం జూనరించిన యితరులును శివుం గలియుదురు.
ప్రొద్దుపొడుపున లేచి యాలింగంబులదర్శించిన జను లజ్ఞానకృతంబులగు పాపంబుల
నుండి విడువంబడియెద. రింద్రద్యుష్ణేశ్వరాది తల్లింగంబుల యెదుట హోమాది
మయంబులగు మేకాదిపర్వతంబుల దానంబుజేసినఁ గల్పపర్వతంబును రంభాసం

భోగాది దివ్యభోగంబు లనుభవించి మరల మహితలంబున సార్వభౌముండై జని
యించు. 232

సీ॥ ఒక దానమునజేసి యొనరు బాపక్షతి. ఆభిషేకాభిలసిద్ధియగును రెంటు.

చూడు భూమిశుండై మురియుంగలగడి. అగు నాలుగిట మండలాధిపుడు.
అయిదింటి స్వామియో నఖిలభారతభూమి. కాటింటి నగును ద్వీపాధినాథుడు.
దేడింటి నొడయందై యెల్ల ద్వీపముల నొక్కండ పాలించు బెక్కుసచలు.
అచలదానవిధము నంబుజాసనుడిట్లు స్వప్రపజ్జచె నగ్రిజన్ములార !

జననజననమందు మనుజుడెయగు నేత దద్రిదాత. ఏమియనంగవలయు. 23౩

వ॥ దుఃఖితుండును వ్యాధితుండును దరిదురిండును గాక సౌభాగ్యనుభవం
యుతుండును సుదేహుండును రత్నవంతుండును సర్వశత్రువినిర్ముక్తుండును బ్రతా
పియు విజితేంద్రియుండును నగునుగావున విశేషించి భూమిపాదు డివ్యపులాధ
రంబు లవ్వశ్వేశ్వరు ప్రీత్యర్థ మీయవలసియుండు 234

—♦ యుగవర్జనము ♦—

మ॥ అని యిబ్బంగి వచించుడుక మనులు “మాతా! తొల్లి యీశానుండక
ఘనభూదేవున కీశ్వరుండుతనదౌ ఘనసౌంబు నొక్కండు పో
లిన కాలంబు మనక వరంబిడియె బాలిం దా నటల చంటి. వొ
య్యనక జెప్పంగ దె యా దినంపు మితి ” యం చాడంగ నాతండనుక. 2౪౦

వ॥ “భూసురశ్రేష్ఠులారా! పరమేశ్వరు దినప్రమాణం బెంతయైనదియు నున్న
టంబుగం గీర్తించెదను వినుండు. నిమిషములో నాలవభాగము తురిటి. రెండుతురి
టులు లవము. రెండులవములు యవము. పదియేనుయవములు కాన్త. ముప్పదికాన్తలు
కల. ముప్పదికలలు క్షణము. అఱువదిక్షణములు పలము. అఱువదిపలములు నాడిక.
రెండునాడికలు ముహూర్తము. ముప్పదిముహూర్తము లహోరాత్రము. ముప్పది
యహోరాత్రములు నెల. రెండునెలలు ఋతువు. మూడుఋతువు లయనము. రెం
డయనములు సంవత్సరము నని మనుష్యుల కెల్లరకుం బరికీర్తితము. ఆసంవత్సరము దేవ
తల కహోరాత్రమని పురాణజ్ఞులు వక్కాణించెదరు. అందుత్తరాయణము పగలును
దక్షిణాయనము రాత్రియు. ఆరాత్రి శుభకర్మవిగర్హితము. నిదురించినచునుజులు
భోగాదిక మొక్కింతయుం బడయనట్లు దేవతలు రాత్రి యజ్ఞాంశంబు లెవ్విధంబునను
గ్రిహింపరు. ఈమానవమానంబుననైన పదియేడులక్షలయిరువదియేనిమిదివేలవత్సరంబు
లు కృతయుగంబు. అందు భగవంతుండును జగద్గురుండును నగు విష్ణుండు శ్వేతవరుండై

చెలంగెడు. లోకు లెల్లరును శాంతులును దాంతులును జితేంద్రియులును దీర్ఘాయుష్కులును నై సర్వదా తపంబుండుచుఁ బాపవర్జితులై పరంగుదురు. ౨౪౧
తే॥ పుట్టుటెట్టులూ యట్టులే గిట్టుటయును నొయ్యనొయ్యన ఘటించుచుండుఁగాని మృతసుతుం బిత గాంచఁడు కృతయుగమున నేమనంగల దోద్విజస్వాములార !

వ॥ ఆయుగంబున జనులకుఁ గామ కోర్కె లోభ దంభ మత్సరంబులు మందునకేని కనంబడవు. అంత రెండవదగు తేరితాయుగం బరుదెంచెడి. అందు భయంకరమగు పాపంబు పాదైకమాత్రంబై ధర్మంబునం బ్రీకేళించెడి. అపుడు భగవంతుఁడగు మధునూదనుండు రక్తవర్ణుండై రాజిల్లెడు. పాదమాత్రపాతకంబుననే జనులకుఁ బరస్పరస్పర్ధ ప్రవృద్ధమయ్యెడు. ౨౪౩

త॥ స్వర్గమునుగోరి బ్రాహ్మణుల తీర్థియులు పరస్పరస్పర్ధ లెక్కధ్వరములుచేతు. రాచరిం త్రూర్ణగతికిఁగా నభిలజనులు తీర్థయాత్రాంహతివ్రతాదికములెల్ల.

వ॥ తమతమ కావించిన యజ్ఞకర్మములనుండి బ్రహ్మలోకపర్యంకమైన చతుర్దశ భువనములకును జనులు చనుచుందురు. ఆయు విందుక లోపించు. కాని యపు డును గొడుకులు తండ్రిలముందట మడిచురు. దోషంబులు స్వల్పంబుగానుండెడి. కామకోర్కెధాదు లుండియు నుండనట్లుండు. కృషిపరాయణులైన వైశ్య లొక్కసారి విత్తిన యు త్తమంబగు విత్తనంబున నేడుమాటులు సస్యఫలం బనుభవించెదరు. ఆవులు చెంబులకొలదిగను గేదె లంతకెక్కుడుగను నొంటె లంతకు నెక్కువగను మేకలును గొఱ్ఱెలును మనుష్యస్త్రీలును నావులిచ్చువానిలో నాలవభాగమును క్షీరములు స్రవింపు. బ్రాహ్మణులు వేదాధ్యయనసంపన్నులును బ్రతిగ్రహవివర్జితులును శాపానుగ్రహసమర్థులును నై యుందురు. తీర్థియులు త్రోత్రంబున గోత్రం బాలించెదరు. అయ్యెడ బారులయుఁ జోరులయు బాడ గనబడదు. సర్వవర్ణజనులును స్వధర్మనిరతులై వర్తింతురు. తద్యుగప్రమాణము పండ్రెండులక్షల తొంబదియాటువేల సంవత్సరంబులు. అంత మూడవదగు ద్వాపరంబు పొపించు. అందు రెండుపాదంబులు ధర్మంబును రెండుపాదంబులు పాపంబును నుండనయ్యెడి. భగవంతుఁడగు వాసుదేవుండు కపిలవర్ణంబునఁ గ్రాలంగలిగెడి. తద్యుగప్రమాణం బెనిమిదిలక్షల యఱువదినాలుగువేలహయనంబులు. ఆం దర్ధభాగంబు పాతకంబగుటఁ గామకోర్కె లోభమత్సరేర్ష్యాసమేతులై యన్యోన్యము విరుద్ధముచేసికొనుచు స్వగ్గంబును బడయఁజాలక కొందఱును శాంతులును దాంతులును జితేంద్రియులును నై కొందఱును నర్తింతురు. అంత నాల్గవదియగు కలియుగంబు నైకపాదధర్మంబును సత్ప్రపాదపా

పంబును నై భయంకరంబుగా నరుదెంచు. అందుఁ జతుర్భుజుండు కృష్ణవర్ణుండై విరాజిల్లు. పాదమాత్రధర్మంబును బ్రథమపాదంబునం బ్రవర్తిల్లి పదపడి మెల్లమెల్ల నశియించు. తదంతిమయుగప్రమాణంబు నాలుగులక్షల ముప్పదిరెండువేలసంవత్సరంబులు. అయ్యెడ జనులెల్లరును గలిచే స్పృశింపఁబడి యొకరియెడల నొకరు రాగచ్ఛేదపరాయణులై ప్రవర్తింతురు. ౭౪౫

కం॥ ధనము మనోరమమగు స్త్రీజనమును నేవానియింట సాంద్రంబుగ నుండునొ వానితోనె సఖ్యము పొనరించుచునుండు రపుడు భూస్థలి మనుజుల్.

వ॥ యతులు విధవలు తాపసులు నందఱును జిత్రశుద్ధిలేమి నిహపరంబులకుఁ రెండింటికిం జెడియెదరు. దుర్భిక్షంబునఁ బీడింపఁబడుచు లోకులు వర్షాకాలంబునఁ గూడ నాకసమువంకఁ జూచుచుందురు. ఐశ్వర్య మన్యత్ర పోకుండఁ దామ యను భవంపవచ్చుననియుఁ బెత్తనము వహింపవచ్చుననియుఁ గొడుకులు తండ్రిలయుఁ గోడం డ్రొత్తలయుఁ, జాట్లములు చుట్టములయు మరణంబుల కెదురుచూచుచుందురు.

సీ॥ కావ్యముల్నదువంగఁ గడఁగుఁగాని ద్విజుండు వేదపాఠమునేయ వెఱచు నెపుడు.

అల్లుండ్రొనైనుండు ననురాగ ముండదు తనయులవైఁ దల్లిదండ్రులకును.

ఆలితోఁబుట్టుల యధికారమున నుండవలెఁ బెరచుట్టము ల్ప్రతిగృహమున.

కులటల్లడించెడి గొప్పతనంబు దాఁ బతిరత యెప్పుడుం బడయలేదు.

శూద్రులే సుతపన్వలై శోభిలెదరు. శూద్రులే యయ్యెదరు ధర్మనూచకులును భూమిసురులకుఁ జివరకు బోధనేయువారు శూద్రులెయగుదు రోపాఱులార !

సీ॥ భక్త్య మభక్త్యమకౌ పరిశీలనములేక సర్వభక్షకులౌదు రుర్విసురులు.

పన్నులెక్కువఁజేసి ప్రజలఁ బీడింతురు కరుణ నుంతయులేక ధరణిపతులు.

కులధర్మమగుకృషిం జలుప సిగ్గిలుచుండు రుర్లుధనవంతులై యూరుభవులు.

ప్రాభవంబు వహించి బ్రాహ్మణజనములం బాలించుచుండురు పాదజాతు.

లల్పసీరయుతములగును జీమాతంబు. లల్పసన్యయు క్తమగును బుడమి.

అల్పముగ నొసంగు నావులు క్షీరంబు. అల్పముగ నువెడలు నందు నెయ్యి. ౭౪౬

వ॥ హేతువాదులును నశ్లీలభాషణంబునఁ బ్రజల వంచించువారునే భూపాలురకు సర్వదా ప్రియులై యుండెదరు. నేటికన్న రేపును రేపటికన్న నెల్లుండియు నిట్లు దినక్రిమంబునఁ బాపంబు వృద్ధినిబొందు. భూకాంత పోయినయావనము గలదియగు. క్షేమంబులేక కాలంబు మెల్ల మెల్ల భయంకరంబుగం గనుపట్టు. కలియుగంబు గతించినకొలంది స్త్రీపురుషసంఖ్య వృద్ధియైనకొలందిని జంతువులుంబోలెఁ జలుకఁదనమువహింతురు. ౭౪౭

కం॥ పదియాఁతొడులవయసున ముదుకలకుంబోలె నెరయ మొదలిడు శిరముల్.

పదిరెండువత్సరములకె ముదమునఁ గలియుదురు మగలఁ బూవుంబోడుల్.

వ॥ కలియుగాంతంబున జను లంగువృమాత్రశరీరులై శాచాచారంబులు వదలి యాత్మకార్యాసక్తులై వర్తించెదరు. వారి కందఱికిని నెలుకబాటియ లిండ్లును గృమి వస్త్రంబు పావరణంబును నయ్యెడిని. ౭౫౨

క॥ పొందుదురు మేచ్చభావము నందఱు నొకజాతియై దురాచారముతో. నిందింతు ధర్మకృతులను సందేహములేక యో రసాబుభులారా ! ౭౫౩

వ॥ అంతః గల్కిగోత్రసముత్పన్నుండై హరిసింగభుండను బ్రాహ్మణుం డవ్వారి నందఱు నంతంబునొందించు. తరువాత మగుడఁ గృతయుగం బరుదెంచెడి. ఇట్టి వేయియుగంబులు బ్రహ్మ కొక్కదివసంబు. మున్నూటయఱువదిదినంబులు సంవ త్సరంబు. ఆసంవత్సరంబు విష్ణువున కొక్కదినంబు. తరుతమ మానంబుల బ్రహ్మ విష్ణు లిరువురును నూత్రేసియేండ్లు జీవించురు. విష్ణుని సంవత్సరము శివుని కొక్కది నంబగు. అతండును నిజమానంబున నూత్రేండ్లు మని యంత శక్తిరూపంబున నక్ష యండుగం గీర్తింపఁబడు. అట్టిశివుని శతవత్సరంబులును సదాశివున కొక్క నిశ్వా సంబయ్యెడి. అతని యుద్ధాసంబును మగుడ శక్తిరూపంబున వర్తిల్లెడు. శంకరుని దినమానంబు నన్నుమీర లడిగితిరి. మానవాది సకలమానంబులును నేను మీకుం జె

—♦ యుగప్రమాణము ♦—

ప్పితిని. బ్రహ్మ కొక్కదినమగునంతఁ బదునలుగు రిందు లయ్యెదరు. ప్రకృత మున్నయంతఁ జేడవయిందురు. స్వాయ భువుండు మొదలగు మనువులును నిందు లుంబోలె నుండియున్నవారలు. ఇయంతఁడను నిందురుండును వైవస్వతుండను మను వును వర్తమానులు. ఈయింద్రు శేషించినకాలంబు గతించుటయుఁ బద్మనాభు ననుగ్రహంబున బలి యిందురుండుగా రాఁగలండు. అవ్వాసుదేవుం డప్రమమన్వంతర మున బలి కింద్రపదవి నొసంగుచునని ప్రతినవట్టియున్నవాఁడు. ఇట్లు ముప్పదిమాడు కొట్లదేవతలును యథాపూర్వంబుగం బ్రభవించుచుండురు. బ్రాహ్మణులారా ! సృష్టికారకుండైన ప్రస్తుతబ్రహ్మ కీమానంబున నెనిమిదిసంవత్సరముల యాఱుమాస ముల యొకదినము నర యైనయది. త్నూచుండలస్థ సకలభూతంబులకును గలియుగం బున సౌరసావనచాంద్రనాక్షత్రంబులను చతుర్విధమానంబులచేతను గాలంబు గడవ నయ్యెడు. అంగు మాడువందల యఱువదియైదుదినంబులు సౌరమానసంవత్సరమును మూడువందల యఱువదిదినములు సావనమానసంవత్సరమును మూడువందల యొకబది నాలుగుదినములు చాంద్రమానసంవత్సరమును మూడువందల ముప్పదియైదుదినంబులు నక్షత్రమానసంవత్సరమును నగుచుండును. వర్షశీతాతపంబులు సౌరమానంబునను వృక్షసస్యఫలనిష్పత్తియు నగ్నిహోమాది యజ్ఞంబులును నుత్సవంబులును వివాహంబు లును సావనమానంబునను వృత్తిసంభవంబులైన వడ్డిమొదలగు వ్యవహారంబు లధిక

మాసప్రయుక్త చాంద్రమాసంబునను నభిచారికంబులు నక్షత్రమాసంబునను నడచుచుండు. ఈనాల్గుమాసంబులకంటె భిన్నమైన మాసం బుద్వీతలంబునం దుండనేరదు. నరులును సురాసురులును నీమాసంబుచే వర్తించుచున్నవారు. ఇయ్యది పురాతనంబగు శ్రుతి, భక్తియుక్తంబుగా నీయుగప్రమాణం బెవ్వండు పఠించు వాని కెంతమాత్రము నపమృత్యుభయంబు కలుగనేరదు. అట్లు దుర్వాసుండు ప్రతిష్ఠించిన శివలింగంబును నటు నలరారెడు. చైత్రమాసంబునం దాలింగంబు నాచరిత స్మృత్యగీతాద్యత్సవపురస్సరంబుగా నెవఁ డారాధించు వాఁడు తచ్చివానుగ్రహంబున గంధర్వాధిపతి కాఁగలఁడు ”

౨౫౪

—◆ నింబశుచునియొద్ద దుశ్శీలుఁడు శిష్యుఁడుగాఁ బ్రవేశించుట ◆—

కం॥ అనియిటు నూతుఁడు చెప్పటయును “దుర్వాసుఁడు కిమర్థమంచినవాఁ డా ఘనలింగ మచట ? అనియెపు ? డనఘా ! వాక్యవ్రు ” మన్న నతఁ డిట్టులనుకొ

మ॥ తొల్లి వైదికంబును పట్టణంబున నింబశుచుండనువాఁడు మతపతియై యుండి యొకలింగంబున కారాధకుండై తనకు లభించిన వస్త్రాదికంబును సన్యంబును శివభక్తులకు విక్రయించి యెక్కుడు రొక్కంబును గూడఁబెట్టించు నం దించుకయు వ్యయపెట్టక యుండనుండఁ బెద్దకాలంబున కొక్క పెట్టియ నిండిపోయె. అంతఁ గ్రయవిక్రయవ్యాపారంబునకు దొరకొని యెన్నడును నెవ్వని సంతమాత్రము విశ్వసింపక దేవప్రాజాసమయంబునఁగూడ నతం డా మంజూష నేమఱక భద్రంబుగం గాపాడుచుండుటయు నొక కాలంబునఁ బరవిత్రాపహరకుండగు దుశ్శీలనామక బ్రాహ్మణుండు తటస్థపడి తత్పరిస్థితిం బొడగాంచి.

౨౫౬

కం॥ “పిసిడికి నేవత్సేయుచు వెన శిష్యుడనై యిటుం బ్రవేశించెద ముకొ.

సనియగుమాటలఁ దన్మానసమును బెట్టెను హరింతు నమ్మించి తుదకొ” ౨౫౭

మ॥ అని తలపోసి యొకనాఁడు మతమధ్యగుండగు నతని సమీపించి దండాకారంబునఁ బుడమింబడి ప్రణమిల్లి మగిడిలేచి సవినయంబుగా నంజలింబట్టి.

౨౫౮

అ॥ “ఆర్య ! త్వత్ప్రభావ మాలించితిని. నిన్నుఁబోలు తాపనుండు పుడమి లేడు.

కాన వచ్చినాఁడఁ గడుదూరముననుండి యిపుడు నీదుహృల. కేమిగలదు ? ౨౫౯

అ॥ జననమృత్యుజరలె సుసారమని దాన సారముండకుంట చక్కఁ డెలిసె.

యావనంబుటన్న నగు స్వప్నతుల్యమం చాత్మ కిపుడు సరిగ నర్థమయ్యె. ౨౬౦

అ॥ అదివైజనించు నాపగసలె నుతుల్ సతులు చుట్టములును క్షణికు లరయ.

కలిసమాగమములుగా వీరినందఱ నెఱుంగవలసియుండు హృదయమందు. ౨౬౧

క॥ కావున సంసారాంబుధి నేవిధమున దాటవలెనో యిపుడ యుపాయం

బీవు వచింపగవలయును దేవర ! కరుణించి యావిధేయునిమీఁదక్ష." 2౬౨

వ॥ అనినవిని యతండు రోమాంచితతనూరుమాండై — 2౬౩

అ॥ “పడుచువాడవీవు. కడు నువ్వూరుండు. వట్టినీకుఁబుట్టె నిట్టిబుద్ధి
వాస్తవార్థమిపు వచియించుచుంటివి. ధన్యుడైతి. వేమితక్కువెంక ? 2౬౪

అ॥ పడుచుండనమునందుఁ గడు శాంతచిత్తుడై యున్నయట్టివాడై యుత్తముండు.

ధాతువులు త్తయించుతరుణంబునను శాంతి యెవని కుద్యవెంప దెంచిమాడ ?

తే॥ ఇట్లు సంసారముననీకు నెంతయును విరక్తిగల్గినచోఁ గొల్వ రాజధరుని
జపతపంబులఁ దరియింపఁజాలవెంక ఘోరభవసాగరంబు కుమార ! నీవు. 2౬౬

తే॥ బ్రాహ్మణుఁడొకూడ్రుఁడోలేకపంచముండోయెవ్వఁడోయొకఁడెవఁడైన నేమిదాన
పట్టి శివదీక్ష లింగంబుపైని నొక్కపువ్వుపెట్టినఁజాలుఁబో పోవు దివికి. 2౬౭

అ॥ ఎవఁడు భక్తితోడ శివదీక్షపట్టినయట్టివాని కొక్కయంశుకంబా
పావుకొల్పో గోచిపాతయో యిడు వాని కధ్వరములతోడ నగునదేమి ? 2౬౮

వ॥ అనినవిని దుశ్శీలుం డానింబకుచు పదంబులపైఁ దలవాల్చి యిట్లనియె — 2౬౯

క॥ “భవదీయ నేన నిత్యము నవహితమతి నాచరింతు. అటుగాన వెనక
శివదీక్షా దానంబున భవదీయానుగ్రహంబు ప్రకటింపఁగదే.” 2౭౦

వ॥ అనియిట్లు పలుకుటయు నతం డంతర్గతంబున — 2౭౧

అ॥ “ఎవఁడో యొకఁడు స్వయమయే తెంచి నాఁడిందు కరముదత్తుండుగనుగానబడెడు
వేఱ యెవఁడు లేడు చేరువం గావున శిష్యునిగను వీని స్వీకరింతు.” 2౭౨

వ॥ అని యాలోచించి వాని చేయిపట్టుకొని — 2౭౩

అ॥ ఇట్లులైనవత్స ! ఈదినంచే నీకు దీక్షయిచ్చువాడఁ దీసికొనుము.
దూరమంద నీకుటీరంబు వేయించి యటవసింపు. రాకు మిటకు రాత్రి” 2౭౪

వ॥ అనివాక్కుచ్చుటయు నతండ్రిట్లనియె — 2౭౫

క॥ “భవదాజ్ఞవలయుఁగానీ విపుధవరా ! ఏలనాకు వేటొకపని ? ఏ
మివినోదముండు మతమున ? పవలేకా కందు రాత్రి పనియేముండుక ? 2౭౬

క॥ గురుఁడువచించిన తెఱఁగున నరుగనిశిష్యునివ్రతంబు లగు వ్యర్థంబుల్
మఱి మీఁదుమిక్కిలి మహానిరయంబును ననుభవించి నిర్వేదపడుక” 2౭౭

వ॥ అనినవిని సంతోషించి నింజకుచుండు వినయయుక్తుండగు దుశ్శీలునకు శివదీక్ష
యొసంగె. అది మొదలుకొని యతం డతని శుశ్రూష శ్రద్ధమై నాచరించుచు
మనస్సును హరియించెఁగాని పెట్టియను హరింప నవకాశంబు చిక్కదయ్యె.

అనుదినంబును ననేకోపాయంబుల హరింప నదనువేచియున్న ను నాతైవుండు దేవ
తార్చనభోజనసమయంబులఁగూడఁ దత్సవర్ణ మంజూషం గ్రిందఁబెట్టుమిని శిష్యుండు
తనమనంబున — 22౮

—♦ దుశ్శీలుండు నింబశుచుని పెట్టెను హరించుట —♦—

- అ॥ "మతమునందుఁ దాను మాపు లీపాపిస్థుఁ డడుగుపెట్టనీయఁ దగట యొప్పుడు.
ప్రాద్దుగుంకఁగానె పోయి కవాటముల్వేయు. ఇంక శేమిచేయవలయు ?
అ॥ మంచిరాళ్ళచే నమర్పంగఁబడి కరంబెత్తుగలిగియున్న దిహ్యతంబు.
పడదు కన్న మెచటఁబడిచిన. అవిలంఘ్య. మప్రి వేళ్య మెట్లులైనశేమి. 2౨౦
అ॥ కాన విషముపెట్టియేని పరున్నచో గీర్వ మెల్లఁ గల్గిరించియేని
పవలె పశువుబోలె బంధించి గొడ్డంట మొత్తియేని ప్రాణముల హరింతు. "
న॥ అని చింతించుచుండుటయు వర్షాకాల మరుదెంచె. శ్రావణకృష్ణపక్షంబున సవిత
కర్కటకరాశిగతుండగునెడ భనవంతుండగు శివభక్తుఁ డొకఁ డవటికి వచ్చి
నింబశుచునకు నమస్కరించి యుచ్చైస్సస్వరంబుతో — 2౨౨
అ॥ అజ్ఞులుచ్చైదేని యస్మదీయగ్రామ మరుగుదొండదేని యార్య! కరుణ
విన భక్తితోడ నీచతుర్దశిని బవిత్రీకం బొనర్ప వేచియుంటి" 2౨౩
న॥ అని ప్రార్థింప నతం దిట్లనియె — 2౨౪
అ॥ "అత్యశిష్యుతోడ నరుదెంతు నట్లె సకాలమునకు వత్స! గట్టిగాను
అచరింతు యున్మదభిమతమగుశ్రేయమేలకంక? ఇంటి శేగుమివు. " 2౨౫
న॥ అనియిట్లు చెప్పి యతనిం బంపించి ప్రాభాతికృత్యంబులు తీర్చికొని యా
తైవుండు పయనమై పోవుచు మధ్యమార్గంబునం దొక్క తరంగిణిని దర్శించి —
అ॥ "శిష్య! ఉభయాలమును శేయుద మిచ్చుట దేవపూజ గాన స్థిరుడవగుము
గురభయనెడిపేరి వరనది యిది సింధుగామినియును, భ్యాతిగాంచినదియు"
న॥ అనిపలుకుటయు నతండు వల్లె ముని యచట నిలుచునదె. నింబశుచుండును ననవరతం
బాచరించు దుశ్శీలుని శుశ్రూషాదులచేతను వినయవిధేయతలచేతను రంజింపఁబడిన
పాండై సచ్చిమ్యునిగా భావించి బంగరంపెట్టియను దన యున్మదైవమగు బాగేశ్వర
లింగంబును బదిలపఱచియుంచిన బొంతం గ్రిందఁబెట్టి మలవిసర్జనశార్యంబునై
యించుక యవకాళంబు తీసికొని వ్రిబ్బలిచెట్లచాటునకుఁ జోయి కనఁబడకుండఁ
గూర్చుండుటయు దుశ్శీలుండు దత్తణంబ యాపెట్టెం దీసికొని సంతసించుచు
సుత్తరదిక్కునకు వెదలిపోయె. అంత నాతైవుండు తేచినచ్చి బాగేశ్వరసమన్వి

తంబగు కేవలకంఠగాక దుశ్శీలుండును గానరామిఁ జంచలచిత్తతం ద్వరితంబుగా
కొంచవిధి యొక్కించుకయ నిర్వర్తించుకొని యాచమనం బాచరింపకయ బొంత
యున్నచోటి కేతెంచి గువర్లమంజూషం గానక శిష్యుండు హరించినట్లు తెలిసి
కొని మూర్ఛనోయి పుడమింబడి కొంతవడికట్లెట్లో తెలివిదెచ్చుకొని లేచి ౭౮౮
కం॥ “హా ! చచ్చితిని. దురాత్ముఁడూ వేచి హరించెను మదీయచిత్తంబెల్లకా

నాచేయుపని యింకెయ్యది ? చూచుటయెటు వాని ? ఎందుఁజొచ్చుదు నిటుపై”
వ॥ అని శిలమీఁదఁ దలయును దక్కునంగంబులును బగులఁగొట్టుకొని తోడ్తోడ
వానిమార్గంబువట్టి కొంతవడి భ్రమించి పెద్దవాడగుటఁ బరిశ్రాంతింతుండై మరలి
మతంబునకుఁజనియె. దుశ్శీలుండు పేటికం దీసికొని స్థానాంతరంబునకుం బోయి
తద్ధనంబుతో వ్యాపారంబు మొదలుపెట్టి పదపడి పరిణయంబుఁజేసికొని గృహ
స్థాశ్రమంబునఁ గొంతకాలంబుండి సంతతిం గాంచక వృద్ధత్వంబున భార్యయుం
దానును దీర్ఘయాత్రలుచేయుచుఁ జమత్కారపురంబునకరిగి యందలి సకలతీర్థంబు
లను స్నానంబుచేసి దేవాలయంబులం దిలకించుచు దైవభక్తిచే నృత్యగీతంబులూన
రించు దుర్వాసుం గనుంగొని జోతపెట్టి — ౭౯౦

ఆ॥ “ఎవరునిలిపిరయ్య యీశివలింగంబు ? ఏలపాడె దాడె దిచట నీవు ?
అటపాటలెల్ల నన్యులయనికాని తాపసులకు నిద్రి తగినపనియె” ౭౯౧
వ॥ అనియడుగుటయు నతండ్రిట్లనియె. — ౭౯౨

—♦ దుర్వాసస్థాపితలింగమునకు దుశ్శీలేశ్వరసంజ్ఞ వచ్చుట ♦—

తే॥ “నేన యీశివలింగంబు నిలిపినాడ. తన్మహేశుండు నృత్యగీతప్రియుండు
అట్లుగావునఁ బాడుచు నాడుచుంటి. ఇతరకైంకర్యమున కర్థ మేడఁదెత్తు ?”
వ॥ అనియిట్లు సమాధానపఱచె. ఇంతలోపలఁ జిర్ఛటియను నొక యోగవిదుండు
చనుదెంచి — ౭౯౪

శ్లో॥ అనూర్యానామ తే లోకా అంభేన తమసావృతాః
తాం స్తే ప్రేత్యాభిగచ్ఛంతి యే చాత్మహాసనో జనాః. ౭౯౫
వ॥ అనుశ్లోకంబుఁజదివి వేదాంతికంబగు నీప్రశ్న నేయుటయు దుర్వాసుండు
కూర్చుండి దానికే దగినయుత్తరంబు వొసంగె. మృతింపఁబడిన యాసర్వంబును
దెలిసికొనుటచే విశేషించి యుదయించిన శివభక్తితో దుశ్శీలుఁ దాదుర్వాసు
నకుఁ బ్రణమిల్లి యుచ్చైర్నాదంబున. ౭౯౬

ఆ॥ “స్వామి ! జాతిచేత బ్రాహ్మణుండనునేను. కాని కర్మమునను గాను మరల

ఇంచుకయును నెవని కిచ్చియెఱుంగను. పిడిచెడ నన్న మేని పెట్టియెఱుంగ. ౭౯౭

ఉ॥ ద్యూతము వేశ్య లోనయిన దుర్వ్యసనంబులఁ జిక్కి యందుకై

నీతిదొరంగి దేవధరణీసురవంచన మాచరించుచున్

స్థితధనంబుగూర్చితిని. షీత్యమరాన్వయజాండనయ్య సం

ప్రీతిని వైవశిష్యుడగు రేబపలుండితి నేవజేయుచున్. ౭౯౮

తే॥ మాయమాటలచేతఁ దన్మానసము హరించుటయెకాక బిట్టు వంచించి యాతఁ

డెంతకాలంబునుండియో సంతరించియుంచుకొన్న ధనంబు హరించినాడ. ౭౯౯

క॥ అగురుఁడును బరలోకం బేగినవాఁడిప్పు. దేదియె యెంతయు నాకున్

వేర్చెఁగై పశ్చాత్తాపము తాఁగలిగించెను. మనంబు తగులంబడెడున్. ౮౦౦

పృథ్వి॥ పురశ్చరణదానమున్ మునివరేణ్య ! కావించి నన్

కరంబు కరుణింపవే. కలదు విత్త మెంతేని. ఒ

క్కరైన నుతపుత్రికల్ కలుగరైరి. ఆవిత్తమున్

స్థిరంబయిన పుణ్యపుంజెయువుగూర్చి వెచ్చించెదన్. ౮౦౧

క॥ ఇహపరముల రెండింటును విహితం బొడగూడుపనిని వివరింపఁగదే

మహిదేవ ! ఉక్తమంతయు బహుభక్తిం జేసి విగతపాపుఁడనగుదున్. ” ౮౦౨

వ॥ అని వేడికొనుటయు దుర్వాసుం డిట్లనియె —

౮౦౩

తే॥ “ అదిఁ బాపసహస్రంబు లాచరించి మగుడ ధర్మంబొనర్చెడి మానవుండు

కష్టమునకోర్చి యతికృచ్ఛికారియైనఁ బూర్ణసంసారసాగరంబును దరించు. ౮౦౪

ఆ॥ ఒక్కడినమె ధర్మముజ్ఞుగించియె వైపుఁ గోరి గురుని జేసికొంటికాన

వాఁడు గురుఁడె యగును వాస్తవంబుగనీకు. ఇంచుకయును సంశయింపవలదు.

నీ॥ బ్రహ్మచర్యంబును బట్టఁగావలయును బ్రప్రధమంబున బ్రాహ్మణుండు.

ఆవల గార్హస్థ్య మవలంబనీయంబు విబుధుడైనట్టి బాడబునిచేత.

అంత వానప్రస్థుఁడగుట మేలగుచేత శాంతికాముండైనజ్ఞుగురునకు.

తరువాత యతియాట ధర్మ్యంపుఁబద్ధతి యన్నియుండెలిసిన యగ్రజానకు.

ఒగిఁ గుడిచకుండు బహుదకుండును హంస పరమహంస యగుట భావ్యమతని.

కిట్టిమార్గ మాశ్రయించినపుడపడి పరమపదమునొందు బ్రాహ్మణుండు. ౮౦౬

ఆ॥ అందు బ్రాహ్మణుండవయ్యుఁ గుత్సితమైనయట్టి వైవమార్గ మననుసరించి.

తందువలనజేసి యత్యంతపాతకం పాచరించినాడవయ్య నీవు. ” ౮౦౭

వ॥ అనియిటు పలుకుటయు దుశ్శీలుండు వెండియు —

౮౦౮

ఆ॥ సకలవేదములను సంకీర్త్యమానుఁ దావిభుండు రుద్రుఁ డట్టి వేదవేద్యు
దీక్షు దుష్టమనుచుఁ దెల్పెద వదియేల? మునివరేణ్య! శిష్యజనశరణ్య!” ౮౦౯

వ॥ అనియడుగుటయు దుర్వాసుం డిట్లనియె — ౮౧౦

ఉ॥ “సత్యము నీవుపల్కునది. శంకరుఁ జేర్కొను వేద మాతఁడే
స్తుత్యుఁడుగాఁడు దాన మధునూదనుఁడుం బరికీర్త్యమానుఁ డా
దిత్యుల జ్యేష్ఠునిం గడు నుతించెడి నయ్యది. కాని బ్రాహ్మణుల
నిత్యముఁ బూనఁగాఁదగు ననింద్యవ్రతంబది వేఱయిందెడికా. ౮౧౧

తే॥ పరమజాప్యము గాయత్రి బ్రాహ్మణునకు. తదుపదేష్టయె గురువును. తద్విభిన్న
శైవవైష్ణవదీక్షలు సలుపువాఁడు కాఁడు బ్రాహ్మణుఁ డంగమత్కముఁ జదివిన.

ఆ॥ ఇదియుఁగాక కపటహేతువునంజేసి లింగభేదమును బొసంగె నీకు.
వ్రతమువదలి తందువలనఁ బ్రాయశ్చిత్త మించుకయును నుండ దెచటనీకు.” ౮౧౩

వ॥ అనియిట్లు వచించుటయు మరల దుశ్శీలుండు — ౮౧౪

ఆ॥ “సప్తపదియటండు సత్పురుషులమైత్రి. కాన నీకు నాకుఁ గలిగె మైత్రి.
మనవిచేతు నట్టిమైత్రిఁ బురస్కరించుకొని నే రవంత శోభ్రమిమ్ము. ౮౧౫

ఆ॥ కలదు నాకు ధనము కావలసినయంత. దాన నెద్దియేని యానెడలను
అది వచింపుమయ్య యంతయు నొనరింపనుంటిఁగానఁ గరుణయుంచి నీవు.”

వ॥ అని యభ్యర్థించుటయు వేండియు దుర్వాసుం డిట్లనియె — ౮౧౬

కం॥ “ఒకటే యుపాయమున్నది ప్రకటంబగు తావకీనపాపమునోవకా.

నుకముగ విశుద్ధియగు మామకవాక్యము ననుసరించి మంచిగఁజేయకా. ౮౧౭

తే॥ కృతయుగంబునఁ దపమ యుత్కృష్టమనిరి. త్రేతలోపల ధ్యానంబ త్రిదివహేతు
వభ్యరమునన ద్వాపరమందు నుగతి. కలియుగంబున దానంబ ఫలద మరయ.

తే॥ కలియుగంబిట్టి గావునఁ గల్మషంబు లెడలఁ గృష్ణాజినంబుల నిమ్ము పొమ్ము.
గురుధనంబును వంచించి కొంటిననుచుఁ దాపపడుచుంటి వెడఁద నెంతయునుమతియు

తే॥ అందుకొఱకయి వాని యాహ్వాయమువెట్టి యొక్క శివుగుడి కట్టింపు ముర్విమోద
దానివలననుజేసియుఁ దత్తు లంబ పొందె దాన్మణ్యమీవహా భూనుపర్వ! ౮౧౮

చం॥ మఱియొకచోటఁగూడఁ బడు మంచిగ నీదుధనంబు. శిష్టభూ

నురుల కొసంగు మన్వహము. శుద్ధనువర్ణ సమన్వితంబుగకా

నగతిలపాత్ర దానము నవశ్యముఁజేయును. నీదుదేహముకా

దొంగి సమస్తపాపములు తోడనపోవు-విశుద్ధి గల్గెడికా. ౮౧౯

అ॥ మఱియు నిచటనేను విరచించుజేవాలయంబుఁగూర్చి దూరమనక భక్తి

చైత్రచైత్రమునను సరిగఁ గల్పగ్రామముననునుండి వచ్చి చనుదునేను. రాతి
కం॥ కావున నేఁగట్టించెడి జేవాలయమందు నీవు దృష్టినిబెట్టె

గావలయును—స్నానాదులు గావించుచునుండవలయుఁ గర మిచ్చోటకా ” రాతి
వ॥ అనియిట్లునుడివి జేవర యెట్లుచెప్పిన నట్లున ర్తింతునను దుశ్శిలుం గాంచి మఱియు
దుర్వాసుండు — రాతి

అ॥ “ అఖిలపాపములును నడఁగుఁ గృష్ణాజినదానమున. ఒసంగు తప్ప కీవు.

గుప్తపాపములును గూలును దిలపాత్రదానముననుజేసి తప్పకుండ ” రాతి

వ॥ అనినవిని జింకచర్యంబులును దిలపాత్రంబులును యథావిధి నాహితాగ్నులగు
నవనీకురుల కా దుశ్శిలుఁ డన్వహము భక్తిమై వర్పించుటయుఁ బాపంబులు
తొలగిపోయె. అట్లు గతపాపుండగు నతని॥ దుర్వాసుండు నిర్వాణదంబగు
దీక్షుయిచ్చి గురుదక్షిణఁగోరుటయు దుశ్శిలుం డిట్లనియె — రాతి

కం॥ “ అడుగుము గురుదక్షిణ ఋసియొడయడ ! ఇచ్చెదను శక్తియుండినచో ని
ప్పుడ విత్త కాత్యమును నీయెడలను గావింప. ఇంక నేరునవలయుకాక ” రాతి

వ॥ అనియిట్లు నొడువుటయు దుర్వాసుం డిట్లనియె — రాతి

కా॥ “ కల్పగ్రామముగూర్చి పోదునికనే. కల్యాణితం బీయుగం.

బల్పకాంతము. కావునం గృతయుగం పాసన్నహాదాఁక నా

కా లెట్టెంబడదందు పెండియును. ఈకట్టించుజేవాలయం

బల్పియంబయియుండియున్న. దవశిష్టాగ్ధంబు గట్టింపనా. రాతి

కం॥ ఇది నాకగు గురుదక్షిణ. తదాలయముమందఱను యథాశక్తిని నీ

వు దినదినము బలిగుడుములు పెండలుగ నిడి నృత్రగీతములు నేయనగుకా ” రాతి

వ॥ అనియిట్లు నాకుచ్చి యమ్మునీశ్వరుండు కల్పగ్రామంబునకు పెడలిపోవుటయు
దుశ్శిలుండు తడుదీరితం బంతయు నాచరించె. భక్తిపూర్వకంబుగా నిట్లు తత్కా
ర్యంబులు నిర్వర్తించుటయుఁ దదాలయంబు దుశ్శిలసంక్షేతంబై తనరనయ్యె. అన
కాళంబుదీసికొని ప్రతివత్సరముఁ జైత్రమాసమునం దాడేవుని దర్శించు జనము
వత్సరకృతంబగు పాపంబునుండి నదలంబడు. స్తుతసాది సుకలార్చనంబును
నాచరించిన ముప్పదిసంవత్సరములపాతకం బప్పుడ నశియించును. తదగ్రంబున
సృత్యగీతాదికంబులు గావించువాని యాజన్మమరణాఘంబు లన్నియు నంతంబు
నొందు. ముక్తి ఘటిల్లు. దుశ్శిలుం డట్లొనర్చి భక్తిమై గురుపాదపద్మంబులు

—◆ నింబేశ్వర శాకంభరుల యుత్పత్తి —◆

స్మరించుచు దక్షిణదిశ నతనిపేర నింబేశ్వరమను నొక్క శివాలయంబు గట్టించె. అట్లు శాకంభరియనంబడు తద్భార్యయుఁ దనపేరుతో దుర్గం బ్రతిష్ఠించె. అంత నాదంపతు లిరువురును నింబేశ్వర శాకంభరీదేవతల నిత్య నైవేద్యదీపారాధనాదు లకుంగా బ్రాహ్మణులకుఁ గొంతవత్త మర్పించి తక్కటిధనం బంతయు ధర్మార్థంబు వినియోగించి చంకలకు జోలెలు దగిలించిరి. కొంతకాలంబునకు దుశ్శీలుండు దేహంబు విడుచుటయు శాకంభరి తదేహంబును హవ్యవాహంబునం జేర్చి సహగ మనంబు గావించె. పదపడి యాభయులు నప్పరస్సంసేవ్యమానంబగు నాశాశ యానం బధిష్ఠించి యత్యంతసంతోషంబుతో నమరాలయంబున కరిగిరి. ఉత్త మంబగు నీ దుశ్శీలోపాఖ్యానంబు పాఠకుల కజ్ఞానకృతంబులగు నఖిలపాపంబులను హరించు. బ్రాహ్మణశ్రీష్ఠులారా! అట్లందు మునిహితకాంక్షులై యేకాదశ రుద్రులు వసింతురు —

౮౩౨

—◆ ఏకాదశరుద్రుల యుద్భవము —◆

సీ॥ తద్దర్శనంబునఁ బెద్దపెద్ద యఘంబు లంతంబునొందు క్షీత్యమరులార! తన్నమస్కృతిచేత మున్నున్నదోమముల్ విలయంబునొందు నోవిపులార! తత్సృజనంబున హృత్పద్మ మెంతయుం గలువవిహీనమా నలఘులార! తన్నుతిక్రియనుండి ధన్యాత్ములయ్యెద రెట్టిచెట్టలును మునీంద్రులార! " అనివచింప శాసనకాదు " లొక్కఁడెరుదుఁ డాలకింపఁబడెడి నాగమముల, మఱి ద్వితీయరుద్రు మాటయె విన మహానాథ! అధికపూత! శుజననేత! ౮౩౩
అ॥ గారి భార్యగాఁగ స్కందుండు కొడుకుగా నుండియున్నరుదుఁడొక్కఁడె మాకు విదితుఁ డంతకన్న వేరైనరుదుఁడెల్లవారొ చెప్ప" మనుడు వారి కతఁడు ౮౩౪
వ॥ మహాభాగులారా! మీరనునది వాస్తవంబు. ఒక్కండే రుదుఁడు. రెండవ రుదుఁడే దేవిధంబునను లేఁడు. కాని యేకాదశరుద్రు లెట్లయిరో వాక్రుచ్చెద వినుండు నొల్లి కంఠితవ్రతులై వాగాణసియందుండు పదునొకొందుగురు మునులు హాటకేశ్వరదర్శనార్థం బుత్సాహంబుతోఁ బయనమై యొకరికన్న నొకరు ముందు చనవలెనను సుప్రసాదే బాతాశస్థ హాటకేశ్వరంబునకుఁ బోయి యందతీకంఠే ముం దందలి శివుని దర్శింపనివాఁడు తక్కునందతీపాతకంబును నొక్కండె యను భవింపవలెనని సమయంబుచేసికొని యగ్గలంబు పరువులెత్తుటయు హాటకేశ్వర దేవుం డయ్యది గుర్రతేంగి వారి భక్తికి మెచ్చుకొని తత్త ణంబు పాతాళంబునుండి నూత్నుంబగు నాచిలమార్గంబునఁ బుడమికి వచ్చి.

౮౩౫

సీ॥ మొనల మూడింటివే ముచ్చటగానుండు వాలును లీలఁ గంగేలఁ దాల్చి
స్వాభావికంబైన చతుర్యగముగాక దంబైన ఫాలశేత్రంబుగలిగి
గంగాన్వితంబైన ఘనజటాబాతుంబు లలి ఖండశశివే నలంకరించి
అడుగులదాఁక వేర్వీడ నీలగీర్వఁ దలకాయపుట్టెల దండవైచి
ఎంతోయందముగను నేకాదశప్రకారంబులై మునీశ్వరప్రకాండు
లందఱికినొసంగ నాత్మీయదర్శనం బేకకాలమం దిఁ కేమిగలదు ?

౮౩౬

వ॥ అంత నమ్మును లందఱును దమముందఱ సాక్షాత్కరించియున్న వృషభధ్వజు
విలాకించి యాకాశ్యమీద నిల్వఁబడి —

౮౩౭

క॥ “నతి సర్వజేనమయునకు. నతి శ్రీదేవాధిదేవునకు కాంతునకుఁ
నతి నూత్నకళేబరునకు. నతి యంభకమద్దనునకు. నతి రుద్రునినకుఁ.

౮౩౮

క॥ జోత పృథగ్విధవాయువాతముచే సర్వజగము బ్రదికించుచు సంత
ప్రీతి సదా దివమందున స్థాతలయి చెలంగునట్టి తదుద్రియలకుఁ.

౮౩౯

క॥ దండము పశ్చిమదిక్కున నుండి పికాచములవారినుండి జగంబులో
నిండుకృపం బాలించెడి రుండస్రిగ్ధాయలైన రుద్రులకల్లఁ.

౮౪౦

క॥ కేలుమోడ్పు భూతజాలంబునుండి లోకములనెల్ల నిండుకరుణతోడ
మనుచు చూర్ధ్వమంద యనయంబు వర్షించు రుద్రులకును గలితభద్రులకును.

క॥ జోహారు భూతలంబున మోహితమతులైన ప్రజలఁ బోయిచునెపుడుఁ

స్త్రీహముననుండు ప్రకటితమాహాత్మ్యల కలఘుకాంతిరుద్రుద్రియలకుఁ ”

౮౪౧

వ॥ అనిస్తులించుటయు భక్తిసమ్మలైన యాతాపనులం గని యేకాదశరుద్రు లిట్లనిరి-
తే॥ “పదునొకండువిధంబులం బరఁగు నేనుదాపసోత్తములార ! ఎంతయును యున్న
దీయభక్తి మెచ్చితి. నే యభీష్టవరము కోరుఁ డి సంగడఁ గరుణతోడ.”

౮౪౨

వ॥ అనియిట్లు వాక్రుచ్చుటయు నమ్మునీందురు —

౮౪౩

తే॥ “తుష్టిఁజెందితివేని మాయిష్టవరము నిచ్చుటకు సిద్ధమంటివే నీశ ! యిచట
పదునొకండువిధంబులం బరఁగుచును వసింపు మెల్లప్పుడేమియాచింపవలయు ?

ఆ॥ అఖిలతీర్థమయము హేతుకేశ్వర మెన్న. అట్టిశ్రేష్ఠిరుధ్వమందు మేము

సర్వదా వసించి సాంబ ! నీయారాధనం బొనర్చెదము ఘనంబుగాను ”

౮౪౪

వ॥ అనియిట్లు వేడుకొనుటయు భగవానుండిట్లనియు —

౮౪౫

ఆ॥ “ ఏధరించివట్టి యేకాదశాకారములను నెపుడు నిచట లలి వసింతు.

మొట్టమొదటి నాదుమూర్తి కైలాసభూభ్రమున నుండు సర్వదా గుహోభి. ”

౮౪౬

ఆ॥ యున్నదీయమైన యరుసామములతోడ నీమదీయమూర్తి లిచటనుండు

పరమపదముగలుగు భక్తి విశ్వామిత్రు ప్రాదమునందుఁ గుంి యవి భజింప.

క॥ వేదాల విప్రులారా ! ఆయేకాదశనువిగ్రహములకు భక్తిఁ

జేయఁబడుపూజ యగుఁదో నే యేకాదశగుణంబు విఖ్యాతముగఁ.

౮౪౭

వ॥ అనియిట్లు పలికి ముక్కంటి యక్కడనే యంతర్ధానంబునుజొందె. నమ్మును
లును నహోటనే యాశ్రమంబు లేర్పఱచుకొని యత్యంతశ్రద్ధ కయ్యేకాదశ
మూర్తుల సారాధించి యపవర్గంబుగాంచిరి. ఇతరుడైనను శ్రద్ధమై దమ్మూర్తుల
భజించిన మహేశ్వరుండు పరమస్థానంబు పొందింపజేసెడి. ఏకాదశరుదు
లది మొదలుకొని యేర్పడిరి. చైత్రశుద్ధచతుర్దశితిథిం దదుగ్రులను భక్తిశ్రద్ధా
సమన్వితంబుగా భజించువాడు పరమపదంబు పడయగలిగెడి ” ౧౮౨

—♦ ఏకాదశరుదులదగ్గఱ జేయవలసిన దానములు ♦—

అ॥ అనివచ్చిచుటయును “నార్య! వారాణసినుండివచ్చియున్న యోగివరుల
అభ్యుదయోచ్చైష్య” మనివేడుటయును నాముఖులగాంచి శూతుఁ డిట్లులనియె.
వ॥ “నాగు పదునొకండుగురును మృగవ్యాధి సర్వసంజ్ఞ నిందిత మహాయోగి జైకపా
దహిర్భగ్న్యు పినాకి పరంతప దహ నేశ్వర కపాలిసంజ్ఞులం జెలువారుదురు.
రుదుగ్రులును నవియె పేర్లం బ్రసిద్ధికివచ్చిరి” ౧౮౩

చ॥ అనియిట్లుపల్కె శౌనకముఖావనిదేవులు రామహర్షణిక్
కనుగొని “పూర్వ మీవు జపకర్మ మెటుల్వానరింపనానో చ
క్కనుడివి. తిట్లు రుదుగ్రులకుఁగా నెది యీవలెనో వచింపు” మం
చనుటయు నమ్మునీంద్రులకు హర్షముతోడత నాతఁ డిట్లునెఱ. ౧౮౪

వ॥ “వారి నుద్దేశించి యొక్కొక్కరికి వేణువేణుగా గోదానంబులు జేయవలయును.
మృగవ్యాధునకు గుడఁగేనువును గపాలికి నవనీతఁగేనువును నజైకపాదన కాజ్య
ఁగేనువును సహిర్భగ్న్యునకు సువర్ణఁగేనువును పినాకికి లవణఁగేనువును బరంతపు
నకు గనఁగేనువును దహనున కన్నఁగేనువును నీశ్వరునకు జలఁగేనువును నీయవల
యును. ఈఁగేనువుల నీమహాత్ముల కిచ్చువాడు నిశ్చయంబుగాఁ జక్రవర్తి
యగునని పితామహుండు వచియించె. ఇతరత్ర యీబడు ఁగేనువులే యిట్టి
ఫలంబు నొసంగ నీశ్వర సాన్నిధ్యంబునఁ జేయబడువానిసంగతి యేమి చెప్ప
వలయును? కావున విశ్వప్రయత్నములు చేసియైనను నీగోవుల నొసంగునది.
శక్తివిహీనుఁడు రుదుగ్రులందఱికిని భర్తృయజ్ఞోక్త ప్రకారము ప్రయత్నించి
యైనను నొక్కగోదానము కావించునది. కాహ్వాణులారా! హఠేశ్వర
క్షేత్రంబున యాజ్ఞవల్క్యప్రతిష్ఠితులైన ద్వాదశాదిత్యులకు భక్తిమై బ్రతి
సుప్రమిం బూజించువారు నిస్సంశయంబుగా నాంభితంబులం బుడయం గలుగు
దురు. ” ౧౮౫

—♦ యాజ్ఞవల్క్యవృత్తాంతము ♦—

౧౦॥ అనియిటు వచించుటయును వినివా“ రాదిత్యుఁ డొకఁడై వియదభ్యమునకా

కనబడుచుండెడినెపుడమ్ముని పండ్రిండుగురసెల్లు మును ధృపించెకా ? రాగి౨

౧౧॥ ఈ ద్వేషములేగుండనె యెద్దియుఁ జేయంగబడమి నెంచుల్లకై ప

న్నిద్రఱు స్థాపించినవాఁ? డద్దిర! ఆకాలమెద్ది” అని యడుగుటయుకా రాగి౩

౧౨॥ “తొల్లి శునశ్శేపుండను మునిసత్తమునకుఁ గృత్యమును ముగించుటయుంచె,
అతనిపుత్రుండు శునకపుత్రుండు, అతనికిఁ బారాశరమును పుట్టె, పెద్దకాలంబు
నకు లోకపితామహుండగు బ్రహ్మ సావిత్రికాపవశంబున నాచారాశుబునకు
జన్మించె. చతుర్ముఖుండు యజ్ఞంబునేయ సమకట్టి పెండ్లచుగు సావిత్రి వేళకు
రామికిం గినిసి రాగి౪

౧౩॥ “కాలాప్రవేశసముచితకాలాత్యయ మించుకేని కాకుండగానే

మేలైన యనున్వాహితబాలికఁ గొనితె మొక్క క్కుఁ బనిచిని మఘవా!” రాగి౫

౧౪॥ అని యిందున కాజ్ఞయిచ్చుటయు నతండు సగ్వలక్షణాలక్షితయగు నొక గోప

కన్యకను గోవత్త్రంబునుండి గుర్యామాగ్ధంబునల దీసి పవిత్రించావించె. రాగి౬

౧౫॥ “గోవులయును భూమిదేవులయును గులం బొకడె ద్విప్రకాగ మొందె బాతి.

మంత్రసమితియొకట మణియొక్కచో నావిర్భుతతి యుండి నిట్లు వెలయుచుండె”

౧౬॥ కావున నాయమను బ్రాహ్మణిం గావించి పదంపడి పితామహుండు గృహకార్యక్ర
విధానంబునం బరిగ్రహించె. ఆదిద పత్నికాలం బ్రవేశించి రథనాసరులం
కృతయై వర్తించుచుండుటయు దేవతాస్త్రీసమేతయై యగుదెంచిన సావిత్రి
విలాకించి రాగి౭

౧౭॥ “తాతా! తప్పొకయింతలేని నను సంత్యాగంబుకావించినా.

వేతదేతువునుండి తాతగనె ని శ్నె నెండు సంగంబునం.

దీతి స్పెండ్లముమీఁదిపెండ్లమునకై యెల్లప్పుడుకా మగ్ధ్యులే

ప్రీతింజేతురుకానఁ బుట్టు చని ధాత్రికా నీవు మగ్ధ్యుండవై. రాగి౮

౧౮॥ మనుజుఁడుగ జనించి మఱియెఱి కామార్గి యనుభవించుచుండు ను గటనీవు.

శ్వాయయుక్తమైన నామాట తప్పక పరిగిరియ లేదు సంతయంబు ” రాగి౯

౧౯॥ అని శపియించి యజ్ఞమండపంబునుండి పోయి పర్వతశిఖరం బధిగోహించి తపంబు
గావించె. బ్రహ్మ యివ్వధంబున భూమియం దవతరించినవాఁడు. అట్లవతరించి
యాజ్ఞవల్క్యుండను శేరం బరంగుచు యోవనవంతుండగుటయుఁ గాకు ముద్ర

కించి యతని చిట్టు బాధింపఁడంగె. తానును రూపవంతుఁడగుటఁ దద్గర్వాతి
 లేకంబునఁ గనఁబడిన సుందరినెల్లంగలయుచు శ్రీవ్యసనంబునం జిక్కియుండుట
 యుం దండ్రెయగు చాగాయణుం డతని స్వాశ్రమంబునుండి వెళ్ళఁగొట్టె. అట్లు
 గనకునిచే విస్మయింపఁబడి యందందు భ్రమించుచుం బోయిపోయి చమత్కార
 పురంబున వేదంబులు వెళ్ళఁబడివి శిష్యసమాసృంబులకుఁ బ్రచారంబు నేయుచున్న
 కాకల్యనామక బ్రాహ్మణశాస్త్రులు డగ్గటి పేరెలుంగున నమస్కారంబు నివేదించి
 శిష్యులఁడై చిరంబు వేదాధ్యయన మొనర్చుచుండుటయు నానర్హదేశాధిపతి జల
 కాయుయగు చక్రపాణి సాన్నిధ్యంబునఁ బాతుర్మాస్యవ్రతంబుఁ జరించుచు

అ॥ “ఈపురంబునందు నేనుండుపగ్యంత మనుదినంబు నస్మదాలయమున
 శేగుదొంది కరుణ నీవు కాంతికపాష్టికము తొనర్చుచుండు ఔన్నతింప!”

చ॥ అని కాకల్యుఁ బ్రార్థింప నతండు వల్లెయని దినమున కొక్కనిచొప్పున శిష్యులఁ
 దన్మందిరమున కనుపుచు వచ్చె. వారు చని కాంతికంబు నిర్వర్తించి రాజు నాశీ
 గ్వదించి యతనివలన దక్షిణవడసి యది తెచ్చి గురునకిచ్చి తిరిగి స్వగృహంబు
 లకుం బనుచుండెడినారు. నిత్యము నిది వ్యవహారము. అవ్వరున నొకనాఁడు
 యాజ్ఞవల్క్యువంతు వచ్చినది. అమృషీశునకు మంధరయను నొక్క విలా
 సిని. అది యుగ్మలము గూపవతి. అక్కామినిని గామాన్తుఁడగు యాజ్ఞవల్క్యుండు
 కామినిని రాత్రిని గతికిం బనుచుండెడినాఁడు. అది వాత్సల్యయనోక్తప్రకా
 రంబుగా నాలింగనపూర్వకంబులగు ననేకభావంబులఁ గనఁబఱచుచు మయూర
 పదకాదులవేతను మణిప్రవాళకంబులవేతను శరీరాధరంబుల నఖదంతక్షతర
 బు తొనరించుచును నతని ముఖపెట్టెడిది. రాత్రియెల్ల నట్లు రమించి ప్రాతః
 కాలంబున నధ్యయనార్థం బుదంచిన యయ్యాజ్ఞవల్క్యు కాంతికంబు నిర్వర్తించి
 వచ్చుటకుఁగా ఔన్నతిపదనంబునకు కాకల్యుండు పంపుటయు నతండు పోయి
 యుగ్మోక్తి విధి వంతయు నాచరించి యవసానంబునఁ బంచదశంబులచే మంత్రించి
 సాక్షాతంబును సప్తస్వంబును నగు కలశోదకంబుం గైకొని వ్రతస్థుఁడగు నానర్హ
 పాలిరింపని ఘంట్లసహితంబగు ద్యామాలేఖియను మంత్రంబు విధిపూర్వకం
 బుగా నుచ్చరించి శరంబునం బల్లఁబోవుటయు నతం డతని శరీరమందలి నఖదంత
 క్షతంబుల విలొక్కించి దురభిప్రాయపూరితుండై మలిసాంబర ధారియగు నతని
 విటప్రాయునిగా భావించి పట్కున నవ్వి

౧౬౮

క॥ “గుట్టులచావడిలకల కట్టవయింబోయు, పోయి కాదన గీచి

ఎట్టునీ ట్లోబావడ! మట్టివలెను వృద్ధిఁజెందు మఱి యది సరవిజా”

౧౬౯

వ॥ అనిపలుకుటయు యాజ్ఞవల్క్యుఁ డత్యాగ్రహంబుమై నట్లు యాచరించి యగ్ని హితదక్షిణుండై యాత్మవాసంబునకరిగె. అంత నాయశ్వశాలలోని స్తంభంబు పలువిధంబులగు పల్లవంబులతోడను గొమ్మలతోడను నలంకృతంబయ్యె. అది యవలోకించి యానర్తాధిపతి యాశ్చర్యపడి యగ్గలంబు పశ్చాత్తాపంబున- ౮౨౦

“కా॥ చీ ! నేఁజేసినకార్య మారయఁ గడుం జింత్యంబగుంగాడె ? ఆ

న్యూనం బీతని మంత్రసత్త. ఎవరో యొక్కాదితేయుం డిటుల్

తా నుర్వీకురవేషధారియగుచుకా ధాత్రికా దిగంబోలు. ఆ

య్యా ! నేనీతనిమంత్రవారిఁ గొనుచో నున్నే జరామృత్యువులో ? ” ౮౨౧

వ॥ అనిచింతించుచు సత్యాశ్చర్యంబుతో నాదినం బాపార్థివుఁ డబ్బితోపమానమ్ముగా పెల్పించె. ఎట్లెట్లో పవలు గడవినను రాత్రిగడపుట మఱింతకన్యంబయ్యె. అంతఁ బ్రోద్దుపొడుపునలేచి యమ్మసోపతి యాత్మలైన పురుషుల ద్వారంబున కాకల్మషుఁ డిలువంబంచి సౌదరంబుగా నంజలిచేసి వినయంబు గనఁబఱచుచు ౮౨౨

క॥ “నిన్నటికాంతిక్రియజరుప న్ని పెవ్వారి నిటకుఁ బంపితో నేఁడుకా క్రొన్న న సతనినె పంపుము. ఉన్నదిపని. కరము భక్తియొడవ నతినిచ్చి ” ౮౨౩

వ॥ అనివిన్నవించుటయు సతండు కల్లెయని తనయింటికింబోయి యాజ్ఞవల్క్యుం డిలిచి మృదుమధురవచనంబుల నిట్లనియె. ౮౨౪

తే॥ “ఈదినంబునఁగూడ మహీశునింటి కాంతికంబును గావింపఁ జనుముపుత్ర !

ఉన్నవారందఱుండఁగా నిన్నెయతఁడు పంపుమనె. వితి వభిమానభాజనమవు ”

వ॥ అనినవిని యాజ్ఞవల్క్యుండు ౮౨౫

ఆ॥ “కాంతికంబుజరుపఁ జనఁ దద్వహంబున. కాదరింపఁడయ్యె నతఁడు నన్ను.

మామకీనమైనమంత్రాంబువుల్లోన కొక్క కొయ్యమీఁద నుంచుచునియ. ౮౨౬

క॥ కావున నానర్థశునిభావము రంజింపఁజేయు ప్రజ్ఞగలందో

తానకళిఘ్య ముగొక్కని న్యానిబుధవశేణ్య ! సరవి ననుపగడయ్యా ” ౮౨౭

వ॥ అనవుడు కాకల్మషుండ్లిట్లనియె. ౮౨౮

క॥ “యోగక్షేమము లరయుచు బాగుపఱచు ప్రభువునాన్ని ప్రబ కగుఁ గార్వం.

బేగుణహీనుం డాతని కొఁ గంటకుఁ డాతఁ డెట్లు నందఁడు నుఖముకా. ౮౨౯

వ॥ కులమున నభికుండననియో యలఘుకలాధ్యుండననియో యతిగర్వముతో

ఇల రాజు నుపాసించుని ఖలునకుఁ బాచితము భిక్షుకత మనుదాకకా ” ౮౩౦

వ॥ అనియిట్లు గురుశిష్యు లిరువురును వివాదపడుచుండ మహీశు పనుపున మఱి కొందఱు వచ్చి త్వరపడుచు కాకల్మషకుఁ జేతులుబోడించి “అయ్యా ! రాజు

దారులుచూచుచున్నాడుగాన శిష్యుని ద్వరితంబుగం బనుపుడని విన్నవించిరి.
ఎన్ని పరులు చెప్పినను యాజ్ఞవల్క్యుండు శాంతికంబుగావించుటకుఁ జనమిని
విధేయుఁడై దోసిల్లాగ్ని నిలువంబడియున్న యుద్దాలకు నొద్దకుఁజేటి కాకల్గుండు
ఆ॥ “చనుమువత్స! వేగ శాంతికంబునొనర్ప నృపతిమందిరమున కిపుడునీవు.

అస్మదీయమైన యానతి స్వాధ్యాయపఠనముంబొనర్పు బాగుగాను ” ౧౯౩
వ॥ అనియాజ్ఞించుటయు నతండు వల్లెయని రాజమందిరంబునకుం బోయి కాస్త్రోక్త
ప్రకారంబుగా శాంతికంబు నిర్వర్తించి సాక్షుతంబును సపుష్పంబును నగు కల
శోదకంబుం గైకొని భూపాలు డగ్గఱ నతండు ౧౯౪

క॥ “నీమంత్రమహిమఁజాతము భూమినురా! అగ్రమందుఁ బాలుపాఠెడియు
ద్దామ స్తంభముమీఁదను త్రేమముపొంతుకొ జలంబు చిమ్మంగదవే ” ౧౯౫

వ॥ అని యానతిచ్చుటయు నతండు మంత్రం బుచ్చరించి కాస్తంబున కభిషేకించి
వెళ్ళిపోయె. యథాపూర్వంబుగనేయున్న యాకంబంబు నానర్తమహీశుం
డవలొకించి సవిషాదంబుగం బశ్చాత్తాపపడుచుఁ దిరిగియు యాజ్ఞవల్క్యు
నిమిత్తము కాకల్గునింటికి నేర్పరియగు మఱియొకదూతం బంపుచు. ౧౯౬

తే॥ “జాడ్యమునఁ బీడ్యమానుండఁ శాంతిఁజేయ మొన్నఁబంపిన నీశిష్యుఁ గ్రనిన్నఁబంపు
మతని కవమతిఁజేసితి నకట! నేను. తత్కృతాశీస్సు గొననైతి. దానఁజేసి

క॥ “హెచ్చెను జాడ్యం. బాతఁడు వచ్చిన స్వాస్థ్యంబుగలుగు వసుధాదేవా!
చెచ్చెర నాద్విజబాలునె పుచ్చుము నాభవనమునకు బోధించి యెటో” ౧౯౭

వ॥ అనిచెప్పటయు నరుగు మరుగుమని యనేకవారంబులు కాకల్గుండు కాసిం
చియు యాజ్ఞవల్క్యుం డేగమిని మధుకుండను మఱియొక శిష్యుం బంపించె.
అతండును సుద్దాలకువిధంబున సుర్వీశున కాశీర్వాదమిచ్చి యా స్తంభంబున కభి
షేకక్రియ నెఱవేర్చెగాని యయ్యది యథాపూర్వంబుగనే యగపడియె.
మహిపతి మగుడ నొకమానిసిని యాజ్ఞవల్క్యుకొఱ కనుపుటయు నతం డనే
కథా గురునిచేఁ బ్రబోధింపఁబడియు నరుగండు. అంత కాకల్గుండు గుణ
వంతుండును భాగవత్తియు నగు ప్రచూడుండను మఱియొకశిష్యుం బంపుటయు
నతండును బోయి మున్నుచన్న యిరువురుంబోలె శాంతికంబు నిర్వర్తించి తజ్జ
లంబు స్తంభంబుపై సమంత్రకంబుగాఁ జల్లెనుగాని యది యెప్పటియట్లు
నిలిచియుండె. పదంపడి పశ్చాత్తాపయతుండగు ప్రభుండు స్వయంబుగనే
బయలుపెడలి యాజ్ఞవల్క్యునిచే మంత్రింపించుకొనుటకు కాకల్గుసదనంబుం
బ్రవేశించి యతనికి నతియొనర్చి ౧౯౮

కం॥ “నాయుంటికాంతికంబున కోయాశా! మొన్నవచ్చియుండిన శిష్యుల

వే యనుపుమయ్య మాయక కాయం బాగోగ్యయుతము కా దయతోడకా ”

వ॥ అనిపొర్పించుటయు శాకల్యుండు రాజు వినుచుండ యాజ్ఞవల్క్యుం గనుంగొని

అ॥ “యాజ్ఞవల్క్యు! పుత్ర! ఆనర్తనింటికి కీర్తుమేగు. మేను తెప్పిసాడ.

కాంతికంబొనర్పు చని యానృపాలుండు కాంతి గోగుండగుచు సౌఖ్యమంద.”

వ॥ అని యాదేశించుటయు నతం డిట్లనియె.

౧౯౩

క॥ “నే నచ్చటి కేగ గురూ! కాన ననుంగూర్చి చెప్పగడగకుండెక. ఈ

మానవసాధుండు న న్నవమానించినవాండు రాజ్యమత్తుండగుచుకా ”

౧౯౪

వ॥ అనినవిని యతండు కోపగించుకొని భర్త్యులచుచు యాజ్ఞవల్క్యునితో నిట్లనియె.

అ॥ “ఒక్కయక్కరంటె యొసగనీ. అవాని యప్పవీర దెంతకుగ్గమిడిన.

నా కడం బఠించి నామాటవినవైతి గాన కాపమాయగలను నీకు”

౧౯౬

వ॥ అని యిట్లు వక్కాణించుటయు యాజ్ఞవల్క్యుండు

౧౯౭

అ॥ “స్వామిపథమువీడి నను శపించుచుచో నిను శపించువాండ నేనుగూడ

గర్వభరమునూని కార్య మకార్యంబు నెఱుంగనట్టిగురుఁ ద్యజింపవలయు

౧౯౮

క॥ కొఱమాలిన పనులన్నియుఁ బురపుగ కావంపుమనుచుఁ బోరాడుటచే

గురుండవుగావెకనాకీ. వరిగద నినువిడిచి యుచటికైనను నిపుడే

౧౯౯

అ॥ ఉన్న శిష్యులందఱొక్కొక్క రొకదినం బ్జ్ఞా యాజ్ఞలొన నుండవలయు.

ఈవు చెప్పుపనిని నావంతునాడునేడ నీకు. లేనిచోఁ ద్యజించిపోడు”

౨౦౦

వ॥ అనిధిక్కరించుటయు శాకల్యుం డిట్లనియె.

౨౦౧

చం॥ “మఱియొకచోటి కేగుటకు మానసమందుఁ దలంచదేని ముగ

దఱ మదుదీరితంబులగు నాలుగువేదము లంగము ల్బహు

త్వరితమ నావి నాగొసఁగి తల్లి మనంతర మేద గని గుఱా.

గురునకుఁ బంగ నామమిడుగూళవు నీ వెక నేటికిచ్చుటకా?

౨౦౨

అ॥ తావుమిపుడనీవు తన్నురికాముండమంత్రితంబువులను మాన కిన్లు.

కగ్నినఁ దన్మహత్తఁ గగ్నిక్కడు కడుపులోనున్న నాదువిద్య లన్ని గూడ ”

వ॥ అనియిట్లు వాక్యచ్చి యతం డాధగ్వణమంత్రంబులచే బలం బభియంత్రించి

యాజ్ఞవల్క్యునకుఁ గగ్నిక్కఁబోయుటయు నతం డయ్యుడకలంబు ద్రావి యన్నం

బుతోఁగూడ విద్యల నన్నింటిని వెళ్ళగొక్క మూసేధివించిన చిత్తంబుతో

విశ్వామిత్రవ్రాదంబున కరిగి యట స్నాతుండై కుచియై యగంచలగల్గి నాదిత్య

విగ్రహంబులం బండ్రొండింటికి బ్రతిష్ఠించి పరిపూజించె.

౨౦౪

—♦ ద్వాదశాదిత్యుల యుత్పత్తి ♦—

సీ. ఖాతయక్ పేరునఁ దనరెడఁ బ్రథముండు. మిత్రుఁ డర్యముఁ డటుమీఁదివారు.
శక్రాన్వాయుండుదా సరిగ నాలవవాఁడు. వరుణసాంబులు తరువాలివారు.
భగసంజ్ఞితుండు సప్తముఁడు. వివస్వతుఁ డప్తముం. డవతలియతఁడు పూష.
దశముండు సవితయా. త్వష్ట యావలివాఁడు. విష్ణునామకుఁ డటువెనుకవాఁడు.
ఇట్లు పండ్రెండువిధముల యినుల నిలిపి గంధపుష్పాదికంబులం గరముభక్తి
ఓలిభజియించుటయుఁ బెద్దకాలమునకుఁ గట్టెదుటనిల్చి యారవి యిట్టులనియె.

అ॥ “యాజ్ఞవల్క్యు! యుష్మదర్చనమునఁజేసి యగ్గలంపుఁ బ్రీతియయ్యె నాకు.
ఎనియొ భవదభీష్ట మిచ్చెదఁ జెప్పికో మ్మించుకేని సంశయింపకుండ” ౯౦౬

వ॥ అనియిట్లుపలు కుటయు యాజ్ఞవల్క్యుండు ౯౦౭

క॥ “గృహనాథ! నాపయి ననుగృహ ముద్భవమైనయెడలఁ గాదన కిపుడే
రహి నధ్యయనమునేయింపు హితాధ్యపకుడవగుచుఁ బుత్రున కటులక”

వ॥ అని కోరుకొనుటయు నాదిత్యుండిట్లనియె. ౯౦౮

అ॥ “చక్రీవాళశిఖరిసందర్శనార్థ మే ననుదినంబు మేరువును బ్రదక్షి
ణింపవలయుఁగాన నీచేతఁ జేయించుటెట్లు వేదపాఠ మేను విప్ర! ౯౦౯

ఉ॥ కావున నాదుతేజమున గృక్కున భస్మముగాకయుండున
ట్టిపు మదశ్వకర్ణమున నెంతయు నూత్మపుటాకృతిక మహి
దేవ! వసించుచుం జదువు తిన్నగ వేదము శాస్త్రమాదిగా.
ఏవభియించుమాట నిని యీక్రియమాణము కట్టివెట్టికక” ౯౧౦

వ॥ అనియిట్లు సెలవిచ్చుటయు యాజ్ఞవల్క్యుండు వల్లెయని యశ్వకర్ణంబునం బ్రవే
శించి సాంగోపాంగంబుగను సపరిశిష్టంబుగను జతుర్వేదంబులం దన్మృఖంబునఁ
జదువుకొని సమాప్తంబుగా గురుదక్షిణఁగోరుచున నాదిత్యుండు ౯౧౧

సీ॥ మొదటిదో ఋగ్వేదముననున్న యటువంటి సూర్యసంబంధి సత్సృక్తములకు
రెండవదో యజుర్వేదంబులోపల స్త్రాుచుండెడి సావనంబులకును
మూడవదిగ బుధు ల్వాడుచుండినయట్టి చారుతరంబైన సామములకు
నాలవామ్నాయంబునం డేవరిల్లుచు నురుతరంబైన కల్పోక్తములకు.

- సరివివ్యాఖ్యానములను బ్రచారమునకుఁ జేవలయునీవు భూమిలో భీషమేత !
 ఆస్మదగ్రింబునను వాని నన్నిటిని బతించుద్విజులెల్ల స్వర్గముఁ గాంచగలడు.
- తే॥ మఱియు సామీదిభక్తి భీషంతులగుచు వానిని వ్యాఖ్యలిఖించి వసుధపైఁ బ్ర
 చారముజేయువారలు సత్వరముగ ముక్తులగుదురు-నిజము మధుర్మెల్ల” ౯౦౮
- వ॥ అనివచ్చించుటయు నట్టిగురుదక్షిణ సూర్యున కర్పించి మగుడఁ జమత్కారపురం
 బునకరిగి శాకల్యు సమీపించి ౯౦౯
- క॥ “ధరణీసురవర! తొట్టితిగురుడవు నాకీవు గానఁ గోరుకొనఁగదే
 గురుదక్షిణ యర్పించెద నఱమరలేకుండ నెగ్గిమైనను భక్తిగా.” ౯౧౦
- ఆ॥ చదువుచెప్పినతఁడు జనకుండు జననియు నగ్రజాఁడు విగుడ్డులైననుం బ
 రిత్యజింపఁదగదు-స్తుత్యలు వారు. పూజించుచుండవలయు నెంచివారి. ౯౧౧
- క॥ సాంగోపాంగంబుగఁ జదువంగలిగితి వేదములను. వానిని నగ్గం
 బుంగూడఁ జెప్పనేరిచితిం. గురుదక్షిణయు నిశ్చయ తెలుపుము రోగ్గి-గా.” ౯౧౨
- వ॥ అని మనవిచేయుటయు శాకల్యుండిట్లనియె. ౯౧౩
- ఆ॥ “ద్వాదశాత్మకశితవేదరహస్యముల్ సాపనాశకములు పఠనఁజేతు.
 కానఁ జెప్పుమయ్య వాని నన్నింటివాకు. గురుదక్షిణగను గోరుకొంటి” ౯౧౪
- వ॥ అనియిట్లు గోరుకొనుటయు యాజ్ఞవల్క్యుండు ౯౧౫
- ఆ॥ “అయిన నరుగుకొంచు మస్మత్ప్రతిష్ఠితాదిత్యసవిధమునకు ద్విబవరేణ్య!
 తన్మహాత్ములైన ద్వాదశాదిత్యుల యగ్రమున వచింతు నేఁ గ్రతుముగ” ౯౧౬
- వ॥ అనివలికి సహృద్యునియొండగు శాకల్యు స్వప్రతిష్ఠితాదిత్యసాన్నిధ్యంబునకుఁ
 దోడ్కొనిపోయి తదగ్రముం దతనికిఁ దనకు రచిచెప్పిన సకలవేదాంతవ్యా
 ఖ్యానంబులును వక్కాణించె. అట్లుచెప్పఁబడిన వేదాంతంబు లవగతంబుజేసి
 కొని చతుశ్చరణసంభవులైన ష్టాచరులు యాజ్ఞవల్క్యు సంతోషపెట్టుదు
- ఆ॥ అనఘ! నీదుకరుణ నవగతవేదవేదాంతములైనవార మందఱమును.
 గోరుకొనఁగదయ్య గురుదక్షిణను సమర్పింపఁగలము నీకుఁ ద్రియముతోడ”
- వ॥ అని వాక్రచ్చుటయు యాజ్ఞవల్క్యుం డిట్లనియె. ౯౧౭
- ఆ॥ “ఆస్మదీయమైనయట్టి యీశంధేందుసవిత్ప్రవిగ్రహముల సమ్యుఖమున
 వేదముల్పఠించు విప్రో వి దయ స్వర్గమునకుఁ ద్రితిఁ జనునుగాక. ౯౧౮
- క॥ బ్రహ్మవిచారణఁజేసెడిబ్రాహ్మణులకు జననమరణవత్కతమా త

ద్యౌహ్మపద మొదవుఁగా కోబ్రహ్మణ్య ! లాసంగుఁ డిదియె బలుదక్షిణగఁ.”

వ॥ అనియుట్లు కోరుటయు బ్రాహ్మణులు

౯౧౮

శా॥ “ కలికాలంబున దౌస్థ్యభావసహిత ల్కాఁబోదురుద్వీనురుల్.

సలుపంజాలరు శ్రద్ధతోడ నెపుడుక స్యాభ్యాసుపాతంబు వా.

రల వ్యాభ్యానము లేమిచూడఁగలరిం ? కట్టెట వాక్రువ్వ మం

దలి సారంబును దౌస్థ్యయుత్తులయియుం దా రెట్లా కీర్తింపఁగఁ ”

౯౧౯

వ॥ అనివచించుటయు వెండియు యాజ్ఞవల్క్యుండిట్లనియె.

౯౨౦

అ॥ “ అర్థలక్షకాఢ్యమగురథం యంజంతి యనెడిపృథమనూక్త మవ్విధమున

త్రిష్టుభాఖ్యమగుచు దీపించునటువంటి యాద్యమైననూక్త మదేవిధమున

౯౨౧

క॥ చిత్రిందేవానామను మిత్రస్రీతికరమగుచు మిగిలెడినూక్తం

బా త్రియ్యంగప్రియము పవిత్రంబగు హంసయనెడి పృథునూక్తంబుక

౯౨౨

అ॥ సావమానమనఁగఁ బ్రథితమా నూక్తంబు భక్తియుత్తులగుచుఁ బరమశ్రద్ధ

బహ్వాచుత్పతింపఁ బరమపదమునకుం బోవఁగలరు భూమిదేవులార !

౯౨౩

అ॥ ఇనహితంబులైన యేకవింశతినామములను శుచిత సామగులు పతింప

మిత్రమండలంబు మెల్లన భేదించి యేగఁగలరు. చెప్ప నేమిగలదు ?

౯౨౪

క॥ త్సరికాసంపుటమును భాస్కరకల్పం బట్లు శాంతికల్పముగూడక

పరికీర్తింపినఁ గలిగెడిఁ బరమపదం బల యధర్వపాతకతతికిక.

౯౨౫

అ॥ అజ్ఞాతేని వచ్చి యగ్రవాసరమున బిట్టుశ్రద్ధ జోతవెట్టిరేని

సప్తరాత్రికిల్పమునుండి విడువంగఁబడఁగలరుచూరె పాఱులార ! ”

౯౨౬

—♦ రత్నాదిత్యుని యుత్పత్తి ♦—

వ॥ అని యిట్లువచించుటయుఁ జతుశ్చరణబ్రాహ్మణు లందుల కంగీకరించిరి. యాజ్ఞ వల్క్యుఁ డట్లు ఖ్యాతింగాంచుటయు జనకుండు చనుదెంచి సర్వవేదాంతములును శ్రవణించె. రత్నాహ్వయుండగు రాజౌకండు వచ్చి యాదిత్యమాహాత్మ్యం బవ గతంబుచేసికొనినవాడై తనపేర నొక యాదిత్యుని సంస్థాపించె. ఆయాదిత్యుఁ గూడ నాదిత్యవారంబున దర్శించిన . సప్తరాత్రికృతపాతకంబు సంక్షయం బయ్యెడి. ఈయాదిత్యమాహాత్మ్యము విన్నవాని కశ్వమేధఫలంబు ప్రాప్తించు. సంక్రాంతినాఁ డయాదిత్యవిగ్రహం బిచ్చియు మాహాత్మ్యమును వినియు నశ్వమేధ

—♦ పురాణశ్రవణమాహాత్మ్యము ♦—

యూగఫలంబు పొందుదురు. ఈపురాణమంతయుం దొల్లి బ్రహ్మపుత్రుడైన భృగువునకు బాహులేయుండు ప్రవచించియున్న నాడు. అభృగువువలన నంగిర సుండును నతనివలనఁ జ్యవనుండును నతనివలన ఋషీకుండును గ్రహించిరి. ఇట్లు పరంపరగాఁ ద్రిభువనంబుల వ్యాప్తంబైనయది. కుమారునిచేఁ బ్రథమార్ధపుతం బగు నీపురాణంబును సత్పురుషమధ్యంబున శ్రవణించిన సకలపాపవిమోచనం బును నాయుర్వృద్ధియు నయ్యెడిని. ఈనాటకేశ్వర డేత్రమాహాత్మ్యమును విన్న

వాని పున్నియమ్ము వర్షించుచున్న వారిధారలుంబోలె నాకాశమందలి సత్కృతములమాడ్కి గంగలోని యిసుక రేణువులవగిది లెక్కింప నలనుపడదు. ధర్మ్యంబైన యీహాటకేశ్వరక్షేత్రమహత్వగ్రంథమ్మును బ్రాహ్మణున కర్పించినదన్యగ్రంథస్థాతురసంఖ్యాకసంవత్సరంబులు స్వగర్భితి సంభవించెడు. దీనిపతనంబుగాని శ్రవణంబుగాని కొన్నిదినంబు లాచరించిన సర్వాభిషిద్ధియు సంఘటిల్లెడు. ౯౨౭

సీ॥ పుత్రార్థియైదీనిఁ బూర్తిగాఁజదువుచోఁ బుత్రవంతుండయి పాలుపుగాంచు. ధనకాంక్షియైదీనిఁ దాఁ బరియించుచో ధనవంతుడై మహాధునతఁజెంగు. పతికాంక్షియై దీనిఁ బాఠంబునేయుచో బహుమనోహరుడైన పతినిబడయు. చుట్టంబులంజూడ గట్టిగాఁ జదువుచోఁ జూచు దూర్ఘటా చుట్టములను. వేదవేత్తయగును విపులిండు నదివిన. పట్టభద్రుడగును బార్థవుండు. వైశ్యునకు లభించు వనధనధాన్యముల్. సుఖపడం గరంబు నూనగ్రజనుండు.

మ॥ ఇద్దాని శ్రీవణించి వాచకుం బూజించిన బ్రహ్మవిష్ణుయద్రులు యుష్వరును బూజింపఁ బడుదురు. ఒక్కయక్కరంటె వినిపింపనిండు. వాని కేమియునుఁగి నుం బుణముతీర్చుకొనఁజాలరు.

సీ॥ అభిమతంబైనట్టి యాపులనర్పించి చేతులుమోడ్చి పూజింపవలయు. ఫలవంతమగునట్టి యిలను సమర్పించి పీఠిపూర్వముగ నర్పింపవలయు. ఉత్తమంబైనట్టి హొన్న నివేదించి దేవశృంగోలఁ బూర్ణింపవలయు. వెలగల్గినటువంటి బలు వంశుకములిచ్చి వినయంబునను గౌరవింపవలయు. బహువిధంబులైన పక్వాన్నములువెట్టి బాగుగాను దృష్టిపఱుపవలయు. నిపుణుడైనయట్టి యువదేవు నిబ్బంగిఁ గొలిచి శివపదంబు నొలఱువలయు.

క॥ అనియిట్లు రామహర్షణి ఘనశౌనకముఖ్య మానిగణమున కెలమిక్ వినిపించె నీపురాణం బనఘటనవిధేయ ! శ్రీ పరాంకుశరాయా ! ౯౩౦

మ॥ సురభాషణ మును పట్టు బ్రాహ్మణులకుఁ నూతుండు వాటొచ్చు. నా గరఖండం బది సర్వ మాంధ్రమునఁ జక్కఁ వ్రాసి నేనిస్తు నీ కెఱుంగం జెప్పితి. నీవు నీదునుతు లెంతే శ్రద్ధ నీమిత్రులుక చిరకాలంబు పఠించి కాంచుఁ డిఁక నుశ్రేయంబు భూమీధవా ! ౯౩౧

గద్య॥ ఇది శ్రీచుట్టగద్దరు గురు కరుణాకటాక్ష సంపాద్య కవితాసాహిత్యనిధాన హరితసగోత్రోద్భవ లక్ష్మీనారాయణ పేరమాంబికా గర్భకుక్షిముక్తాయాన మాన సత్సభావిష్కృతావధానవిధాన నానపాటి పట్టాభిరామా భిధాన సమాంధీకృతంబగు స్కాందమహాపురాణాం తగ్గత నాగరఖండంబునందు సర్వము దశమాశ్వాసము సంపూర్ణము.

—♦ తప్పొప్పుల పట్టిక ♦—

—:0:—

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
౧౩	౩	శబ్ద	శబ్ద
౧౬	౧౭	సంకృతి	సంకృంతి
౨౦	౨౨	తగగు	తగదు
౨౬	౨	బూచిత	బూజిత
౨౮	౨౩	పిత	పితృ
౩౨	౬	మాస్పెడిక్	మాస్పెడిక్
	౨౮	కవ్యా	కవ్యా
౩౮	౭	బ్రహ్మేశ్వర	బ్రహ్మేశ్వర
౪౫	౨౦	క్షాద్ర	క్షాద్ర
౫౬	౨౯	నేయ	నేయ
౬౦	౨౨	శ్చేన	శ్చేన
౬౧	౧౫	జన్మబు	జన్మంబు
౬౪	౧౫	నాలుగు	నాలు
౬౫	౪	ద్రవణంబు	ద్రవణంబు
	౧౪	దనయా!	దనయ!
	౧౫	ప్రావస్త్యంబు	ప్రాశస్త్యంబు
౬౬	౨౭	సల్లక్షణంబులు	సల్లక్షణంబులు
౬౭	౧౧	పదుండాత్మ	పదుండాత్మ
	౨౦	తే॥	ఆ॥
౭౬	౨౬	సహస్ర	సహస్ర
	౨౮	శ్రీపుల	శ్రీపుల
౮౩	౨౩	జాతి	జాతి
౮౪	౨౨	మెల్ల	మెల్ల
౮౮	౧	మద	మత్
౧౦౪	౧౬	యెడయుక	యెడలక
౧౦౮	౪	లేకహూ	లేకహూ
	౭	నజ్జాల	నజ్జాన
	౮	నది	నని
౧౦౯	౨౫	సకలేస్థిత	సకలేస్థిత
౧౧౬	౧	॥	నీ॥

పుట

పంక్తి

తప్పు

ఒప్పు

౧౧౬ పుటలో “ అనుటయుగౌరి ” అను ౩౦ వ పద్యము తరువాత,

క॥ అనవుడు మట్కృత్తిక ‘లీ

స్తనంధయుని నీకొసంగి చాతుర్మాస్యకొ

వనజాపువారమున నుర

ధునిలోపలఁ దీర్థమాడఁ దోతెంచితిమేమే

అనుపద్యము చదువుకొనవలెను.

౧౨౨	౬	కుబుధు	కుజబుధు
	౨౯	తాన	దాన
౧౨౭	౪	మత్స్య	మత్స్య
౧౨౮	౩	డాతితేయు	డాదితేయు
౧౩౪	౨౮	హరింప	హరియింప
౧౩౫	౩౦	నర్హాము	నర్హము
౧౩౬	౯	గరంబుండ	గరంబుండు
౧౪౧	౪	దఱు	దఱు
	౨౪	కామహర్షణి	కామహర్షణి
౧౪౨	౩౦	కరుగు	కరుగు
౧౪౫	౭	పూర్వేశ	పూర్వేశ
౧౪౬	౨౧	పూష	పూష
౧౬౦	౧౭	ముప్పొదులు	ముప్పొదులు
	౨౧	నిప్పుడ	కిప్పుడ
౧౬౩	౨	గనుట	నగుట
౧౬౪	౧౯	తదుత్సత	తదుత్సవ
	౨౧	పూష	పూష
౧౭౩	౮	యాదుడు	యాదుడు
౧౭౪	౯	యన్న	యన్న
౧౭౯	౧౫	హోమ	హేమ
	౨౮	హోమాది	హేమాది
౧౮౮	౨౮	మనసుసరించి	మనుసరించి